

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МАРІУПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІСТОРИЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА КУЛЬТУРОЛОГІЇ ТА ІНФОРМАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ**

**До 10-річчя
заснування кафедри
культурології та інформаційної
діяльності
Маріупольського державного
університету**

**«ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ
ІНФОРМАЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ ОСОБИСТОСТІ»**

**Матеріали
Всеукраїнської науково-практичної конференції
з міжнародною участю**

01 листопада 2013

Маріуполь 2013

УДК 316.7:004(063)

ББК 73я431

Проблеми формування інформаційної культури особистості: Зб. матеріалів Всеукр. наук.-практ. конф. з міжнародною участю, Маріуполь, 01 листопада 2013 р. / за загал. редакцією Г. І. Батичко. – Маріуполь: МДУ, 2013. – 276 с.

Редакційна колегія:

Г. І. Батичко, к.н з мист., доцент; **І. О. Петрова**, к.і.н., доцент;
Ю. М. Нікольченко, доцент; **Ю. В. Рябуха**, к.і.н., доцент.

Збірник містить матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю з проблем формування інформаційної культури особистості, яка відбулася 01 листопада 2013 року. До збірника увійшли тези доповідей, присвячених дослідженню інформаційних процесів та формуванню інформаційної культури у суспільстві.

Видання адресоване науковцям, викладачам, аспірантам та студентам, а також усім, хто цікавиться сучасними проблемами науки та освіти.

**Редакція не несе відповідальності за авторський стиль праць,
опублікованих у збірнику**

Комп'ютерна верстка: Стахієва Н. В.

©Автори тез
©МДУ

ВІТАННЯ

учасникам Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю «Проблеми формування інформаційної культури особистості»

Шановні друзі!

Сердечно вітаю учасників Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю «Проблеми формування інформаційної культури особистості», яка присвячена десятій річниці створення на історичному факультеті Маріупольського державного університету кафедри культурології та інформаційної діяльності і відкриття на її базі спеціальності «Документознавство та інформаційна діяльність». Випускники спеціальності вже засвідчили високий рівень фахової підготовки у нашому вузі бакалаврів, спеціалістів і магістрів з документознавства та інформаційної діяльності для роботи в органах державної влади та місцевого самоврядування, в установах, закладах та на підприємствах інших форм власності України.

Виключна актуальність і важливість проблеми розвитку інформаційної культури у сучасному світі обумовила необхідність розширення напрямків роботи конференції з кожним наступним роком її проведення. Відповідно до наукових інтересів розширюється і коло її учасників. Сьогодні – це доктори і кандидати наук, професори і доценти, викладачі і студенти ВНЗ, співробітники науково-дослідних центрів, керівники і працівники державних структур з Донецька, Житомира, Івано-Франківська, Києва, Луганська, Луцька, Львова, Полтави, Одеси, Сум, Харкова, Маріуполя та інших міст України.

Значний науковий інтерес до формування інформаційної культури особистості в Європі підтверджує участь у конференції вчених з Білорусі, Німеччини, Польщі, Португалії, Росії.

Висловлюю упевненість, що результати роботи конференції позитивно вплинуть на пошук нових напрямів інформаційно-аналітичної діяльності, широких шляхів для просування передових інформаційних технологій в українському суспільстві з урахуванням міжнародного досвіду в цій галузі.

Щиро бажаю учасникам конференції плідної роботи, творчих дискусій і дружнього спілкування!

З глибокою повагою

ректор МДУ,
доктор політичних наук,
професор

К. В. Балабанов

НАУКОВІ ДОПОВІДІ ТА ВИСТУПИ НА ПЛЕНАРНОМУ ЗАСІДАННІ

УДК 32.019.5(043)

*И. Г. Онищенко
/г. Киев/*

РОЛЬ НОВЫХ МЕДИА В ПОЛИТИЧЕСКИХ КОММУНИКАЦИЯХ

Нынешний этап политического развития нашей страны требует от профессионалов-политологов серьёзного научно-теоретического обоснования новых форм политической деятельности и политического участия. Процессы демократизации и плюрализации общества характеризуются возрастанием и расширением коммуникационного политического пространства, в том числе включением интернет-коммуникаций в повседневную практику.

В обществе эпохи Постмодерна, когда происходит снижение активности на межличностном уровне, СМИ играют всевозрастающую коммуникационную роль, определяют новостийные ценности, создавая определённый контент. Причём, представлять политику в нём можно по-разному. В одном случае она может носить сакральный, а в другом случае банальный или даже коррумпированный характер. Дональд Свонсон предложил новый термин «медиацентрированная демократия» для характеристики политической системы, в которой основная масса политической активности осуществляется с учётом СМИ, а общественность получает основное количество информации из создаваемых ими репортажей [1,с.153]. Новый тип коммуникации становится не только инструментом передачи и распространения информации, а также и средством мобилизации. Развитие интернет-медиа, как нового эффективного коммуникационного канала, безусловно, усиливает гражданское общество. Сведения политического характера в интернет-коммуникациях распространяются молниеносно и по различным каналам. Медиасистемы (в том числе и новые) функционируя в политической системе, становятся её элементами, структурно модернизируя национальное медиaprостранство.

Социологические опросы в разных странах свидетельствуют о возрастании влияния сети Интернет на политическое развитие страны. Так по свидетельствам «World Internet Project International Report» на вопрос о том, что при использовании Интернета «граждане имеют больше политической власти», утвердительно ответили – 66% граждан в Республике Чили, 35% - в Израиле, 34% - в США, 33% - в Португалии. С тезисом о том, что «при использовании Интернета граждане получают больше информации о правительстве своей страны» согласились 41% - в Республике Польша, 37% - в Португалии, 29% в США. С утверждением о том, что «при использовании сети Интернет граждане лучше понимают политику» - согласны 58% граждан США, 39% граждан Республики Польша, 38% граждан Швеции. И, наконец, опрос подтвердил, что Интернет влияет на политическое развитие, вследствие чего политики больше заботятся о гражданах своей страны. Это подтвердили 45% граждан Португалии, 32% - Израиля, 31% - Республики Польша [2,с.135]

В XXI веке начался с новый виток развития Интернета – появились блоги и микроблоги. По-сути произошла очередная коммуникативная революция – потребители – граждане получили возможность общаться с государством практически без посредников.

Быстрое развитие Интернета привело к тому, что традиционные формы политической коммуникации приобрели кардинально новый вид. Интернет и блогосфера – быстрорастущее и энергетически насыщенное политизированное пространство, которое ломает политические стереотипы, используя иную политическую фразеологию. Блоги способны изменить политику. Термином «блог» (сокращение от английского «weblog» - запись событий в сети) стали называть периодически обновляемый журнал с возможностью комментирования информации другими пользователями. Блог часто обновляется, имеет интерактивный характер, он динамичен и создаёт видимость приватности. Блогосфера - не только способ для общения, но и новая коммуникационная сеть, которая одновременно играет роль

общественной площадки, на которой люди могут обмениваться мнениями, комментариями и высказывать своё отношение к действиям власти. Фактически это своеобразное демократическое пространство, которое делает политику более открытой и интересной для новых пользователей.

Появление независимых блоггеров – автономных производителей Интернет-контента позволило персонифицировать информационное пространство. Таким образом, блоги – любое личное, интенсивное и интерактивное присутствие индивидуума в сети, которое может структурно выражаться на сайте, на странице в Интернете, в одном или нескольких форумах [3,с.286].

С появлением блогов исчезла односторонняя политическая коммуникация, которая прежде доминировала. Теперь политик получил возможность открытого прямого общения с населением. Пользователи Интернета могут не только быстро ознакомиться с информацией о политике или какой-либо политической ситуации, а и прокомментировать её, высказав своё отношение – поддержать или не поддержать. Государственные руководители, использующие активно возможности Интернета для налаживания прямой связи с гражданами, не только приобретают большую популярность в обществе, но тем самым легитимизируют государственную власть.

Исследователи отмечают, что принципы работы новых медиа основаны на прозрачности, открытости, доступности информации, что действительно демократизирует политические коммуникации, повышая их значение в политических процессах. Поскольку средства массовой информации – традиционный канал формирования общественного мнения, то интернет-блоги – своего рода маленькие личные СМИ. Это новое явление с одной стороны значительно упрощает коммуникативные связи, а с другой – усложняет. Если ранее традиционные государственные издания пропагандировали официальную точку зрения и происходила мобилизация масс властью, то новые медиа составили власти серьёзную конкуренцию. Это существенно расширило возможности политического участия граждан.

Блоги становятся площадками для политических сражений. Они активно используются во время избирательных кампаний. Классической стала избирательная кампания в США 2008 года, когда социальные СМИ активно использовались кандидатами для привлечения сторонников.

Новые медиа по-сути активно формируют гражданское общество. Их сегодня называют оппозиционной СМИ-системой. Можно привести много примеров, когда блоггеры становились организаторами больших потрясений в обществе – Болотная площадь в Москве, площадь Тахрир в Египте, волнения в Стамбуле и др.

Нельзя недооценивать и риски, возникающие в связи с этим. Социальные медиа становятся инструментом борьбы за власть. Они не только формируют новую политическую повестку дня, задают тональность политического диалога в обществе, но и помогают обществу самоорганизоваться. Г.Рейнгольд подчёркивал, что развивающиеся новые способы коммуникации могут влиять на общественные отношения двояким образом. Ибо при определённых обстоятельствах они могут разрушать общественные устои, выступая дестабилизирующей силой, путём поддержки экстремистских действий, или публикации компромата. Достаточно вспомнить какие политические скандалы разразились в связи с публикациями сайта WikiLeaks. Занимаясь по-сути и планированием новостей, новые СМИ в известной степени ограничивают доступ к информации, что разрушительно действует на принципы демократического плюрализма. Новостийное планирование намного больше зависит от запросов читателей – потребителей контента, чем от власти. Вместе с тем, политическим образом, задачи новых медиа заключаются не только в том, чтобы сделать политические связи и потоки информации более эффективными и прозрачными, а, главным образом, в том, чтобы использовать каждую возможность для расширения участия граждан в политических процессах. Новые каналы коммуникации позволяют усилить базовые

политические институты, которые объединяют граждан в государство. Политикам необходимо освещение в СМИ, поэтому они вынуждены принимать новые правила.

ЛИТЕРАТУРА

1. Лиллекер Д. Политическая коммуникация. Ключевые концепты/ Лиллекер Д./ Пер.с англ. С.И.Остнек – Х.: Изд-во «Гуманитарный Центр», 2010. -300с.
2. World Internet Project International Report Third Edition [Электронный ресурс] – Режим доступа: http://www.digitalcenter.org/WIP2012/2012_wip_report_third.pdf
3. Политическая коммуникативистика: теория, методология и практика / под ред. Л.Н.Тимофеевой. – М.: Российская ассоциация политической науки (РАПН); Российская политическая энциклопедия (РОССПЭН), 2012. -327с.

УДК 304.2:007(043)

Ю. Л. Афанасьев

/м. Київ/

ЕНТРОПІЙНІ ТЕНДЕНЦІЇ У СУЧАНІЙ ІНФОРМАЦІЙНІЙ КУЛЬТУРІ

Канта, як відомо, вражали дві речі: зоряне небо над головою і моральний закон всередині нас. «Зоряне небо» і «моральний закон» це своєрідні метафори двох необхідних умов людського існування – природи і культури, які у свою чергу є двома основними системами упорядкування, оформлення світу. У цьому сенсі природа і культура є інформаційними системами. Адже інформація, від латинського слова *informare*, означає, перш за все, – надавати форму, форму, яка може слугувати *information*, тобто повідомленням.

Природа – це неперевершена інформаційна система, система постійної взаємодії різноманітних природних форм, відображення їх одна в одній, система постійної детермінації одних повідомлень іншими, а через них і постійного руху в діалектичному протистоянні стабільності та мінливості як джерела розвитку.

Але культура, як продукт і умова людського існування, є якісно новою і, мабуть, динамічнішою системою організації у порівнянні із природою. Чи не в першу чергу культура має таку динаміку через те, що, на відміну від природи, яка має, можна сказати, «наївну», тобто безпосередню форму інформування, культура у інформаційному плані має як мінімум трітійню структуру: вона існує і як певний внутрішній, духовний зміст, і як його оформлення за законами знакових та інших комунікативних систем у повідомлення, чи систему повідомлень, і як розпредмечення, а потім опредмечення цих повідомлень уже на практиці. Постійна взаємодія і взаємоперехід культури, інформації та практики як процесу творення, оформлення, розпредмечення та опредмечення культури і є той соціокультурний процес, який забезпечує існування соціуму.

Якщо власне культурою є внутрішня, духовна складова зазначеного процесу, то інформація є його стрижнем і головним комунікатором, від якості якого в значній мірі залежить якість усього людського життя. Адже культура відповідає (намагається відповідати, мусить відповідати) на питання: «Як?». Але від характеру, способу і якості самого повідомлення цієї відповіді теж залежить дуже багато, дуже багато.

Тому структура культури взагалі з необхідністю вимагає наявності в ній такої складової як інформаційна культура. Якщо порівняти культуру з нервовою системою, то інформаційну культуру можна назвати другою сигнальною системою культури. Інформаційна культура виконує надзвичайно важливу роль. Саме вона має структурувати, систематизувати, упорядковувати культуру взагалі, а, як так, то і все людське життя. Інформаційна культура є формою культури, або культурою форми. А від того, наскільки переконливою, комунікативно ефективною є форма, зокрема, філософії, науки, мистецтва залежить ефективність цих форм культуротворення взагалі і, відтак, характер суспільного життя в цілому. Поки що зазначена вище система більш-менш справляється зі своїм завданням, адже

суспільство в цілому тримається у певних кондиціях. Втім, мають місце й досить тривожні тенденції.

Справа в тому, що як у суспільстві, так і у природі наряду з інформацією як упорядкуванням завжди існує ентропія як деструкція, дестабілізація, деградація, хаос. З точки зору діалектики інформація та ентропія – нормальна категоріальна пара. Ентропія певною мірою потрібна і природі, і суспільству. Вона не дозволяє певній системі організації застигнути і, ставши стагнуючою, перетворитись у свою протилежність. Власне ентропія і виходить на авансцену, коли певна система досягає піку свого розвитку і починає стагнувати. А ентропія лише своєрідним чином інформує, що культура потребує оновлення, освоєння нових форм організації. Так смерть викошує те, що віджило, що вже саме почало перетворюватись у тлін. Так вовки – санітари лісу – вичищають те, що вже не здатне боротись за життя. Так, на ниві культури донедавна квітучі процеси можуть починати демонструвати «зів'яле листя», за чим неодмінно приходять усілякі там маньєризми, декаданси і тому подібні ентропійного характеру напрямки «творчої» діяльності, які руйнують усталену систему знаків, символів, канонів тощо. Але потім з'являється щось нове, енергійне, життєдайне і культурний поступ, процес пошуку нової гармонії продовжується. Серйозні проблеми у культурі починаються тоді, коли ентропійні процеси набувають великої сили і енергії, розповсюджуються у глобальних масштабах і затягуються так надовго, що інформаційна культура вже не справляється зі своєю систематизуючою, упорядковуючою, гармонізуючою функцією. Її саму починають роз'їдати ентропійні процеси. На жаль, ми живемо саме у такий час, причому час цей триває вже більше століття.

Велетенські потоки месиджів різновекторного, на перший погляд, спрямування захлинають суспільство з усіх боків, а розгублене суспільство не тільки не намагається ввести ці потоки у цивілізаційне русло, а ще й піддається на лукаві «філософські» виправдання-обґрунтування на кшталт гасел плюралізму, свободи інформації тощо. Хоча невидиме русло, і загальний вектор у цих потоків є – ентропія як розсистемлення, дезорганізація і на кінець деградація усіх інститутів суспільного життя і насамперед культури як основи життя будь якої спільноти.

Слід зазначити, що ескалація ентропійних процесів у наші часи має і декілька чинників. Чи не найпомітнішим із них є сьогодні нечувана раніше відкритість, якщо не сказати розчахненість світу, з чим пов'язані міграційні процеси безпрецедентних масштабів. І те, що ми раніше у позитивному сенсі називали взаємопроникненням та взаємозбагаченням культур нині набуває відчутно негативних рис. Привабливі для мігрантів країни вже не встигають «переварювати», тобто культурно асимілювати все нових і нових прибульців, а останні вже і не прагнуть до культурної інтеграції, а утворюють анклав, в яких і їх рідна культура вже втрачає свою цілісність і системність, але і культура країни перебування засвоюється ними частіше з гірших сторін. Навіть донині міцні культурно-цивілізаційні моделі дробляться, розпорошуються і, з одного боку, слабшають, а з другого боку, стають усе більше напруженими і суперечливими як зсередини, так і ззовні, що призводить до наростання агресивності з різних сторін.

Розпорошеності, розсистемленості та втраті поступальності у світовому розвитку таких важливих форм культури творення як філософія (теософія), наука, мистецтво сприяє також збільшення на порядки числа суб'єктів творчої діяльності, особливо з числа тих, що або забули, або і не знають, що будь яка творчість має слугувати, має мотивуватись насамперед завданнями культури творення, удосконаленню культури суспільних відносин тощо. В старі часи культурно-цивілізаційні моделі творила політична та культурна аристократія, яка своїм авторитетом (а то і владою) запроваджувала ці моделі у життя. І процес розвитку, зокрема, філософської, світоглядної думки можна було прослідкувати у його тяглоті, наступності від одного мислителя, чи групи мислителів, до іншого, чи інших. Таку наступність, наприклад, у європейській філософії можна прослідкувати від Античності аж до XIX століття. І у

мистецтві можна прослідкувати. Але от далі, як сказано у романі Льва Толстого: «Все смешалось в доме Облонских». Геній світової літератури вже тоді побачив наростання ентропійних тенденцій у суспільстві, у помешканнях та головах людей. Так, в «Анні Кареніній» йдеться саме про це. Усе змішалось. А це є головна суть ентропії. Білий колір можна розкласти на увесь спектр, в результаті чого ми отримуємо райдугу, а комбінування різних кольорів спектру дозволить нам створити чимало оригінальних та креативних витворів. Але якщо ми просто змішаємо усі фарби – ми отримуємо радикально сірий колір – колір перемоги ентропії. У свій час Казимир Малевич створив і виставив свій «Чорний квадрат» як символ кінця мистецтва. Але це ще не був кінець, це був початок кінця. Нескінчені виверти модерністських та постмодерністських екзерсисів, методологічний «плюралізм» загалом і навіть у рамках одного дослідження в філософських та інших текстах (не можна навіть часто-густо назвати їх дослідженнями), тотальна невизначеність термінами, а як так відсутність зрозумілої мови науки, філософії, мистецтва, культури взагалі, свідчить про те, наша, як і світова, культура взагалі і інформаційна культура зокрема знаходяться у глибокій кризі, що вже виливається і в системну кризу усіх суспільних інститутів, наприклад, у США, європейських країнах, не кажучи вже про наші скромні терени. А причина одна – втрата нашою спільнотою, зокрема осередками діячів культури головного вектору – вектору творення, упорядкування та гармонізації культурних засад суспільного життя, як окремих націй, так і усього світу. Усвідомлення цього є сьогодні наше головне завдання.

УДК 323.15(043)

P. Sobik

/Rybnik, Polska/

MEDIA MNIEJSZOŚCIOWE A PROCESY ETNICZNO-KULTUROWE W PAŃSTWACH WIELONARODOWYCH

Znaczący udział w społeczeństwie osób przynależących do mniejszości narodowych, jest zjawiskiem silnie występującym we współczesnych państwach Europy Środkowej i Wschodniej. Elementem służącym zachowaniu językowej i etnicznej odrębności pozostają media etniczne. Dodatkowo, za pomocą mediów we własnym języku, mniejszości łatwiej może uczestniczyć w życiu społecznym i politycznym państwa zamieszkania.

W referacie poruszona zostanie kwestia mediów polskojęzycznych w Republice Litewskiej. Polacy zamieszkujący Litwę są grupą autochtoniczną, stanowiącą największą mniejszość narodową w państwie (wg spisu powszechnego przeprowadzonego w 2011r. liczą 200 tys., co stanowi ponad 6% udział w społeczeństwie). Głównym skupiskiem mniejszości polskiej pozostaje Wileńszczyzna, tj. ten teren, który przed 1939r. należał do Państwa Polskiego.

W okresie sowieckim, czołowym medium polskim na Litwie pozostawał dziennik „Czerwony Sztandar”, będący polskojęzycznym organem Komunistycznej Partii Litwy. Pomimo narzucanych ram funkcjonowania, odegrał on jednak istotną rolę w polskim życiu społecznym. Odrodzenie narodowe mniejszości polskiej, które dokonało się na przełomie lat 80. i 90. było inspirowane przez osoby związane z gazetą.

Odrodzenie niepodległej Republiki Litewskiej otworzyło przed mniejszością polską możliwości szerszej i nieskrępowanej działalności wydawniczej. Na początku lat 90. powstały nowe dzienniki, tygodniki, miesięczniki, a także rozgłośnia radiowa i audycje w programach litewskiej telewizji. („Czerwony Sztandar” został przemianowany na „Kurier Wileński”. Problemem z jakim borykały się tytuły, była silna konkurencja ze strony mediów rosyjskojęzycznych, dysponujących większymi nakładami.

Pośród podejmowanych tematów, główne miejsce w prasie polskojęzycznej zajmują postulaty mniejszości polskiej ws. zwrotu ziemi, pisowni nazwisk, sytuacji oświaty polskojęzycznej itd.

Punkt patrzenia mediów jest tożsamy ze stanowiskiem głównej polskiej organizacji społecznej – Związku Polaków na Litwie i organizacji politycznej – Akcji Wyborczej Polaków na Litwie. Obserwowane jest silne powiązanie tytułów prasowych z ww. organizacjami, będące pochodną silnego uzależnienia mediów od dotacji płynących z Polski. Media polskojęzyczne na Litwie nie konkurują z tytułami litewskimi i rosyjskimi o czytelnika, lecz między sobą o dotacje, będące jedyną szansą przetrwania na rynku.

Pojawienie się Internetu dało szansę na rozwój polskojęzycznych portali, prezentujących bardziej niezależne stanowisko. W 2012r. utworzona została polskojęzyczna wersja największego portalu w litewskim Internecie – Delfi. Projekt, realizowany minimalnymi nakładami, został stopniowo ograniczany.

Otoczenie, w jakim funkcjonują media polskojęzyczne, stanowi wyzwanie, jakim jest utrzymanie równowagi pomiędzy prezentacją postulatów wynikających z katalogu praw należnym mniejszościom narodowym a zachowaniem lojalności wobec państwa zamieszkania i jego prawodawstwa. Dla narodowo nastawionych organizacji litewskich, media polskojęzyczne pozostają elementem nielojalnym wobec państwa, przedstawiających władze Republiki w negatywnym świetle, eskalującym konflikty narodowościowe i zakłócające ład społeczny w państwie.

Niezależne od poruszonych specyficznych warunków funkcjonowania, media polskojęzyczne pozostają istotnym elementem warunkującym istnienie mniejszości polskiej i zachowanie przez nią tradycji i języka.

СОЦИАЛЬНАЯ РЕКЛАМА НА ПОЧТОВО-БЛАГОТВОРИТЕЛЬНЫХ МАРКАХ РОССИЙСКОЙ ИМПЕРИИ

Среди изобразительных источников, к которым относятся полиграфические носители социальной рекламы – рекламно-информационные плакаты, достойное место занимают и государственные почтовые марки. Раскрыть роль почтовой марки как инструмента маркетинговых коммуникаций в историческом контексте и есть целью данной статьи.

В государственной системе связи важное место занимает почтовая связь. Это сложный государственный механизм, который функционирует в системе социально-экономического комплекса государства. Почтовая связь – единая государственная сеть, объединяющая все регионы и предоставляющая существующие виды услуг почтовой связи в любой исторический период ее развития.

Особым атрибутом почты является почтовая марка – специальный знак оплаты за услуги по пересылке письменной корреспонденции. Почтовая марка является составляющим элементом монетарной системы государства.

Функции, которые выполняет почтовая марка многогранны:

- технологическая – способ оплаты пересылки письменной корреспонденции (почтовых карточек, писем, бандеролей) – франкирование;
- экономическая – указанная на марке стоимость, отражает денежную сумму, на которую будут оказаны услуги почты при покупке или предъявлении почтовой марки;
- атрибутивная – изображенные символы государственности – герб, национальная валюта, несут в себе сведения о стране;
- рекламно-информационная – как художественная миниатюра, которая содержит декоративные элементы и посвящена определенной тематике (историческому событию, выдающимся деятелям науки и культуры, знаменательным датам и др.).

История возникновения почтовой марки любого государства интересна и особенна. В истории мировой почты первой маркой является «черная пенни» Великобритании, введенная в обращение 6 мая 1840 г. (выполнена в черном цвете, достоинством 1 пенни с изображением профиля королевы Виктории (1819 – 1901 гг.)). В Российской империи первая почтовая марка была выпущена в январе 1858 г., номиналом 10 копеек [3, с. 56 – 58]. Первый выпуск почтовой марки Российской империи был напечатан в «Экспедиции заготовления государственных бумаг» общим тиражом 3,0 млн. экз. В одном печатном почтовом листе находилось сто единиц марок без перфорации. Марка имела прямоугольную форму, внутренний овал в виде медальона, голубой с белым рельеф герба Российской империи, почтовые знаки – перекрещенные рожки. Медальон окаймляла мантия, увенчанная короной, под мантией была надпись «10 коп. за лот», в уголках арабскими цифрами обозначался номинал марки – «10». Последующие выпуски марок имели перфорацию, для удобства работы почтового служащего (не надо было марку отрезать от других марок). Почтовые марки выпускались номиналом 10, 20 и 30 коп. [4, с. 9]. За шестидесятилетний период существования (1857 – 1917 гг.) в обращение было введено 133 разновидности почтовых марок Российской империи, они отличались цветом и оттенком, размером перфорации и новыми сюжетами.

Особое место в истории марок Российской империи занимает две серии, которые получили название почтово-благотворительные выпуски.

Почтово-благотворительные марки – знаки почтовой оплаты с номиналом и дополнительной определенной суммой, предназначенной для отчисления в фонд организации на благотворительные цели.

Причины выпуска почтово-благотворительных марок обусловлены факторами экономико-социального характера, сложившимися в государстве. С помощью почтово-благотворительных марок организуется сбор средств на определенные социальные нужды в фонды: помощи безработным, больным и инвалидам, на улучшение жизни детей и пенсионеров, пострадавшим от стихийных бедствий (землетрясений, наводнений и т. д.).

На почтово-благотворительных марках, указывается сумма почтового сбора, который может быть оплачен данной маркой, и величина надбавки на благотворительные цели. Вместе с тем, известны выпуски, на которых напечатана лишь одна сумма почтового сбора, а необходимость их продажи по повышенной цене для получения благотворительной надбавки определяется особыми условиями.

Впервые почтовые благотворительные почтовые марки были выпущены в Российской империи в связи с событиями русско-японской войны 1904 – 1905 гг. Выпуск был осуществлен по заказу Императорского женского патриотического общества, действовавшего под «августейшим» покровительством царского двора, учредившей особый фонд в пользу сирот воинов действующей армии благотворительной организации.

Для рисунков на благотворительных марках были отобраны памятники, в наибольшей мере отражающие патриотические чувства русского народа. Так, на марке 3-копеечного достоинства изображен памятник герою севастопольской обороны адмиралу В.А. Корнилову (1806 – 1854 гг.); на 5-копеечной марке помещен памятник Кузьме Минину (конец XVI в. – 1616 г.) и Дмитрию Пожарскому (1578 – 1642 гг.), возглавившим героическую борьбу русского народа против польской и шведской интервенции в начале XVII столетия; всемирно известный «Медный всадник» – памятник Петру I воспроизведен на 7-копеечной благотворительной почтовой марке; наконец, на 10-копеечной марке, завершающей эту серию, изображен общий вид Московского Кремля, всегда олицетворявшего сердце России.

Циркуляром начальника Главного управления почт и телеграфов от 21 ноября 1904 г. было установлено, что «...корреспонденция всякого рода, оплаченная упомянутыми марками, пересылается учреждениями почтово-телеграфного ведомства на тех же основаниях, как и корреспонденция, оплаченная марками, изготовленными почтово-телеграфным ведомством». Далее указывалось, что всем почтовым ведомствам будут высланы как сами марки, так и их образцы. Каждая марка-образец имела надпечатку из одной буквы. Почтовые марки всех четырех достоинств выпускались с тремя разными типами перфорации.

Продажа этих марок началась 29 декабря 1904 г. Журнал «Нива» за январь 1905 г. писал: «На днях поступили в обращение наряду с обыкновенными почтовыми марками особые – большого формата марки, художественно исполненные Экспедицией заготовления государственных бумаг. В продаже каждая такая марка стоит на три копейки дороже, чем соответствующая ей почтовая марка (например, 10-копеечная – 13 копеек), и полученные таким путем с каждой марки излишние три копейки идут на усиление средств особого фонда в пользу сирот воинов действующей армии» [6]. Первый выпуск почтово-благотворительных марок был напечатан общим тиражом 1 021 тыс. ед. [1, с. 15].

События Первой мировой войны (1914 – 1918 гг.) обусловили необходимость введения в почтовое обращение второго выпуска почтово-благотворительных марок. Русские благотворительные организации – Женское патриотическое общество и Скобелевский комитет обратились в Министерство внутренних дел за разрешением на выпуск особых почтовых марок, чтобы часть дохода от их продажи использовать для создания фонда помощи раненым и семьям погибших воинов. 7 сентября 1914 г. ЭЗГБ изготовило образцы-эталонные этих марок, которые были переданы благотворительному обществу на утверждение (за весь 1914 г. ЭЗГБ было напечатано 1920 тыс. марок и 160 тыс. образцов).

18 сентября 1914 г. Главным управлением почт и телеграфов был издан циркуляр почтового ведомства о выпуске благотворительных марок – «патриотических» четырех номиналов – в 1, 3, 7 и 10 копеек. При этом цена реализации каждой благотворительной

почтовой марки включала надбавку на 1 копейку. Надо отметить, что покупка этих марок и оплата услуг пересылки писем была исключительно добровольным решением отправителя [5].

Так, 17 ноября 1914 г. в обращение был введен второй общегосударственный выпуск почтово-благотворительных марок «В пользу воинов и их семейств». Серия состояла из четырех марок: «Древнерусский витязь», «Прощание донского казака», «Аллегория: Россия опекает детей воинов», «Георгий Победоносец, поражающий дракона» (художник и гравер Р. Зарриньш). Количество марок по 1000 шт., марки были без зубцов и напечатаны на цветной бумаге. На марках была указана номинальная стоимость 1, 3, 7 и 10 коп., цена реализации превышала номинальную на 1 коп., что составляло дополнительный сбор в фонд помощи воинов действующей армии и их семьям, сиротам [1, с. 17].

В декабре 1914 г. из-за недостатка крашенной бумаги в ЭЗГБ и неудобств, связанных с ее изготовлением, Императорское женское патриотическое общество дало согласие ЭЗГБ на выпуск патриотических марок на белой не крашенной бумаге. Все четыре номинала марок на белой бумаге были утверждены обществом 18 декабря 1914 г. Этот тираж в почтовое обращение был введен 26 февраля 1915 г. Всего за 1915 и 1916 гг. изготовлено ЭЗГБ 9 070 тыс. марок на белой бумаге и 210 тыс. их образцов. В соответствии с распоряжением Министерства почт и телеграфов № 62338 от 19 августа 1917 г. продажу патриотических марок необходимо было прекратить с 19 ноября 1917 г. Однако в обращении эти марки находились еще продолжительное время [5].

Таким образом, в период военных конфликтов общество и власть концентрировали свои усилия с целью оказания благотворительной помощи пострадавшим гражданам. Поддержкой занимались благотворительные организации, которые имели богатый исторический опыт оказания такой помощи, основанные в период с конца XVIII до начала XX вв. Пострадавшие военнослужащие, члены их семей и беженцы получали от благотворительных организаций широкий спектр помощи, в том числе финансовую, продовольственную, жилищную, общеобразовательную, информационную и транспортную, а также по вопросам трудоустройства. Рекламно-информационные мероприятия, которые организовывали и проводили благотворительные общества (печать и распространение плакатов, инициатива введения в почтовое обращение и распространение благотворительных марок и многое другое), побуждали граждан к решению социальных, культурных задач и стали показателем уровня развития моральности и гуманности общества.

Факт введения в почтовое обращение двух выпусков благотворительных марок миллионными тиражами свидетельствует о роли знаков почтовой оплаты как инструмента коммуникации в системе благотворительности, а также о плодотворном сотрудничестве благотворительных обществ со многими государственными структурами, в том числе и Главным управлением почт и телеграфов. И еще, с художественной точки зрения российские марки заслужили высокой оценки и по праву принадлежат к наилучшим образцам мировой графики и филателии XX века.

ЛИТЕРАТУРА

1. Каталог почтовых марок России 1857 – 1991. России, РСФСР, СССР: каталог-справочник / [издание 3-е, под общ.ред. В.Б Загорского]. – СПб.: Стандарт-Коллекция, 2009. – 520 с.
2. Левитас И.Я. Филателия школьникам. – 3-е изд., перераб. и доп. – М.: Радио и связь, 1988. – 216 с.
3. Российский государственный исторический архив. – Ф.1289 (Главное управление почт и телеграфов). – Оп. 1. – Д. 1249.
4. Стальбаум Б.К. Что надо знать филателисту. – М.: Центральное филателистическое агентство «Союзпечать», 1968. – 112 с.
5. <http://sckandinav.narod.ru>

**ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ КОНТИНГЕНТУ СТУДЕНТІВ
СПЕЦІАЛЬНОСТІ «ДОКУМЕНТОЗНАВСТВО ТА ІНФОРМАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ» У
МАРІУПОЛЬСЬКОМУ ДЕРЖАВНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ**

На сучасному етапі вищі навчальні заклади (ВНЗ) пропонують широкий спектр спеціальностей, до яких може долучатися молодь. Через скорочення кількості абітурієнтів істотно посилилася конкуренція між університетами, отже нагальною потребою стає створення ефективної системи профорієнтаційної роботи, що сприятиме якісному формуванню контингенту студентів.

Важливим чинником позиціонування ВНЗ на ринку освітніх послуг є наявність престижних спеціальностей. Потреба сучасного суспільства у фахівцях нової генерації, здатних працювати в умовах економічного ризику, мати власний високий рівень культури, фахові навички в галузі документування, збереження, організації документообігу та аналітико-синтетичної обробки інформації за допомогою новітніх технологій, бути ініціативними та наполегливими стає щодалі все сильнішою. Всім цим якостям повною мірою відповідає фахівець спеціальності «Документознавство та інформаційна діяльність», здатний професійно забезпечити процес управління інформацією і інформаційними системами в інформаційно-аналітичних органах державної влади різних рівнів, прес-службах, об'єктах комерційної та рекламної інформації. Не випадково що спеціальність «Документознавство та інформаційна діяльність» є затребуваною серед абітурієнтів. Станом на червень 2013 спеціальність «Документознавство та інформаційна діяльність» була представлена лише у 32 ВНЗ з 334 ВНЗ України (за даними Державної служби статистики України) [1], що складає 9%. В цій ситуації наявність актуального напрямку підготовки фахівців автоматично підвищує статус ВНЗ. Маріупольський державний університет (МДУ) не є виключенням, оскільки підготовка за спеціальністю «Документознавство та інформаційна діяльність» здійснюється вже 10 років (з 2003 р.).

Формування контингенту студентів МДУ здійснюється на підставі чинної ліцензії Серія АЕ № 220163 від 05.06.2013 р. Міністерства освіти і науки України та щорічних обсягів державного замовлення на підготовку фахівців з вищою освітою, затверджених наказом Міністерства освіти і науки України і забезпечується комплексною системою заходів, яка передбачає професійну орієнтацію молоді, довузівську підготовку, організацію вступної кампанії [2].

У МДУ організацією вступної кампанії займається приймальна комісія. Згідно «Примірного положення про приймальну комісію вищого навчального закладу України» від 12 січня 2013 року №21 «приймальна комісія вищого навчального – робочий орган вищого навчального закладу, що утворюється для проведення прийому вступників на навчання» [3]. Приймальна комісія МДУ діє відповідно до законодавства: Закону України «Про вищу освіту»; «Умов прийому до вищих навчальних закладів України» та «Порядку подання та розгляду заяв в електронній формі на участь у конкурсному відборі до вищих навчальних закладів», затверджених у МОН і зареєстрованих у Міністерстві; «Положення про приймальну комісію МДУ», «Правил прийому до МДУ», «Статуту МДУ» та інших нормативно-правових документів.

Формування контингенту студентів МДУ у 2013 році, спеціальності «Документознавство та інформаційна діяльність» ОКР «Бакалавр» відбувалось у відповідності до витягу з рішення акредитаційної комісії України від 27 червня 2013 р. №1726-АК, Міністерства освіти і науки України. Ліцензований обсяг спеціальності 6.020105 «Документознавство та інформаційна діяльність» складає 55 осіб денної та 30 осіб заочної форми навчання.

У 2013 році абітурієнти мали змогу подавати заяву про вступ до ВНЗ як в паперовій, так і електронній (на сайті Єдиної державної електронної бази з питань освіти) формах. Згідно «Правил прийому до МДУ в 2013 році», прийом до МДУ на всі освітньо-кваліфікаційні рівні здійснюється за конкурсом незалежно від джерел фінансування [4, с.2].

До переліку конкурсних предметів у сертифікаті Українського центру оцінювання якості освіти для вступу на спеціальність «Документознавство та інформаційна діяльність» у 2013 році були включені наступні:

- українська мова (профільний);
- історія України;
- математика (на вибір);
- світова література (на вибір) [4, с.32].

Рейтинговий бал абітурієнта складався з балів сертифікату ЗНО та балів шкільного атестату, середній бал якого переводився за 200-бальною шкалою. У підсумку вступник міг набрати максимум 870 балів: 600 за результатами ЗНО, 200 за атестат, 50 за успіхи у навчанні та 20 - за підготовчі курси при ВНЗ. «Але це досягнення здійсненне хіба що для дуже завбачливого вундеркінда», як стверджує Н. Широкова [5]. Щоб абітурієнт зміг брати участь у рейтинговому конкурсі на вступ, мінімальна кількість балів у його сертифікаті ЗНО з непрофільних для обраної спеціальності предметів повинна дорівнювати позначці 124, з профільних предметів - 140. Можливий виняток, коли за рішенням приймальної комісії ВНЗ все ж може прийняти абітурієнта з показником менше 124 балів з непрофільної дисципліни за умови, якщо кількість балів з профдисциплін не нижче 170.

За час вступної кампанії 2013 р. на спеціальність «Документознавство та інформаційна діяльність» було зареєстровано 179 заяв на денну форму навчання та 12 заяв на заочну форму навчання [6, с.7].

На рис 1. можна простежити, що пік подання абітурієнтами документів співпадає з першою декадою роботи вступної кампанії. З 179 заяв було зареєстровано 83 у паперовій формі та 96 у електронній. У першій декаді роботи вступної кампанії кількість абітурієнтів, які подають паперові та електронні заяви, була відносно однакова, але наприкінці другої декади паперових заяв стало значно менше. В середньому в день було подано 6 заяв від абітурієнтів.

За результатами вступної кампанії МДУ у 2013 р. кількість зарахованих на спеціальність «Документознавство та інформаційна діяльність» склала 20 осіб на денну форму навчання та 7 осіб на заочну форму навчання [6, с.2], хоча прогнозувалося близько 30 на денну та 10 на заочну форму навчання. Такий результат вступної кампанії обумовлено, на нашу думку, наступними чинниками:

по-перше, нинішнім демографічним спадом який призводить до того, що практично будь-яка людина, яка має на меті не здобуття якісної освіти, а формальне отримання диплому, може стати студентом. За оперативними даними з регіонів, кількість випускників денних загальноосвітніх навчальних закладів системи Міністерства освіти і науки України у 2013 році складає 278 980 осіб, а 2012 році 328 590 осіб [7]. Так, цього року у ЗНО брали участь близько 300 тисяч вступників, а місць державного замовлення приблизно 310 тисяч, тобто більше, ніж абітурієнтів [8], тому абітурієнти очікували можливість вступу на бюджет.

по-друге, згідно «Умов прийому до вищих навчальних закладів України у 2013 році», від 05.11.2012 № 1244 абітурієнти мають можливість подати заяву про вступ не більше, ніж до п'яти вищих навчальних закладах та не більше трьох заяв у кожному з ВНЗ [9]. Проте в останні дні вступної кампанії до громадської мережі ОПОРА (неурядова, позапартійна і фінансово незалежна всеукраїнська мережа громадських активістів) надходили скарги з приводу того, що абітурієнти попри те, що мають право подати 15 заяв, насправді подавали більше 30. Тобто відбувся певний технічний збій. Як зазначила, координатор освітніх програм громадянської мережі ОПОРА О.Стрелюк, що назвати конкретну цифру ОПОРА не може, бо, за повідомленням абітурієнтів, близько 2 тисяч людей подали свої заяви більше,

ніж у шість ВНЗ [8]. Тож це знову підвищило очікування абітурієнтів щодо можливості вступу на бюджет.

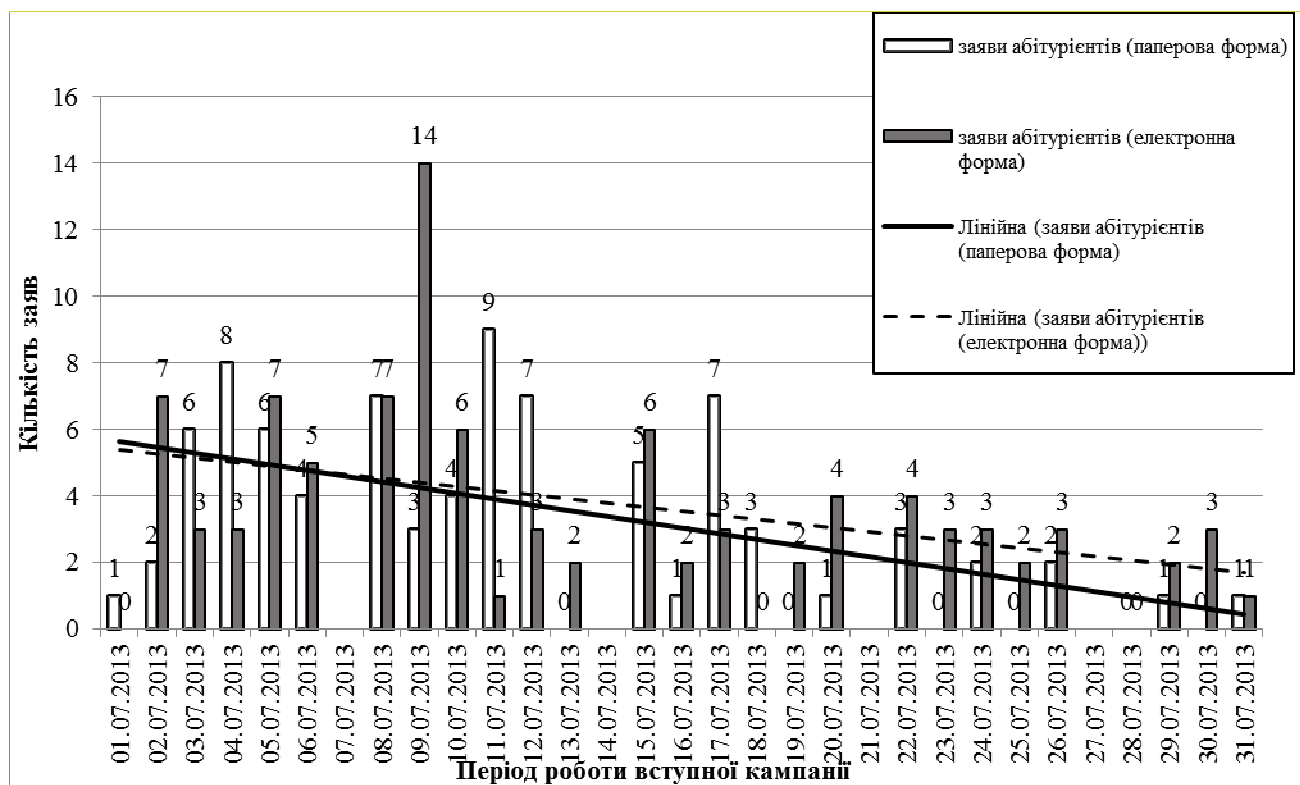

Рис.1. Динаміка формування контингенту студентів спеціальності «Документознавство та інформаційна діяльність» денної форми у 2013 році

по-третє, ще одним фактором є можливість подання електронної заяви. Так на рис.1 можна побачити, що більша частина абітурієнтів подають заяви про вступ до МДУ на спеціальність «Документознавство та інформаційна діяльність» у електронні формі, а саме було подано 96 електронних заяв, а за результатами яких вступили тільки 5. За даними Міністерства освіти і науки, цього року зареєстровано 2 мільйони 172 тисячі заяв від 695,7 тисячі абітурієнтів, при цьому в електронному вигляді було подано 612,4 тисяч заяв [8]. Електронна система подачі документів працювала відносно добре, але при заповненні електронної заяви абітурієнти у поле «податковий номер» дуже часто записували номер атестату, що дозволяло абітурієнту при подачі документів у паперовій формі реєструватися, як новий суб'єкт. Тому, це могло і спричинити сбої в електронній системі, а саме - реєстрації більше ніж 15 заяв.

Наступним фактором цього року можна назвати тенденцію відтоку українських вступників: вони оминають українські вищі навчальні заклади і подають документи до європейських. «Вступають туди, бо там немає корупції ні при вступі, ні в процесі навчання, бо там можна отримати безкоштовні гранти на навчання, і бо дипломи таких університетів визнаються всюди в світі, а не тільки на пострадянському просторі, як наші», так пояснює ситуацію голова правління Центру освітнього моніторингу, колишній заступник міністра освіти та науки П. Полянський [8].

Для того, щоб проаналізувати ситуацію вступної кампанії МДУ треба порівняти її результати на регіональному рівні. На сьогоднішній день згідно офіційного сайту «Інформаційна система «Конкурс» [10] сім ВНЗ (Донецький національний університет (ДонНУ), Луганський національний університет ім.Тараса Шевченка (ЛНУ

ім. Т. Шевченка), Східноукраїнський національний університет ім.Володимира Даля (СНУ ім. Даля), Луганський державний інститут культури і мистецтв (ЛДІКМ), Національний аерокосмічний університет ім. Жуковського «Харківський авіаційний інститут» (НАУ ХАІ), Харківський державна академія культури (ХДАК), Маріупольський державний університет (МДУ)) на сході України мають ліцензію для підготовки бакалаврів за спеціальністю 6.020105 «Документознавство та інформаційна діяльність». Тож на рис.2 та рис.3 можна побачити, що ситуація у всіх ВНЗ регіону однакова. Насамперед, головною метою вступних кампаній є заповнення місць державного замовлення, з якою ВНЗ регіону впорались. Після того, як бюджетні місця закриті приймальні комісії розпочали «боротьбу» за абітурієнтів на контрактні місця. З цією метою впорався тільки НАУ ХАІ, який набрав повний ліцензований обсяг, був близький до вирішення мети ДонНУ, який не добрав всього лише 13 абітурієнтів з 47 місць (28%) ліцензованого обсягу.

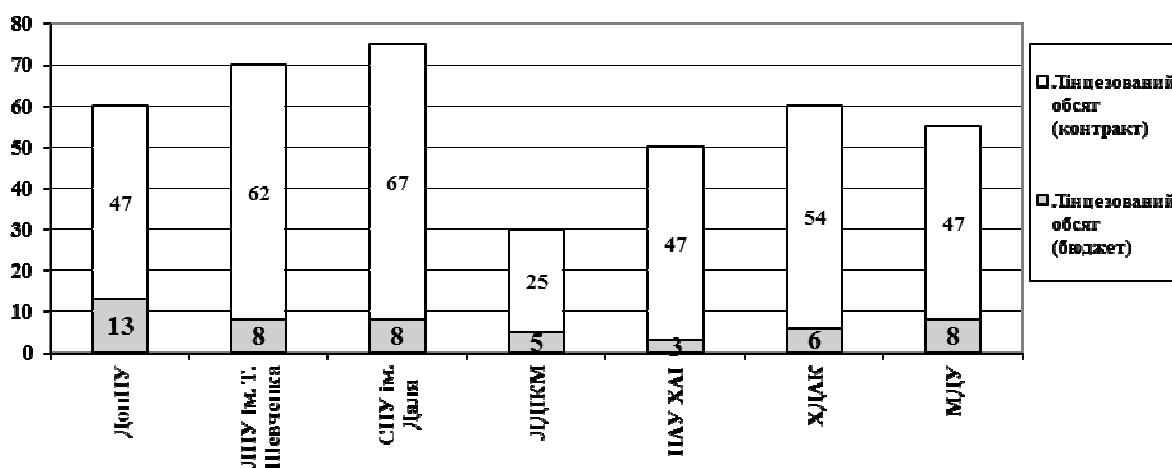

Рис. 2 Ліцензований обсяг на підготовку спеціальності «Документознавство та інформаційна діяльність» ВУЗів сходу України (за матеріалами «Інформаційної системи конкурс»[10])

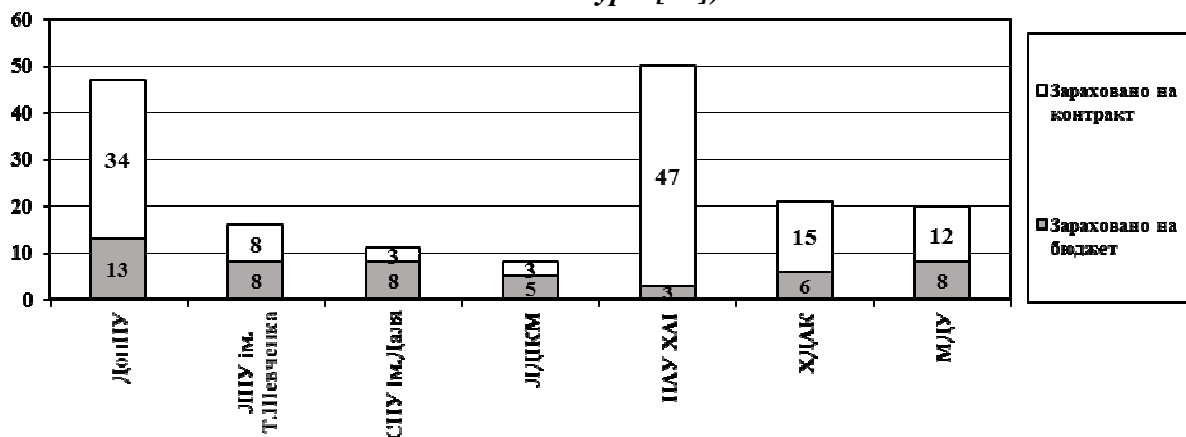

Рис.3 Зараховані абітурієнти на спеціальність «Документознавство та інформаційна діяльність» на сході України (за матеріалами «Інформаційної системи конкурс»[10])

Порівнявши особливості підготовки документознавців ВНЗ регіону було виявлено, що з семи вищих східної України документознавців за спеціалізаціями готують тільки два ВНЗ (НАУ ХА, МДУ). У НАУ ХАІ бакалаври можуть навчатися на таких спеціалізаціях, як «Документне забезпечення науково-технічної діяльності», «Документне забезпечення митно-брокерської діяльності», «Документне забезпечення рекламно-інформаційної діяльності». Студенти-бакалаври МДУ можуть обрати спеціалізацію «Документно-інформаційні системи» або «Інформаційно-документне забезпечення управління». Так як

абітурієнти насамперед роблять свій вибір орієнтуючись на «гарні назви», на незвичайні спеціальності та спеціалізацій, то можливо це і послужило одною з причин популярності НАУ ХАІ.

Ще одним фактором який міг вплинути на рішення вступників є «Рейтинг університетів України III, IV рівнів акредитації топ-200 України», який створюються Центром міжнародних проектів НДІ прикладних інформаційних технологій. Хоча у цьому рейтингу НАУ ХАІ займає третю позицію, якщо порівнювати с ВНЗ, які готують документознавців на сході України, але можна побачити, що оцінку міжнародного визначення він має найвищу. Це підтверджує керівник Оргкомітету «Топ-200 Україна» О. Линовицька: «У низці університетів — КНУ ім. Т.Шевченка, Національному аерокосмічному університеті ім.М.Жуковського «ХАІ», Таврійському національному університеті ім. В.Вернадського, Донецькому національному університеті, Сумському державному університеті та інших — помітно активізувалося міжнародне співробітництво, збільшилася кількість програм студентського обміну й програм подвійних дипломів, розширилася участь у європейських наукових програмах» [11].

Серед ВНЗ, що готують документознавців на сході України, лише один навчальний заклад не знаходиться в обласному центрі, це – МДУ. Порівняння результатів вступної кампанії в МДУ з ситуацією у вишах обласних центрів свідчить, що незважаючи на різницю статусу та не зовсім сприятливі екологічні умови м. Маріуполя, МДУ вдалося заповнити ліцензійний обсяг на 36%, тоді як жодному з ВНЗ Луганщини не вдалося подолати 30% бар'єр, а ХДАК, відома як колицка документознавчої освіти на Україн, теж поступилася МДУ (35%). Важливо, що з 20 першокурсників МДУ половина проживає за межами міста

Анкетування першокурсників переконує, що вони свідомо зробили свій вибір на користь спеціальності «Документознавство та інформаційна діяльність» в МДУ, керуючись інформацією щодо ВНЗ і спеціальності розташовані в Інтернеті (сайт кафедри,рекламний ролик спеціальності). На питання «Чим був обумовлений вибір спеціальності «Документознавство та інформаційна діяльність?» із 20 опитаних 19 студентів зробили свідомий вибір спеціальності, керуючись показниками її престижності (конкурс, відомість – 5 ос. 25%) та зацікавленістю майбутньою професією (14 осіб, 70%). Збільшення кількості респондентів, що обирають майбутню професію згідно до власних уподобань дозволяє прогнозувати зацікавленість в опануванні професійними навичками, що підтверджує тезу про якісний рівень формування контингенту студентів на спеціальності.

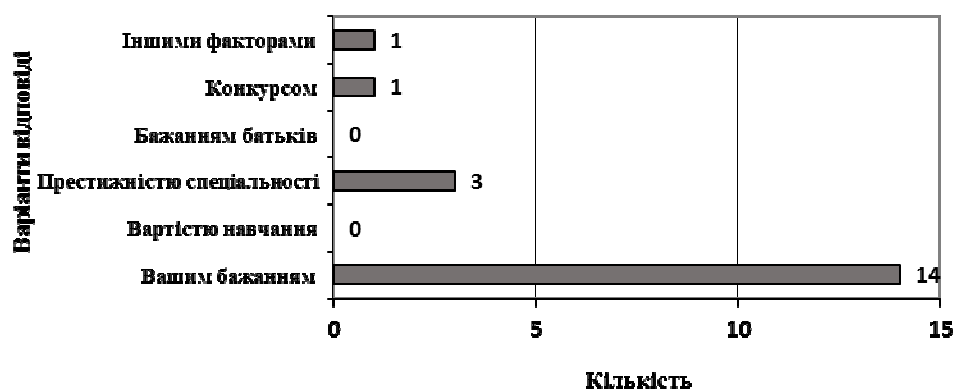

Рис. 4. Результати опитування студентів I курсу спеціальності «Документознавство та інформаційна діяльність»

Отже можна зробити висновок, процес формування контингенту студентів спеціальності «Документознавство та інформаційна діяльність» на сьогоднішній день стикається з рядом проблем, ключового значення серед яких не втрачає демографічна ситуація України. По-друге, потребує вдосконалення і Єдина державна електронна база з

питань освіти. Для вирішення виявлених під час вступної кампанії 2013 проблем директор Центру тестових технологій та моніторингу якості І. Лікорчук, пропонує внести зміни до типових Правил прийому та підвищувати вимоги до абітурієнтів [8]. Тоді за кілька років університети, які не дають належного рівня підготовки і не користуються популярністю в абітурієнтів, самі припинять свою діяльність. Ще один варіант вирішення проблеми рекомендує громадянська мережа ОПОРА – запровадити поняття «пріоритетності заяви», яку подає абітурієнт – у випадку зарахування у першому етапі за пріоритетом №1, вступник автоматично вибуває з рейтингів у інших ВНЗ [12]. Таке нововведення, на думку авторів, сприятиме більш усвідомленому вибору професії та фаху.

Для покращення процесу формування контингенту студентів спеціальності «Документознавство та інформаційна діяльність» в МДУ необхідно налагодити власну модель профорієнтаційної роботи, а саме удосконалити співпрацю з освітніми закладами Донецького регіону в рамках укладених угод про співпрацю, спияти оновлення інформації сайту та створення (на прикладі зарубіжних країн) і розповсюдження інформаційних матеріалів серед випускників шкіл, проведення іміджевих заходів, розширення спектру спеціалізацій, що відповідають вимогам сьогодення і є привабливими для абітурієнтів. Сьогоднішні освітні реалії такі, що вимагають постійного прогнозування та оновлення, тому і процес формування контингенту студентів стає своєрідним індикатором правильності обраного ВНЗ шляху.

ЛІТЕРАТУРА

1. В Україні в 2012-2013 навчальному році кількість ВНЗ зменшилася на 23 – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.osvita.org.ua/news/68833.html>
2. Формування контингенту студентів по курсам навчання напряму підготовки 0201 Культура спеціальності 6.020105, 7.02010501 – «Документознавство та інформаційна діяльність» // Матеріали акредитаційного самоаналізу з галузі знань 0201 «Культура» напряму підготовки 6.0201501, 7.02010501 «Документознавство та інформаційна діяльність». – Маріуполь, 2012.
3. Примірне положення про приймальну комісію вищого навчального закладу України від 9 січня 2013 року № 12. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.mon.gov.ua/img/zstored/files/nakaz12-10012013.doc
4. Правила прийому до Маріупольського державного університету в 2013 році – Маріуполь, 2012. – с.39.
5. Широкова Н. Особливості вступної кампанії-2013 / Н. Широкова – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.osvita.org.ua/articles/1593.html>
6. Аналітичні матеріали вступної кампанії -2013 / Константинова Ю.В., Гапонюк О.І., Кригіна О.В., Дмитрієва К.І., Оропай Ю.Є., Баранова Ю.О., Мамедова А.І. – Маріуполь, 2013. – 39 с.
7. Кількість випускників у 2013 році (оперативні дані) - Міністерство освіти і науки України – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://mon.gov.ua/ua/news/8747-kilkist-vipusknikiv-u-2013-rotsi-operativni-dani>
8. Експерти-освітяни підбили підсумки вступної кампанії-2013 та розповіли з якими проблемами довелося зіткнутися цьогорічним абітурієнтам – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://kolomyya.org/se/sites/pb/52204/>
9. Умови прийому до вищих навчальних закладів України у 2013 році від 05.11.2012 № 1244 – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/z1902-12>
10. Офіційний сайт Інформаційна система «Конкурс». – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.vstup.info/>
11. Рейтинг університетів України III, IV рівнів акредитації топ-200 України» – [Електронний ресурс]. – <http://www.euroosvita.net/index.php/?category=49&id=2656>
12. Результати кампанії «За прозорий вступ до ВНЗ!» – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://opora.lviv.ua/?p=2951>

СЕКЦІЯ ОСОБИСТІТЬ В УМОВАХ СТАНОВЛЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА

УДК 316.612(043)

*В. Н. Блохин
/г. Горки, Беларусь/*

СПЕЦИФИКА РАЗВИТИЯ ЛИЧНОСТИ В УСЛОВИЯХ ИНФОРМАЦИОННОГО ОБЩЕСТВА

Информационное общество – новая историческая фаза развития цивилизации, в которой главными продуктами производства являются информация и знания.

В настоящее время особую актуальность приобретают исследования трансформаций в формировании идентичности личности. При неразрывной связи личности и общества изменения типа общества обуславливают и качественные изменения личности. Становление информационного общества повлекло за собой как глубокие трансформации в обществе, так и необходимость по-новому осмыслить процесс обретения личностью своей идентичности. Это связано, прежде всего, с изменением роли и значимости информации в жизни человека. В информационном обществе происходит увеличение ее количества, при этом информация понимается как основной ресурс, источник общественных благ, средство достижения богатства и процветания. Но увеличение производства информации в целом обуславливает проблему субъективного отбора информации. В этих условиях коммуникация понимается как процесс, в ходе которого осуществляется обмен информацией, приобретающей индивидуально-личностное измерение. Так, в условиях информационного общества характер коммуникации становится все более индивидуализированным и персонализированным, отображающим специфику индивидуально-личностного восприятия информации. Изменение коммуникативных процессов приводит и к изменению циркуляции информационных потоков. Если ранее существовал лишь один способ передачи значимой для человека информации, так называемый вертикальный путь (от поколения к поколению), то в настоящее время доминирующий характер приобретает сетевой путь передачи информации.

В этих условиях изменяется роль и значение системы образования, основной задачей которой было сохранение преемственности поколений, для чего использовались устоявшиеся и традиционные формы, методы и способы передачи информации. Но в настоящее время происходит отход от этих традиционных форм, методов и способов в сторону увеличения разнообразия различных коммуникативных стилей, способствующих росту инноваций в сфере информационного обмена.

В ситуации перехода к информационному обществу от человека требуется большая гибкость в осуществлении коммуникаций, что предполагает взаимодействие с представителями различных социальных групп. Для этого необходимо развивать навыки переключения кодов, то есть обучать навыкам деятельности в различных коммуникативных ситуациях. Однако, в настоящее время система образования ориентирована преимущественно на усвоение формальных, официальных кодов и жанров. Таким образом, на новом этапе развития общества происходит изменение требований, предъявляемых к системе образования.

В информационном обществе становится актуальной проблема целостности личности.

Распад социальных общностей, являвшихся основой для целостного человека, неэффективность привычных способов ориентации в новой окружающей среде, формируют особый тип умонастроения и мироощущения, свидетельствующих о том, что личность может стать заложником этих технологий. Они становятся фактором формирования ценностных ориентиров человека, способны привести к деградации личности, неспособной к творческой активности. Новые информационные технологии дают возможность наблюдения и контроля

над личностью, превращают ее в послушного потребителя, лишенного критического мышления.

Последствия распространения информационных технологий носят дуальный характер для личности, т.к. возникает проблема адаптации к новым информационным системам. С другой стороны, создавая такие системы, человек попадает в среду, где эти системы управляются уже не им, а машинами, которые становятся все более автономными относительно человека.

Накопление человечеством опыта и знаний при освоении природы смешалось с освоением информации. Именно этот процесс и привел к образованию инфосферы.

Сегодня личность находится под влиянием разных структур, групп, субэкономических механизмов, субкультур и вынуждается самими условиями своего существования выбирать, сопоставлять, оценивать и ко всему относиться с некоторой дозой критичности и рефлексии, а часто под их напором подчиняться. В этой ситуации человек в новой для себя обстановке вынужден, с одной стороны, приобретать индивидуалистические черты, а с другой стороны — унифицироваться культурно и духовно.

Потеря личностью способности ориентироваться в постоянно меняющемся внешнем мире, перенасыщение информацией может сформировать потребность в использовании различных средств ухода от действительности: употребление наркотиков, алкоголя, а также привести к чрезмерному увлечению виртуальными мирами, снижающему способности взаимодействия с окружающей средой, объективным миром.

Для предупреждения и преодоления указанных проблем обществу и государству необходимо развивать механизмы, направленные на обеспечение прав и свобод личности; принимать меры к развитию тех культурологических архетипов, которые сохраняют преемственность с историей человечества и вместе с тем адекватны происходящим изменениям; способствовать вовлечению в процессы информатизации более широких слоев общества.

УДК 316.612:316.324.8(043)

В. В. Волкова
/г. Луганск/

ПРОБЛЕМА САМОВЫРАЖЕНИЯ И САМОУТВЕРЖДЕНИЯ ЛИЧНОСТИ В УСЛОВИЯХ ВИРТУАЛЬНОЙ КОММУНИКАЦИИ

Проблема самовыражения и самоутверждения личности приобретает особую актуальность в условиях возрастающей информатизации общественных процессов, распространением коммуникационных технологий, в частности, виртуальной коммуникации, влияние которой нельзя недооценивать. Так или иначе значительная часть нас является потребителями сети Интернет, большинство имеет «страничку» в социальных сетях (таких, как ВКонтакте, Одноклассники и др.), общается в чатах, на различных форумах.

Социальные сети представляют собой уникальную среду, предоставляющую своим пользователям не только возможность коммуникации, но и ресурсы для самовыражения, самоутверждения, самоидентификации и пр. [3]. Компьютерная виртуальная реальность становится еще одним способом выхода человека за рамки своего материально-опосредованного бытия. Виртуальная реальность создана по образу и подобию физического мира, представляя собой его свернутую упрощенную копию, что во много раз увеличивает возможности и способности человека в постижении самого себя и окружающей действительности. Сетевое пространство может рассматриваться как модель физического мира при отсутствии его материальной составляющей. Человек в сети не имеет таких отягощающих параметров, как физическое тело, время и расстояние. В виртуальном мире

человек это бесплотный разум, перемещающийся в доли секунды в пространстве и времени, оперирующий информацией [2].

Для самовыражения в социальных сетях существуют разнообразные каналы:

- никнейм (ник) - индивидуальное имя пользователя, идентифицирующее его в Сети. Может отражать как реальное, так и модифицированное имя пользователя; нередко представляет собой прозвище пользователя в «оффлайновой жизни»;

- аватар (или юзерпик) - фотография или картинка, служащая визуальным выражением образа пользователя;

- индикатор текущего состояния (например, статус);

- размещение продуктов собственного творчества;

- размещение фото- и видеоматериалов, как правило, имеющих отношение к пользователю.

Особое место в структуре самовыражения в социальных сетях занимают различные разделы, посвящённые личной информации; в первую очередь, в таких разделах размещается следующая информация: интересы, убеждения; информация, отражающая социально-демографические, статусные и иные характеристики пользователя (пол, возраст, семейное положение, уровень образования, место работы и пр.) [3].

Интернет-коммуникация в отличие от традиционных форм общения, обладает рядом несомненных преимуществ, таких как неограниченная доступность контактов, скорость передачи информации и стирание многих социальных и индивидуально-психологических барьеров. Но одновременно эта форма общения, ввиду других сопутствующих факторов, таких как анонимность, отсутствие визуально-аудиального контакта, размытость пространственно-временных границ и т.д., вызывает девиации, а иногда и существенные деформации в структуре личности. Данные деформации происходят как правило на «слабых участках», которыми являются осознанные или бессознательные страхи, психологические комплексы, неудовлетворенные желания и пр., относящиеся к субъективным факторам личностных трансформаций. Между тем, именно наиболее опасные свойства виртуальной коммуникации становятся особенно привлекательными для человека, «открывая» для него новые возможности в области самовыражения.

Коммуникативная виртуальная реальность быстрее и проще, чем в окружающем нас мире, предоставляет субъекту кажущуюся возможность реализовать свой внутренний мир, будучи свободной от предрассудков традиционного общения, она обладает огромным терапевтическим потенциалом для лечения психологических отклонений, комплексов и другого рода личностных проблем. Человек как субъект виртуальной коммуникации может позволить себе быть самим собой или, наоборот, испробовать бесконечное многообразие различных способов самовыражения. Между тем, оборотной стороной такой коммуникации зачастую оказывается дезориентация субъекта в виртуальной реальности, следствие которой со временем оказывается стремительная деградация личностных качеств [2].

Виртуальная реальность формирует виртуальную личность, со свойственными ей иными способами и стилем жизни. В процессе такого рода коммуникации личность переносит в виртуальное пространство либо заданные обществом социокультурные символы и создает свой виртуальный образ в рамках уже наработанных обществом знаний, ценностей, норм, образцов, либо формирует новые, проявляя тем самым себя как активным субъектом не только социального, но и информационного пространства. Виртуальная коммуникация позволяет проявить не только актуальные, но и потенциальные черты человеческого существования, не только актуального, но и возможного бытия [1]. Вместе с тем возможность самовыражения личности в условиях виртуальной коммуникации может повлечь за собой серьезные последствия в плане ее личностного развития, вплоть до деградации.

ЛИТЕРАТУРА

1. Человек в виртуальной реальности – новый образ жизни / Л. И. Михайлова // Publishing house Education and Science s.r.o. [сайт]. – Текст. дан., – Режим доступа: http://www.rusnauka.com/28_PRNT_2011/Psihologia/12_93665.doc.htm. - Загл. с экрана.
2. Самоидентификация личности в условиях сетевых коммуникаций: постановка проблемы / З. С. Завьялова // Гуманитарная информатика [сайт]. – Текст. дан. – Режим доступа: http://huminf.tsu.ru/jurnal/vol4/zzs_samoident. - Загл. с экрана.
3. Самопрезентация и самоидентификация личности в социальных сетях / О. А. Гримов // Publishing house Education and Science s.r.o. [сайт]. – Текст. дан. – Режим доступа: http://www.rusnauka.com/6_PNI_2013/Psihologia/12_129127.doc.htm. - Загл. с экрана.

УДК 316.7:316.77(043)

А. Гебальська-Берекетс

/м. Варшава, Польща/

ІНФОРМАЦІЙНЕ СУСПІЛЬСТВО -ЗНАЧЕННЯ, ХАРАКТЕРНІ РИСИ І СПОСІБ ЙОГО ФОРМУВАННЯ В СУЧАСНІЙ КУЛЬТУРІ

Прогрес в області засобів масової інформації, промисловості і техніки призвів до повної зміни всіх сфер людського існування – і індивідуального, і суспільного [1, с. 204]. За допомогою новітніх способів комунікації можна обмінюватись інформацією, яка передається від одного отримувача до іншого. Таким чином медіа стають складовою частиною культури і мають вплив на суспільну свідомість. Медіа обмежують безпосередні людські відносини і змінюють їх на нові, такі як: СМС повідомлення, чати, соцмережі.

Тема даної доповіді відноситься, в першу чергу, до способів формування і значення інформаційного суспільства в сучасній культурі, а також піднімає питання про завдання, котрі перед ним стоять. В ефекті легкого доступу до інформації, упрощеного значною мірою комп'ютерними технологіями, людина отримала нові інструменти комунікації з метою створення нових суспільних відносин.

Інформаційне суспільство з'явилося разом з технічним прогресом. Прогресом, котрий торкнувся в першу чергу медіа. Важливу роль відіграла все більше ліберальна економія, зростання попиту і конкурентноспроможність. В Європі новий вид людських відносин з'явився в 1994 році, автором якого являється Мартін Бангеманн. В своєму рапорті він описав глобальне суспільство і саме воно, на думку вченого, являється точкою опори в дебатах про нові спільноти людей [5, с. 107].

Інформаційне суспільство характеризується передусім пріоритетністю інформації. Вона часто використовується в політичних, економічних, культурних і суспільних сферах життя. Дякуючи багатству ЗМІ інформація в такому середовищі дуже швидко піддається обробці і передається далі.

Сильні і міцні суспільства, які прагнуть до обміну інформацією, характеризуються індивідуалізмом, децентралізацією і в результаті цього ослабленням безпосередніх людських відносин. На думку Х. Рейнголда, це пов'язано з комунікацією, котра завдяки ЗМІ не обов'язково повинні відбуватись face to face. З цієї миті слова, які з'являються на екрані спонукають людей до участі в дискусії, розмові, тощо [6, с. 3]. Буття переходить в інший вимір, дещо інший від того, до якого звикло традиційне суспільство. Технологія і її швидкий прогрес змінили спосіб мислення, емоційність і людські цінності [2, с. 7]. Втім це зовсім не свідчить про те, що ця форма не функціонує належним чином в даному суспільстві. С. Джонс вважає що: «виртуальні суспільства це тільки перехідний пункт, котрий збирає спільні переконання і хоббі, які еднають людей, фізично віддалених від себе» [4, с. 19]. Виртуальний світ стає місцем зустрічі, обміну думок, де зникають ті чи інші обмеження. Головне це доступ до комп'ютерного монітора чи комунікаційного приладу. Спосіб спілкування людей в кіберпросторі впливає на людські відносини. Без сумнівів причиною

тому є віртуальний простір, специфіка мови, створення і втримання ієрархії в мережі [8, с. 68].

Інколи такі суспільства обирають такий спосіб будування відносин, котрий відомий як безпосередній. Він може використовуватись для підтримання реальних або віртуальних відносин, або використовуватись більш швидкими видами спілкування (чати, електронні скриньки) [8, с. 86].

Такі суспільства відзначаються різноманітними формами ініціації багаточисленності видів комунікації. Часові і територіальні бар'єри не являються для такого суспільства проблемою. Люди сором'язливі і несміливі мають можливість познайомитись з новими людьми. Участь в данному процесі можна взяти добровільно і в любую хвилину. Всі люди котрі ним зацікавлені активно створюють віртуальний світ і таким чином можуть вести дискусії, проводити бесіди, збагачувати знання, обмінюватись своїм досвідом, дбати не тільки про власний духовний розвиток, але і професійний ріст. Без сумніву, це все являється міцною стороною такого суспільства. Однак потрібно згадати про слабкі сторони. Про це буде мова в наступному розділі.

Противники і скептики віртуального суспільства звертають увагу на те, що в ньому зникають всі моральні кордони, натомість зміцнюється поверхневий контакт, котрий іде в парі з неконтрольованою анонімністю. Проводячи час тільки в віртуальному світі людина ризикує стати зубожілим створінням, котре має примітивні способи комунікації, такі як: відстала мова тіла, скромна гестикауляція і міміка. Спілкування з людиною з допомогою посередника (комп'ютера) ніколи не зможе зрівнятись з безпосередньою розмовою. В деяких людей після застосування такого виду комунікації складається враження, що вони знаходяться ще далі ніж це є реально [3, с. 186].

Номо *comunicans* може зреалізувати в віртуальному суспільстві спонтанні, вільні а інколи важкі в передбаченні вчинки, запозичені зі світу ЗМІ. В такому випадку зникає відповідальність за свою поведінку, на відміну від традиційного суспільства. Відсутність стабільності, легкість входу і виходу з віртуального суспільства призводить до того, що зникає своя власна неповторність (анонімність, відсутність можливості перевірити правдивість слів і намірів і відверта брехня). Коли віртуальний світ приймає участь в обженні реальності, тоді людина перестає встигати за все швидшою і швидшою глобальною мережею.

На думку Б. Зелера і У. Жидек-Беднарчука віртуальне товариство може призвести до відокремлення і втрати почуття етики і аксіології [8, с. 68]. Найбільш правильним рішенням, як вважав Рікардо Спінелло, було б «прийняття позиції, згідно якої моральні цінності визначали межу і кордон кібер простору» [7, с. 45]. Однак це завдання не з легких, тому що вимагає спавпраці користувачів мережі і педагогів.

Суспільні системи протягом всього часу прогресують і змінюються. З огляду на їх переміни створюється нова культура. Популярність віртуальних мереж стає все більшою. Змінюється також і середовище, в якому проходить взаємодія, а також відношення до нових груп та спільнот.

Кібер-простір стає новим символічним місцем зустрічей, котрі можуть стати доповненням реальних відносин. Однак багато питань і сімнів викликає напрямок розвитку віртуального суспільства. Потрібно і надалі проводити численні дослідження над цим питанням, адже інформаційна реальність відзначається своєю швидкістю і динамічністю. Без сумніву, все те що нове – викликає страх і непокій. Це є зрозуміле. Свого часу люди так само обережно ставились до радіо, телебачення, цифрових носіїв. Людська емоційність буде змінюватись в залежності від створення нових технологій. Це неминучий процес. Однак необхідно мати свідомий підхід до таких змін і користуватись ними з розумом, щоб мати на увазі комфорт котрий вони гарантують, але також знати небезпеку, яку можуть з собою

нести. Спряти такій свідомості може медіаосвіта, котра повна виконати багато поставлених перед нею завдань.

Поширений доступ до інформації (швидкість, легкість в сприйнятті) може стати в нагоді всім педагогам. Дякуючи різноманітним способам зростає рівень інтерактивності й можливості виходу до інших. Однак слід пам'ятати про те, що віртуальне суспільство ніколи не замінить близьких відносин з іншою людиною.

ЛІТЕРАТУРА

1. Байка З., Історія медій, Краків 2005.
2. Гарру Й., Радикальна еволюція. Чи людина вдосконалена наукою і технікою буде людиною, перекл. А. Клох, А. Міхальські, Краків 2008.
3. Гумперт Г., Talking Tombstones and Rother Tales of the Media Age, Нью Йорк 1987.
4. Джонс С., Cybersociety. Revisiting Computer- Mediated Communicatio and Community, Лондон 1995.
5. Кшиштофек К., Щепаньські М.С., Зрозуміти розвиток – від традиційних суспільств до інформаційних, Катовіце 2002.
6. Реінголд Х., The Virtual Community. Homestading on the Electronic Frontier, Нью Йорк 1994.
7. Спінелло Р., Cyberethics: Moralisty and Law in Cyberspace, Нью Йорк 2000.
8. Зелер Б., Жидек-Беднарчук У., Homo communians в віртуальному світі, в: А. Керас, М. Сулковска, М. Волек (ред.), Людина і реальні світи, Катовіце 2009.

УДК 316.612:316.324.8(043)

Е. А. Голоцван
/г. Луганск/

ТРАНСФОРМАЦИИ ЛИЧНОСТИ В УСЛОВИЯХ СТАНОВЛЕНИЯ ИНФОРМАЦИОННОГО ОБЩЕСТВА

Становление современного информационного общества сопровождается изменением как социальных, так и личностных структур, поскольку в условиях «перехода» к новому типу культуры закономерно разрушается взаимосвязанное единство всех составных частей предыдущего типа культуры. При изменении одной из структур культуры, остальные также подвергаются трансформации [6, с.55]. И потому можно утверждать, что развитие информационного общества непременно скажется не только на смене социального способа передачи информации, но и на личностном развитии каждого человека в отдельности. И это обусловлено, как считает бельгийский психолог Ж. Нюттен, основной потребностью человека включением в активные отношения со средой.

Какие изменения личности могут возникнуть в результате таких кардинальных преобразований общества и почему происходят такие изменения? Эти вопросы требуют научного исследования, поскольку речь идет о принципиально новых социально-культурных изменениях. М. Кастельс отмечал: «Каждое достижение прочно сцеплено с психосоциальными и личностными трансформациями, предшествовавшими технологическому прорыву и следовавшими за ним» [1]. В качестве неоспоримых аргументов в пользу данной научной позиции можно привести фактор влияния на личность внедренных в современную практику информационных технологий, под воздействием которых происходят необратимые перемены в субъекте и формирование у него новых личностных качеств. Изменения в повседневной практике ведут к смене привычных форм деятельности, вследствие чего меняются способы коммуникации, получения знаний и организации досуга. Старые способы, под воздействием необходимости, продиктованной закономерностями общественного развития, замещаются новыми, что, в свою очередь, является необходимым условием изменений личности как важной составляющей общества,

которая стремится, с одной стороны, к поддержанию своего социального статуса, а с другой – социокультурной идентичности.

Иначе говоря, при изменении культурно-информационного пространства происходят неизбежные преобразования как в социальных отношениях, так и человеческой ментальности. Деятельность отдельных людей, групп, коллективов и организаций все в большей степени начинает зависеть от их информированности и способности эффективно использовать имеющуюся информацию. Интенсификация процессов обмена информацией, повышение потребности людей в ней, ведёт к необходимости регулирования личностной идентичности и в приобретении новых статусов. Действия индивидов невозможно понять, не обращаясь к стимулирующим его потребностям и мотивам [2, с.32]. Потребность, рождающаяся в своих недрах как негативное состояние нужды, недостатка, приобретает свою позитивную характеристику в результате встречи с объектом своего «опредмечивания». То есть, потребность, нашедшая свой предмет, преобразуется в мотив, непосредственный стимул деятельности.

В информационном пространстве потребности, в соответствии с теорией А. Маслоу, реализуют потребность безопасности (когда происходящие модернизации вызывают у человека чувство дезориентации в социальной ситуации и ощущение неопределенности своего места в ней). Резкие изменения в окружающем мире, разрушение привычных социальных институтов, перспектива изоляции и одиночества реализуют социальную потребность в виде ощущения своей связи с окружающим миром, другими людьми, принадлежности к определенным социальным группам и общественным структурам. Э. Фромм писал: «...человек не может жить без какого-либо сотрудничества с другими, чувство полного одиночества ведет к психическому разрушению так же, как физический голод – к смерти» [8]. Социальная значимость информатизации для человека заключается в удовлетворении потребности: в информационной связи с окружающим миром и постоянном притоке информации; в развитии общего кругозора; в решении повседневных практических проблем; в повышении профессионального уровня, организации процесса систематического обучения; в развлечениях.

Одна из важнейших особенностей человека информационного общества состоит в том, что он отказывается быть пассивным материалом, подчиненным развивающемуся техническому прогрессу и с успехом реализуется в виртуальном пространстве. Прежняя культура постепенно вытесняется новой – компьютерной культурой [3, с. 3]. Размышляя о новом типе культуры исследователи рассматривают информационную культуру как условие выживания человечества [5, с. 31].

При изучении различных аспектов становления информационного общества были систематизированы три типа сущностных характеристик информационных технологий (технотронная, гуманистическая, сетевая), оказывающих специфическое воздействие на трансформацию личности. Технотронная – касается непосредственно технологии, как фактора развития культуры, призванная разрушать традиционные нормы и ценности, изменять самоидентификацию личности. Гуманистическая – подчеркивает искажение культурных ценностей и необходимость выработки новых. Сетевая – выражает фазу неопределенности в культурной и ценностной сфере в процессе уже свершившейся перестройки и возможность её непредсказуемого развития.

В условиях развития информационных технологий человек непременно должен овладеть компьютерной культурой как мерой формирования и развития своих сущностных сил. Его культурную грамотность составляют знания, позволяющие участвовать в формировании единого коммуникативного пространства культуры и адекватно воспринимать происходящие изменения. Личность, обладающая информационно-коммуникативной компетентностью, – это целостная личность, способная к активному

формированию ментальных ресурсов сознания и информационной структуры, отражающей знание и опыт человека [4, с. 322].

Личностные изменения в культуре информационного общества могут иметь и вариативные векторы направленности («киберфил», «компьютерный некрофил», «информационный профессионал»). Для типа «киберфил» исходной точкой личностных трансформаций становится неприятие социума как живого, динамично развивающегося организма. «Компьютерный некрофил» балансирует на грани социальной и информационной среды, сублимируя отчуждение от социума в объекты и технологии виртуальной реальности, становясь в информационной среде социально-доступным, контактным. «Информационный профессионал» свободно реализуется как в информационной, так и в обычной социальной среде, легко отказываясь от использования компьютерных технологий, которые интересны ему в плане профессиональной реализации. Существует вероятность распространения в информационном обществе типа личности «киберфил», успешно сочетающего чуждый ей мир социальных отношений и информационную среду. В данном типе социальные, культурные и личностные характеристики сочетаются с максимально высоким уровнем «общения» с техникой так, что компьютер, выступая в роли лучшего друга, превращает личность в движущую силу развития информационного общества. «Киберфилия» – является феноменом сложных психосоциальных отношений личности с окружающей его действительностью.

Источником проявления социального прогресса оказываются инновации. Колоссальные преимущества, которые предоставляет человеку компьютер – всего лишь одна сторона дела. Другая же сторона – это укрепление отчужденности между людьми, противоречие социума и внутреннего мира человека, и компьютеризация как одно из наиболее ярких проявлений социальных преобразований. На пересечении этих двух миров постепенно и возникает особый тип личности – «киберфил». Его личностные особенности, возможности дистанционного общения колоссально возрастают благодаря компьютеру и одновременно необратимым образом меняют его психику. Резко меняются его личностные базовые комплексы, ценности, идеалы, оценки, даже бытовые привычки. Он остается человеком, но человеком безнадежно компьютеризированным. Компьютер для него перестает быть вещью становясь символом, который, в свою очередь, генерирует все большее противостояние духовного мира данной личности с реальной жизнью. Символами становятся не только события, но и отношения симпатии, дружбы, любви, патриотизма, страстей и т.п. И такие процессы довольно быстро приобретают необратимый характер. Изменение отношений в информационном обществе выводит на первый план новые ценности: ценности времени, информации, самого принципа доступа к информации. По умолчанию это влечет за собой изменения в социальной среде и, уже как следствие, приводит к изменениям в отношении человека к окружающему миру и к самому себе и к практически неизбежному процессу расширенного воспроизводства нового типа личности. Индивиды с данным типом личности выступают «строителями» такого типа общества. Они всегда хорошо образованы, грамотны в работе с информацией и возникающими на ее основе новыми технологиями, иными словами, они порождены именно современным миром, а не вечными законами общественной жизни.

«Киберфил», как и описанный Э. Фроммом тип личности, хоть и имеет асоциальную природу, однако, в отличие от последнего, в дальнейшем своем развитии достаточно комфортно чувствует себя в рамках информационного общества. Информационная среда является для такого типа не чем-то тревожащим и утомительным, а своеобразной «естественной средой обитания». Таким образом, можно утверждать, что на современном этапе развития информационного общества происходят необратимые изменения личности. Уже сейчас человек не мыслит свой досуг без доступа к глобальной сети, а отсутствие такого ежедневного доступа у ряда субъектов приводит к повышенной раздражительности,

беспокойству, волнению и т.д., это является доказательством того, что данные индивиды уже находятся на пути, ведущему к становлению компьютеризированных типов личности (типа «киберфил», «интернет-аддикт» (имеющий психологическую зависимость) и т.д.).

Таким образом, можно утверждать, что трансформация личности в информационном обществе в целом, и «киберфилия», в частности, являются личностно значимым фактором и социальным феноменом возникновения, развития и становления информационного общества. Процесс информатизации и «киберфилия» превращаются в своеобразный цикл, где один процесс неотделим от другого. Иными словами, информационное общество провоцирует развитие «киберфилии», а «киберфилия», непосредственно воздействуя на информационное общество, ускоряет и усложняет процесс его информатизации.

Как заявляет Э. Тоффлер, изменения, связанные с процессами информатизации, ведут не только к решению задач адаптации человека к новым жизненным ситуациям, но и к новому пониманию мира и выстраиванию собственных перспектив творческой самореализации в контексте происходящих изменений, в том числе информационно-коммуникативной компетентности. Одним из основных факторов, свидетельствующих о зарождении нового типа личности, является процесс информатизации социокультурной среды, формирование единого информационно-коммуникативного пространства. Фактически, замечает исследователь, речь идет о новой, информационной цивилизации, связанной с колоссальным, невиданным ранее влиянием современной «индустрии информации» на все стороны жизнедеятельности человека [7, с. 263-264].

ЛИТЕРАТУРА

1. Абдеев Р. Ф. Философия информационной цивилизации [Текст] / Р. Ф. Абдеев.– М.: ВЛАДОС, 1994.– 336 с.
2. Дилигенский Г. Г. Социально-политическая психология [Текст] : учебное пособие для вузов / Г. Г. Дилигенский. – М.: Новая школа, 1996. – 352 с.
3. Коган В. З., Уханов В. А. Человек: информация, потребность, деятельность [Текст] / В. З. Коган, В. А. Уханов; Новосиб. электротехн. ин-т связи им. Н. Д. Псурцева. – Томск: Изд-во Том. ун-та, 1991. – 193 с.
4. Микешина Л. А. Философия науки [Текст] : учебное пособие / Л. А. Микешина.– М.: Прогресс-Традиция : МПСИ : Флинта, 2005. – 464 с.
5. Скворцов Л. В. Информационная культура как условие выживания человечества [Текст] / Л. В. Скворцов // Проблема глобальной безопасности: материалы семинаров науч.-исслед. и информ. программ. – М. : ИНИОН РАН, 1995. – 491 с.
6. Сорокин П. А. Человек. Цивилизация. Общество [Текст] / П. А. Сорокин. – М. : Политиздат, 1992. – 542 с.
7. Тоффлер Э. Третья волна [Текст] / Э. Тоффлер. – М.: ООО «Издательство АСТ», 1999. – 784 с.
8. Фромм Э. Бегство от свободы [Текст] / Э. Фромм. - 2-е изд., перевод с англ. – М. : Прогресс-Универс, 1995. - 253 с.

УДК 17.022.1(043)

О. В. Голубцова
/г. Горки, Беларусь/

ВЛИЯНИЕ ИМИДЖА НА СТАНОВЛЕНИЕ ЛИЧНОСТИ

В настоящее время понятие имиджа прочно вошло в нашу жизнь. Имидж человека является показателем, определяющим как жизненный успех, так и успешность любой деятельности – индивидуальной или коллективной, актуальными является изучение имиджа как основы восприятия личности.

Основой формирования образа человека является первое впечатление о человеке. Психологической сущностью формирования первого впечатления является межличностное оценивание. Оно связано с формированием образа другого человека, с которым предстоит

совместная деятельность или общение. Основной задачей оценивания является выявление признаков, на основании которых будет выстраиваться образ другого человека. Этот образ во многом и помогает прогнозировать поведение и последовательность действий[3].

Под имиджем мы будем понимать символический образ, создаваемый в процессе субъект-субъективного взаимодействия, который формируется посредством целенаправленных усилий для повышения успешности определенной деятельности (человека или организации) [2].

В результате теоретического анализа литературы нами было установлено, что имидж в основном рассчитан на создание благоприятного первого впечатления, что во многом зависит от внешнего вида человека. Важным является то, чтобы первое впечатление способствовало обнаружению в человеке умственной образованности, профессионализма и порядочности.

В понятие имиджа включается не только внешность человека, определяемая его анатомическими особенностями и стилем одежды, но и практически все характеристики, доступные восприятию.

Важной характеристикой имиджа является его функциональность, т.е. с его помощью можно достичь определенных целей, более эффективно решить поставленные задачи, сделать более успешной ту или иную деятельность.

Основными критериями имиджа являются: самоощущение, оценка со стороны окружающих, практическое достижение интеракции.

Необходимо отметить, что более удачным, успешным является тот имидж, который характеризуется наибольшей гибкостью, который может быть легко изменен в процессе использования.

Функции имиджа заключаются в создании вокруг личности ореола привлекательности; осознании своей индивидуальной незаурядности и повышенной коммуникабельности, обретении уверенности в себе; межличностной адаптации; высвечивании лучших личностно-деловых качеств и затенении негативных; организации внимания; преодолении возрастных рубежей [1].

С целью изучения предпочтения качественных характеристики имиджа преподавателя мы провели анкетирование 30 студентов-юношей 4 курса факультета механизации сельского хозяйства (НИСПО), обучающихся в учреждении образования «Белорусская государственная сельскохозяйственная академия».

Нами были обобщены качества, выделяемые студентами-юношами в имидже преподавателя: ум, эрудированность, коммуникабельность, строгость, знание предмета, ораторские способности, знание предмета, молодость, улыбчивость, аккуратность, опрятность, деловой стиль одежды.

В результате изучения предпочитаемых характеристик имиджа преподавателя нами было установлено, что студенты-юноши выделяют качества, характеризующие то, как говорит человек, что и как он делает; стиль его мышления, поведения, одежды, общения и обращения с другими людьми, внешность.

Таким образом, необходимо отметить, что имидж – это собирательное понятие, форма жизненного проявления человека, благодаря которой выставляются лучшие личностно-деловые характеристики. В основном имидж рассчитан на создание благоприятного первого впечатления.

ЛИТЕРАТУРА

1. Ланге, Н.Н. Психический мир: Избр. психол. труды / под ред. М. Г. Ярошевского. Воронеж, 1996. 367с.
2. Почепцов, Г.Г. Имиджелогия / Г.Г. Почепцов. Киев, 2002. 574с.
3. Шепель, В.М. Имиджелогия: секреты личного обаяния / В. М. Шепель. М., 1994. 323 с.

**КОМУНІКАТИВНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ОСОБИСТОСТІ
В УМОВАХ СТАНОВЛЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА**

Комунікації, які охоплюють усі сфери життєдіяльності сучасної організації, потребують осмисленого і цілеспрямованого дослідження. У першу чергу, визнання їх місця й ролі у суспільному процесі, активне використання прихованих у них потенцій. Актуальними у цьому зв'язку стають питання, пов'язані із комунікаційними процесами на підприємстві, міжособистісними відносинами у трудових колективах, питання управління персоналом організації у сучасних економічних умовах. Комунікативна компетентність у таких умовах стає важливим засобом перетворення соціальних реалій.

Сучасний фахівець – це висококваліфікований професіонал, який поєднує ерудицію зі знанням певної сфери діяльності, вміє окреслити стратегічні завдання, налагодити взаєморозуміння й взаємодію із окремими людьми чи соціальною групою, тобто володіє високою культурою комунікативної діяльності. Сьогодні існує суперечність, пов'язана з невідповідністю вимог суспільства до компетентної у питаннях спілкування особистості та низьким рівнем комунікативної підготовки студентів у ВНЗ.

Київський міжнародний інститут соціології представив результати дослідження, проведеного весною 2012 року, «Випускники українських ВНЗ очима роботодавців». Основною метою, що спричинила дослідження, стала проблема, яка властива не тільки українському ринку праці, а й іншим ринкам, зокрема, європейському. Це проблема розриву між навиками, якими володіють співробітники (наприклад, випускники набувають у навчальних закладах), і навиками, які роботодавці вимагають від своїх співробітників. Для України ця проблема особливо актуальна, тому що відсутній взаємозв'язок між вищими навчальними закладами та роботодавцями. Якщо, наприклад, у Великій Британії існують галузеві ради, що визначають набір навичок для кожної професії, то у нас навчальна програма формується вузами та Міністерством освіти. Власне, неухвага до вимог роботодавців і призводить до таких невідповідностей. Метою дослідження було їх виявити і конкретизувати.

Якою ж є оцінка роботодавцями якості підготовки молодих фахівців? Найбільше компаній насамперед звертають увагу на розумові навички претендентів – креативність, здатність аналізувати інформацію, системність мислення, здатність до самонавчання тощо (54%), особистісні якості (стресостійкість, гнучкість, ініціативність, відповідальність тощо; 51%), рівень розвитку практичних навичок за фахом (47%) і рівень розвитку загальних комунікативних навичок (спілкування, ведення переговорів, розв'язання конфліктів, роботи в команді, роботи із клієнтом тощо; 37%). На думку роботодавців, найбільш важливими якостями працівників є практично-професійні навички, уміння вирішувати проблемні ситуації та навички роботи з клієнтами. І саме цих навичок, за оцінками роботодавців, найчастіше бракує молодим спеціалістам. Зокрема, на нестачу у нинішніх випускників практичних навичок скаржилися 61% усіх роботодавців, на відсутність уміння вирішувати проблемні ситуації вказали 38%, а що молодим спеціалістам бракує навичок роботи з клієнтами – 32% опитаних роботодавців. Окрім цього, чверть роботодавців вважає недостатнім рівень знання мов, навичок письмового і усного спілкування, менеджерських і аналітичних навичок, а також теоретичних знань за фахом. При цьому великі підприємства більш гостро відчувають недостатню компетентність молодих спеціалістів – адже, зазвичай, чим більше підприємство, тим вищий і жорсткіший рівень вимог, а, отже, тим відчутніша нестача тих або інших навичок у співробітників.

Яких же навичок не вистачає нинішнім випускникам українських ВНЗ незалежно від спеціальності? Лише 8% випускників визнають, що їм не вистачає уміння вирішувати

проблемні ситуації (хоча на нестачу таких навичок у випускників вказали 38% роботодавців). Ще менше випускників відчувають, що їм не вистачає теоретичних знань, навичок письмового і усного спілкування, хоча близько п'ятої частини роботодавців вказали на дефіцит цих якостей серед нинішніх випускників.

Звісно, самооцінка і оцінка зі сторони досить часто не збігаються. Проте іншою причиною відмінностей у поглядах на дефіцит навичок може бути і те, що випускники не завжди адекватно оцінюють, яких саме компетенцій і на якому рівні від них очікує роботодавець – а це, в свою чергу, може перешкоджати саморозвиткові і вдосконаленню необхідних якостей. Також випускникам не вистачає так званих Soft Skills: комунікабельності, навичок проведення презентацій та навичок ведення переговорів

Психологи визначили, що успіх бізнесу на 85 відсотків залежить від умінь людини спілкуватися. Розумові здібності, ерудиція, сила волі, працездатність тощо можуть не приносити бажаних результатів, якщо людина не вміє належно спілкуватись, і навпаки, досконале спілкування спроможне стати ключем до успіху в суспільстві. Комунікабельність, тобто здатність до спілкування, – це риса, яка належить до найпозитивніших характеристик людини. Неправильність спілкування, його недостатність є причиною конфліктів між людьми. Характер особистих та ділових стосунків з розвитком суспільства дедалі більше й більше визначає успішність бізнесу.

Найбільш важливою професійно-значущою рисою компетентного фахівця з інформаційної діяльності є комунікативність, адже він працює у сфері «людина-людина», яка передбачає здатність успішно функціонувати у системі міжособистісних стосунків. У вузькому розумінні під комунікативністю («комунікативною компетентністю») розуміють здатність організовувати інформаційний процес між людьми як активними суб'єктами, з врахуванням стосунків між ними. Вона включає знання мов, способів взаємодії з оточуючими, навички роботи у групах, оволодіння різними соціальними ролями у колективі. Для засвоєння цієї компетенції у навчальному процесі фіксується необхідна і достатня кількість реальних об'єктів комунікації і способів роботи з ними. Умовою успішного формування комунікативної компетенції у студентів напряму підготовки «Документознавство та інформаційна діяльність» Луцького інституту розвитку людини Університету «Україна» є застосування і використання у процесі навчання таких форм і методів підготовки фахівців як психологічний тренінг, рольові тренінги, групові соціально-психологічні тренінги, практичні заняття з формування комунікативності та навиків професійного спілкування. Як бачимо, університети України, беручи до уваги опитування «Випускники українських ВНЗ очима роботодавців», відчувають гостру необхідність у запровадженні для студентів курсу лекцій і практичних занять з soft skills, про нестачу яких наголошують експерти. Зокрема, у Києво-Могилянській академії у навчальний процес впроваджено цикл «Адаптація студентів до сучасного ринку праці». Це розробка курсу семінарів і тренінгів для студентів з метою надання їм основних навичок для адаптації у діловому середовищі, які мають дати майбутнім випускникам більше конкурентних переваг при працевлаштуванні. Проект включає розробку концепції та методики, залучення професійних тренерів та випускників-практиків, набір і навчання студентів. Теми тренінгів: «Робота в команді», «Управління часом», «Робота над проектами», «Основи комунікації», «Основи PR», «Цілевизначення», «Ведення переговорів», «Медіація», «Основи трудового законодавства», «Підготовка до інтерв'ю при пошуку роботи» тощо. Тестовий період – протягом навчального року. Проблеми, які виникають, як перевести курс у формат самоокупності і забезпечити доступ більшої кількості студентів до циклу в 2013-2014 н.р.

Отже, причиною багатьох виробничих проблем може бути не низький рівень професійних знань і вмінь, а недостатній рівень комунікативної компетенції особистості, через що досить часто й виникають комунікативні бар'єри й конфлікти на міжособистісному, груповому й суспільному рівнях. Уміння проводити ділові бесіди і переговори,

встановлювати контакти з партнерами і керувати колективом – ключ до успіху в бізнесі. Можна стверджувати, що свідоме опанування принципів ділового спілкування та правильне їх використання підвищує ефективність ділових контактів, а, отже, й ефективність роботи підприємства чи фірми.

УДК 008:007

Х. М. Ісупова
/м. Луганськ/

ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ ОСОБИСТОСТІ В УМОВАХ СУЧАСНОЇ ОСВІТИ

Відмінною рисою життя сучасного суспільства стає невпинна мінливість навколишнього світу. Зміни, що характеризують нинішній етап цивілізаційного розвитку докорінно відрізняються від попередніх. Їм властиві глобальний характер, безперервність, стрімкість, тенденція до прискорення. Ці зміни відбуваються на всій нашій планеті, стосуються практично будь-яких сторін життя окремої людини і суспільства в цілому. Наслідком цих змін є зародження нової економіки, політики, суспільства. В сучасному суспільстві у всіх сферах виробництва розумова праця витісняє фізичну, знання стають обов'язковим додатком до всього, що виробляється. Нове суспільство, природно, породжує новий тип економіки – економіки, що базується на інформації та знаннях.

Поняття «інформаційна культура» характеризує один із вимірів культури, який пов'язаний з інформаційним аспектом життя індивіда в конкретному інформаційному середовищі. Причому роль цього аспекту в інформаційному суспільстві постійно зростає. Сьогодні сукупність інформаційних потоків навколо кожної людини настільки велика, різноманітна, розгалужена, що вимагає від неї знання законів інформаційного середовища й адаптування в інформаційних потоках. В іншому випадку людина не зможе пристосуватися до нових умов життя, зокрема, до зміни соціальних структур, наслідком яких стає значне збільшення числа працівників, зайнятих у сфері виробництва інформаційної продукції і послуг [3, с. 74].

За твердженням фахівців, часові межі оновлення інформації сьогодні стрімко скорочуються при одночасному грандіозному зростанні її обсягів. Внаслідок цього приріст знань випереджає темпи зміни поколінь. Якщо в минулому суспільстві життя людини поділялось на періоди навчання і професійної праці, коли людині, після отримання професійної освіти необхідно було періодично поповнювати знання, то в сучасному суспільстві ситуація складається таким чином, що потребує нової організації освітнього процесу: навчання має перетворитися у безперервне, довічне заняття особистості. Сьогодні фахівцем вважається вже не той, хто колись навчився щось робити як слід, а лише той, хто постійно опановує нові знання, обсяг яких невпинно подвоюється. Таким чином, для всіх членів сучасного суспільства актуалізується питання необхідності постійного занурення в нові інформаційні потоки, оновлення системи знань з метою підвищення кваліфікації, освоєння нових видів діяльності. Саме цим визначається особлива роль інформаційної культури в сучасному суспільстві [1, с. 10-11].

Отже, в умовах необхідності впровадження сучасних інформаційних технологій, зростання ролі інформації в науковому й освітньому процесах проблема формування та розвитку інформаційної культури особистості набуває виняткового значення, стає одним із пріоритетних напрямків діяльності вищої школи. Вміння орієнтуватись в нинішньому інформаційному потоці, працювати з інформацією, критично її оцінювати, самостійно конструювати свої знання, використовуючи різноманітні інформаційні ресурси є метою сучасної вищої освіти й, відповідно, освітніх технологій [2, с. 49-50].

ЛІТЕРАТУРА

1. Гендина Н. И., Колкова Н. И., Стародубова Г. А., Уленко Ю. В. Формирование информационной культуры личности: теоретическое обоснование и моделирование содержания учебной дисциплины / Н. И. Гендина, Н. И. Колкова, Г. А. Стародубова, Ю. В. Уленко. – М.: Межрегиональный центр библиотечного сотрудничества, 2006. – 512 с.
2. Луговська І. А. Формування інформаційної культури як складова розвитку особистості / І. А. Луговська // Збірник СНУ ім. Даля. – 2012. - №4. – С. 49-54.
3. Санникова И. Г. Формирование информационной культуры студента в условиях дистанционного обучения / И. Г. Санникова, М. В. Корнилова // Вестн. Томского гос. пед. ун-та. – 2007. - № 7. – С. 73–76.

УДК 316.774:004(043)

Ю. В. Кабанчук

/м. Маріуполь/

ІНФОРМАЦІЙНО-ТЕХНОЛОГІЧНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ОСОБИСТОСТІ: СУТНІСТЬ ПОНЯТТЯ

Сучасний розвиток та використання інформаційних технологій в Україні, насамперед в науці та освіті, стає першочерговим серйозним кроком для дійсної побудови в Україні інформаційного суспільства ХХІ ст. Це повинно бути суспільство, яке буде спрямоване на виробництво нових знань, які у вигляді інформації змінять вигляд сучасного світу. Основою інформаційних технологій є інформація, а домінування електронних засобів розповсюдження інформації зростає з кожним днем, тому інформаційно-технологічна компетентність особистості відіграє вагомий роль в сучасній Україні. Здатність аналізувати інформацію та оперувати нею, використовуючи при цьому інформаційно-комунікаційні технології, є невід'ємною складовою особистості на сучасному етапі. Саме це обумовлює актуальність обраної тематики.

Метою дослідження є аналіз поняття «інформаційно-технологічна компетентність особистості», визначення його структури та змісту.

Дослідженням цієї проблематики займаються такі вчені, як М.А.Антонченко [1], М.С. Головань [3,4], Н.С. Прилуцька [6], Ю.Г.Татур [7]. Статті присвячені актуальній проблемі формування інформаційно-технологічної компетентності. Наголошується на необхідності формування професійної складової ІТК.

Ефективність реалізації інформаційної діяльності визначається рівнем інформаційної компетентності, культури, якою володіє особистість. Поряд з поняттям «інформаційно-технологічна компетентність» доволі часто використовуються такі поняття, як «комп'ютерна компетентність», «комп'ютерна грамотність», «технологічна грамотність», «інформаційна грамотність», «інформаційна культура». Все це є складовими частинами інформаційно-технологічної компетентності особистості. При цьому слід відмітити різний підхід авторів до трактування цих понять.

Н. Х. Баловсяк [2], аналізуючи різні визначення поняття «інформаційно-технологічна компетентність», у своїй статті «Структура та зміст інформаційної компетентності майбутнього спеціаліста» запропонував єдине базисне визначення: «Інформаційно-технологічна компетентність – це інтегративне утворення особистості, яке віддзеркалює її здатність до визначення інформаційної потреби, пошуку відомостей та ефективної роботи з ними у всіх їх формах та представленнях – як в традиційній, друкованій формі, так і в електронній формі; здатності щодо роботи з комп'ютерною технікою та телекомунікаційними технологіями, та здатності щодо застосування їх у професійній діяльності та повсякденному житті». Тобто компетентність – це інтегрована, комплексна характеристика, що поєднує знання, вміння та навички, здібності і риси особистості, вміння виконувати свої професійні обов'язки.

На думку Н.Х.Насирової, до складу інформаційної компетентності входить:

- мотивація, потреба та інтерес до отримання знань, умінь і навичок у галузі технічних, програмних засобів та інформації;
- сукупність суспільних, природничих і технічних знань, які відображають систему сучасного інформаційного суспільства;
- знання, які складають інформативну основу пошукової пізнавальної діяльності;
- способи і дії, які визначають операціональну основу пошукової діяльності;
- досвід пошукової діяльності у сфері програмного забезпечення і технічних ресурсів;
- досвід відношень «людина-комп'ютер».

Інформаційно-технологічна компетентність характеризує особистість людини сучасного інформаційного суспільства та охоплює три основні підструктури особистості:

- мотивацію (до засвоєння та застосування комп'ютерних інформаційних технологій);
- здібності (до сприйняття, розумової обробки та обміну з іншими людьми комп'ютерних інформаційних технологій);
- досвід (знання про комп'ютерні інформаційні технології та вміння їх застосовувати) [6].

Таким чином вміння працювати з інформацією стає одним із найбільш необхідних і важливих компонентів сьогодення. Вкрай необхідно дати людині належні знання, уміння та компетентності для забезпечення її гармонійної взаємодії з технологічним суспільством, що швидко розвивається. В умовах інформаційного суспільства важливо підготувати людину до швидкого сприйняття та обробки великих обсягів інформації, вона має володіти сучасними засобами, методами та технологіями роботи, тобто бути інформаційно-компетентною особистістю. Крім того, новітні умови роботи залежать від інформованості однієї людини, від інформації, яка належить іншим, і вже недостатньо вміти самостійно засвоювати та накопичувати інформацію, потрібно навчатися технологіям роботи з інформацією, а саме конкретним навичкам використання технічних засобів (від телефону до персонального комп'ютера та комп'ютерних мереж); здатності використовувати у своїй діяльності інформаційні технології, а також пов'язані з ними численні програмні продукти; вміти отримувати інформацію з різноманітних джерел, а саме: періодичної преси, науково-методичної літератури, електронних джерел і водночас доступно трактувати та ефективно її використовувати; вміти аналітично обробляти інформацію.

ЛІТЕРАТУРА

1. Антонченко М.А. Інформаційна культура як складова загальнолюдської культури [Електронний ресурс]. – Режим доступу:http://www.ii.npu.edu.ua/files/Zbirnik_KOSN/2/25.pdf
2. Баловсяк Н.Х. Структура та зміст інформаційної компетентності майбутнього спеціаліста [Електронний ресурс]. – Режим доступу:http://www.ii.npu.edu.ua/files/Zbirnik_KOSN/11/30.pdf.
3. Головань М.С. Інформатична компетентність: сутність, структура та становлення/ М. С. Головань // Інформатика та інформаційні технології в навчальних закладах. Науково-методичний журнал. – 2007. - № 4. – С. 62-69.
4. Головань М.С. Інформатична компетентність як об'єкт педагогічного дослідження [Електронний ресурс]. – Режим доступу:http://www.uabs.edu.ua/images/stories/docs/K_VM/Holovan_07.pdf.
5. Прилуцька Н.С. Теоретичні аспекти розвитку інформаційно-технологічної компетентності майбутніх учителів математики [Електронний ресурс]. – Режим доступу:<http://www.ime.edu-ua.net/em10/content/09pnstfo.htm>
6. Татур Ю.Г. Компетентность в структуре модели качества подготовки специалиста // Высшее образование сегодня. – 2004. - № 3. – с. 20-26.

ЛЮДИНА ЦИФРОВОГО ПОКОЛІННЯ: БУТТЄВИЙ ВИМІР

Тотальна інформатизація суспільства поставила перед науковцями різних сфер (філософії, психології, філології, інформології, медіазнавства і т.д.) ряд проблем, які потребують нового осмислення й вирішення. Оминаючи аксіологію явища, фокус падає виключно на екзистенційні контексти, у які «вписано» сучасного індивіда. Свідоме й несвідоме існування в уявно-міфічному Маклюенівському «глобальному селі» накладає на людину «маску однаковості», деіндивідуалізує, робить із особистості клона іншої особистості. Індивід не протестує, навпаки ж – мимовільно й добровільно згоджується. Цей процес називають масовізацією, а те, що виходить у результаті, – масами.

Володимир Різун твердить, що «для припинення масовізації, чи масифікації народу /.../ вихід один: заборонити технології, методи, способи, засоби, які за своєю суттю покликані здійснювати у різних формах і з різною силою процес масифікації людей. Це означає заборонити існування ЗМК!» [2, с. 19]. Останнє апріорі неможливе: позбавити інформаційне суспільство інформації та засобів масової комунікації – вчинити самогубство, адже увесь інформаційно-комунікаційний організм цивілізації тепер зводиться до одного – існування ЗМК (старих, нових, конвергентних – принципового значення немає), а еволюцію мас вимірюють за тим, наскільки кожен член суспільства інтегрований у глобальні інформаційні потоки.

Звичайне інтернет-юзерство в контексті осягнення нових знань та нової інформації масовою людиною ХХ і, – особливо, – ХХІ століття стало критерієм моди, стилю, базової потреби існування та спілкування. «Всесвітня павутина» замкнула у кокон маси (й індивіда!) для невпинного й поступового перетворення їх на щось зовсім нове, властиве новому суспільному устроєві, панівним ідеологіям. Ота оновлена, перероджена, а, можливо, й заново народжена маса, яку Говард Рейнгольд схильний називати «розумною» («Розумний натовп складається з людей, здатних діяти злагоджено, навіть не знаючи один одного. Люди, що складають розумні натовпи, співпрацюють небаченим досі способом» [1, с. 8] – писав автор) і вважати результатом нової соціальної революції, насправді в екзистенційному вимірі не долає порогу раціональності, є так само ірраціональною, по-Лебонівськи жіночною, деструктивною і, – завдяки цьому, – легко керованою.

Буття масової людини в еру цифрового, мережевого суспільства (див: Мануель Кастельс «Інформаційна епоха: економіка, суспільство і культура») значно ускладнилося: самоусвідомлення стало наслідком формування репрезентативних «модальностей», маніпулятивних дій із «промивання мізків», реклами, піару, виборчих та інших технологій.

Екзистенційно особистість «покоління тхт» не належить собі: складена й сформована на основі технологій, вона починає дедалі частіше відігравати роль самостійної технології (від техно – «роблю»), діючи (переважно неусвідомлено) на оточуючих через засоби мобільного зв'язку, Інтернет, у контексті міжособистісної комунікації тощо. Особистість цифрової ери – інструмент впливу на маси, природні та штучно сформовані, до яких вона тією чи іншою мірою належить.

Цифрові маси в рази швидше поширюють психологічні механізми масовізації, описані ще Гюставом Лебом та Габріелем Тардом. Людське існування зводиться до ролі каталізатора масових реакцій та настроїв через процеси зараження, навіювання й наслідування. Тож буттєвий вимір особистості можна окреслити з трьох основних позицій: позиція «медіуму», провідника інформації (в тому числі й психічної – страху, невпевненості, зневіри, смутку, депресії), сугестивна позиція й позиція калькування (мавпування).

Екзистенційна система «медіуму» найбільш ґрунтовно себе виявляє через процеси психологічного зараження: існує деякий психічно мотивований та характерний для масової

людини внутрішній потяг до сприймання інформаційного коду, позначеного сильним емоційним ефектом. Механізм масовізації спрацьовує миттєво – емоція, що належала одному індивідові, передається до іншого, несвідомо привласнюється останнім. Дехто з дослідників порівнює вказане явище з поширенням вірусів, указуючи на природність самого психічного акту. Дмитро Ольшанський із цього приводу зауважував: «під зараженням розуміють процес передавання емоційного стану від одного індивіда до іншого, що проходить на психофізіологічному рівні контакту поза власне смисловим впливом або як доповнення до нього» [3, с. 72]. Зараження в епоху цифрового суспільства активізовано через глобалізовані системи віртуальних спільнот, соціальних мереж, чатів, вебінарів, онлайн-ігор тощо.

Сугестивний вимір людської екзистенції можна характеризувати за тим, як впливає інформація на окремого індивіда. Це якісний показник масовізації. Суть навіювання полягає в тому, що індивід отримує думки й переконання, раніше йому не властиві, а своє існування підпорядковує видам діяльності, які покликані підтримати й зреалізувати нові ідеї. Отримання таких нових ідей, часто відмінних від першопочаткових, змушує особистість відступати від власних принципів та правил. Але усе це – невимушено, безконтрольно з боку раціо. Джон Дарем Пітерс переконаний: «Сенс комунікативних контактів, більших [глобалізованих, інтернет-контактів. – О.К.] і менших – це ребус, який постійно оновлюється» [4, с. 237]. Щоправда, слід додати: ребус, складений кимось і запрограмований на очевидне несвідоме сприймання на кшталт гіпнотизації. Як приклад такого гіпнотичного ефекту вкажемо на існування банерної реклами, систем цитування та рейтинговості новин тощо.

Останній екзистенційний вимір, актуальний для людини цифрового покоління, – вимір калькування. На думку Володимира Різуна, це «час формування глобальних спільнот на засадах спільних для глобального світу соціокультурних стандартів: однаково думаємо, однаково говоримо, одне й те саме дивимося та слухаємо, їмо і носимо незалежно від того, в якій країні живемо» [5, с. 83]. Власне існування пересічна масова людина ХХІ століття буде за принципом наслідування, при цьому акт цей здебільшого є неусвідомленим (хоч, визнаймо, є наслідування свідоме – в силу ідеї «бути схожим на ...»). Великою мірою екзистенційний вимір наслідування провокований сучасними медіа, які постулюють ідеї моди й модності, престижності, іміджу тощо.

Підсумовуючи, варто наголосити, що ера цифрових мас, що неухильно «наступає» на індивідуальність сучасної людини, маніпулюючи нею, масовізує і технологізує її, визначає три екзистенційних виміри співіснування з інформаційним всесвітом: «медіумний», сугестивний та вимір калькування. Цей тривимірний простір – основа буття сучасного індивіда.

ЛІТЕРАТУРА

1. Рейнгольд Г. Умная толпа : новая социальная революция / Г. Рейнгольд ; пер. с англ. А. Гарькавого. – М. : ФАИР-ПРЕСС, 2006. – 416 с.
2. Різун В. Маси / В. Різун. – К. : ВПЦ «Київський університет», 2003. – 118 с.
3. Ольшанский Д. Психология масс / Д. Ольшанский. – Спб : Питер, 2002. – 368 с.
4. Пітерс Дж. Д. Слова на вітрі : історія ідеї комунікації / Дж. Д. Пітерс ; пер з англ. А. Іщенко. – К. : Вид. дім «КМ Академія», 2004. – 302 с.
5. Різун В. Теорія масової комунікації / В. Різун. – К. : Вид. центр «Просвіта», 2008. – 260 с.

**ВПЛИВ ТЕХНОЛОГІЙ ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА
ФОРМУВАННЯ СУЧАСНОЇ КУЛЬТУРИ ОСОБИСТОСТІ**

Особистість, у сучасному розумінні цього слова – це дуже широке та різноманітний термін. Під ним розуміють природу людини, як суб'єкта соціокультурного життя. У межах цього терміну відбувається розгляд кожного окремого індивіда, який розвивається та формується в контекстах соціальних відносин, спілкування та своєї безпосередньої діяльності. У свою чергу, цей складний процес залежить від багатьох факторів, серед фундаментальних важелів впливу можна назвати сучасні інформаційні технології. І це вже давно вийшло за межі окремих підприємств та організацій. Сьогодні, нові технології твердо закріпилися у кожній родині і здійснюють безпосередній вплив не лише на дорослих, а й на дітей та підлітків. Тому, розглядаючи вплив інформаційного простору на особистість, слід пам'ятати, що він здійснюється також і на суспільство та державу, а через них – опосередковано на кожного індивідуума. І саме завдяки цим технологіям, сьогодні здійснюється вплив на людину, який і формує її особистість. Проблема полягає у тому, що переважна кількість інформації, несе негативний характер.

Щодня, людина знаходиться під впливом інформації: це телебачення, радіо, газети та Інтернет, і не для кого не є таємницею, що кожний засіб масової інформації підтримує певну позицію та подає данні які їй відповідають. Якщо подивитись на комп'ютерні технології, то переважна більшість сучасної молоді позитивно ставиться до них, навіть не підозрюючи рівень загрози який надходить з них. У масовій свідомості людей існує уявлення про комп'ютер як корисний пристрій для роботи та відпочинку. Однак, мало хто задумується, про взаємозв'язок комп'ютерних ігор з рівнем агресивної поведінкою користувачів. Те саме, можна сказати і про служби новин, які у переважній своїй кількості стосуються злочинів та жахливих ситуацій. І тому, можна зазначити, що одне із головних завдань сучасної держави – гарантування інформаційної безпеки особистості, яка характеризується захищеністю її психіки і свідомості від небезпечних інформаційних впливів: маніпулювання, дезінформація та інше не виконується, і сучасна людина є практично незахищеною від негативного впливу сучасної інформації.

Не озброєним оком можна побачити, що в засобах масової інформації пропагується насильство, жорстокість та повна відсутність маралі. І це, та інформація, в якій щодня зростають майбутні покоління нашої країни, і що після цього, можна казати про їхній майбутній культурний та духовний рівень? Як результат, знижується рівень граничних обмежень і правових заборон, що сприяє появі негативних норм поведінки в суспільстві, що, в свою чергу, відкриває шлях до втрати морально-ціннісних установок.

У свою чергу, не для кого не є таємницею, що в країні відбувається активна боротьба за владу різноманітних партій і течій. Кожний день ми зустрічаємося із брехнею, яку розповсюджують деякі офіційні й неофіційні ЗМІ. При цьому свідомо викривляється історія, руйнуються традиції країни та світогляд людей. Однак, ініціатори цього прекрасно розуміючи до цього все це призведе, навіть не збираються зупинитись, вирішуючи лише свої несущі питання, зовсім не замислюючись про майбутнє: деградація країни, виснаження духовного й психічного потенціалу, ослаблення волі народу. Тому, можна з повним правом стверджувати, що ця картина, з кожним роком буде тільки погіршуватись, допоки не будить зупинена така інформаційне «політика» не тільки в межах України, а й в усьому світі.

СКЛАДОВІ ЧАСТИНИ ПРОФЕСІЙНОЇ КУЛЬТУРИ ФАХІВЦЯ

Моральний і духовний прогрес суспільства неможливий без підвищення загальної і професійної культури майбутніх спеціалістів. У ХХІ ст. термін ‘культура спеціаліста’ означає не статичність, а здатність виразити себе, зрозуміти світ і творити в ньому. Поняття ‘культура’ вже саме по собі є неоднозначним, особливо якщо в його контексті закладено розуміння культури праці, поведінки, людини, нації, професійної культури, інелігентності.

Відомо, що в культурі діють два начала – консервативне, звернене до минулого і раритетів якоїсь визначеної спільноти, а в рамках антропології – вивчення культурних звичаїв, традицій, мистецтв, і творче начало, звернене до майбутнього і направлене на створення нових цінностей, що базуються на розвитку «розуму», досягнень науки, економіки і технологій. Нова культура з'являється в результаті зіткнення і злиття цих двох начал. Професіоналізм і знання спеціаліста, культура, світогляд формують його сприйняття реального світу. Інтерпретація сучасних інформаційних потоків, знань визначається когнітивними здібностями спеціаліста (перцептивні, інтелектуальні, що стосуються навчання), тобто комплексом адаптивних інструментів, у число функцій яких входить і задоволення наших базових потреб (самоактуалізації, естетичних потреб в поазі і визнанні оточуючих). Отже, культура відіграє ключову роль у формуванні професіоналізму спеціаліста.

Раніше поняття культури як глобального феномена співпадали майже як синоніми феномени освіти, цивілізації, інтелігентності. Зараз освічена чи професійно-освічена людина означає особистість інформовану, але не завжди здатну до відтворення знань, культури.

Аналіз професійної майстерності фахівців із приблизно однаковими особистісними характеристиками показує, що вони різняться по стилю діяльності, що визначається особливостями їх індивідуальності. Сутність професійної культури фахівця є не тільки високий рівень знань, майстерності та вмінь якісно виконувати свої професійні функції, але й здатність суб'єкта до професійної творчості, тобто до розвитку індивідуальності.

В останні роки професійна діяльність і розвиток професійної культури фахівця розглядається з погляду продуктивності, факторів удосконалювання професійної майстерності, що можливо лише за умови рішень функціональних обов'язків на основі творчості й творіння. У цьому зв'язку визначальними є творчі якості особистості: критичність мислення, цілісність сприйняття, здатність до переносу досвіду, ініціативність, рішучість, оцінка суджень і т.п. Учені досліджували це і раніше, аналізуючи різні постановки завдань досліджень і їхніх результатів: механізм творчої діяльності та можливість керування їм; розвиток творчої уяви та діяльності; вплив соціального середовища і його аксіологічного змісту; виховання творчої особистості в колективі.

Індивідуальність людини як унікальна самобутня особистість, що реалізується у творчій професійній діяльності, відображає специфіку індивідуального буття людини. Сучасна наука збагатилася ще одним поняттям «творча індивідуальність». Як відзначають вчені, творча сторона людини – приналежність не загального, а одиничного, характеристика не особистісна, а суб'єктивна, що складає сутнісну основу індивідуальності.

До складових частин ”професійної культури” можна віднести – ерудованість, володіння методами роботи, стиль стосунків з людьми, поведінка в умовах мікроклімату, уміння брати на себе відповідальність, визначати шляхи, тенденції виробничої проблеми, толерантно, доброзичливо ставитись до творчості інших. Професійна культура передбачає дотримання етичних норм. Як керівник, так і підлеглий у процесі виробничої діяльності культивують своїм прикладом шанування праці, принципи правдивості, справедливості, гуманізму.

Індикатором професійної культури, у свою чергу, виступає не лише професійна підготовленість, але й складники інтелігентності – збереження інтересу до знань, до історії народу, мистецтва, відповідальність при розв'язанні морально-етичних проблем.

Професійна культура - це сукупність загальної культури і професійних знань. Це нова інтегративна якість майбутнього спеціаліста. Вона передбачає завдання спрямування творчого потенціалу спеціаліста на розв'язання проблем регіонального, національного, глобального масштабів у відповідності до гуманістичних ідеалів демократичного суспільства. Професійна культура спеціаліста – це системне утворення, яке включає мотиваційний, духовно-моральний, інтелектуальний, діяльнісний компонент.

Безперечно, формування професійної культури спеціаліста вимагає автономно іншої якості професійно-комунікаційної компетенції спеціаліста.

Таким чином, можна узагальнити, що у професійній культурі фахівця (в т.ч. й бібліотекаря) простежується структурний ланцюг або комплексна система елементів, а саме: професійне мислення, професійний інтерес, професійні знання, уміння, навички й здібності, професійний досвід, ступінь готовності особистості до конкретного виду діяльності, професійний світогляд, професійна майстерність, адаптованість до професійного середовища, професійна мораль тощо. До сучасного працівника висуваються вимоги – чітко уявляти собі моральний смисл, цінність, наслідки своєї діяльності, мати цілісний світогляд, економічно, екологічно розвинене мислення, володіти культурою спілкування, знанням правової системи суспільства, навичками організації виробництва (управління) і т. ін. Професійна культура посідає особливе місце у структурі культури особистості, оскільки в процесі професійної діяльності культура особистості набуває свого всебічного й ефективного втілення. Більше того, у такій діяльності зрештою акумулюються всі види культури особистості. Елементи різних видів культур, які входять до складу професійної культури фахівця (як субкультури), мають певну ієрархію залежно від спеціалізації та професійної діяльності, а також від конкретних завдань, які розв'язує фахівець у конкретній життєвій ситуації.

УДК 008:007(043)

Г. О. Медус
/м. Луганськ/

ІНФОРМАЦІЙНА КУЛЬТУРА ОСОБИСТОСТІ ЯК ПРОБЛЕМА СЬОГОДЕННЯ

В умовах сьогодення інформаційна культура особистості розглядається як одна з важливих складових її загальної культури, поза якої неможливо взаємодіяти в інформаційному суспільстві. Як і будь-які інші сторони культури, інформаційна культура особистості формується протягом усього її життя, як правило, цей процес носить стихійний характер і відбувається у залежності від ступеня виникнення перед людиною відповідних завдань. За визнанням науковців, інформаційна культура особистості являє собою сукупність, складовими якої є інформаційний світогляд, інформаційна грамотність та система знань і вмінь, що забезпечують їй (особистості) цілеспрямованість самостійної діяльності у напрямі оптимального задоволення своїх інформаційних потреб завдяки використанню традиційних і новітніх інформаційних технологій.

Важливою ланкою, «що скріплює» всі компоненти інформаційної культури особистості, є її інформаційний світогляд – система узагальнених поглядів на інформацію, інформаційні ресурси, інформаційні технології, процес інформатизації, інформаційне суспільство, місце людини в ньому, а також на ставлення людської спільноти до навколишнього інформаційного середовища й обумовлені цими поглядами переконання, ідеали, принципи, що використовуються інформаційна грамотність. Й хоча термін «інформаційна грамотність», на наш погляд, не є цілком людиною в процесі пізнання оточуючої дійсності та безпосередньої практичної діяльності. Передумовою формування

інформаційної культури особистості виступає її адекватним, враховуючи все різноманіття знань й вмінь, необхідних для використання особистістю сучасних обсягів інформації та інформаційних технологій, втім інформаційна грамотність (освіченість) виступає одним з найважливіших чинників успішної професійної і непрофесійної діяльності особистості, її соціальної захищеності в інформаційному суспільстві [1, с. 29-30].

До числа найбільш суттєвих проблем дослідження інформаційної культури відносять наступні: формування тезауруса – системи інформаційних понять, що забезпечують загальне та спеціальне орієнтування особистості у навколишньому інформаційному середовищі; вміння здійснювати інформаційну діяльність, тобто формувати свої інформаційні потреби і запити, володіти стратегіями та алгоритмами оптимізованого інформаційного пошуку та аналізу інформаційних джерел, згортати і розгортати інформацію, вступати в різноманітні інформаційні контакти; підготовленість особистості до ефективного використання будь-яких (традиційних і комп'ютерних) джерел інформації; розумне регулювання інформаційної поведінки людини у світлі вироблених суспільством моральних і правових норм; реалізація індивідуальних особливостей особистості в її інформаційній діяльності [3, с. 25-26].

Не менш важливим аспектом, що забезпечує формування інформаційної культури підростаючих громадян України, є їхня орієнтація на безперервне навчання. (За відомою теорією Р. Райха, сучасний глобалізований світ вимагає від людини (виробника, робітника) постійного вдосконалення і розвитку символічного наповнення продукту та продукції виробника). Парадигма безперервного навчання є основою для успішного й ефективного формування інформаційної культури громадян нашої країни. Сьогодні в Україні створюються можливості для безперервного навчання й освіти, втім проблем у цьому напрямку є чимало. Загалом ідея безперервного навчання викликана тим, що сучасний світ виявляє важливу суперечність нової системи освіти – суперечність між стрімкими темпами збільшення обсягів інформацій у світі й обмеженими можливостями їх опанування людиною, що спонукає навчальні заклади шукати механізми формування у своїх вихованців (учнівської та студентської молоді) вміння вчитися, винаходити в потоці інформації потрібну, критично її оцінювати та інтерпретувати, й тим самим формувати у них інформаційну культуру [2, с. 234-235].

Як справедливо зауважує Е. П. Семенюк, проблеми формування інформаційної культури особистості мають бути не лише об'єктом подальших філософських досліджень, взаємодії комп'ютерних інформаційних технологій, особистості і суспільних інститутів, але й одним із базових елементів практичної програми подальшого вдосконалення системи самоосвіти особистості в умовах інформаційного суспільства. Забезпечити відповідність знань особистості її власним і суспільним потребам можливо за умов розвитку саме системи безперервної освіти, завдяки використанню комп'ютерно-інформаційних технологій дистанційного навчання. Отже безперервну освіту слід розглядати як механізм, що забезпечує виживання людини (й суспільства в цілому) в світі високих технологій, надає їй можливість ефективно діяти в ситуації постійних і стрімких змін в умовах технічної і соціокультурної реальності. На думку В. Кізіми, завдяки такій переорієнтації освіти у людини мають бути сформовані бажання, можливість і вміння повноцінно жити в ситуації швидких і непинних трансформацій дійсності, відповідним чином реагувати на ці темпи, володіти ефективною методологією у напрямку зміни світоглядно-ціннісних пріоритетів, визначення форм реалізації власних можливостей і здібностей, ухвалення оптимальних рішень щодо поведінки у такому мінливому сьогоденному оточенні.

Отже, як показує аналіз, тенденція широкого застосування сучасних інформаційно-телекомунікаційних технологій в освіті, природно, потребує теоретично обґрунтованого прогнозування результатів і наслідків цих процесів, подальшої розробки соціально-політичних і соціокультурних програм, науково-методологічних та світоглядно-філософських засад розвитку освітньо-інформаційного простору в Україні.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гендина Н. И. / Формирование информационной культуры личности в библиотеках и образовательных учреждениях: Учебно-метод. пособие. – 2-е изд., перераб. - М.: Школьная б-ка, 2003. – 296 с.
2. Джинчарадзе Н. Г. Інформаційна культура особистості / Джинчарадзе Н. Г.//К.: Наукова думка, 1996. – 256 с.
3. Колин К. К. Информационная культура в информационном обществе.// Открытое образование. – 2006. – № 6. - С. 50-56.

УДК 159.94 (07); 159.923(043)

Л. Б. Наугольник
/м. Львів/

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ СТАНОВЛЕННЯ ОСОБИСТОСТІ В УМОВАХ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА

Проблема особистості, її формування, розвитку та становлення належить до споконвічних проблем людства і завжди привертала увагу науковців, громадських та політичних діячів. Значної уваги проблема набувала в умовах соціальних трансформацій, на зламі цивілізацій і переходу людства до нових історичних епох. Кожна нова історична епоха висуває нові вимоги не лише до соціально-типологічних та індивідуально-психологічних якостей, якими має володіти особистість у нових умовах буття соціуму, але й до процесу її формування і становлення. Проблема становлення особистості завжди була й залишається предметом досліджень науковців, політиків, письменників і діячів мистецтва. Першими кроками в дослідженні проблеми у вітчизняній гуманітарній науці стали роботи, присвячені сутнісним силам людини, структурі та умовам їх реалізації. Психологічними аспектами становлення особистості займалися такі вчені, як К.О. Абульханова-Славська, А.В. Грибакін, Є.І. Головаха, І.О. Мартинюк, Н.В. Паніна, С.Л. Рубінштейн, Л.В. Сохань, В.О. Тихонович та ін., В.С. Струтинського, А.А. Хамідова та ін.

Соціальний механізм формування особистості в умовах розбудови інформаційного суспільства – це детермінований потребами суспільства й особистості спосіб цілеспрямованого й опосередкованого впливу соціально-інформаційного простору на процес розгортання природи і психіки людини, свідомість, стиль життя та діяльність, ціннісні орієнтації та громадську позицію індивіда з метою набуття й трансформації індивідуальних соціокультурних і соціально-типологічних якостей соціуму, соціально-професійних груп і відповідної ментальності, який реалізується через систему суб'єкт-суб'єктних та суб'єкт-об'єктних відносин і зумовлюється об'єктивними закономірностями процесу формування особистості.

Процес соціального формування особистості має багатоаспектний характер і може розглядатися за декількома засадами. У функціональному плані – як процес формування соціально-типологічних та індивідуально-психологічних рис, необхідних для життєдіяльності суспільства, соціальних спільностей і груп, окремої особистості. У змістовному плані – як сукупність органічно взаємопов'язаних процесів, певна сукупність яких залежить від засад їхньої класифікації.

У процесі соціального формування та становлення особистості відбувається набуття та трансформація соціально-типологічних та індивідуальних соціальних якостей індивіда.

Процес становлення особистості є складною динамічною системою, яка зумовлена впливами різноманітних факторів, що детермінують її стан, динаміку та тенденції, визначають зміст, особливості функціонування та розвитку на певних етапах існування суспільства та життєдіяльності соціуму. Соціальне формування особистості обумовлене трьома органічно взаємопов'язаними групами факторів: природними, соціокультурними та індивідуально-особистісними. До природних факторів віднесені космічні, біосферні та

географічні. Соціокультурні фактори: економічні, соціальні, політичні та духовні. Індивідуально-особистісні фактори соціального формування особистості мають прояв через біогенетичні, фізіологічні та психологічні особливості особистості (специфіка психічних процесів, властивостей і станів), особливості її психічної діяльності на рівні умовного рефлексу та життєдіяльності як процесу адаптації; через специфіку функціонування колективного та індивідуального неусвідомленого, формування певних стереотипів та архетипів, життєвий та історичний досвід індивіда.

Центральну роль серед архетипів Юнг відводив архетипу «самості» як потенційному центру особистості на відміну від «Его» («Я») як центру свідомості. Інтеграція змісту колективного несвідомого – мета прогресу становлення особистості.

Оллпорт виокремлює сім стадій становлення особистості. За Оллпортом, не раніше ніж у підлітковому віці людина чітко усвідомлює себе як особистість, здатна діяти відповідно до *власних прагнень*.

В цілому, під становленням особистості у психології мається на увазі насамперед самореалізація особистості, її індивідуалізація.

Головними продуктами виробництва інформаційного суспільства мають стати інформація і знання. Характерними рисами теоретичного інформаційного суспільства, є: збільшення ролі інформації і знань в житті суспільства; зростання кількості людей, зайнятих інформаційними технологіями, комунікаціями і виробництвом інформаційних продуктів і послуг, зростання їх частки у валовому внутрішньому продукті; зростання інформатизації та ролі інформаційних технологій в суспільних та господарських відносинах; створення глобального інформаційного простору, який забезпечує ефективну інформаційну взаємодію людей, їх доступ до світових інформаційних ресурсів і задоволення їхніх потреб щодо інформаційних продуктів і послуг.

Узагальнену модель змін, які виявились у ході розвитку інформаційної революції, описав У. Дайзард, виокремивши три сфери, в яких наслідки інформатизації безпосередньо даються взнаки. Це становлення основних економічних галузей виробництва та розподіл інформації, розширення номенклатури інформаційних послуг для інших галузей промисловості й уряду; створення широкої мережі інформаційних засобів на споживчому рівні.

В умовах розбудови інформаційного суспільства відбувається трансформація ієрархії детермінант у системі чинників формування особистості: зменшується залежність процесу формування особистості від безпосередніх природних і соціокультурних умов буття; зростає значення зовнішнього соціокультурного середовища; підвищується роль індивідуальних психологічних особливостей індивіда; актуалізується значення інтелектуальних якостей у процесі формування особистості; зменшується роль фізичних якостей і фізіологічної обумовленості процесу формування особистості.

Вплив процесу розбудови інформаційного суспільства на процес соціального формування особистості знаходить свій прояв як у всебічному розкритті та прояві індивідуально-особистісних якостей індивіда, реалізації його прагнень до соціальної ідентифікації і соціальної динаміки, перетворенні в активного суб'єкта суспільних відносин, соціальної й культурної творчості, так і втраті особистістю своєї індивідуальності та національної соціокультурної ідентичності, соціальної інфальтильності, падінні моральності, абсолютизації прагнень до задоволення матеріальних і природних потреб.

Тенденції глобальних перетворень істотно змінюють і політичні процеси. Лідерство стає дедалі персоніфікованішим, а шлях до влади лежить через створення іміджу - політичні діячі втягуються в гру, що проводиться самими ЗМІ та через них. «Залежність від мови засобів масової інформації, що мають під собою електронну основу, призводить до подальших наслідків для характеристик, організацій і цілей політичних процесів, політичних діячів і політичних інститутів.

Як бачимо, особливо важливого значення набувають такі риси особистості, як схильність до інновації, креативність, постійне прагнення до збагачення новими знаннями і самовдосконалення та ін.

ЛІТЕРАТУРА

1. Дмитренко М. Становлення інформаційного суспільства. автори: Дмитренко М. Український науковий журнал «Освіта регіону», №1-2 2008 / [електронний ресурс]: <http://www.social-science.com.ua/%D0%BF%D1%83%D0%B1%D0>
2. Корніяка О.М., Сікорська Л.Б., Гомонюк В.О. Розвиток комунікативної компетентності фахівця на етапі професійної адаптації // Актуальні проблеми психології. – Т. V: Психофізіологія. Психологія праці. Експериментальна психологія. / За ред. Максименка С.Д. Київ. ДПП Інформаційно-аналітичне агентство», 2010. – Вид. 10. – 249 с. – С. 113 – 122.
3. Кривоконь О. Г. Чинники соціального формування особистості в умовах розбудови інформаційного суспільства (соціально-філософський аналіз). - Рукопис. Дис... канд. філос. наук за спец. 09.00.03 – соціальна філософія та філософія історії. – Харківський університет Повітряних Сил імені Івана Кожедуба, Харків, 2007. / [електронний ресурс] http://www.br.com.ua/referats/dysertacii_ta_autoreferaty/121060.htm?dl
4. Наугольник Л.Б., Наугольник Р.З. Індивідуальні відмінності працівників міліції в реагуванні на стрес. / Л.Б. Наугольник, Р.З. Наугольник // Науковий Вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія психологічна.: збірник наукових праць; гол. ред.. М.М. Цимбалюк. – Львів: ЛьвДУВС, 2013. – Вип. 1 (1). С. 187 – 197.

УДК 378(043)

A. V. Ostapenko
/Donetsk/

THE INFLUENCE OF SMART CITY CONCEPT ON CITIZEN'S DEVELOPMENT

The center and the forming element of all existing social structures is a person (fig. 1). To his successful vital functions it should be normal two aspects: the physical and the spiritual sides, which corresponds to a high level of health and the right values. A person exists in society, and the first stage of its association with other people is family. The family intends to organize favorable conditions of life and formation of personality. In the modern world the further development of person involves his participation of various educational and cultural institutions. At the same time, the person involve in the economic structures to meet all of his needs. As a result, people are forced to interact with each other in any of these institutions. It should be pointed that to provide necessary conditions for effective interaction there are political institutions which perform providing and controlling functions. In addition, all of these structures are in an environment that has a direct influence on the activities of each of them and consists of energy, transport and communication systems.

At first glance, described scheme of social interaction is clear and understandable. Then the logical questions are: why in the world a huge number of people are not satisfied with living conditions, crisis widespread in many economic sectors and the government is corrupt and inefficient. One of the main factors is people: their skill and educational levels, also quality of social interaction in a public life. But there are other options that also greatly influence on these challenges.

Cities have quite an impact in the economic development of a country, being the platform where many people live and work, where services are provided to citizens in a wide range of ways, and where local government officials have a close contact with citizens. Operationally, cities are based on a number of core systems composed of different networks, infrastructures and environments related to their key functions: city services, citizens, business, transport, communication, water and energy. These core systems, in effect, become a “system of systems.” Each element of it faces significant sustainability challenges and threats apart and comprises the pressure to maintain the system at whole.

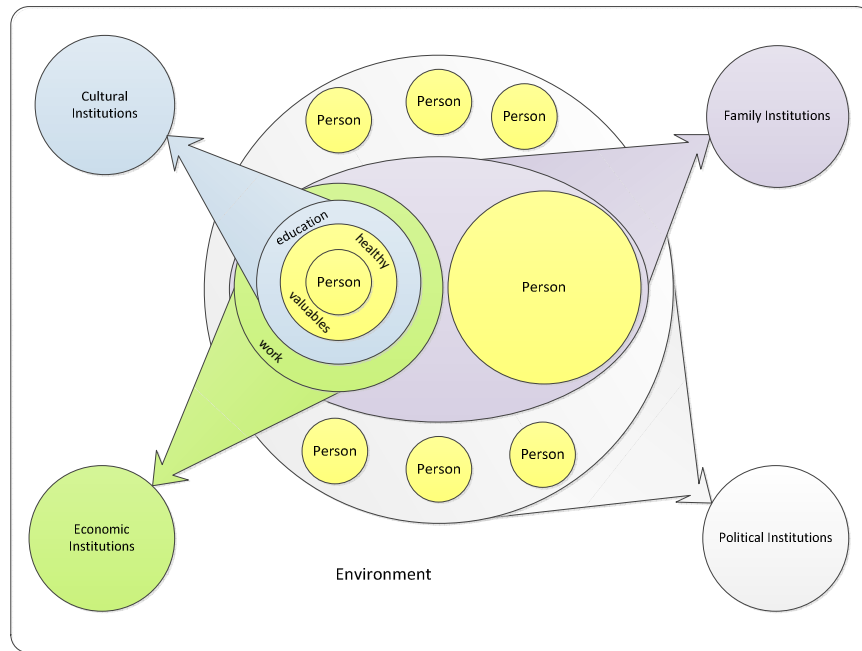

Fig. 1. Person in social structures

Thereby every city needs: 1) the interaction of all its systems and stakeholders; 2) efficient management of resources; 3) effective decision-making based on relevant, complete and timely data; 5) implement changes quickly, efficiently and cost-effectively.

According to this scheme the main instrument of improving the current situation in the city is technologies that transform its core systems and optimize the return from largely finite resources.

Technological advances mean that aspects of the operation and development that city managers have previously been unable to measure – and therefore unable to influence – are increasingly being digitized. With the greater digitization and interconnection of a city's core systems, the maxim “if you can't measure it, you can't manage it” applies here, and so the idea that urban fabric and activity can be ‘instrumented’ and measured in detail, and acted upon instantly, enables a new form of management, operation and engagement.

For this reasons it is necessary to explore methods and capabilities of using the model of Smart City that based on automated and integrated technology to enhance the quality of life.

The city can be considered as “smart” when its investment in human and social capital and in communications infrastructure actively promote sustainable economic development and a high quality of life, including wise management of natural resources through participatory government [1].

Now leading cities have started to push this concept further. A strategic framework means moving from departmental solutions to a city wide approach, creating economies of scale and scope that will result in [2]:

- economic development and the creation of jobs;
- promoting resource efficiency and mitigating climate change;
- providing a greater place to live and work;
- running cities more efficiently;
- supporting communities.

This entails moving information management, and it's associated ICT, from a back-room activity right to the front of organizations in which they are reconceived as key strategic drivers.

Therefore there is an increasing interest in the role that information and communications technologies could play in providing more efficient systems and better informed citizens by creating

a unified information and communication platform of the city, where interaction between government, business and the public is possible. In the first phase of its implementation the smart city vision can be articulated through 'soft infrastructure' i.e. social networks and communities, legal and cultural systems, and various forms of ICT. This fast-moving layer is approachable and appealing for cities, offering a way to quickly retrofit existing buildings and infrastructure with smart elements at relatively low-cost, whilst planning carefully for the longer-term shift to the 'heavier' forms of smart infrastructure.

It will increase the inability of governments to stretch their services over the large sprawling distances and conditions of the contemporary city, provide a strong civic leadership, and a focus on addressing the cause of problems. This can leave city governments in a position where they are able to scale, where they are efficient in delivery, where they are able to create holistic, interconnected services due to a centralized approach to strategic data, branding, operations and management. Therefore citizens will not only be engaged and informed in the relationship between their activities, their neighborhoods, and the wider urban ecosystems, but will be actively encouraged to see the city itself as something they can collectively tune, such that it is efficient, interactive, engaging, adaptive and flexible.

Described changes indicate two key drivers of behavioral change which are 'active learning' and 'social proof' i.e. trying something out, and seeing others doing it too. A precedent also exists in terms of water use in Australia, where significant behavioral change has been achieved through a combination of regulation and information. Household water use diminished by 7% from 2000-01 to 2004-05, despite an increase in population during this period. While many cities have been reluctant to directly address the possibility of sustainability related behavior change amongst citizens, perhaps understandably given their history and culture, some cities are beginning to realize that it could significantly contribute to both a more sustainable city and a higher quality of life. London is expecting that 30% of its reduction in carbon emissions will be driven by behavioral change. Other sectors, such as media, marketing, product/service design, social innovation and non-profits, aim to enable behavioral change as a core mission. Although they might have different motives and drivers, cities can also use these tools to affect more sustainable urban systems [2].

To subsets of created cities platform, the city can engage directly with citizens on issues, collect ideas and understand the sentiment of the community at large. For example, authority can engage its citizens to co-design and co-deliver the list of providing services on the platform. Using the online smart platform city may look for creative ideas, answers or solutions, or delegate certain tasks to a broad, diverse and decentralized network of individuals.

There are also two projects that can be represented. The first is "Startup hub" as a physical, multi-tenant space that is digitally-enabled business incubator supporting local entrepreneurs and small business startups. It should be equipped with high-speed Internet, video conferencing rooms, smart mailboxes, hot-desks and space for pop-up stores. This hub would be a convening space for mentoring and sharing ideas to incubate new business ventures. The second is "Digital youth hubs" as physical spaces for youths that are safe and multi-purpose with free and fast wireless connections, with the physical spaces designed for consultation with youths as a place to congregate, collaborate and create. It should include high-performance networks for gaming and promote education on the appropriate uses of social media, such as privacy, security and civility. Also it should be run by youths under adult supervision and have the support of local schools and universities to help youths build global connections, develop global perspectives, and, importantly, nurture the right digital culture [3].

In conclusion, it should be highlighted that the basic thing the authority needs to do, what businesses do every day, is asking their customers, or in terms of the city the residents, what they want, what they need, what they would like. And if they stored that from the citizen's perspective, a hundred to one, the first answer in today's world will be the people want something that they can't buy and it is time because all of us are time constrained. And described above Donetsk strategy of

vitality will give a sense of time by providing better services, optimally organizing transport system, giving the opportunity of comfortable and high quality living conditions regarding to supplying electricity, water and heat. This all favor a synergistic effect and helps people to live when they are able to accumulate the time and to spend it with their family and friends via to less transportation and more localize around their home where they can live, work and play.

The list of references

1. Smart cities study: International study on the situation of ICT, innovation and Knowledge in cities [Electronic resource] / The Committee of Digital and Knowledge-based Cities of UCLG ; Chaired by Iñaki Azkuna, Mayor of the City of Bilbao. – Bilbao, 2012. – P. 21.
2. Smart Cities [Electronic resource] : Transforming the 21st century city via the creative use of technology / written by informatics specialists from Arup's IT and Communications Systems team. – September 2010. – P. 7-8
3. City of Greater Geraldton [Electronic resource] : report / IBM's Smarter Cities Challenge. – U.S.A., October 2012. – P.10.

УДК 659.118:[316.62:324](043)

Ю. С. Саражинська
/м. Маріуполь/

ВПЛИВ ПОЛІТИЧНОЇ РЕКЛАМИ В УКРАЇНІ НА ЕЛЕКТОРАЛЬНУ ПОВЕДІНКУ ГРОМАДЯН

Одним із найбільш важливих та впливових інструментів проведення політичних кампаній є політична реклама, що надає суб'єктам політичного процесу широкі можливості для маніпуляції свідомістю людей.

Тема є актуальною та цікавою, це обумовлено потребою комплексного аналізу політичної реклами, історії її розвитку та впливу на свідомість людей, розглядом основних нюансів використання політичної реклами під час президентських виборів [2].

Комунікативна суть політичної реклами виявляється у встановленні контакту й адресного зв'язку між політиками, з одного боку, та громадянами – з іншого. Вона виявляється у використанні гранично доступної для сприйняття та адекватної знакової системи. Політична реклама є концентрованим комунікативним вираженням політичної платформи певних політичних сил, яке сприяє впровадженню в масову свідомість чіткого уявлення про їх характер та формуванню бажаних психологічних установок стосовно вибору [1].

Маніпуляція суспільною свідомістю (в тому числі і за допомогою ЗМІ) - це особливий вид влади, який примушує людей змінювати свої життєві пріоритети, принципи, норми моралі, уподобання і т.д. на початку чужі їм. У результаті вмілих маніпуляцій поведінка великої маси людей стає передбачуваною в напрямку, вигідному для маніпуляторів. Вольове, спрямовуюче вплив маніпулювання відбувається в прихованій формі, без пояснення аудиторії як механізмів впливу на неї, так і очікуваного від неї характеру поведінки.

Телебачення є одним з найпотужніших маніпуляторів суспільною свідомістю. Воно оперує одночасно текстом, музикою і зорово сприймаються рухомими образами, володіє виключно високою магичною здатністю зосереджувати, розсіювати і переключати увагу глядача. Телебачення включає величезний запас засобів, методів і психологічних прийомів, які допомагають політрекламі домагатися бажаних результатів.

Ефективність телебачення пов'язана з тим, що воно забезпечує велику надмірність інформації, яку мозок не в змозі «переварити» відразу. Тому люди просто «заковтують» величезний потік різномасштабних і різнопланової інформації з різних галузей життя [3].

Друкована преса відкриває широкі можливості для аналізу подій і фактів, вивчення виборцями програм виступів, біографій кандидатів тощо. При цьому важливо враховувати, що відверте вихваляння кандидата може спрацювати контрпродуктивно, навіть спричинити

негативну реакцію. У виборчій кампанії максимально використовують місцеву пресу, оскільки вона найбільше наближена до свого читача, краще відображає місцеву специфіку, має авторитет у місцевих мешканців [1].

Позитивно впливають на виборців уміло виготовлені фотопортрети, супроводжувані лаконічними афористичними репліками. Та фотографія може як підкреслити привабливі риси людини, так і спотворити їх. Тому до цієї роботи необхідно залучати висококваліфікованих фотомайстрів, дизайнерів, ретельно і всебічно аналізувати запропоновані роботи і тільки після безсумнівно схвальної оцінки розповсюджувати їх. Можливе використання гумористичних шаржів, карикатур, покликаних допомогти людям побачити в політиках риси, які на перший погляд не помітні навіть на портретах, або ті, що влучно і, вигідно характеризують особу кандидата .

Важливим моментом у політичній рекламі є приєднання політичної сили або особи до якоїсь резонансної події позитивного характеру. Такою подією, яка частково вплинула на роль голосування на Донеччині виявилось проведення чемпіонату Євро-2012. Це виявилось вигідним для реклами Партії регіонів, нею було проведено багато рекламних акцій, які стосувались саме Євро-2012 і де Партія регіонів позиціонувала себе як організаторка цієї події.. Також Партією регіонів було виділено по 5-7 агітаційних машин в кожне велике місто Донеччини.

Після проведення виборів у 2012 р. протягом тижня відбувалося опитування громадян з приводу того, чи вплинула на їх вибір реклама. Результати виявилися такими: реклама Партії регіонів вплинула на 66% опитаних, «Удар» - на 39%, «Україна вперед» - 38%, КПУ-34%, ВО «Свобода» - 7% [4].

Опитані виборці заявили, що політична реклама переважно була нав'язливою та набридливою, більшість людей перемикали канали на своїх телевізорах, коли була реклама, але все ж таки вона вплинула на їх вибір [2].

ЛІТЕРАТУРА

1. Бекешкіна І. К. Партійні преференції та вибір кандидатів // Парламентські вибори — 2002. — К.: Заповіт, 2002.
2. Закон України «Про вибори народних депутатів України» від 18.10.2001 р. № 2766-III // Відомості Верховної Ради України. — 2001.
3. Манухіна С.Ю. Політична реклама як засіб політичного впливу. СПб.: Прайм-Еврознак, 2001 .
4. Рибачук М. Ф. Вибори та інформаційний простір України: правовий та організаційний контекст // Роль і місце засобів масової інформації у виборчому процесі. — К.: ЦВК України, 2000.

УДК 316.454.5: 004.5(043)

*И. И. Сокол
г. Мариуполь/*

МОБИЛЬНАЯ СВЯЗЬ КАК СОЦИОКУЛЬТУРНОЕ ЯВЛЕНИЕ И ЕЕ ВЛИЯНИЕ НА РАЗВИТИЕ ЧЕЛОВЕКА

Новые средства коммуникации (в том числе мобильная связь), легко преодолевая пространственно-временные границы, значительно увеличивают возможности человека в сфере получения необходимой информации и работы с ней. По сути, они являются своеобразными «продолжениями» нашего организма и, прежде всего, нашей психики. Они нами созданы, служат нам, однако и мы как бы «пересоздаемся» ими, попадаем от них в зависимость. Мобильный телефон, став неразлучным другом человека, подчинил его себе и сделал предельно доступным для окружающих в любое время дня и ночи. Выключение телефона не спасает, так как есть возможность путем SMS-оповещения получать информацию о поступающих звонках и о том, что чужой телефон, наконец-то, включен. Таким образом, мобильная связь превращается в средство контроля над человеком, резко

меня сущность процесса коммуникации и самих людей. Новое технологическое средство, созданное для улучшения процесса общения, часто заставляет людей чувствовать себя одинокими, совершенно несвободными, используемыми в чужих целях.

В научной литературе отмечается, что мобильные телефоны становятся технической основой для возникновения новых культурных феноменов, например, появления организованных с их помощью социальных групп – новых сообществ, которые самоорганизуются при помощи мобильной связи. Говард Рейнгольд назвал эти сообщества «умными толпами». При помощи использования технологий «умных толп» можно активно влиять на социокультурную ситуацию, на настроение людей; при этом люди могут думать, что они поступают совершенно свободно, по собственному желанию. Акции, устраиваемые в виде флэшмобов, с одной стороны, создают у человека иллюзию подлинного, со смыслом, общения, иллюзию своей социальной значимости, а с другой – демонстрируют полную зависимость от желаний организаторов. Эти акции не способны компенсировать одиночество. Флэшмобы начинают превращаться в социальные движения; уже проводятся мобфестивали, совершенствуются способы организации, набирают опыт модераторы. Однако, в целом, это, действительно, «социальная вспышка», которая внезапно и быстро возникает и так же быстро угасает. Тем не менее, опыт проведения таких акций сформировал общие правила, которых следует придерживаться. Конкретные цели и средства, как и формы флэшмобов могут быть различными, но общая цель, как представляется, заключается в том, чтобы повлиять на ситуацию в обществе – политическую, социальную, экономическую, духовную, привлечь внимание к существующим проблемам, изменить сознание людей и их образ жизни, а также просто развлечь их. Одним из видов флэшмоба является рекламный флэшмоб, преследующий рекламные цели. Зачастую действия участников флэшмоба выглядят абсурдно, однако они не причиняют вреда, и их можно рассматривать как оригинальную реакцию на абсурдность нашего бытия, как коллективный мирный протест против социальной несправедливости и как средство изменить отношение к происходящему. Возникает проблема предотвращения использования в будущем флэшмобов в антиобщественных, например, террористических, целях.

Телефон (в том числе мобильный) разрушил эпистолярную культуру, создав культуру SMS-сообщений. Изменился характер общения – оно стало фрагментарным, поверхностным, скоростным, исключая возможность рефлексии, серьезного обдумывания информации. Возникает опасность восприятия людей исключительно как источников полезной информации, и в этом смысле опасность обезличивания человека, превращения его в специфическое информационное устройство. Расширение технических возможностей меняет топологию человека и даже его социальный статус, однако может снижать уровень информационно-коммуникационной среды, в которой находится индивид.

УДК 330.324.24(043)

Paweł Terpiłowski
/Prudnik, Polska/

WPLYW MODELU GOSPODARKI OPARTEJ NA WIEDZY NA JEDNOSTKĘ I PAŃSTWO

Model polityki gospodarczej znany jako „Gospodarka oparta na wiedzy” / „Knowledge economy” jest wśród zdecydowanej większości ekonomistów uważany za docelowy model gospodarczy dla XXI wieku. Olbrzymi skok cywilizacyjny, jaki miał miejsce po II Wojnie Światowej, wiążący się z wynalezieniem komputera i Internetu, sprawił, że informacja i wiedza stały się towarem takim samym jak złoto, ropa naftowa czy węgiel. Stało się jasne, że podlegając mechanizmom popytu i podaży są w stanie generować zysk większy nawet od tego przy handlu dobrami materialnymi. Spowodowane jest to tym, że informacja ma charakter unikalny: powstaje w

określonym momencie i w tym właśnie momencie wartość jej wykorzystania jest największa. Działa tu tak zwana asymetria informacji – ci, którzy dysponują tą informacją wcześniej mogą ją lepiej wykorzystać od tych, do których dojdzie ona później. Egzemplifikacją tego są wahania akcji na giełdach, gdzie przykładowo wiedza o słabych wynikach kwartalnych danej korporacji na godzinę przed ich ogłoszeniem może skutkować decyzją o sprzedaży akcji zanim utracą one wartość. Gospodarka oparta na wiedzy kreuje taką przewagę na poziomie makroekonomicznym. W ujęciu historycznym można zauważyć, że państwa, które dwadzieścia, trzydzieści lat temu w sposób najbardziej zdecydowany postanowiły odejść od modelu gospodarki industrialnej na rzecz gospodarki opartej o wiedzę bardzo szybko zaczęły zbierać owoce swojej decyzji. Badania i rozwój – kluczowy czynnik dla sukcesu gospodarki opartej na wiedzy szybko wykreowały innowacyjne produkty, które zaczęły wygrywać z przestarzałymi produktami gospodarki ery industrialnej. Spowodowało to szybki rozwój i wzrastający dobrobyt krajów w których były one produkowane. Modelową egzemplifikacją tego są kraje skandynawskie, które mimo braku potencjału ludnościowego były w stanie wykreować globalne marki przynoszące ogromne zyski – jak Nokia, Volvo, Ericsson czy Electrolux. Państwa nie zarabiają jedynie na produktach końcowych, sprzedają również szeroko pojęty know-how – jak technologie produkcyjne czy patenty. Zyski z tego płynące są wielokrotnie większe od nakładów poniesionych na badania i rozwój.

Państwa, które utrzymały model gospodarki industrialnej skazane są na absorpcję i implementację wiedzy kreowanej przez bardziej rozwinięte państwa na drodze na przykład bezpośrednich inwestycji zagranicznych. Zagraniczne koncerny szukając taniej siły roboczej przenoszą swe fabryki a wraz z nimi następuje transfer technologii i całego wykreowanego u siebie w kraju know-how. Państwo w którym powstaje nowa fabryka staje się podległe ekonomicznie zyski z produkcji w przeważającej mierze są transferowane do kraju macierzystego. Niezmiernie istotnym jest więc polityka państwa pobudzająca badania i rozwój, nawet jeśli odbywa się on początkowo na drodze odtwórczego kopiowania. Koronnym przykładem są Chiny, które po latach pracy na rzecz takich firm jak Apple, Sony czy Samsung, kopiowania ich rozwiązań i przenoszenia na własny grunt są w końcu w stanie wykreować swoją własną markę – Lenovo.

Z punktu widzenia jednostki, gospodarka oparta na wiedzy oznacza zdecydowane położenie nacisku na edukację, która staje się głównym czynnikiem kreowania potencjału ludzkiego. Dobrze wyedukowany i kreatywny inżynier może liczyć na bardzo dobre płatne oferty pracy od firm. Społeczeństwo informacyjne funkcjonujące w ramach gospodarki opartej na wiedzy to jednak społeczeństwo charakteryzujące się nie tylko wysokim stopniem rozwoju technicznego, ale również społeczeństwo korzystające szeroko z kultury, biorące aktywny udział w życiu politycznym i społecznym. Z drugiej strony, osoby o słabszych kwalifikacjach zagrożone są izolacją i wykluczeniem społecznym nie będąc w stanie zaoferować wiedzy, kluczowego argumentu dla pracodawców. Praca fizyczna traci bowiem na znaczeniu przy dużej automatyzacji produkcji. Dla państwa powoduje to problem zabezpieczenia socjalnego tych osób i pomoc w powrocie na zbyt dla nich dynamiczny rynek pracy. W epoce industrialnej robotnik pracował przez całe życie w jednym zakładzie pracy, w jednym zawodzie niewymagającym zmiany kwalifikacji. Obecnie, przeciętny Amerykanin zmienia w ciągu 40 lat aktywności zawodowej pracę aż jedenaście razy. By pomóc ludziom odnaleźć się w nowej sytuacji organizuje się system szkoleń przekwalifikujących, które zwiększają drastycznie mobilność zawodową tych ludzi. Rozwiązaniem strukturalnym jest też taki system edukacji, który pobudza inicjatywę, kreatywność i ruchliwość w kwestii zawodowej.

Społeczeństwo informacyjne i jego ekonomiczne odbicie – gospodarka oparta na wiedzy jest z ogromną dozą prawdopodobieństwa modelem organizacji systemu społeczno-ekonomicznego, który będzie dominował w kolejnych dekadach XXI wieku. Globalna wioska w której informacja decyduje o milionach zysku lub strat nie będzie jednak miejscem przyjaznym dla każdego. Kluczem do zwycięstwa w tym wyścigu będzie uświadomienie sobie ogromu wyzwań jakie stawiać będzie świat jutra, zapał do działania i mobilność. Ci, którzy zamiast skupiać się na przyszłości, zamiast inwestować owoce swojej pracy skupią się na ich bieżącej konsumpcji, w długiej perspektywie

poniosą porażkę. Zarówno na poziomie indywidualnym, jednostki w społeczeństwie jak i na poziomie międzynarodowym, państwa w systemie globalnej gospodarki. Świadomość znaczenia wiedzy dla dalszego rozwoju ma jednak dwa poziomy – teoretyczny oraz praktyczny. W teorii bowiem każde nowoczesne państwo przywiązuje uwagę do modelu gospodarki opartej na wiedzy, praktyka pokazuje jednak, że mało które jest konsekwentne w działaniu na jej rzecz. Koronnym przykładem niech będzie Strategia Lizbońska – główna strategia rozwojowa Unii Europejskiej, ogłoszona w 2000 roku, zakładająca, że inwestycje na badania i rozwój wzrosną do 3% PKB, zredukowana zostanie biurokracja i utrudnienia dla przedsiębiorczości oraz nastąpi wzrost zatrudnienia do 70% dla mężczyzn i 60% dla kobiet. W 2004 roku opublikowano raport Wima Koka, który badał wdrażanie tej strategii w krajach członkowskich. Konkluzja była bardzo negatywna – państwa choć rzekomo mają świadomość istotności tych celów, to jednak skupiają się na bieżącej polityce i natychmiastowej konsumpcji owoców swojej pracy. Wydatki na naukę w Unii Europejskiej stanowią obecnie zaledwie 2 % PKB zamiast zakładanych 3. W Polsce jest to jeszcze mniej bo tylko 0,74 % PKB. Choć obecny kryzys gospodarczy dobitnie pokazuje jak kruchy jest dobrobyt oparty na chwilowych, chwiejnych fundamentach, to jednak mało kto decyduje się na drastyczną reorientację swojej polityki na rzecz rozwoju gospodarki opartej na wiedzy. Konsekwencje takiego działania dopiero przed nami.

BIBLIOGRAFIA

1. Kukliński, Gospodarka oparta na wiedzy : Wyzwanie dla Polski w XXI wieku, KBN, Warszawa 2001.
2. K. Piech, K. Mieszkowski, Gospodarka oparta na wiedzy i innowacyjność przedsiębiorstw w Polsce: wybrane zagadnienia, Warszawa 2011
3. D. Rosati, Gospodarka oparta na wiedzy. Aspekty międzynarodowe, Wyższa Szkoła Handlu i Prawa, Warszawa 2007

СЕКЦІЯ ІНФОРМАТИЗАЦІЯ ЯК ЧИННИК РОЗВИТКУ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА

УДК 316(043)

*Л. О. Білик
/м. Донецьк/*

ІНФОРМАТИЗАЦІЯ СУСПІЛЬСТВА: СТАНОВЛЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ ОСОБИСТОСТІ

Сучасна цивілізація швидкими темпами наближається до того етапу розвитку, який видатний американський соціолог Елвін Тоффлер охарактеризував як інформаційне суспільство, де головним чинником суспільного розвитку стає його інформатизація [1].

Зміни, що характеризують нинішній етап розвитку цивілізації, докорінно відрізняються від тих, які відбувалися в минулому. Їм властиві: безперервність, стрімкість, тенденція до прискорення, глобальність. Для всіх членів суспільства зростає необхідність постійного занурення в нові інформаційні потоки, відновлення знань, підвищення кваліфікації, опанування нових видів діяльності. Інформація впливає на структуроутворюючі компоненти всієї системи соціокультурного розвитку людини. Аналогічних процесів в історії людства не існувало. Будь-які нові утворення досить гармонійно вписувалися в систему культури, поступово адаптуючись до неї. Нині все немовби міняється місцями і ми спостерігаємо процес адаптації всієї системи культури до інформаційного простору, що стає глобальним. Активність інформаційних процесів є настільки високою, що змушує підпорядковувати собі традиційні елементи культури й, насамперед, змінює традиційну систему культурної комунікації.

Становлення інформаційного суспільства — факт неминучий і необхідний, що надає величезні переваги функціонування соціуму. Одночасно масштабність цього утворення, стрімкість його розвитку виявляють і певне відставання суспільної свідомості від тих змін, які вже відбулися або відбуваються на наших очах. У результаті інформаційний простір розглядається або як позитивне явище, або, навпаки, як фактор, що негативно впливає на людську культуру. Цим визначаються актуальність та особлива важливість ролі культури в сучасному інформаційному суспільстві.

Метою статті є розгляд розвитку соціальної культури як цілісного явища концептуальної компоненти сучасного інформаційного суспільства.

Інформаційний вплив на людину для суспільства став одним з найважливіших аспектів, які повністю зробили соціум залежним від інформації, а це означає, що сама структура суспільства почала перебудовуватися і змінюватися залежно від процесу інформатизації. Ці питання вивчали зарубіжні вчені, які зробили значний внесок у зародження й становлення концепцій інформаційного суспільства і суспільства знань, зокрема: Д. Белл, П. Дракер, М. Кастельс, Й. Масуді, Ф. Махлуп, К. Мей, О. Тоффлер, Ф. Уебстер та ін. У розробку і формування відповідних концепцій значний внесок у своїх різноаспектних працях зробили й вітчизняні дослідники: В. М. Бріжко, Л. С. Вінарік, О. П. Голобуцький, В. П. Гондюл, О. О. Грігор, В. О. Даніл'ян та інші.

Попри всю важливість проведених досліджень культурологічні аспекти залишаються недостатньо вивченими, питання інформаційного впливу на культуру людини на основі динамічних методів аналізу в інформаційному просторі розглядаються, зазвичай, узагальнено. Необхідність комплексного дослідження проблем становлення нового соціокультурного розвитку в сучасному інформаційному суспільстві зумовлена складністю соціальних і гуманітарних питань, що виникли у новому тисячолітті.

У період переходу до інформаційного суспільства необхідно підготувати людину до швидкого сприйняття й обробки великих обсягів інформації, оволодіння нею сучасними

засобами, методами і технологією роботи. Крім того, нові умови праці породжують залежність інформованості однієї людини від інформації, одержаної іншими людьми. Тому вже недостатньо вміти самостійно освоювати і накопичувати інформацію, а необхідно навчитися такої технології роботи з інформацією, коли готуються і приймаються рішення на основі колективного знання. Це говорить про те, що людина повинна мати певний рівень культури з поводження з інформацією[2]. Для відображення цього факту був введений термін «інформаційна культура».

Інформаційна культура – уміння цілеспрямовано працювати з інформацією і використовувати для її отримання, обробки і передачі комп'ютерну інформаційну технологію, сучасні технічні засоби і методи[3].

Оскільки без участі в інформаційній взаємодії з іншими людьми особистість не може існувати й відбуватися, водночас постає питання про виникнення й розвиток соціальної потреби в інформації або інформопотреби. Фахівці В. Коган, В. Уханов, Г. Щербицький та інші, визнаючи значущість інформаційної потреби, визначають її як «мегапотребу», тому що реалізація усіх інших потреб передбачає, насамперед, задоволення потреби в інформації. Правий В. Коган, стверджуючи наступне: «Реалізація всіх інших потреб: у праці, освіті, дозвіллі, культурних і наукових благах тощо – як обов'язкова умова припускає попереднє задоволення потреби в інформації».

Для вільної орієнтації в інформаційному просторі людина повинна володіти інформаційною культурою як однією зі складових загальної культури. Інформаційна культура пов'язана із соціальною природою людини. Вона є продуктом різноманітних творчих здібностей людини і виявляється в таких аспектах:

- у конкретних навичках із використання технічних пристроїв (від телефону до персонального комп'ютера і комп'ютерних мереж);
- у здатності використовувати у своїй діяльності комп'ютерну інформаційну технологію, базовою складовою якої є численні програмні продукти;
- в умінні «витагати» інформацію з різних джерел: як з періодичної преси, так і з електронних комунікацій, представляти її в зрозумілому вигляді та вміти ефективно використовувати;
- у володінні основами аналітичної переробки інформації;
- в умінні працювати з різною інформацією;
- в знанні особливостей інформаційних потоків у своїй сфері діяльності.

Становлення інформаційного суспільства є атрибутом прогресу, оскільки роль знання, як вирішального чинника динаміки суспільства, стає все більш очевидною. За умов стабільного розвитку інформаційних технологій, засобів і систем зв'язку, сфери виробництва і послуг, інформатизація відбуватиметься успішно з опорою на швидкий розвиток високих технологій в машинобудуванні і засобів зв'язку. При успішному розвитку інформатизації відбуватиметься відкриття існуючих та створення нових баз даних і знань, необмежений доступ до всіх засобів зв'язку, і особливо до персональних комп'ютерів; комп'ютеризація системи перекваліфікації кадрів та освіти, автоматизація промисловості, обробної та добувної галузей, транспорту та переробки сільськогосподарських продуктів, роботизація і створення гнучких виробництв. Це, відповідно, призведе до збільшення чисельності працівників у сфері інформатизації і послуг[4].

Таким чином, глобальною метою інформатизації є забезпечення необхідного рівня інформованості населення, зумовленого цілями соціально-економічного розвитку країни. Головним підсумком інформатизації стане забезпечення вільного своєчасного доступу населення до регіонального, державного і світового інформаційного фонду, формування потреби і свідомої необхідності його використання в процесі діяльності у кожного члена суспільства.

Створення та розвиток індустрії переробки інформації є визначальним напрямом в інформатизації, адже саме ця галузь, використовуючи сучасні засоби і технології, виробляє кінцевий продукт – інформацію, поповнює і підтримує інформаційний фонд, забезпечує доступ до нього і використання населенням країни. Інформація належить до таких напрямів НТП, які не можуть успішно розвиватися без широкої міжнародної кооперації. Жодна країна в світі не в змозі самостійно ефективно розвивати всі напрями інформатизації. Тільки активна участь у міжнародному співробітництві та поділі праці у сфері інформатизації створить можливості для забезпечення необхідних темпів інформатизації нашого суспільства.

Інформатизація повинна бути спрямована на підвищення ефективності використання потенціалу країни, на реалізацію механізмів розвитку цивілізації в цілому і бути орієнтованою на задоволення інформаційних потреб усіх членів суспільства.

ЛІТЕРАТУРА

1. Тоффлер Э. Третья волна [Текст] / Э. Тоффлер. – М.: ООО «Издательство АСТ», 2002. – 776 с.
2. Степанов В. Ю. Інформаційна культура сучасного інформаційного суспільства / В. Ю. Степанов // Вісн. Харк. держ. акад. культури : зб. наук. пр. : до 80-річчя Харк. держ. акад. культури / за заг. ред. В. М. Шейка. — Х., 2009. — Вип. 27.
3. Информатика: Учебник. – 3-е перераб. изд. / Под ред. проф. Н.В. Макаровой. – М.: Финансы и статистика, 2000. – 768 с.
4. Маркова Н. Социокультурные основания процесса формирования личностной структуры человека в условиях становления информационного общества: дис. канд. культурологии: 24.00.01 / Кемеровская государственная академия культуры и искусств / Н. Маркова. – Кемерово, 2003. – С. 139.

УДК 007.001.11(043)

О. С. Вискребенцева
/м. Маріуполь/

ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ: СУТЬ ТА ПРИЗНАЧЕННЯ

В інформаційному суспільстві особлива увага приділяється саме інформаційним ресурсам і підкреслюється їх значимість в порівнянні з традиційними видами ресурсів.

Термін «інформація» походить від латинського слова «informatio» - роз'яснення, інформування. Інформацію можна передавати: усно, письмово, за допомогою електричних сигналів і радіохвиль, а отримувати: за допомогою органів почуттів, електронних і інших пристроїв. У широкому сенсі інформація – загальнонаукове поняття, що включає в себе обмін відомостями між людьми, обмін сигналами між живою і неживою природою, людьми і пристроями.

Роль інформації в розвитку суспільства завжди була значною, а прорив, здійснений у сфері інформаційно-комунікаційних технологій, дозволив об'єднати комп'ютери, що знаходяться в різних точках світу, в єдину мережу. У результаті суспільство приступило до створення єдиного світового простору, або світових інформаційних ресурсів.

Головні труднощі в розумінні природи інформаційних ресурсів, його функцій полягають у розкритті механізму перетворення знань на силу, способів його впливу на матеріальні фактори прогресу.

Інформаційний ресурс – це особливий вид ресурсу, що ґрунтується на ідеях і знаннях, нагромаджених у результаті науково-технічної діяльності людей і поданий у формі, придатній для збирання, реалізації та відтворення [1].

Сам термін «інформаційні ресурси» став використовуватися в науковій літературі після публікації відомої монографії Г. Р. Громова «Національні інформаційні ресурси: проблеми виробничої експлуатації» [2].

Виявлення основного змісту інформаційних ресурсів висвітлюється у роботах В. В. Брежнева [1], А. И Земскова [3], А. Э Саака [5], як динамічний процес збору, систематизації та переробки наукової інформації з метою отримання нового знання, способів і процедур якісного перетворення інформації, підвищення рівня її організованості.

По своїй суті інформаційний ресурс має низку характерних особливостей. Зокрема, на відміну від інших (матеріальних) ресурсів, він практично невичерпний. З розвитком суспільства і зростанням обсягу використовуваних знань цей ресурс не зменшується, а навпаки, зростає. Застосування нового інформаційного ресурсу замість застарілого потенційно може спричинити дії ефективного характеру, багаторазово підвищити продуктивність праці, поліпшити використання інших ресурсів.

Вже зараз певні інформаційні ресурси у державі набувають статусу національних, що стають надбанням і визначають рівень розвитку освіти і як безперервну систему, і як окремих тип освітньої установи. Національним інформаційним ресурсом – є вся належна в Україні інформація, включаючи окремі документи і масиви документів, незалежно від змісту, форми, часу і місця їх створення, форми власності, а також кінцеві результати інтелектуальної, творчої діяльності, зафіксовані на будь-яких носіях інформації, доступні для використання особою, суспільством і державою через засоби масової інформації та телекомунікації, архіви, бібліотеки, музеї, фонди, банки даних, публічні виступи, художньо-виконавську діяльність. Вільний доступ до таких ресурсів – найважливіша умова дотримання конституційного права громадян на інформацію [4]. Тобто кожному гарантується право на свободу думки і слова, на вільне вираження своїх поглядів і переконань.

В умовах сьогодення невід'ємною частиною повсякденних обов'язків будь – якого співробітника інформаційної сфери стала інформаційно – аналітична діяльність. Знання системи руху і перетворення інформації, вміння керувати її потоками і виділяти з масивів лише необхідні і важливі деталі полегшують і прискорюють роботу документознавця.

Отже, зрозуміло, що без інформаційних ресурсів неможлива робота організацій, адже інформація, котра циркулює між відділами, вхідна і вихідна документація потребують обробки. Співробітники інформаційних підрозділів мають бути освіченими, адже процеси створення, зберігання і використання документів в Україні регламентуються окремими нормативними актами. Організація інформаційної діяльності на підприємствах і інформаційного забезпечення управління є самостійним видом діяльності, а інформаційні підрозділи підприємств, будучи функціонально включеними до відповідних організаційних структур, виконують специфічні функції управління інформаційною діяльністю.

ЛІТЕРАТУРА

1. Брежнев В.В. Информационное обслуживание: продукты и услуги, предоставляемые библиотеками и службами информации предприятий / В.В. Брежнев, В.А. Минкина. – СПб.: Профессия, 2004. – 304 с.
2. Громов Г. Р. Национальные информационные ресурсы промышленной эксплуатации / Г. Р. Громов – М. : Наука – 1984 – 236 с.
3. Земсков А.И. Электронная информация и электронные ресурсы: публикации и документы, фонды библиотеки / А.И. Земсков, Я.Л. Шрайберг; под. ред. Л.А. Козаченковой. – М.: Издательство ФАИР, 2007. – 528с.
4. Конституція України 1996 №30 // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 1996 – № 30, ст. 34
5. Пугач А. Шляхи удосконалення інформаційно-аналітичної діяльності в системі державного управління України / А. Пугач // Вісник Національної академії державного управління при Президентові України. – 2010. - №4. – С. 94-101.

**ІНФОРМАТИЗАЦІЯ АРХІВНОЇ СПРАВИ В УКРАЇНІ:
ДО ІСТОРІОГРАФІЇ ПИТАННЯ**

Дотримуючись одного з основних принципів своєї Конституції – «вільного поширення ідей словесним і образотворчим шляхом» – у 1992 році міжнародна організація «ЮНЕСКО» заснувала Сектор комунікації та інформації, який здійснює керівництво двома міжурядовими програмами: Міжнародною програмою розвитку комунікації та Програмою «Інформація для всіх» [1]. З метою збереження і захисту світової документальної спадщини у цьому ж році було ініційовано Програму «Пам'ять світу», найбільш вагомим результатом якої є створення у 1995 році Реєстру «Пам'ять світу» [2].

У 2000 році була започаткована Програма «Інформація для всіх», до Міжурядової ради якої також було обрано й Україну. Програма стала відповіддю на проблеми, що викликані інтенсивним розвитком інформаційного суспільства, а саме: якість, надійність і різноманітність інформації, баланс між вільним доступом до інформації, чесне використання і захист прав інтелектуальної власності, збереження світової інформаційної спадщини і безпека інформації приватного характеру. Для подолання цих проблем організація визначила п'ять основних цілей Програми, серед яких – заохочення і розширення доступу до інформації за допомогою її організації, оцифрування і зберігання [3].

Визнаючи цифрову спадщину частиною загальної спадщини людства 15 жовтня 2003 року на XXXII Генеральній конференції ЮНЕСКО було прийнято «Хартію про збереження цифрової спадщини». Документ визначає принципи доступу та заходи щодо збереження цифрових ресурсів у сфері культури, освіти, науки і управління, а також інформації технічного, правового, медичного та іншого характеру, які створюються в цифровій формі або переводяться у цифровий формат шляхом перетворення ресурсів на аналогових носіях [4]. На цій самій конференції було також затверджено «Рекомендацію про розвиток і використання багатомовності та загального доступу до кіберпростору», згідно з якою держави-члени та міжнародні організації повинні виявляти та розвивати сховища інформації і знань, які є суспільним надбанням, а також забезпечувати належне фінансування для збереження та перетворення цієї інформації у цифровий формат [5].

В Україні інформатизація архівної справи регулюється наступними нормативними документами: Законом України «Про Національну програму інформатизації в Україні», Законом України «Про захист інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах», Законом України «Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007-2015 роки», «Положенням про Національний реєстр електронних інформаційних ресурсів», а також постанов та розпоряджень КМУ та ВРУ, наказами Укрдержархіву.

Вагомий внесок у нормативно-методичне забезпечення функціонування веб-ресурсів у сфері архівної справи було зроблено Центральним державним електронним архівом України, а саме розробка методичних рекомендацій «Про створення та зберігання архівних копій веб-сайтів» (2009 р.) та «Інструкції з обліку та описування архівних копій веб-сайтів» (2009 р.) [6;7].

Одним з перших процес інформатизації архівної справи в Україні дослідив відомий архівіст, професор Геннадій Боряк. Зокрема, він виокремив та проаналізував три основні форми представлення архівних ресурсів в Інтернеті: 1) бази даних з пошуковим апаратом: фондові каталоги і тематичні бази; 2) електронні довідники різноманітних жанрів і видів – путівники, пофонові й тематичні каталоги і т. п.; 3) цифрові зображення документів. Автор виділив два стратегічні напрямки роботи у сфері інформатизації архівної справи (створення веб-ресурсів державних архівів і забезпечення до них онлайн-доступу у вигляді електронних версій фондових каталогів; електронна републікація на сайті вже існуючих і

публікація нових архівних довідників) та три рівні представлення архівних ресурсів, які інтенсивно впроваджуються в Україні (верхній, інституційний; пофондовий; поглиблений рівень) [8, с.141-169].

Головний спеціаліст відділу інформаційних технологій ЦДЕА Тарас Купрунець детально проаналізував веб-сайт з точки зору архівознавства та виокремив два способи здійснення архівного копіювання веб-сайтів. Автор окреслив проблеми, пов'язані з процесом архівного копіювання, а саме: недостатнє правове забезпечення процесу копіювання на державному рівні та невідповідність архівної копії веб-сайту з оригіналом веб-сайту через технічні проблеми [9, с.50-61].

Алла Кисельова досліджувала різні аспекти функціонування українських архівних ресурсів в Інтернеті, а саме: статистичні дані про веб-порталу «Архіви України» за 2003 рік (кількість користувачів та їх місцезнаходження, найпопулярніші розділи, вхідні та вихідні сторінки); структура та розробка веб-порталу «Архіви України»; представлення українських архівних фондів у віртуальному просторі; статистичні дані за січень-лютий 2004 року та інформаційне наповнення розділів веб-порталу [10]. У 2005 році українська дослідниця захистила дисертацію на тему «Архівні ресурси України в глобальній інформаційній мережі: види, доступ, перспективи», результати якої були використані під час розроблення офіційного веб-порталу Державної архівної служби України «Архіви України» [11].

Інформатизації архівних процесів в Україні та закордоном присвячена наукова розвідка Алевтини Сукало, де особлива увага звернена на правове забезпечення формування інформаційного суспільства [12]. У кандидатській дисертації науковець провела ґрунтовне дослідження етапів впровадження інформатизації в архівних установах України за період з 1991 по 2003 рр. [13].

Васильченко М. М. проаналізував структуру веб-сайтів 24 обласних державних архівів, державних архівів міст Києва і Севастополя, державного архіву в АРК та визначив подальші напрями їх подальшого розвитку в сучасному соціально-комунікаційному середовищі [14, с.159-167].

Проблеми репрезентації українських архівних ресурсів в інформаційно-комунікативних технологіях висвітлено у науковій розвідці О. І. Вербицької, зокрема мова йде про збереження та надання доступу до світової і національної культурної спадщини шляхом оцифрування та розміщення в загальнодоступних комунікаційних мережах. Також подано досвід Федерального архіву Німеччини у переведенні паперового документообігу в цифрові інформаційно-комунікативні системи [15, с.314-325].

Особливості створення електронних архівів (електронна архівація) розглянуті у низці статей Н. О. Стрілець. Автор описує два підходи до автоматизації традиційних архівів, наводить комплекс вимог стосовно функціонування електронних архівів, окреслює головні проблеми, що заважають організації зберігання електронних документів в архівах. В іншій статті проаналізовано досвід найбільших українських бібліотек щодо архівного збереження документів, який охоплює мікрофільмування, запис на оптичні диски, оцифрування за допомогою сучасних комп'ютерних технологій з використанням цифрової фотокамери або сканера [16].

ЛІТЕРАТУРА

1. Communication and Information | United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.unesco.org/new/en/communication-and-information/>
2. Memory of the World | United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.unesco.org/new/en/communication-and-information/flagship-project-activities/memory-of-the-world/homepage/>
3. About IFAP – United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.unesco.org/new/en/communication-and-information/intergovernmental-programmes/information-for-all-programme-ifap/about-ifap/>

4. Charter on the Preservation of Digital Heritage: UNESCO [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://portal.unesco.org/en/ev.php-URL_ID=17721&URL_DO=DO_TOPIC&URL_SECTION=201.html
5. Recommendation concerning the Promotion and Use of Multilingualism and Universal Access to Cyberspace [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://portal.unesco.org/en/ev.php-URL_ID=17717&URL_DO=DO_TOPIC&URL_SECTION=201.html
6. Про створення та зберігання архівних копій веб-сайтів : методичні рекомендації [Електронний ресурс] / Державний комітет архівів України; Центральний державний електронний архів України. – Режим доступу : http://tsdea.archives.gov.ua/ua/advisory/work/pdf/metod-recomend_a_cory.pdf
7. Інструкція з обліку та описування архівних копій веб-сайтів [Електронний ресурс] / Центральний державний електронний архів України. – Режим доступу : <http://tsdea.archives.gov.ua/ua/advisory/work/pdf/AKVS.pdf>
8. Боряк Г. В. Електронні архівні публікації в Інтернеті: проблеми репрезентації інформаційних ресурсів / Г. В. Боряк / Архіви України. – 2002. – № 4-6. – С. 141-169.
9. Купрунець Т. Я. Архівне копіювання веб-сайтів: проблеми та шляхи їх вирішення / Т. Я. Купрунець // Архіви України. – Вип. 6 (282). – 2012. – С. 50-61.
10. Кисельова А. Веб-сайт Державного комітету архівів України: історія, реалії, перспективи / А. Кисельова // Архіви України. – 2003. – № 4-6. – С. 122-129; Кисельова А. Використання архівних електронних ресурсів: статистика відвідувань архівного порталу України / А. Кисельова // Архіви України. – 2004. – № 1-2. – С. 158-167; Кисельова А. Відкриті інформаційні ресурси архівного порталу України: структура, наповнення, моніторинг / Алла Кисельова // Студії з архівної справи та документознавства. – К., 2004. – Т. 11. – С. 58-70; Кисельова А. Електронна версія архівних фондів України в Інтернеті / Алла Кисельова // Архівознавство. Археографія. Джерелознавство : міжвідомч. зб. наук. пр. – Вип. 7. – К., 2005. – С. 7-28; Кисельова А. Оформлення веб-сторінки офіційного сайту Державного комітету архівів України / А. А. Кисельова // Архіви України. – 2003. – № 1-3. – С. 93-99; Кисельова А. А. Українські архівні ресурси в Інтернеті / А. А. Кисельова // Рукописна спадщина України: Археографічні дослідження унікальних архівних та бібліотечних фондів. – Вип. 9. – К., 2004. – С. 238-247.
11. Кисельова А. А. Архівні ресурси України в глобальній інформаційній мережі: види, доступ, перспективи : дис. ... канд. іст. наук : 07.00.10 / Кисельова Алла Анатоліївна ; Державний комітет архівів України, Український НДІ архівної справи та документознавства. – К., 2005. – 190 арк.+ дод. – арк. 162-190.
12. Сукало А. М. Архівна галузь України в умовах глобального інформаційного середовища / А. М. Сукало // Рукописна та книжкова спадщина України: Археографічні дослідження унікальних архівних та бібліотечних фондів / Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського, Інститут рукопису. – К., 2004. – Вип. 9. – С. 203-216.
13. Сукало А. М. Розвиток інноваційних технологій у формуванні інформаційних архівних ресурсів України (1991-2003 рр.) : автореф. дис. канд. іст. наук: 07.00.10 / А. М. Сукало ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. – Київ, 2005. – 18 с.
14. Васильченко М. М. Електронні ресурси обласних державних архівів України в мережі Інтернет: стан і перспективи розвитку в сучасному соціально-комунікаційному середовищі / М. М. Васильченко // Вісник ХДАК. – Випуск 32. – 2011. – С. 159-167.
15. Вербіцька О. І. Актуальні проблеми репрезентації архівних ресурсів в інформаційно-комунікативних технологіях: вітчизняний та закордонний досвід / О. І. Вербіцька // Рукописна та книжкова спадщина України : Археографічні дослідження унікальних архівних та бібліотечних фондів. – 2007. – Вип. 11. – С.314-325.
16. Стрілець Н. О. Електронний архів у бібліотеці: проблеми та можливості використання / Н. О. Стрілець // Вісник Харківської державної академії культури : зб. наук. праць. — Х. : ХДАК, 2010. — С. 132-137; Стрілець Н. О. Особливості зберігання електронних документів в архівних фондах / Н. О. Стрілець // Вісник Харківської державної академії культури : зб. наук. праць. — Х. : ХДАК, 2010. — С. 97–105; Стрілець Н. Проблеми архівного збереження документів в українських бібліотеках / Наталія Стрілець // Вісник Книжкової палати. – 2012. – № 12. – С. 29-31.

**ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ МУЗЕЇВ УКРАЇНИ
В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНОЇ ІНФОРМАТИЗАЦІЇ**

Сучасне суспільство знаходиться в стані постійних змін, які впливають на всі сфери життя людини. І не для кого не є таємницею, що людство йде шляхом глобальної інформатизації та технологізації, коли інформація стає головним ресурсом суспільства, а техніка – невід’ємною частиною усіх процесів людської діяльності. Оскільки в період глобальної інформатизації актуальною є проблема доступності світового культурного надбання для усіх верств населення, постає питання активного впровадження в музейні установи України сучасних інформаційних технологій, здатних підняти рівень функціонування музеїв на нову сходинку.

Проблемою інформатизації музеїв опікувалися велика кількість вчених та видатних діячів культури, серед яких Є. Ковальчук, Є. Кокоріна, О. Лебедев, Л. Ноль, М. Нікішин та ін. Але, слід зазначити, що в даній сфері все ще залишається багато проблемних аспектів, наявність яких обумовлює актуальність даного дослідження та визначає добір теми.

Історично відомо, що перші кроки на шляху до інформатизації музейної діяльності були зроблені в 1960-70-х рр. в США, які супроводжувалися потужною хвилею комп’ютеризації американських музеїв. Незабаром аналогічна роботи проводиться в Канаді під контролем Канадської Інформаційної мережі з Національної Спадщини (Canadian Heritage Information Network CHIN), а також у Великобританії - під керівництвом Асоціації Музейної Документації (Museum Documentation Association MDA) [2, с. 62].

Усвідомлення необхідності змін в роботі музеїв отримали певне закріплення в Декларації, прийнятій в 1984 році на міжнародній музейній конференції у Квебеку. У цьому документі зазначалося, що: «У сучасному світі, який прагне використовувати для свого розвитку всі засоби. Музеї повинні вийти за межі традиційних задач і функцій: ідентифікації, консервації та просвітництва і перейти до здійснення більш широких програм, які дозволять їм активніше брати участь у житті суспільства і повніше інтегруватися в навколишнє середовище. Щоб досягти цього і залучити відвідувачів в свою діяльність, музеї все частіше звертаються до принципу міждисциплінарності, до застосування в культурно-просвітницької діяльності новітніх методів комунікації і сучасних форм роботи з населенням» [1, с. 72].

Таким чином, була усвідомлена важливість модернізації музеїв у відповідності з часом, з метою їх подальшого розвитку та ефективності функціонування, що призвело до виникнення нових методів, форм та підходів до їхньої діяльності.

Так, виникла необхідність знайти рішення, яке б базувалося на використанні нових інформаційних технологій: публікувати та представляти широкій публіці дані про культурну спадщину, в тому числі – і про музейні колекції, в електронному вигляді. Для чого потрібно було врахувати ряд важливих умов, серед яких [2, с. 62]:

- матеріальна, технічна, і психологічна підготовленість музею;
- наявність налагоджених каналів телекомунікації, а саме засобів апаратного та програмного забезпечення;
- відповідна підготовленість персоналу, що потребує організацію процесу безперервного навчання і перепідготовки;
- створення електронних публікації про культурну спадщину: про музеї і колекції, про художників та меценатів, про пам’ятки архітектури та археології тощо.

Таким чином, сьогодні одним з найбільш поширених засобів відображення культурної спадщини музеїв є створення сайтів, які відображають сутність музею, тобто його «обличчя», звернене в відкритий інформаційний простір. Можна відмітити, що представництво музею в Інтернет дає такі додаткові переваги, як:

- підвищення популярності музею в країні і в усьому світі;
- утворення маси контактів з колегами та зацікавленими людьми;
- полегшення процесу організації виставок;
- зростання освітньої ролі музею;
- привертання уваги спонсорів, інвесторів.

На сучасному етапі в Україні діє доволі розгалужена система музеїв та музейних установ, діяльність яких регулюється Законом України «Про музеї і музейну справу» від 29 червня 1995 року. Згідно цьому Закону музеї поділяються за різними критеріями: за своїм профілем (історичні, археологічні, краєзнавчі, природничі, літературні, мистецькі, етнографічні, технічні, галузеві тощо); на основі ансамблю, комплексів пам'яток та окремих пам'яток природи, історії, культур та територій, що становлять особливу історичну, наукову і культурну цінність, (історико-культурні заповідники, музеї-заповідники, музеї просто неба, меморіальні музеї-садиби); за статусом(загальнодержавні – засновниками яких є центральні органи виконавчої державної влади; республіканські (Автономної Республіки Крим) – засновниками яких є органи державної виконавчої влади АР Крим; місцеві – засновниками яких є відповідні місцеві органи державної виконавчої влади або органи місцевого самоврядування, підприємства, установи, організації, громадяни) [4].

Але, нажаль, не дивлячись на те, що при такій значній кількості музеїв та музейних установ України, з 606 державних музеїв, перелік яких надається в Постанові «Про затвердження переліку музеїв, в яких зберігаються музейні колекції та музейні предмети, що є державною власністю і належать до державної частини Музейного фонду України» [3], лише 20% мають власний web-сайт, тобто всього 120 музеїв від загальної кількості. Серед яких найбільша кількість таких музеїв зосереджена в Києві (21 музей), а також Львівській (вісім музеїв), Київській (сім музеїв) та Волинській (сім музеїв) областях. Найменша кількість державних музеїв, що ведуть свій сайт, відмічена в Севастополі, Донецькій та Харківській областях. А в середньому, за даними підрахунків, кількість державних музеїв, що позиціонують себе в глобальному інформаційному просторі шляхом ведення сайту, складає чотири-п'ять музеїв на область України (Дані представлені у вигляді діаграми на рис. 1).

Рис. 1.. Кількість державних музеїв, що мають сайт за областями України

При цьому, слід відмітити, що музеї, які мають власний web-сайт ведуть його на різному професійному рівні, що проявляється в зручності користування, функціональності тощо. Тому до основних критеріїв ефективності ведення сайту можна віднести наповнюваність; зручність та функціональність, а саме, наявність пошуку, мапи сайту, функція автоматичного підйому та сповзаючого меню; зміну мови користування; можливість ознайомлення з існуючими виставками та експозиціями; наявність віртуального туру по музею. За цими критеріями, лідером серед державних українських музеїв можна назвати Національному музеї історії України.

Таким чином, можна побачити, що серед усіх державних музеїв України лише незначна частина (20%) є інтегрованою у web-середовище, усі інші ж не мають власного сайту і позиціонують себе в мережі Інтернет шляхом розміщення коротких відомостей про себе на інших порталах. Все це призводить до того, що музейна діяльність як частина культури української нації поки що не в змозі задовольнити потреби сучасного суспільства, що тягне за собою такі наслідки, як зниження її популярності та значущості серед населення країни, а отже й поступову втрату української культурної спадщини. А отже й потребує якнайшвидшого вирішення даної проблеми, яке перш за все закладається в підвищенні рівня державного управління у сфері охорони та збереження культурних об'єктів, а також покращення фінансового та технологічного стану музеїв та музейних установ України.

ЛІТЕРАТУРА

1. Никишин Н. Музей и новые технологии / Н. Никишин. – М.: Прогресс-Традиция, 1999. – 216 с.
2. Ноль Л. Информационные технологии в деятельности музея: учебн. пособие. – М.: РГГУ, 2007. – 204 с.
3. Про затвердження переліку музеїв, в яких зберігаються музейні колекції та музейні предмети, що є державною власністю і належать до державної частини Музейного фонду України: Постанова [Електронний ресурс]. – Режим доступа: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/209-2000-%D0%BF/>.
4. Про музеї та музейну справу: Закон України [Електронний ресурс]. – Режим доступа: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/249/95-%D0%B2%D1%80/>.

УДК 651.5:004.38(043)

В. О. Кудлай
/м. Маріуполь/

СИСТЕМИ ЕЛЕКТРОННОГО ДОКУМЕНТООБИГУ ПІДПРИЄМСТВ: ІСТОРІЯ ТА СУЧАСНИЙ СТАН

З 90-х років ХХ ст. і донині системи електронного документообігу (надалі СЕД) вважались інноваційними, а паперові – традиційними. Проте, із стрімким розвитком інформаційних технологій, зростанням вимог сучасного бізнесу, традиційні системи документообігу перестали задовольняти потреби установ, які в сучасних умовах глобального ринку намагаються відповідати положенням міжнародних стандартів з керування документаційними процесами. Вже більше 10 років в нашій державі діє закон, що визначає електронний документообіг як сукупність процесів створення, оброблення, відправлення, передавання, одержання, зберігання, використання та знищення електронних документів, які виконуються із застосуванням перевірки цілісності та у разі необхідності з підтвердженням факту одержання таких документів [1]. Електронний документообіг запроваджує та використовує більшість успішних установ, оскільки впровадження нового покоління СЕД забезпечує конкурентну перевагу, що пояснюється комплексністю програмного забезпечення: програмний продукт автоматизує як роботу з усіма системами документації установи, так і з бізнес-процесами. СЕД постійно розвиваються. На підприємствах, що оперують великими обсягами інформації, впроваджують вже не просто автоматизовані системи електронного документообігу, а системи управління інформаційними ресурсами підприємства (enterprise content management system).

Інтенсифікація прогресу технологій документообігу, як за якістю виконуваних функцій, так і за їх кількісним різноманіттям, висуває вимоги щодо адекватного вибору програмного забезпечення, що допомагає ефективно вирішити проблеми конкретного підприємства. Моніторинг тенденцій розвитку ринку інформаційних технологій, а також розуміння ризиків та переваг, що дає впровадження новітніх СЕД допомагає ефективно здійснювати управлінську діяльність: скоротити трудовитрати, підвищити виконавську дисципліну,

покращити якість виробництва тощо. Все це зумовило мету дослідження – проаналізувати основні досягнення у процесі розвитку систем електронного документообігу підприємств.

Теоретичне підґрунтя для дослідження сучасного стану керування документальними процесами та перспектив запровадження у ньому модерних інформаційних технологій формують передусім праці таких американських та європейських авторів як М. Саттона, Д. Ессіна, У. Кампфмейера, Р. Магуєр. Активне вивчення проблем розвитку сучасного документообігу спостерігається в українській науці, в якій прогресивними є напрацювання Г.Г. Асєєва, Ж.В. Кудрицької, О.В. Матвієнко, Г.В. Охріменко, А.І. Семенченка, Л.Я. Філіпової. Порівнюючи зміст дискурсу зарубіжних та вітчизняних вчених можна стверджувати, що спільним є інтерес до принципів організації СЕД, технології та методології їх побудови та впровадження, проте спостерігається відмінність у дослідженні суб'єктів господарювання: в студіюваннях англо-американської наукової школи головна увага приділяється приватному бізнесу, а вітчизняна теорія орієнтована на розробку проблем організації діловодства в державних установах, що мають спільний апарат та джерело фінансування. Втім діяльність приватних підприємств має специфічні механізми, комунікаційні канали та джерела фінансування, отже імплементація СЕД у них потребує окремих підходів.

Розгляд процесів розвитку систем електронного документообігу підприємств дає підстави стверджувати, що вони тяжіють до розширення свого предметного поля та збільшення кола завдань, які ними виконуються. Це пояснюється новими тенденціями у галузі менеджменту, зокрема, не останню роль в цьому грають методологічні засади, що сформувалися в межах менеджменту знань (knowledge management). Так, відомий автор праці «Компанія - створювач знання» Ікудзіро Нонака наголошує на важливості обліку не лише формалізованих, а й латентних, навіть підсвідомих знань, використання яких стає стратегічним ноу-хау для створення конкурентоспроможності компанії. Найбільш впливовими для розвитку СЕД виявилися менеджмент якості та процесний підхід до керування, що стали домінуючими у організації бізнесу з середини ХХ століття.

На сучасному етапі розвиток СЕД невід'ємно пов'язаний з оптимізацією технологій автоматизованих корпоративних систем (MRP, MRP II, ERP, ERP II), в яких керування документальними процесами (records management) позначає не всю їхню функціональність, а тільки деяку частину, тісно інтегровану з рештою функцій системи [3]. Таким чином, еволюцію документообігу можна представити у вигляді ланцюга: традиційний (паперовий) – СЕД, що вирішує окремі завдання – ЕСМ (Enterprise Content Management systems, тобто система управління інформаційними ресурсами підприємства) – ERP (Enterprise Resource Planning, тобто корпоративне планування ресурсів підприємства) - e-commerce (електронна комерція передбачає єдність електронного обміну інформацією та документацією, електронного руху капіталу, електронної торгівлі, електронних грошей, електронного маркетингу, електронного банкінгу та електронних страхових послуг) [2]. Втім, треба зазначити, що представлена схема розвитку є умовною, оскільки, як зауважив В. Сенкевич, ERP нездатна замінити СЕД, але вони мають доповнювати та тісно інтегруватися один з одним [3]. СЕД забезпечує потрібну первинну інформаційну базу для компонентів ERP, тому впроваджується раніше.

Вважаємо слушним спостереження авторів огляду сучасних СЕД про те, що вітчизняні розробники в основному пропонують готові програмні продукти для конкретних установ або сфер господарської діяльності, тоді як західні виступають в якості постачальників платформ, на базі яких впроваджуються проектні рішення. Автори пояснюють це тим, що в країнах колишнього СРСР донині зберіглась специфіка роботи з документами, що базується на вітчизняних традиціях управління та суто управлінському підході до тлумачення змісту понять «документ» та «інформація» [4].

Проведений огляд теоретичних підходів до розуміння проблем організації СЕД дає

підстави вважати, що еволюція цих систем зумовлюється не тільки економічними потребами суспільства, вимогами сучасного підприємництва та поширенням інформаційних технологій, але також інноваційними напрямки менеджменту такими, як knowledge management, total quality management і, головним чином, оформленням на початку другої декади XXI століття нового самостійного напрямку менеджменту – системи керування документаційними процесами на базі міжнародних стандартів ISO серії 30300.

ЛІТЕРАТУРА

1. Про електронні документи та електронний документообіг: Закон України: офіц. текст прийнятий Верховною Радою України 06.10.1998 зі зм. та доп. станом на 01.09.2003. – Офіц. вид. – К. : Ін Юре, 2003. – 10 с.
2. Ландергрєн П. ERP-системи уступят дорогу е-комерції [Електронний ресурс] / П. Ландергрєн. – Режим доступу: <http://www.osp.ru/cw/2000/21/5119/>
3. Сенкевич В. СЭД: во что обходится автоматизация хаоса? [Електронний ресурс] / В. Сенкевич. – Режим доступу: http://www.iteam.m/publications/it/sectionj_64/article_2399
4. Обзор систем электронного документооборота [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ixbt.com/soft/sed.shtml>

УДК 130.2:316.774:159.923-053.4(043)

Н. В. Литинская

/г. Одесса/

АУДИОВИЗУАЛЬНОСТЬ И СОЦИАЛЬНЫЙ ИНТЕЛЛЕКТ РЕБЕНКА

Главной отличительной чертой нашей эпохи является определяющая роль информационных технологий во всех сферах жизни современного человека. Новые коммуникативные технологии принесли с собой другой, современный язык общения. Сегодня перед личностью встают сложные проблемы, для которых не существует готовых решений.

В связи с этими вопросы развития адаптивных и творческих способностей человека представляют особый интерес. Таким инструментом человека, реализующим его адаптивные и творческие способности, осуществляющим поиск путей самореализации личности в условиях современного сложно организованного мира, является социальный интеллект.

Особую актуальность в настоящее время представляет развитие социального интеллекта ребенка, так как, во-первых, его становление проходит в условиях постоянно изменяющейся, труднодоступной для однозначного описания и прогнозирования среды, для которой характерны феномены «социального дисбаланса», «функциональной неграмотности» и проблема речевого развития. Во-вторых, психическое развитие ребенка характеризуется качественно отличными процессами, когда наперстать упущенное в этот период в дальнейшем практически невозможно.

Многие исследователи и специалисты утверждают, что причиной этой ситуации является безудержный рост экранных медиа и бесконтрольное потребление, особенно детьми, аудиовизуальной продукции, и прежде всего телевидения.

В основу исследования положены результаты психолингвистического анализа, касающиеся общих и возрастных особенностей социального интеллекта дошкольников, изложенные в работе Е. Михайловой «Социальный интеллект: концепции, модели, диагностика».

Социальный интеллект, как взрослого, так и ребенка, представляет собой сложный интегральный феномен. В его структуру входит три компонента: перцептивный (свойства социального восприятия); вербальный (словесно-логический уровень понимания социальных ситуаций); невербальный (невербальная экспрессия, кинетика и тактика в процессе социального познания).

Особенностью развития перцептивного компонента социального интеллекта дошкольников является его шестикратный прирост за первые 7 лет жизни. И вместе с этим социальное мышление ребенка остается синкретичным и соответствует дооперациональной стадии развития общего интеллекта. Главная задача этого периода – информация должна соответствовать возрасту ребенка. Проблемой современной коммуникационной среды является бесконтрольное потребление детьми телевидения («исчезновение детства», проблемы детского телеконтакта).

Особенностью становления вербального компонента социального интеллекта дошкольника является бурный скачок в его развитии к 7 годам. В связи с этим особенно важным в этот период развития социального интеллекта ребенка становится живое его общение с компетентными взрослыми и другими детьми (чтение сказок с пересказом и фантазированием, посещение музеев, спектаклей в сопровождении взрослых с обязательным общением по теме). Проблема этого периода – нарушение речевого развития (глобальный масштаб).

Наблюдения ученых выявили закономерности – нарушение развития речи связаны с бесконтрольным потреблением экранных медиа (телевизор, компьютер). Причиной нарушения развития стало растущее «молчание» в семьях, отсутствие адресной речи при телепросмотре и невозможность собственной мыслительной активности ребенка, что тормозит развитие не только его речевых, но и творческих способностей.

Особенностью развития невербального компонента социального интеллекта ребенка в дошкольный период являются его множественные качественные и количественные изменения. Подвижность детей, что проявляется в ходе их познавательной деятельности, это естественное сопровождение сложной мыслительной деятельности. Ребенок как целостное существо мыслит всем телом.

Проблемой развития невербального компонента является длительное снижение двигательной активности ребенка в процессе контакта с экранными медиа, нехватка многообразия раздражителей. Общая моторика тела тесно связана с моторикой произношения речи и формированием функций головного мозга. В результате давления иллюзорной среды (без запахов, вибраций, определенного климата) у современного ребенка растет тактильная депривация, нарушающая процесс его адекватного мироощущения и полноценного развития его социального интеллекта.

В итоге можно сделать вывод: социальный интеллект ребенка развивается только через полноценное проживание им всех возрастных периодов в коммуникативной среде – в процессе общения со сверстниками и взрослыми. И проблемы этой среды, имеющие общемировой характер, предъявляют значимость социального интеллекта как самого важного из всех видов интеллекта, позволяющего ребенку сформироваться в современного человека, способного адекватно мыслить и действовать в неопределенных и противоречивых условиях современного сложно организованного мира и находиться в гармонии с самим собой, другими людьми и окружающей средой.

УДК 001:061.68(100)(043)

Н. С. Махавкіна
/м. Маріуполь/

ЗАСОБИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ НАУКОВОЇ КОМУНІКАЦІЇ В УМОВАХ ІНФОРМАТИЗАЦІЇ

З активним розвитком інформаційних технологій відкриваються великі можливості для розповсюдження наукової інформації та її експертної оцінки, що сприяє ефективності наукової діяльності в цілому. Мережа Інтернет дозволяє забезпечити доступ до величезної кількості публікацій, водночас, вимагає більш обґрунтованого підходу до оцінки якості

інформації. В цій ситуації актуалізуються дослідження присвячені формуванню методологічних аспектів оцінки ефективності наукових публікацій.

Наукометричні, бібліометричні методи та індекс цитування - це нові механізми для структуризації наукової інформації, її аналізу та оцінки наукових публікацій. Ці методи дозволяють проводити статистичне дослідження структури та динаміки наукової інформації; відстежувати продуктивність діяльності вчених, виявляти їхній внесок в світовий інформаційний масив, а також для з'ясування недоліків, які можуть вплинути на підвищення ефективності наукової діяльності.

Розглядаючи можливості підвищення наукової комунікації, слід сказати про найбільш ефективний шлях – вихід наукової комунікації на міжнародний рівень, тобто за межі країни, а це можливо завдяки міжнародним конференціям, міжнародним наукометричним базам даних, онлайн-конференціям. Інтеграція України у світове наукове товариство - завдання сьогодення та важливий крок на шляху подальшого розвитку наукової діяльності України, а також ще один ефективний засіб для її підвищення.

З розвитком комп'ютерних технологій, каналів комунікації та мережі Інтернет можливості вільного дистанційного обміну науковими ідеями збільшуються, цифрове представлення інформації дозволило розширити можливості фіксації, обробки, передачі та зберігання інформації. Наукові публікації стали доступними в електронному форматі (у вигляді електронних версій журналів, статей, монографій, тощо), на певних сайтах можна знайти ці публікації, а також поспілкуватися в режимі онлайн, або електронною поштою. Також в науковому співтоваристві важливими стають онлайн-конференції, які забезпечують швидке інтерактивне спілкування в режимі реального часу і дозволяють вченим певної країни виходити на міжнародний рівень[2].

Розвиток таких технологій обумовив появу і міжнародних баз даних, які також розглядаються як засіб для підвищення наукової комунікації. Вони дозволяють відстежувати цитованість статей, відбирати публікації за певними критеріями, легко і швидко знаходити необхідні статті, та розміщувати нові матеріали, які будуть доступними для країн всього світу. Все це, безперечно, є великою перевагою та дуже вдалим засобом для підвищення наукової комунікації, подальшим ефективним розвитком наукової діяльності в цілому. Наукометрична база даних - це бібліографічна і реферативна база даних з інструментами для відстеження цитованості статей, опублікованих у наукових виданнях[4].

Найбільш авторитетні і повні бази даних - Scopus та Web of Science. Scopus - бібліографічна і реферативна база даних та інструмент для відстеження цитування статей, опублікованих у наукових виданнях. Вона індексує 18 000 назв наукових видань з технічних, медичних та гуманітарних наук від 5 000 видавців. База даних індексує наукові журнали, матеріали конференцій та серіальні книжкові видання. Розробником та власником SciVerse Scopus є найбільша у світі видавнича корпорація Elsevier. База даних доступна на умовах передплати через веб-інтерфейс[3].

Класифікаційна система SciVerse Scopus включає 24 тематичні розділи. Тематичне охоплення і розподіляється так: Фізичні науки (32%); Медичні науки (31%); Науки про життя (20%); Соціогуманітарні науки (17%). SciVerse Scopus індексує наукові джерела, які видаються різними мовами, за умови наявності у них англійських версій рефератів.

Для авторів, які опублікували більше однієї статті, у Scopus створюються індивідуальні облікові записи – профілі авторів з унікальними ідентифікаторами авторів (Author ID). Ці профілі надають таку інформацію, як варіанти імені автора, перелік місць його роботи, кількість публікацій, роки публікаційної активності, галузі досліджень, посилання на основних співавторів, загальна кількість цитувань на публікації автора, загальна кількість джерел, на які посилається автор, індекс Гірша автора тощо[1].

Система Web of Science (WoS) являє собою сукупність різноманітних баз даних, які функціонують на платформі ISI Web of Knowledge і розробляються Інститутом наукової

інформації США (Institute of Scientific Information, Філадельфія; власник – компанія Thomson Reuters). WoS надає дослідникам і фахівцям інформацію по всіх галузях знань серед них понад 12 000 журналів і 120 000 матеріалів конференцій, більш 4 400 сайтів. Представлена база даних містить необхідні елементи бібліографічного опису: інформацію про автора, назву документу та джерела, а також повні авторські реферати. Пошук здійснюється в галузях природничих, суспільних, гуманітарних наук та мистецтва і дозволяє отримати найбільш відповідні дані по заданому пошуку. В рамках WoS у користувача є можливість проведення традиційного тематичного пошуку, пошуку по автору документу, а також отримання знайдених записів з повним бібліографічним описом. У базі даних WoS користувач може знайти особу, яка цитувала конкретного автора, книгу, статтю чи патент.

Визначення індексу цитування організації здійснюється у два етапи: спочатку здійснюється пошук публікацій даної організації, потім визначається їх цитованість. Оскільки у WoS відображено переважно журнальні публікації, то й індекс цитування організації істотно обмежується саме ними[1].

Слід сказати про те, що за кордоном інформація про науку України відображена також в цих універсальних базах. Тематика бази Scopus більше ніж Web of Science збігається з проблематикою наукових досліджень українських університетів. У рейтинговій таблиці, яка розміщена на сайті Osvita.ua вищі навчальні заклади України ранжовані за індексом Гірша - кількісним показником, що базується на кількості наукових публікацій і кількості цитувань цих публікацій. За підсумками другого кварталу 2013 року до бази даних Scopus потрапили 112 вищих навчальних закладів України, що на 8 вищів більше ніж у липні минулого року. Найвищий індекс Гірша серед вузів України мають Київський національний університет ім. Шевченка – 64, Харківський національний університет ім. Каразіна – 47 та Львівський національний університет ім. Франка – 39. Четверту та п'яту позицію посідають Одеський національний університет ім. Мечникова та Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут»[5].

Як бачимо, Україна має досить не високі показники цитованості в міжнародних наукометричних базах даних, про це свідчить недостатня інформованість про українські дослідження. Ця проблема полягає в недостатньому рівні знання іноземної мови, бо світова мова науки на протязі вже багатьох років - англійська. Публікація результатів досліджень будь-якою іншою мовою не забезпечить широкого обговорення отриманих результатів. Отже, необхідною умовою є введення англійської мови як другої обов'язкової, як для наукових проектів так і для наукових публікацій, - це дасть змогу бути українським вченим та публікаціям відомими за кордоном. Окрім мовних аспектів існують ще організаційні та фінансові. Найбільш складною мабуть є фінансова проблема, бо коли на наукову діяльність, дослідження, в тому числі друк наукових публікацій будуть виділятися більші фінанси – можуть бути вирішені і організаційні моменти. Так само вирішення мовної та фінансової проблеми вплине і на подальший розвиток міжнародних наукових конференцій, які проводяться на Україні, а отже рівень наукової комунікації значно збільшиться. Окрім цього потрібно покращити ділові стосунки з іншими державами шляхом підписання угод у галузі виробництва нової наукової думки.

ЛІТЕРАТУРА

1. Загороднюк А.В. Бази даних (Scopus, Web of Science) та рейтинги (Scopus: h-index; Web of Science: impact factor; Webometrics, etc.)/ А.В. Загороднюк, В.І. Лушак, О. Р. Никифорчин. – 2012. – С.4-25.
2. Корнієнко В. Наукове спілкування як один із ефективних засобів підвищення професіоналізму/ В. Корнієнко// Вісник книжкової палати. – 2012. - №7. – С.2-3.
3. Міжнародні наукометричні бази// НаукаПлюс. Електронний журнал [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://gentoo-sciplus.blogspot.com/2012/12/blog-post_9.html, вільний - Загол. з екрану. – Мова укр.

4. Про міжнародні наукометричні бази. Бібліотекознавчі видання у Scopus та Thomson Reuters [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://panbibliotekar.blogspot.com/2012/11/scopus-thomson-reuters.html#more>, вільний - Загол. з екрану. – Мова укр.

5. Рейтинг вузів України за показниками Scopus [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://osvita.ua/vnz/rating/29094/>, вільний - Загол. з екрану. – Мова укр.

УДК 021.64:316.77(043)

Д. В. Ніколаєв
/м. Харків/

ЗАСОБИ ТА КАНАЛИ МІЖНАРОДНИХ БІБЛІОТЕЧНИХ КОМУНІКАЦІЙ В УМОВАХ ІНФОРМАТИЗАЦІЇ

В сучасних умовах діяльності бібліотек, як багатофункціональних установ, актуальним є вивчення міжнародних бібліотечних комунікацій, які включають різні засоби та канали обміну інформацією та документами між бібліотеками. Міжнародні комунікації відіграють важливу роль у розвитку бібліотечної справи та серед багатьох процесів передбачають обмін і надання документів у використанні не тільки між бібліотеками, а й між іншими інформаційно-комунікаційними структурами.

Особливого значення міжнародні комунікації бібліотек набули з середини ХХ ст., коли одним з головних каналів поповнення фондів бібліотек документами з інших країн став міжнародний книгообмін. З розвитком інформаційного суспільства зміни соціально-комунікаційної ролі бібліотеки викликали трансформації в процесах комплектування. Головна мета сучасного комплектування бібліотек, передбачає не кількісне, а якісне наповнення фондів. Змінилася і стратегія міжнародного книгообміну. Через вплив об'єктивних організаційних та економіко-технологічних факторів спостерігається зниження книгообмінних процесів. Сучасний міжнародний книгообмін виявляється ефективнішим для обміну вузькопрофільними, малотиражованими та складнодоступними інформаційними ресурсами. Значно поширюються канали електронних комунікацій як результат впливу процесів інформатизації на книгообмін.

Набули поширення сервісні засоби бібліотечних комунікацій, серед яких: міжнародний бібліотечний абонемент (МБА) та його автоматизовані системи; електронна доставка документів (ЕДД). Ці сервіси бібліотечних комунікацій функціонують у тісній взаємодії.

Автоматизація процесів роботи МБА сприяє: оперативному виконанню замовлень абонентів, їх оповіщення про наявність документа в тій чи іншій бібліотеці, фіксування термінів виконання замовлення, контролювання своєчасності повернення документа, фіксування фінансових розрахунків з абонентами МБА і пр. Автоматизація процесів роботи МБА забезпечує диспетчеризацію запитів у всіх відділах. Приклади з досвіду автоматизації служб МБА бібліотек наочно свідчать про отримання більшої ефективності та швидкості обслуговування читачів в порівнянні з традиційними методами, про перспективність розвитку нових комп'ютерних форм і методів міжнародного книгообміну.

Електронна доставка документів (ЕДД) розглядається як форма виконання інформаційних замовлень користувачів, що оперативно задовольняє запити завдяки передачі поцифрованих матеріалів електронними каналами комунікації. Незважаючи на вартість послуг ЕДД, цей напрям використовується у бібліотечних міжнародних сервісних процесах. Проте сучасні проблеми дотримання авторського права гальмують подальший розвиток ЕДД у тому числі на міжнародному рівні.

В основу служб автоматизованого МБА та електронної доставки документів покладені Інтернет- технології, які зумовлюють необхідність вирішення та уніфікації процесів обміну, стандартизації, технічної та програмної підтримки цих систем; необхідність об'єднання електронних бібліотек у корпоративні мережі та консолідації їх дій. Інтернет- технології, що

створюють основу електронних міжнародних бібліотечних комунікацій, надають широкий вибір сервісів і засобів для досягнення успіху в справі розвитку професійних контактів.

Значного поширення набули такі напрями міжнародних бібліотечних комунікацій як:

- участь у міжнародних програмах та проектах;
- участь у професійних об'єднаннях, асоціаціях і консорціумах;
- створення спільних корпоративних електронних ресурсів;
- формування, збереження та використання баз даних у межах міжнародних консорціумів, запровадження вільного доступу до них тощо.

В умовах становлення інформаційного суспільства з'являються наукові дослідження різних моделей діяльності сучасної бібліотеки. Тому подальші дослідження будуть спрямовані на розгляд еволюційних тенденцій створення моделі міжнародних бібліотечних комунікацій.

УДК: 316.614.6:004.5(043)

В. Р. Оглы
/г. Мариуполь/

ИНФОРМАТИЗАЦИЯ КАК ФАКТОР СОЦИАЛИЗАЦИИ МОЛОДЕЖИ

Социализация представляет собой двусторонний процесс, включающий в себя усвоение индивидом социального опыта путем вхождения в социальную среду, систему социальных связей и процесс активного воспроизводства индивидом системы социальных связей за счет его активной деятельности, активного включения в социальную среду.

Приобретение опыта напрямую связано с информационным взаимодействием индивида и общества, в котором огромную роль занимает процесс информатизации - политики и процессов, направленных на построение и развитие телекоммуникационной инфраструктуры, объединяющей территориально распределенные информационные ресурсы. Процесс информатизации является следствием развития информационных технологий. В его основе лежат кибернетические методы и средства управления, а также инструментарий информационных и коммуникационных технологий. Современное общество не зря называют информационным.

Культура информационного общества в котором большинство работающих занято производством, хранением, переработкой и реализацией информации, предполагает исследование не только когнитивных, но и эмоционально-личностных и поведенческих аспектов процесса информационной социализации. При этом можно, вслед за Н.Винером, рассматривать информацию как один из способов организации, структурирования образа мира, что накладывает особую ответственность на носителей информации и способы ее подачи молодежи.

Современные исследования, посвященные проблемам влияния информационного пространства на процесс социализации молодежи, убедительно показывают возможности и ограничения этого фактора, позитивные и негативные эффекты воздействия информационных каналов. Наиболее популярный источник любых сведений у обследованных ими студентов – это Интернет.

Ведь Интернет становится все более доминирующим и всеохватывающим средством получения информации и развлечений для молодежи независимо от места проживания, ценностей и интересов. Однако некоторые из испытуемых в качестве наиболее часто используемого источника информации указали и книги, что в какой-то степени можно объяснить большей эмоциональной устойчивостью этих респондентов в сочетании с высоким самоконтролем в поведении, а следовательно, и большей организованностью и усидчивостью, необходимыми для работы с текстом. Наименее значимыми источниками

информации для всех обследованных студентов вне зависимости от их личностных качеств являются радио и печатные издания.

Наибольший интерес у всех обследованных вызывают социальные сети и информационные сайты. Можно предположить, что эти ресурсы обеспечивают реализацию двух наиболее важных потребностей – общения в сети и получения кратких сведений о текущих событиях, которые постоянно обновляются. «Включенность» молодых людей в эти два информационных контекста создает ощущение постоянного присутствия в широком социальном пространстве, при этом для одних это просто способ структурирования времени, для других – удовлетворение любознательности, а для кого-то – и возможность компенсации личностных трудностей.

Самыми востребованными Интернет-ресурсами вне зависимости от типа личности оказались социальные сети и информационные сайты. Вероятно, эти два ресурса в наибольшей степени отвечают ведущим возрастным потребностям молодых людей: познавательной и потребности в общении, а виртуальность и интерактивность как главные специфические особенности. Интернет-коммуникации создают наиболее комфортные формы реализации этих потребностей.

Изучение особенностей информационной социализации молодежи позволяет конкретизировать представления как об общих закономерностях процесса социализации, так и об особенностях в процессе восприятия и переработки разных видов информации, а также влияния на этот процесс социально-личностных и индивидуально-личностных характеристик молодежи.

Важным фактором молодежи является музыкальная культура и различные музыкальные формы. Современная молодежная музыкальная информация подается сознательно в виде отрывочных сюжетов, перемежающихся картинок, которые в музыкальных клипах и не рассчитаны на то, чтобы их встраивали в категориальные рамки. Зрители-слушатели должны не сконструировать информацию, но пережить ее, что, с одной стороны, проще, так как не требует высокого уровня рефлексии, но, с другой стороны, сложнее, так как должно непосредственно войти в сознание и самосознание личности, апперцептируясь с тем интенциональным знанием, которое уже мотивирует многие их поступки, в том числе и информационные выборы. Необходимо подчеркнуть, что клиповый способ подачи информации давно перешел из музыкальных сюжетов в другие программы, в том числе и в рекламные, художественные и даже информационные ролики. Однако и в этом случае основной акцент делается не на осознании, а на переживании, что усложняет исследование информационной социализации в когнитивистской и конструкционистской парадигмах.

В современном обществе процесс общения подростков и молодых людей во многом подвержен влиянию средств массовой информации, которые задают стандарты и формы поведения, диктуют правила и критерии оценки значимых событий и людей. В то же время возросшая плотность информационных потоков, окружающих современных молодых людей, заставляет говорить об информационном образе жизни мегаполисов, таящем в себе разнообразные риски, чаще всего скрытые от реципиентов информации.

В зависимости от института социализации (издания, группы изданий) и в соответствии с его особенностями происходит процесс категоризации и, затем, самокатегоризации молодежи. На основании этого вырабатывается не только отношение / переживание представленной в данном виде издания информации, но и выбор группы, стиля поведения, иногда и стиля жизни в целом. Поэтому часто по выбору наиболее значимого для личности источника информации можно судить и о интересах, и о группе идентичности, и, наоборот, можно на основании самокатегоризации или групповой идентичности предположить направление информационной социализации.

Исследования процесса восприятия информации доказывают, что эмоциональное отношение и степень доверия к информации, получаемой из разных источников, зависят от возраста и места проживания респондентов, так же как и восприятие формы, внешних параметров различных объектов окружающего мира. Огромное значение для межпоколенных связей и обмена опытом имеет и информационное пространство, в которое погружены разные члены семьи. Например, полученные в наших исследованиях данные показывают, что молодежь не доверяет телевизионной информации и многим сообщениям и советам старших, не совпадающим с содержанием информации из интернета. При этом чем моложе люди, тем больше влияния на их поступки оказывает интернет, а чем старше – тем большее воздействие оказывает TV.

При этом в отсутствие постоянных увлечений и интересов, так же как и постоянной референтной группы, источники информации меняются, и их выбор зависит не только от собственных предпочтений, но и от ситуации. А потому роль СМИ в этом случае особенно велика.

Материалы исследований показывают, что задачи развития на этапе взросления проявляются и в содержании информационной социализации. Задачи, связанные с самоопределением и самореализацией, стремлением найти смысл своей жизни, свою идентичность – как личностную, так и групповую, решаются и при помощи различных СМИ и СМК. Это проявляется в структурировании и дифференциации информационного пространства, появлении различных альтернативных по форме и направленности источников информации, растущему недоверию к телевидению и рекламе. Интересен факт увеличения интереса в старшем подростковом возрасте к научно-популярным фильмам и книгам, а также к мистике и триллерам. Видимо, это можно объяснить стремлением осознать ценность и хрупкость жизни, понять свое предназначение, сформировать собственную картину мира.

Этот поворот к другой сфере информационного пространства, не связанной с интернетом (при сохранении значительной доли интернета в общей структуре информационных полей подростков и молодежи) является позитивным фактом, показывающим поворот от виртуального мира к реальному. Дальнейшее изучение этого феномена важно не только в связи с позитивным решением задач развития, но и с преодолением тревожности, неуверенности в себе, суицидальными наклонностями, свойственными большому количеству подростков. Увлечение виртуальными играми, дающее ощущение «запасных» жизней, «запасных вариантов» построения своей судьбы, не только снижает ощущение реальных рисков, но и реальности как таковой, делает подростков крайне уязвимыми при появлении стрессовых, неблагоприятных жизненных ситуаций.

При этом с возрастом уменьшается доверие к новым видам информации и увеличивается степень зависимости от содержания информации, транслируемой значимыми другими.

Итак, следует сделать вывод о том что в нашем современном обществе социализация молодежи связана с информационными источниками в которых главную роль играет интернет: социальные сети и информационные сайты. Молодежь поддается влиянию массовой информации, которые задают стандарты и формы поведения, на основе этого осуществляется выбор группы, стиля поведения, а иногда и стиля жизни. Конечно все это происходит по выбору наиболее значимого для личности источника информации.

ІНФОРМАТИЗАЦІЯ АРХІВНИХ УСТАНОВ УКРАЇНИ: ЗАГАЛЬНІ ЗАСАДИ

Важко уявити сучасне життя без інформації. Всі сфери життя охоплені процесом інформатизації, а суспільство набуває назву – інформаційного. З перебігом часу зростаючі обсяги ретроспективної інформації, спонукають архівні установи відшукувати нові способи і шляхи впорядкування даних. Тому сьогодні процеси інформатизації в архівній галузі, набули надзвичайної актуальності. Необхідність дослідження цього питання зумовлена впровадженням інформаційних систем, ефективних засобів і методів переробки та пошуку інформації в архівних установах, що в майбутньому надасть користувачам з усього інформаційного масиву вибрати необхідну релевантну інформацію. Вивченням даної проблематики займалися такі вчені: Г.В. Боряк, І.Б. Матяш, Л.А. Дубровіна, С.М. Кіржаєв, І.М. Кисельов, О.П. Гінзбург, А.М. Сукало, Л.В. Климчук, М.М. Васильченко, Х. Хащина.

У підручнику Я.С. Калакури «Архівознавство» інформатизація архівної справи трактується як комплексна система організаційних, науково-методичних і технологічних заходів, що забезпечують розроблення на єдиних методологічних та методичних засадах взаємопов'язаних інформаційних технологій (ІТ) в галузі архівної справи, створення мережі локальних і централізованих баз даних (БД), формування національної архівної інформаційної системи [4, с.223].

Основною метою інформатизації можна визначити оптимізацію формування та зберігання документів Національного архівного фонду (НАФ), захист національних інтересів в архівній галузі, вирішення проблем повноцінного оперативного доступу до інформації, що міститься в архівних документах, актуалізацію та прискорення залучення документної архівної інформації до суспільного обігу, інтеграцію архівних документних ресурсів у міжнародні інформаційні мережі [3, с.5].

Процес інформатизації складається з [1, с.172]:

–розроблення взаємопов'язаних ІТ комплектування, експертизи документів, їх описування й обліку, каталогізації та використання документної інформації, створення страхового фонду копій;

–формування електронних архівних інформаційних ресурсів, створення локальних БД в архівних установах та централізованих БД галузі, створення єдиної національної архівної інформаційної системи (НАІС);

–формування архівних веб-ресурсів, включення їх у міжнародний інформаційний простір через систему Інтернет, використання архівних інформаційних ресурсів різних країн, міжнародних товариств та організацій.

В Україні інформатизація архівної галузі спрямована на розширення інтелектуального доступу до архівної інформації, отримання необхідної інформації без фізичного контакту з документами завдяки формуванню баз електронних копій документів, забезпечення збереженості архівної інформації та захист національних інтересів в архівній справі через створення страхового фонду документів НАФ [5, с.339].

Нормативно-правове та методичне забезпечення роботи архівів на шляху інформатизації, являє собою сукупність законів, нормативних актів і правил, що регламентують як загальну організацію інформаційних процесів, так і створення, і функціонування конкретних інформаційних систем в архівних установах. Основними є Закон України (ЗУ) «Про інформацію», у новій редакції 2011 року, ЗУ «Про Національний архівний фонд та архівні установи» (2001 р.), ЗУ «Про Концепцію Національної програми інформатизації» (1998 р.) та Закон України «Про Національну програму інформатизації» (1998 р.). Закон України «Про інформацію» регулює інформаційну сферу, закріплює право особистості на інформацію у всіх сферах суспільного і державного життя України, а також

систему інформації, її джерела, визначає статус учасників інформаційних відношень, регулює доступ до інформації і забезпечує її охорону, захищає особистість і товариство від помилкової інформації. Базовим законом, що регулює відносини, пов'язані із формуванням, обліком, зберіганням і використанням НАФ, та інші основні питання архівної справи є ЗУ «Про Національний архівний фонд та архівні установи». ЗУ «Про Концепцію Національної програми інформатизації» включає характеристику сучасного стану інформатизації, стратегічні цілі та основні принципи інформатизації, очікувані наслідки її реалізації. Механізм формування та виконання даної «Концепції» визначається Законом України «Про Національну програму інформатизації», який містить загальні засади формування, виконання та коригування Національної програми інформатизації [5, с.334].

Крім того в своїй діяльності архівні установи використовують «Основні правила роботи державних архівів України». Однією з особливостей цих Правил є комплексний системний підхід до розгляду питань діяльності архівів, роз'яснення їх мети, показ взаємозв'язку між різними процесами, роботами і операціями. Структурно текст Правил складається з одинадцяти розділів, останній з яких присвячений саме інформатизації архівної справи в Україні. У Правилах також зроблено спробу узагальнити деякі види робіт в архівах з електронними документами [4].

Сьогодні важливим елементом результатів інформатизації можна назвати присутність архівів у мережі Інтернет. Хоча й більшість архівних установ мають власні електронні ресурси, на нашу думку всі вони не повною мірою використовують можливості Web для популяризації знань про матеріали, що в них зберігаються. Можливо це пов'язано з тим, що процес архівного сайтобудування тільки розгортається, причому в важких кадрових і фінансових умовах.

Все ж таки сучасний підхід до архіву, активне впровадження інформаційних технологій в архівній справі дозволить розширити його потенціал, а значить і можливості доступу до документальної інформації, як працівників архіву, так і безпосередньо користувача. Такі заходи, не тільки збільшать можливості наукового аналізу інформаційних ресурсів архівів, а й створять нові форми видання документів і довідників на нетрадиційних носіях [2].

Таким чином, інформатизація архівної галузі спрямована на забезпечення повного, раціонального і своєчасного використання архівних ресурсів, й сприяє доступності інформації архівних установ, шляхом створення умов для заміни новими ІТ традиційних архівних технологій

ЛІТЕРАТУРА

1. Архівознавство / За заг. ред. Я.С. Калакури, І.Б. Матяш. – К.: Видавн. дім «КМ Академія», 2002. – 356 с.
2. Боряк Г.В. Десять років інформатизації архівної справи в Україні: Проблеми. Здобутки. Перспективи [Електронний ресурс] / Г.В. Боряк. – Режим доступу: <http://www.archives.gov.ua/Publicat/Researches/Doslidz-Boryak.php>. – Загол. з екрану.
3. Кисельова А.А. Архівні ресурси України в глобальній інформаційній мережі: види, доступ, перспективи: автореф. дис. ... канд. іст. наук: 07.00.10 / А.А. Кисельова; Держ. ком. арх. України, Укр. НДІ арх. справи та документознавства. – К., 2005. – 19 с.
4. Основні правила роботи державних архівів України / За заг. ред. Л.О. Драгомірової і К.Є. Новохатського; Державний комітет архівів України, Український науково-дослідний інститут архівної справи та документознавства. – К., 2004. – 334 с.
5. Хрестоматія з архівознавства. / Упоряд. Г.В. Боряк. – К.: КМ Академія, 2003. – 408 с.

ПРОБЛЕМИ ІНФОРМАТИЗАЦІЇ В СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ

В сучасній Україні інформатизація є важливим засобом організації і регулювання приватної і суспільної життєдіяльності, однією із форм закріплення і розповсюдження знань, дієвим інструментом і «матерією» управління.

Інформатизація – це сукупність взаємопов'язаних організаційних, правових, політичних, соціально-економічних, науково-технічних, виробничих процесів, що спрямовані на створення умов для задоволення інформаційних потреб громадян та суспільства на основі створення, розвитку і використання інформаційних систем, мереж, ресурсів та інформаційних технологій, які побудовані на основі застосування сучасної обчислювальної та комунікаційної техніки [2]. Метою інформатизації є трансформація рушійних сил суспільства, які повинні бути перенацілені на виробництво послуг, формування виробництва інформаційного, а не матеріального продукту.

Інформатизація охоплює коло поточних і перспективних проблем – економічних, організаційних, соціальних, розвиток культури та освіти, діяльності всіх ланок соціального управління, кожної ланки господарювання. Цей процес сприяє забезпеченню національних інтересів, поліпшенню керованості економікою, розвитку наукоємних виробництв та високих технологій, зростанню продуктивності праці, вдосконаленню соціально-економічних відносин, збагаченню духовного життя та подальшій демократизації суспільства [1]. Тому питання державного регулювання сфери інформатизації стає усе більш актуальним та важливим для життя суспільства та держави.

В Україні прийняті нормативні акти щодо організаційно-правового забезпечення інформатизації: Закон України «Про Національну програму інформатизації», Закон України «Про Концепцію Національної програми інформатизації», Закон України «Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007-2015 роки», Постанова Кабінету Міністрів України «Про Порядок оприлюднення у мережі Інтернет інформації про діяльність органів виконавчої влади».

Дослідженням питань процесів інформатизації займалися такі українські вчені, як: В. Пажуєв, А. Гор, Г. Красноступ, К. І. Беляков, В. М. Брижко, В. Д. Гавловський, І. В. Арістова, В. С. Цимбалюк, М. Я. Швець.

Інформатизація в усіх сферах діяльності людини дозволяє активно і широко застосовувати все багатство інтелектуального наслідування і уроків розвитку нашого суспільства. З цією метою все ширше розгортається використання інформаційних технологій в усіх сферах людської діяльності (проведення референдумів, опитування суспільної думки, впровадження інформаційних систем). Використання електронних систем в бібліотеках, музеях і створення інтелектуальних відеоігор відкриває якісно нові форми творчого розвитку людини, збереження багатств вітчизняної та світової культури. Для прискорення процесу інформатизації в основу державної політики має бути покладено регулювання процесів інформатизації на основі поєднання принципів централізації, самофінансування, державної підтримки через систему пільг та кредитів [1].

В Україні можна відокремити низку проблемних питань розвитку процесу інформатизації:

- розроблення та прийняття Верховною Радою України комплексного законодавчого акту стосовно інформаційної безпеки, який міг би стати підґрунтям вітчизняного інформаційного права;

- створення баз даних і знань, засобів їх обробки, орієнтованих на ефективну інформатизацію органів державної статистики і точне прогнозування процесів соціально-економічного розвитку;

- оптимізація структури виробництва і транспортних засобів;
- створення єдиної автоматизованої системи державного контролю за виконанням державного бюджету України, загальнодержавних програм, збереженням і використанням об'єктів прав державної власності, використанням кредитних ресурсів, діяльністю установ банківської системи;
- створення для управлінських і регіональних структур програмних систем та засобів обліку всіх рівнів, аналізу і моделювання зайнятості населення, запобігання масовому безробіттю та для широкого залучення населення до нових галузей матеріального виробництва та інших сфер;
- створення комплексу програмно-апаратних засобів для вирішення питань прогнозування забруднення навколишнього середовища, аналізу та оцінки ризику еколого-економічних конфліктів;
- створення сучасного інформаційного забезпечення діяльності наукових закладів та університетів України.

Таким чином, стан інформатизації та розбудови інформаційного суспільства в Україні свідчить про наявність всіх необхідних передумов для успішної побудови інформаційного суспільства, проте її ефективність реалізації, як і в цілому процесу розбудови інформаційного суспільства, є недостатньою і не відповідає потенціалу і можливостям України. Тому необхідно прискорити процеси інформатизації шляхом зростання державної підтримки і вдосконалення нормативно-законодавчої бази.

ЛІТЕРАТУРА

1. Зубарев В. В. Правовые проблемы информатизации в Украине [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.pandia.ru/text/77/342/98306.php>
2. Про інформацію: закон України за станом на 13 січня 2011 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2011. – № 2657-ХІІ.
3. Про Національну програму інформатизації: закон України за станом на 04 лютого 1998 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1998. – 74/98-ВР.

УДК 316.344(043)

О. Н. Слипущина
/г. Луганск/

ЧЕЛОВЕК И ИНФОРМАЦИОННАЯ СРЕДА: МЕХАНИЗМЫ ВЗАИМОДЕЙСТВИЯ

Развитие нынешнего общества, его пространственно-временная динамика все в большей мере определяются потребностями человека, создающего вторичную, искусственную среду обитания, основу которой составляет информация. Информационная среда представляет собой совокупность информационных условий существования субъекта в виде информационных ресурсов с их качественным разнообразием, современной информационной инфраструктурой, которые, в свою очередь, устанавливают параметры развития субъекта информационного пространства. Вместе с тем степень благоприятствования современной информационной среды определяется внутренними характеристиками субъекта, его информационным потенциалом, проявляющим себя в его некоей априорной информированности, когнитивности, определенном уровне развитости информационной потребности [2, 78-79].

Интересные результаты получены в исследованиях, изучающих характер и механизмы взаимодействия человека и информационной среды. Установлено, что информационная среда отдельно взятой территории имеет множество слоев, каждый из которых и все они вместе оказывают существенное влияние на эволюцию последней, ее территориальные хозяйственные и общественные структуры. Это создает предпосылки для выделения отдельных территорий как носителей информационной среды и одновременно служит в качестве содержательного наполнения современного информационного пространства. В

рассматриваемой ситуации заслуживает внимания вопрос, касающийся возможностей адаптации субъекта в нынешней информационной среде [1. С. 2]..

Как отмечает А.Д.Урсул, особенности адаптирования информации современным человеком проявляются в образовании социальных структур по следующим параметрам: группам идентичности и степени развития аудиовизуальных средств передачи информации. Образование социальных структур по группам идентичности можно рассматривать как адаптивный механизм в борьбе человека за сохранение своего коллективного «Я» в мире разрушающихся социальных связей, где массовая культура, как и стереотипизация, выступают в качестве адаптационных механизмов, выполняющих роль психологического регулятора в жизни общества и отдельного индивида. Вне сформированности стереотипов человек не в состоянии справиться с тем объемом информации, которую получает из окружающей среды. В свою очередь, развитие аудиовизуальных средств передачи информации (телефон, радио, телевидение) и в особенности компьютерных технологий значительно расширило и качественно изменило поток обрушившейся на человека информации, тем самым до крайности обострив проблему адаптации человека к этой информации. Нынешние средства информационного воздействия оказывают мощное влияние на сознание человека, его культуру. Подрастающее поколение усваивает определенные роли и культурные нормы из телевизионных передач, газет, фильмов и других средств массовой информации. И то символическое содержание, которое несут эти СМИ оказывает невероятно мощное воздействие на процесс его социальной адаптации, способствуя формированию у детей и молодежи соответствующих ценностей и образцов поведения [3, с. 83-84].

Таким образом, используя современные СМИ (печатные, телевизионные), можно изучить определенную информационную среду с точки взаимодействующих субъектов и территориальных общностей, поскольку структура информации, предлагаемая СМИ, в достаточной мере отражает потребности населения данного сообщества. Однако в реальности все происходит наоборот: именно СМИ формируют мировоззрение и информационные потребности населения. В этом как раз и обнаруживается их роль как важнейшего инструмента государственного и регионального управления. СМИ как объект исследования удобны и тем, что содержат разноуровневую информацию, которую можно сегментировать для каждого издания. В данном контексте результатами исследований могут стать структурные информационные профили территорий, которые позволят выявить разные уровни информации, потребляемой данной территориальной общностью людей [2 с. 77].

Все сказанное выше позволяет утверждать, что нынешняя информационная среда оказывается фактором, требующим нового уровня адаптации человека. Как справедливо замечает В.З. Коган. Специфика современной информационной среды ведет к коррекции существующих природных и социальных механизмов адаптации человека к ней и выработки новых. Информационные технологии, обретя роль стержня современной цивилизации, не просто изменяют качество и содержание жизни современного человека, но и грозят трансформировать сам способ его бытия в мире [1, с. 67].

ЛИТЕРАТУРА

1. Коган В. З. Проблемы инфовзаимодействия: Научн. сб. / В.З. Коган - М., 1995. - 224 с.
2. Седов Е. А. Эволюция и информация / Е. А. Седов - М. : "Наука", 2007. - 232 с.
3. Урсул А. Д. Природа информации / А. Д. Урсул - М.: Политиздат, 2008. – 288 с.

ОСОБЕННОСТИ РЕКЛАМЫ В СИСТЕМЕ ИНТЕРНЕТ

В современном обществе, с его быстрыми темпами информатизации и глобализации общества, появилась проблема продвижения товаров и услуг во всевозможные сферы человеческой жизнедеятельности. Интернет является, чуть ли не одной из основных сфер деятельности человека, и именно поэтому реклама так тесно взаимодействует с ним. Реклама в Интернете, это лишь один из инструментов маркетинга. Как правило, реклама используется для привлечения целевой аудитории на сайт рекламодателя, где и происходит дальнейшее взаимодействие с посетителями. Прежде чем углубиться в рассмотрение всевозможных видов рекламы и взаимодействие ее с сетью Интернет, надо выделить основную проблему тематики, а именно, какие особенные черты отличают рекламу в Интернете, от рекламы с помощью других средств коммуникации.

Общие законы рекламы были открыты довольно давно, гораздо раньше, чем появился Интернет. Источники рекламной деятельности прослеживаются еще с древних времен, когда информация о продукте, услуге излагалась на папирусе, дереве, костях, металлах или же с помощью определенной последовательности звуков, словесных сообщений (Древний Египет, Рим, Греция). Значительный скачок в развитии реклама получила с изобретение печатного станка в 1450 году и с этого момента перешла на более качественный уровень. Реклама не обошла стороной и территории Украины. Начиная еще с древней Ольвии, Киевской Руси реклама проявлялась в декретах, текстах которых писали на мраморных плитах и размещали на постаментах, что способствовало популярности и развитию торговли. Настоящий период развития рекламного дела в Украине характеризуется резким наплывом яркой и разнообразной соответствующей продукции. В стране создается свой украинский рекламный рынок: растет количество агентств, фирм, более качественными становятся предоставляемые ими услуги. [4].

Таблица 1.**«Виды рекламы» [2]**

Критерии классификации рекламы	Виды рекламы
Виды рекламы по общепринятым нормам	частная реклама; неэтичная; вводящая в заблуждение (недостоверная, недобросовестная, ненадлежащая).
Виды рекламы по использования воздействия на чувства человека	визуальная реклама; звуковая реклама.
Виды рекламы по степени использования образа рекламируемого объекта	прямая; косвенная; скрытая.
Виды рекламы по характеру подачи рекламного материала	жесткая; мягкая.
По характеру стратегического направления рекламы	коммерческая; некоммерческая.
По выбору общего подхода к решению рекламной задачи	рациональная; эмоциональная.
По характеру планирования рекламных акций	медийная; немедийная; комплексная.

В законе Украины «Про рекламу», термин «реклама» трактуется как информация о лице или товаре, распространенная в любой форме и любым способом, предназначенная сформировать или поддержать осведомленность потребителей рекламы и их интерес относительно такого лица или товара [3]. Существует достаточно большое число критериев, по которым можно классифицировать рекламу это: по характеру целевой аудитории, по

месту распространения, по способу воздействия на аудиторию и др. В Таблице 1.1 представлены используемые в настоящее время в рекламной индустрии типы классификации рекламы исходя из различного характера критериев, на основе которых они определены.

Что же касается рекламы в Интернете, то ее львиную долю занимает коммерческая реклама. Как нетрудно догадаться, коммерческая – это реклама товаров и услуг, предназначенных для потребления, как физическими лицами, так и предприятиями, организациями. Основной маркетинговой целью любой коммерческой рекламы является стимулирование сбыта и/или создание спроса на тот или иной товар или услугу [1]. Если оценивать возможности Интернет-ресурсов, например, они не смогут раскрутить потребительский бренд и для этого стоит обратиться к другим видам рекламирования и продвижения. Иначе обстоит дело с так называемой сферой услуг, для которой сеть – это всего лишь канал для поиска необходимой информации. Эффективными здесь будут и объявления, и баннеры. Не стоит забывать о контекстной рекламе и SEO, что способствует максимальной «видимости» конкретного ресурса в поисковых системах, результатом чего для некоторых компаний становится повышение посещаемости сайта до 50% и примерно 20% добавляют «поисковики».

Очень популярно сегодня направление «Контекстная реклама», ее пример можно увидеть во время получения результатов любого поиска в Google или Яндексe. Баннерная кампания станет успешной в том случае, когда по «картинке» перейдут на сайт всего 0,5 %, а ссылка в контексте приносит от 1 до 5 % новых визитеров. В большинстве случаев это обусловлено тем, что ее используют люди, которые ведут поиски определенного товара. Но стоит учитывать и тот факт, что таких людей гораздо меньше, чем желающих «прокрутить» баннер [5].

Если рассматривать рекламу с позитивной стороны, то: благодаря рекламе общество участвует в программах защиты дикой природы, бесценных исторических и культурных шедевров. Реклама говорит о той дополнительной пользе, которую покупатель приобретает, покупая товар. Так, потребитель выражает свою индивидуальность. Но есть и негативная сторона. Главный минус рекламы в Интернете проявляется именно в баннерах, а именно в их назойливости. Довольно большая часть баннеров несет в себе негативный характер, не только отвлекающий от работы взрослую половину населения, но и тех, кто помладше. Реклама делает человека, а в особенности детей, более агрессивным и раздражительным. Какие для этого существуют причины? Во-первых, многие рекламные ролики повторяются слишком часто, иногда они выплывают размером почти на весь рабочий стол и их не удается закрыть простым нажатием кнопки «закрыть», что очень часто раздражает и отрывает от просмотра нужной информации. Во-вторых, такие товары как горные велосипеды, путешествия, автомобили пока не доступны ребенку, а иметь их хочется. Так как желания и возможности не совпадают, возникает чувство разочарования, а нередко и злости на родителей, которые не могут купить дорогую «игрушку». В-третьих, сама реклама может, отличаться агрессивностью.

Ежедневно пользователя Интернет «атакуют» сотни информационных сообщений коммерческого характера. Поэтому одна из главных задач любой рекламы – обратить на себя внимание, выделиться из общей массы. Сексуальная тематика подходит для этого лучше всего. Ведь инстинкт продолжения рода – один из самых сильных у человека, по силе он уступает только инстинкту самосохранения. Поэтому сексуальные образы – самый эффективный и универсальный способ привлечения внимания к рекламному посланию.

Что касается отличительных черт рекламы в Интернете, то можно сказать, что отличается от рекламы на радио, телевидении, на улицах рекламными носителями – теми самыми электронными блоками рекламной информации, которые размещаются. Реклама в Интернете в первую очередь намного более разнообразна, чем где бы то ни было. Будучи электронными, рекламные блоки могут не просто принимать любые формы и виды, но и, что

важнее всего, быть интерактивными, взаимодействовать с пользователями, чего не умеет ни один другой рекламный канал. Даже наружная реклама не имеет такого большого разнообразия форматов, поверхностей, возможностей исполнения.

Важной характеристикой рекламного канала является частота (количество рекламных объявлений, которые видит человек в течение дня, недели, месяца). В Интернете даже в течение часа человек видит (вернее, в поле его зрения оказываются) такое количество объявлений, как если бы он все это время интенсивно листал глянцевый журнал, где реклама встречается на каждой второй странице. Такого количества рекламных модулей нет ни в одном другом медиа. Уникальное свойство Интернет рекламы – это ее индивидуализированность. Особенности Интернета таковы, что мы можем показывать каждому пользователю свой контент просто потому, что Интернет – это не массовое вещание, а соединение «точка-точка» при каждом контакте. У сервера может быть одновременно очень много соединений, но каждое из них индивидуально. За счет этого рекламная машина может показывать рекламу только тем, кому нужна именно эта реклама, причем с очень высокой точностью выбора. Например, мы можем показать рекламу детского сада только тем, кто живет в соседних районах и у кого есть дети подходящего возраста. Такой возможности нет больше ни у одного вида рекламы, кроме директ-маркетинга.

Подводя итоги можно сказать, что реклама в Интернете отличается от обычной рекламы своим носителем (разнообразными электронными блоками), частотой (Интернет реклама наиболее часто наблюдается пользователями) и индивидуализированностью (т.е. разнообразная реклама может быть показано отдельному пользователю, находящемуся в нужном регионе). Чаще всего реклама в Интернете имеет коммерческий характер, продвигая товар или услугу по средствам баннеров, которые нередко отвлекают от работы пользователей. Кроме того они развращают не только взрослых но и детей. Многие баннеры нарушают общепринятые правила и требования, изложенные в законе Украины « Про рекламу», к сожалению это никак не регулируется, а если выражаться точнее, никто не несет за это никакой ответственности. С этой проблемой нужно бороться самим пользователям по средствам всевозможных антибаннерных программ и плагинов для браузеров. К ним можно отнести такие программы и плагины для браузеров как: AntiWinLocker, Anti-banner for Opera, Adguard. Использование подобных программ значительно облегчит поиск нужной информации в сети Интернет, поскольку пользователей не будет отвлекать ненужная им, различного характера, реклама.

ЛИТЕРАТУРА

1. Антипов, К. В.. Основы рекламы [Электронный ресурс] / Режим доступа: <http://бизнес-учебники.рф/reklama-100/kommercheskaya-reklama.html> – название с экрана
2. Виды рекламы [Электронный ресурс] / Режим доступа: <http://www.grandars.ru/student/marketing/vidy-reklamy.html> – название с экрана
3. Закон Украины «Про рекламу» [Электронный ресурс] // Ведомости Верховной Рады Украины . – 2013 . – N 24 . – 243 с. / Режим доступа: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/270/96-вр/page> – название с экрана
4. История создания рекламы [Электронный ресурс] / Режим доступа: <http://agrocart.com/213/istoriya-sozdaniya-reklamy> – название с экрана
5. Реклама и маркетинг: плюсы и минусы рекламы [Электронный ресурс] / Режим доступа: <http://timesnet.ru/advert/703/> – название с экрана

ИНФОРМАЦИОННАЯ КУЛЬТУРА КАК ФАКТОР СОЦИАЛИЗАЦИИ ЛИЧНОСТИ

Ни для кого сегодня не есть секретом то, что современное общество вступило в эпоху глобальной информатизации, где информационная деятельность приобретает роль ведущего фактора социокультурного развития. В последние десятилетия в обществе сформировался взгляд на информационное общество как таковое, которое оказывает влияние как на его культурно-образовательную среду в целом, так и на каждого индивида в отдельности. Информационные технологии позволили не только изменить сложившийся образ жизни и труда людей, но и обусловили появление новых механизмов, регулирующих стабильность социума и его устойчивое развитие. В данном контексте актуализируется вопрос необходимости более продуктивного внедрения методов инновационного образования, повышения уровня информационной культуры личности как одного из факторов процесса ее социализации в таком многообразном нынешнем мире.

Термин «социализация» многозначен и по-разному интерпретируется исследователями, диапазон его интерпретаций - от понимания данного процесса как пассивного усвоения личностью культуры до подчеркивания роли в нем собственной активности субъекта, его саморазвития. Термин «социализация» был впервые использован американским социологом Гиддингсом еще в 1887 году и означал «развитие социальной природы или характера индивида», «подготовку человеческого материала к социальной жизни» [1, с. 64]. Слово «социализация» сегодня обозначает совокупность всех социальных и психологических процессов, посредством которых индивид усваивает систему знаний, норм и ценностей, позволяющих ему функционировать в качестве полноправного члена общества. Социализация включает в себя не только осознанные, контролируемые, целенаправленные воздействия (воспитание в широком смысле слова), но и стихийные, спонтанные процессы, так или иначе влияющие на формирование личности. В научной литературе понятие «социализация» используется для характеристики процесса формирования личности под воздействием социальной среды, хотя природа данного процесса трактуется по-разному.

В настоящее время процесс социализации неразрывно связан с развитием информационного пространства, повышением уровня информационной культуры личности. Информатизация существенно изменила процесс обучения, деятельность всех участвующих в нем субъектов (педагогов, учащуюся молодежь, обслуживающий персонал). В условиях информатизации в первую очередь следует уделить внимание развитию уровня информационной культуры субъектов общества.

Обобщая существующие наработки в области изучения терминологической сущности информационной культуры, следует указать на то, что ее определяют прежде всего как компонент общей культуры личности или общества, который отражает информационную составляющую мировоззрения субъекта. Вместе с тем информационная культура выявляет и уровень социальной активности субъекта, а также процесс сохранения созданного и производства, распространения и потребления объектов культуры.

Итак, информационное общество, будучи главным фактором социализации, отводит информационной культуре роль инструмента адаптации личности к условиям информационной среды. В своем содержательном аспекте информационная культура способна воздействовать на мировоззренческий, нравственно-этический, психологический, социальный и технологический уровни развития как отдельного субъекта, так и общества в целом [2, С. 8-29].

ЛИТЕРАТУРА

1. Современная западная социология: Словарь. — М.: Политиздат, 1990.
2. Развитие единой образовательной информационной среды (2001-2005 гг. // Официальные документы в образовании. — 2001. — №30. — С.8-29

**СЕКЦІЯ
ДОКУМЕНТНО-ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
ДІЯЛЬНОСТІ УСТАНОВ В УМОВАХ ІНФОРМАТИЗАЦІЇ**

**ДОКУМЕНТНО-ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
БІБЛІОТЕЧНОЇ ТА АРХІВНОЇ ГАЛУЗІ**

УДК 019.9(477)(043)

*А. Д. Алфьоров
/м. Маріуполь/*

ЗНАЧЕННЯ ВТОРИННИХ ДОКУМЕНТІВ В ІНФОРМАЦІЙНОМУ ПРОСТОРІ

Відомо, що інформація завжди відігравала значну роль як у становленні людини, так і в соціальному бутті будь-якого масштабу і рівня, аж до світового суспільства в цілому. Тому принципове значення має, з одного боку, факт свідчення, що прогрес людства органічно і багатогранно пов'язаний з розвитком глобального інформаційного простору, а з іншого – постійно здійснюється процес поглиблення розуміння суті інформації для суспільства як об'єктивного ресурсу існування природи, людства, окремої людини тощо.

Людина, створивши інформацію як зв'язок між людиною і простором, використовує її як інструмент для досягнення найрізноманітніших цілей різних видів діяльності, створюючи інформаційні моделі вибірково, співвідносячи їх з тією або іншою діяльністю, відображає тільки ті явища, які мають для нього цінність. Інформація у вигляді особливого ресурсу присутня практично у всіх видах діяльності [2, с.7].

Інформаційні ресурси розглядаються як багатства, що не поступається за своїм значенням і потенційним ефектом природним ресурсам.

Актуальність теми обумовлена важливістю вторинних документів в інформаційному просторі. Вторинні документи, як певний вид інформації є провідною силою соціально-економічного розвитку суспільства.

Тема створення, розповсюдження, значення вторинних документів є достатньо розробленою в науковій літературі. Серед опрацьованих джерел праці Н.Н. Кушнарєнко, яка дала характеристику вторинних і первинних документів, їх порівняння. А.М. Яновського, який запропонував чіткий механізм роботи з вихідною інформацією. О.П. Коршунов займався дослідженням різновидів вторинної інформації. С.Г. Кулєшов, подав відмінності між первинним і вторинними документами. Г.М. Швецова-Водка надала характеристику вторинних бібліографічних ресурсів бібліотек України.

Метою дослідження є аналіз і узагальнення теоретичних основ у створенні та використанні вторинних документів в сучасному інформаційному просторі.

Документи є джерелами інформації. За визначенням Г.М. Швецової-Водки, документ – це єдність інформаційного та речового (субстанційного) носія, яка використовується в соціальному комунікаційно-інформаційному процесі як канал передачі інформації [3, с.12].

За рівнем узагальнення інформації документи поділяються на первинні і вторинні. Первинний документ – це документ, який створює автор, він безпосередньо відображає факти, події, явища реальної дійсності, або думки автора і призначений не для відображення інших документів, а для забезпечення суспільства первинною інформацією. Первинні містять безпосередньо результати наукової, виробничої, творчої діяльності, відображають факти, що їх отримано в процесі проведених досліджень.

Більшість документів, що функціонують у суспільстві – первинні. Поряд з ними існують бібліографічні, реферативні, оглядово-аналітичні документи, які називають вторинними, або – інформаційними.

Вторинний документ – це результат аналітико-синтетичної та логічної обробки одного, чи кількох первинних документів з метою пристосування інформації до інформаційних потреб споживача. Вторинні документи містять систематизовані відомості про первинні документи (опубліковані чи неопубліковані) або результат аналізу і синтезу даних, що містяться у першоджерелах. У вторинних документах інформацію, що мала місце в одному чи кількох первинних документах, подають скорочено у відомостях про них.

Завдяки виконанню вторинними документами інформаційної функції, тобто інформування користувача про наявність та зміст первинних документів, вони отримали назву інформаційних документів. Інформаційний документ – це документ, що містить систематизовані або узагальнені відомості про опубліковані чи неопубліковані дані з першоджерел та виготовлений організаціями, які здійснюють науково-інформаційну діяльність. Інформаційні документи містять систематизовані знання про первинні документи у формі описів, анотацій, рефератів на окремі документи або у формі оглядів групи документів певної тематики чи виду (статті, книги, нормативно-технічна документація, звіти про наукові дослідження, депоновані рукописи, дисертації, ресурси Інтернет тощо) [4, с.218].

Основними характерними рисами інформаційних документів є:

- наявність чіткого цільового призначення документа – оперативне ознайомлення споживачів із масивом документної інформації первинного рівня;
- особливий характер інформації в інформаційному документі – це інформація з первинних документів у згорнутому узагальненому вигляді;
- усі ці документи є результатом аналітико-синтетичної обробки та переробки інформації, що міститься у вихідних документах [4, с.217].

Інформаційні документи розрізняються між собою глибиною згортання інформації, методами її викладу, наявністю оцінного підходу, а також цільовим призначенням, оскільки одні інформаційні документи призначені лише для орієнтування у первинному документному потоці або масиві, а інші – для ухвалення управлінських рішень [4, с.218].

Інформаційні документи надають відомості про стан, тенденції і прогнози розвитку досліджуваної проблеми чи певної галузі знань, критичні оцінки, висновки, пропозиції з посиланнями на першоджерела. Це дає можливість користувачеві безперервно стежити за появою нової інформації, здійснювати діагностику та прогнозувати розвиток предметних галузей, визначати шляхи розв'язання проблемних ситуацій в усіх сферах діяльності суспільства.

Для створення і розповсюдження достовірної, релевантної вторинної інформації з різних галузей знань, в Україні плідно функціонують такі бібліотечні установи як: Національна парламентська бібліотека України (НПБУ), Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського (НБУВ), Державна наукова сільськогосподарська бібліотека (ДНСГ УААН), Державна науково-технічна бібліотека України (ДНТБУ) та інші. Діяльність даних книгозбірень базується на створенні, розповсюдженні, видавництві вторинних ресурсів, а також забезпечення доступу до них, як традиційного так і електронного.

Таким чином, вторинні документи, що створюються спеціалістами інформаційних установ, і які оперативно й лаконічно або розгорнуто інформують користувачів про наявність та зміст опублікованих і неопублікованих документів виконують роль путівника у інформаційному просторі.

ЛІТЕРАТУРА

1. Про інформацію: закон України, 2 жовтня 1992р. № 2657 – XII //Відомості Верховної Ради України. – 1992. - № 48. – С.650.
2. Берестова Т.Ф. Функции разных видов информации как основа формирования многоуровневой структуры информационного пространства / Т. Ф. Берестова // НТИ. – Сер. 1.- 2009.- №8.- С.3-12.
3. Швецова-Водка Г.М. Наукове опрацювання документів: освітній вимір / Г.М. Швецова-Водка // Вісн. кн. палати:– К., 2004. – №11. – С. 11-13.

4. Кушнарєнко, Н.М. Наукова обробка документів : Підруч. / Н.М. Кушнарєнко, В.К. Удалова .- К.: Знання, 2006 .- 334с.

УДК 026 (477) (043)

О. О. Баюш
/м. Харків/

ПРОБЛЕМИ ОРГАНІЗАЦІЇ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БІБЛІОТЕКАМИ ЖИТЕЛІВ СІЛЬСЬКОЇ МІСЦЕВОСТІ (НА ПРИКЛАДІ ПІВДЕННОГО РЕГІОНУ УКРАЇНИ)

Інтенсивний розвиток інформаційного суспільства неминує передбачає зростання конкуренції у сфері інформації. Якісно інші підходи до організації інформаційного простору, зумовлені стрімким розвитком інформаційно-комунікаційних технологій, визначають сьогодні перспективність його суб'єктів. Серед розмаїття видів бібліотек сільська бібліотека являє собою особливий феномен, що формувався протягом багатьох років. Сільські бібліотеки, проходячи разом з селом напрості шляхи розвитку, завжди вирішували нагальні завдання часу [1].

Слід підкреслити, що Україна як аграрна держава має світове значення. Це найпотужніша в Європі за земельними ресурсами держава: на її просторах розміщено 24,6% площ усіх чорноземів планети. Сільське населення становить третину всього населення України, яке значною мірою визначає соціально-економічне становище нашого суспільства та гарантує продовольчу безпеку держави. В той же час, як відзначають фахівці, прийняті закони переведення галузей сільського господарства на ринкові умови призвели до негативних наслідків, серед яких, зокрема, безробіття, відсутність бачення перспектив розвитку сільського господарства, небаченого послаблення фундаментальних основ селянства – основного постачальника продуктів харчування. Кількість сільського населення невпинно стало зменшуватися тощо. І це при тому, що село віками залишалось першоджерелом національної культури і збереження мови, воно в усі часи було постачальником для державних потреб значних вітчизняних ресурсів. Завдяки збереженню та розвитку національної культури і мови сільських глибинок наша українська нація, на перекір долі, зберегла свою державу і себе як цілісний етнос [2].

Соціокультурна інфраструктура в сільській місцевості, крім медичних та освітніх закладів, включає сільський клуб або будинок культури та бібліотеку. Щодо бібліотек, які призначені бути інформаційними, освітніми, культурними та дозвільними центрами, то виконання цих функцій значно ускладнилось з реформуванням у 1997 р. органів місцевого самоврядування. За цією реформою бібліотеки втратили централізовану державну підтримку, перейшли на утримання органів місцевої влади, що призвело до повної чи часткової децентралізації бібліотечних систем. І як наслідок, стала погіршуватися матеріально-технічна база бібліотек, обмежуватися фінансування на придбання книжкових та періодичних видань у сілах тощо. В той же час і надалі сільська бібліотека (навіть із своїм дуже повільно поновлювальним фондом) залишається єдиним безплатним, отже максимально доступним для самих широких верств населення (у тому числі й соціально незахищених) інформаційним та культурним центром сучасного села. У несприятливих умовах вона продовжує виконувати свої функції, шукає шляхи для існування та подальшого розвитку.

Централізована бібліотечна система (ЦБС) як єдине структурне утворення здійснює бібліотечно-інформаційне обслуговування усіх жителів відповідного району та є об'єктом права спільної комунальної власності територіальних громад району. Районна рада від імені територіальних громад здійснює управління об'єктами права спільної власності громад. Таким чином, закон «Про місцеве самоврядування в Україні» у ст. 60 надає можливість існування централізованих бібліотечних систем, надаючи їм статус об'єктів права спільної

власності територіальних громад сіл, селищ (міст) району. Так, у централізованому порядку здійснювалося проведення єдиної політики формування, розміщення та використання бібліотечних ресурсів; діяли централізовані комплектування, обробка і перерозподіл документів; відбувалася централізація міжбібліотечного абонементу; вирішувалося питання зберігання літератури, що рідко використовувалася; розвивалася технізація; дотримувалась єдина політика в роботі з кадрами, зокрема з підвищення їхньої кваліфікації тощо [3]. Великим здобутком централізації стали сформовані бібліотечні колективи в районах, містах України. Особливо відчутну допомогу отримували сільські бібліотеки.

Поряд з процесами централізації поширилися процеси децентралізації бібліотечної діяльності – це певний розвиток бібліотечного самоврядування в межах самостійності бібліотеки. Децентралізація не порушує встановлені між бібліотекою і вищою системою централізовані зв'язки, а, навпаки, доповнює їх. Тому розвиток самоврядування у межах самостійності бібліотеки підвищує цілісність, організованість і стійкість тієї системи, до якої входить та чи інша бібліотека. Ігнорування бібліотекою меж самостійності, абсолютизація самостійного визначення нею свого майна призводять до негативних наслідків.

Бібліотека стала ближчою до владних структур, певним чином їй виявилось простіше доводити свою необхідність, домовлятися на основі особистих контактів (у той час як у ЦБС існує свого роду урівнювання філій), з'явилася можливість демонструвати спільноті свою роботу, стати необхідною складовою місцевої інфраструктури. Поступово почали складатися різні моделі індивідуалізації діяльності окремих бібліотек.

Проаналізуємо стан організації бібліотечного забезпечення сільського населення безпосередньо в Південноукраїнському регіоні.

У найбільшій за територією Одеській області за даними держкомстату України на 1 грудня 2013 р. нараховувалося 1125 сільських населених пунктів та 33 селища міського типу (на селища міського типу тут вказуємо тому, що часто саме в них розташовані центральні бібліотеки ЦБС). На 1 січня 2013 р. сільське населення Одеської області склало 793037 осіб [5]. На сьогоднішній день в Одеській області існують 26 ЦБС, до складу яких входять 690 сільських бібліотек на 1125 населених пунктів у сільській місцевості, тобто на одну сільську бібліотеку припадає 1,6 сільських населених пункти. А на одну сільську бібліотеку в Одеській області припадає 1150 жителів. [6].

У Миколаївській області нараховується 17 ЦБС, до складу яких входять 407 сільських бібліотек, тобто 2,12 населених пункти на одну сільську бібліотеку. При цьому, на одну сільську бібліотеку припадає близько 829 осіб сільського населення. [7].

Загальна кількість сільських населених пунктів Херсонської області склала на 1 січня 2013 р. 658 одиниць та 31 селище міського типу. Загальна чисельність сільського населення склала у той же час 418747 осіб. У Херсонській області загальна кількість бібліотек становить 485 одиниць, у т.ч. у сільській місцевості – 365; кількість ЦБС – 20, у т.ч. 18 районних, 2 міські. Отже, в Херсонській області нараховується 18 ЦБС, до складу яких входять 365 сільських бібліотек, а на одну сільську бібліотеку припадає 1,8 населених пункти. На одну сільську бібліотеку припадає 1148 осіб сільського населення. [8].

Отже, забезпечення бібліотеками сільського населення в Південному регіоні України, в цілому відповідає вимогам чинного законодавства щодо мінімальних соціальних нормативів забезпечення населення публічними бібліотеками в Україні. Можна сказати, що у Південному регіоні України склалася ситуація щодо забезпечення бібліотечним обслуговуванням сільського населення, коли стаціонарними бібліотеками охоплено майже всі населені пункти, які мають кількість жителів 500 і більше осіб, що відповідає встановленим нормативам. Сільське населення, там, де відсутні стаціонарні бібліотеки, як правило, обслуговується нестационарними формами, серед яких найбільш поширеною є бібліотечний пункт. Із врахуванням нестационарних форм, бібліотечним обслуговуванням охоплено приблизно 65 – 70% сіл регіону.

Лідером забезпечення сільського населення бібліотечним обслуговуванням є Миколаївська область, де на одну сільську бібліотеку припадає 829 чол. сільського населення й за останні роки не ліквідовано жодної сільської бібліотеки. На другому місці знаходиться Херсонська область, де на одну бібліотеку припадає 1123 особи сільського населення; в Одеській області цей показник складає 1150 жителів на одну сільську бібліотеку. При цьому, одна сільська бібліотека в регіоні припадає приблизно на 2 населених пункти в сільській місцевості. В Одеській області за останній рік ліквідовано досить значну, порівняно з іншими південними областями, кількість сільських бібліотек.

Разом з тим, поза зоною бібліотечного обслуговування залишаються жителі доволі значної кількості малонаселених сіл, часто розташованих далеко від місця перебування стаціонарної бібліотеки.

Таким чином, основними напрямками вирішення проблем організації бібліотечного обслуговування жителів населених пунктів, які не мають стаціонарних бібліотек, є розвиток нестационарних форм обслуговування (розширення мережі бібліотечних пунктів як територіально відокремлених підрозділів бібліотеки, роботу в яких здійснює штатний працівник або волонтер); розробка і реалізація відповідних проектів (наприклад, мобільна бібліотека); розширення партнерських стосунків із зацікавленими або спорідненими підприємствами, установами і організаціями (здійснення спільних виїздів у віддалені села та ін.). Перспективним напрямом розвитку сільських бібліотек є їх інформатизація, яка забезпечує широкі можливості виходу в інформаційний простір для задоволення на сучасному рівні потреб користувачів-сільської громади в документній інформації.

ЛІТЕРАТУРА

1. Антоненко С.А. Модернизация сельской библиотеки: функциональный аспект: автореф дис.... канд. пед. наук : 05.25.03 / Рос.гос.б-ка. – М., 2012. – 23 с.
2. Сільська бібліотека на мапі України (Основні положення програми та методики) – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: profu.nplu.org!/site/files/500-met-sb.doc
3. Цуріна І. До питання децентралізації публічних бібліотек: стан та проблеми // Бібліотечна планета. – 2001. – № 2(52). – С. 9.
4. Про культуру: Закон України від 14 грудня 2010 року № 2778-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2011. – № 24. – Ст. 168.
5. Чисельність наявного населення України: на 1 січня 2013 р. / Відповідальна за випуск Г.М. Тимошенко. – К.: Техніка, 2013. – Держкомстат України. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.ukrstat.gov.ua
6. Звітні матеріали бібліотек Одеської області, 2012-2013 [неопубліковані]
7. Звітні матеріали бібліотек Миколаївської області, 2012-2013 [неопубліковані]
8. Звітні матеріали бібліотек Херсонської області, 2012-2013 [неопубліковані]

УДК 025.2(043)

М. С. Васильєва
/м. Маріуполь/

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ФОНДУ СУЧАСНОЇ БІБЛІОТЕКИ (НА ПРИКЛАДІ МІСЬКОЇ ЦЕНТРАЛЬНОЇ БІБЛІОТЕКИ ІМ. КОРОЛЕНКА)

Сьогодні відроджується роль бібліотек як інформаційних, культурних та освітніх установ суспільства. Серед них особливе місце займають публічні бібліотеки. Сучасна політика формування документного фонду орієнтує бібліотеку на стратегію доступу до всієї наявної інформації, а не тільки до її власних ресурсів. Основними характеристиками фонду публічної бібліотеки є: розумний обсяг, інформативність відповідно до потреб громадян і постійна оновлюваність. Фонд – це основа бібліотеки, без нього бібліотеки немає и не може бути. Для того, щоб надати в розпорядження читачам добре укомплектований фонд, його необхідно відповідним чином організувати. Досягнення відповідності змісту фондів

бібліотек і завдань інтересам читачів здійснюється не тільки в процесі комплектування, але і в процесі фондів. Саме завдяки правильній організації фонду (приймання, облік, технічна обробка, розміщення і збереження документів) можливе рішення бібліотекою двох суперечливих завдань - активного використання і забезпечення його тривалого зберігання.

Обсяг інформації, що надається бібліотекою, залежить практично від реальних потреб її користувачів, територіального розміщення та ролі конкретної бібліотеки в обслуговуванні читачів, близькості інших бібліотек, доступу до зовнішніх ресурсів, фінансових можливостей.

Формування і використання бібліотечного фонду визначальною мірою залежить від того, наскільки він вивчений бібліотекарем, а про результативність цього процесу можна судити за результатами відповідних критеріїв.

Однією з важливих умов формування книжкового фонду – є складний процес, що включає поповнення фондів, очищення фондів від фізично і морально застарілої літератури.

Характеризуючи повноту бібліотечного фонду, необхідно перш за все виділити дві її ознаки, що знаходяться в діалектичній єдності: наявність заданих меж і певне ставлення даного фонду до зовнішнього потоку документів.

Однією з пріоритетних проблем у світовому бібліотекознавстві і бібліотечному фондознавстві – є проблема своєчасного та повноцінного документопостачання бібліотечних фондів, а також вона має найважливіше соціально-економічне та культурологічне значення. Криза в систематичному поповненні та оновленні складу фондів бібліотек, викликана розпадом у 1990-ті рр.. радянської системи державного централізованого книгорозповсюдження, постійним недофінансуванням комплектування бібліотек, відсутністю єдиної інформаційної та технологічної платформи взаємодії видавничої, книготорговельної та бібліотечної галузей, ускладнює якісне задоволення інформаційних потреб користувачів, реалізацію їх конституційних прав на вільний доступ до інформації, призводить до поглиблення відставання пострадянських держав в освоєнні новітніх науково-технічних і технологічних досягнень. Вивченням та дослідженням цієї проблеми займається ряд вчених, найбільш відомими серед яких є А.А.Соляник, Н.М. Кушнарєнко.

Незважаючи на значне зростання масштабів книговидавання в Україні і пов'язане з ним захопленням інформаційного та документального потоку, ЦБС ім. Короленко стикається з необхідністю вирішення складних проблем при поповненні і оновленні фондів. Все це змушує бібліотекарів більш ретельно підходити до відбору документів у фонд бібліотеки та їх збереження.

До основних задач діяльності бібліотеки відноситься організація і забезпечення збереження книжкових фондів та інформаційне обслуговування мешканців міста Маріуполя. Формуванням фонду ЦБС ім. Короленко займається відділ комплектування.

Не менш важливою тенденцією формування фонду бібліотеки є відповідність читацьких потреб на літературу в бібліотеці Короленко. бібліотека поповнює фонд більш всього на книги, так як попит на них більший ніж на періодичні, аудіовізуальні та електронні видання. Найбільш великий відсоток попиту надходить на розважальну літературу та на тематику здоров'я, які друкуються на російській, українській та грецькій мовах. ЦБС в цілях збереження фонду планомірно працює з користувачами, здійснюючи опитування, фіксуючи видачі літератури користувачам бібліотеки, займаються перевіркою і вивченням фондів, звільненням фонду від застарілої і непрофільної літератури, більшою чи меншою мірою приділяючи увагу кожному напрямку. Формування фонду в ЦБС ім. Короленко проходить за всіма правилами. Кількість відвідувачів бібліотеки та об'єм виданих книг зростає, що свідчить про те, що жителі міста для задоволення своїх інформаційних потреб все більше віддають перевагу інформації з бібліотечних фондів. А бібліотечний фонд систематично поповнюється новою та корисною літературою.

Фонд бібліотеки нараховує більше 160 тис. примірників. З діаграми (Рис.1) можна побачити, що найбільшу кількість бібліотечного фонду за 2010-2012 становлять книги 455327 екземплярів на тематику антисемітизму, ідеології, філософії, бізнесу, про майбутнє людської природи, про релігію, про Другу світову війну та інші. На другому періодичні видання, в кількості 81832 примірників (наукові, професійно-виробничі, науково-популярні та літературно-художні журнали). Третє місце посіли аудіовізуальні видання, які становлять 932 примірника (аудіокниги, аудіоспектаклі, путівники по музеях і архітектурних пам'ятників). На четвертому місці знаходяться електронні видання з кількістю 411 примірників. Та на останньому інші видання , які складають 0 примірників за 2010-2012 роки в ЦБС ім. Короленко. Найбільша кількість книг та періодичних видань в фонді бібліотеки ім. Короленка знаходяться в 2010 та в 2011 роках. Найбільша кількість аудіовізуальних видань знаходяться в 2012 році, що говорить про впровадження інформаційних технологій, із-за яких читачі мають бажання користуватися електронними каталогами, комп'ютерними базами даних.

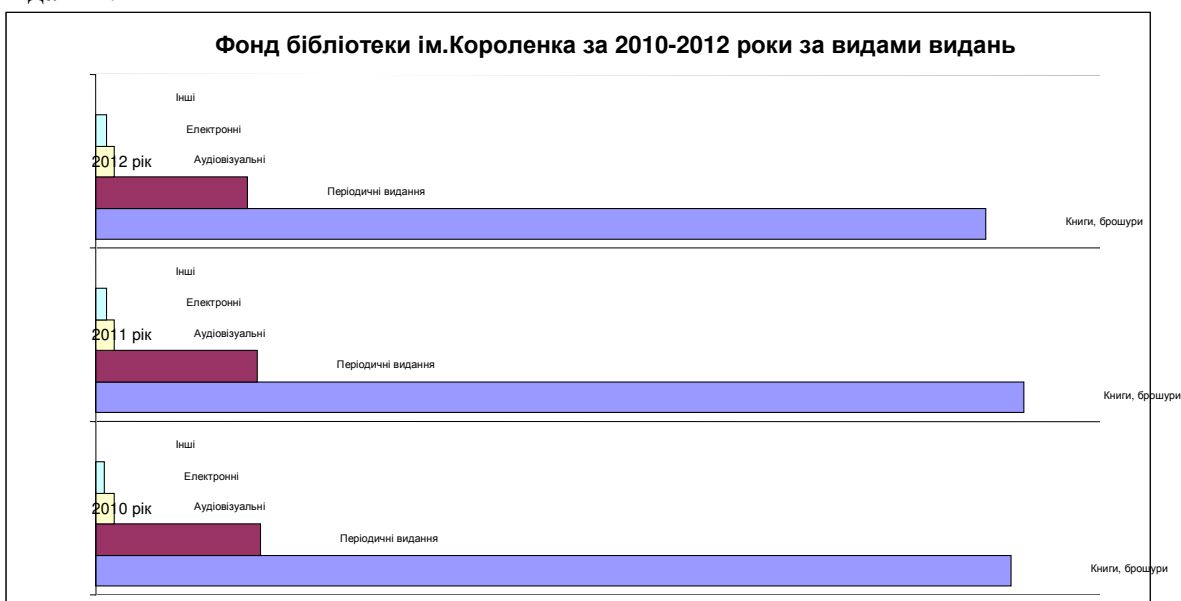

Рис.1. Бібліотечний фонд за видами видань на кінець звітного року (2010-2012 р.р.)

За допомогою діаграми (Рис. 2) можна чітко побачити як за попитом читачів формується фонд бібліотеки за мовними критеріями.

Таким чином, найбільшу кількість за 2010-2012 роки становить російська література – 1301851 примірників, бо значний відсоток жителів міста Маріуполя (Донбас) розмовляють на російській мові, так як Східна Україна межує з Росією. Основним контингентом читачів на російській видання являються молодь, студенти. На другому місці українська література - усього 282527 примірників літератури. Українською літературою цікавляться старше покоління, науковці, колишні жителі Західної України, вчителі, студенти, так як завдання в університетах дають українською мовою. На третьому місці грецька література - 2399 штук, бо місто Маріуполь є одним з центрів проживання грецьких діаспор. Останні місця займають інші мови (2581 примірників) та євразійська з німецькою які складають 493 примірника. Діаграми сформованих фондів за 2009-2011 роки надають можливість побачити, що бібліотека поповнює фонд більш всього на книги, так як попит на них більший ніж на періодичні, аудіовізуальні та електронні видання. Найбільш великий відсоток попиту надходить на розважальну літературу та на тематику здоров'я, які друкуються на російській, українській та грецькій мовах, також читачі можуть користуватися електронними каталогами, комп'ютерними базами даних, а бібліотека ім. Короленко допомагає їм в

цьому, розвиваючи свою інфраструктуру, інформаційне та довідкове обслуговування для всіх категорій користувачів.

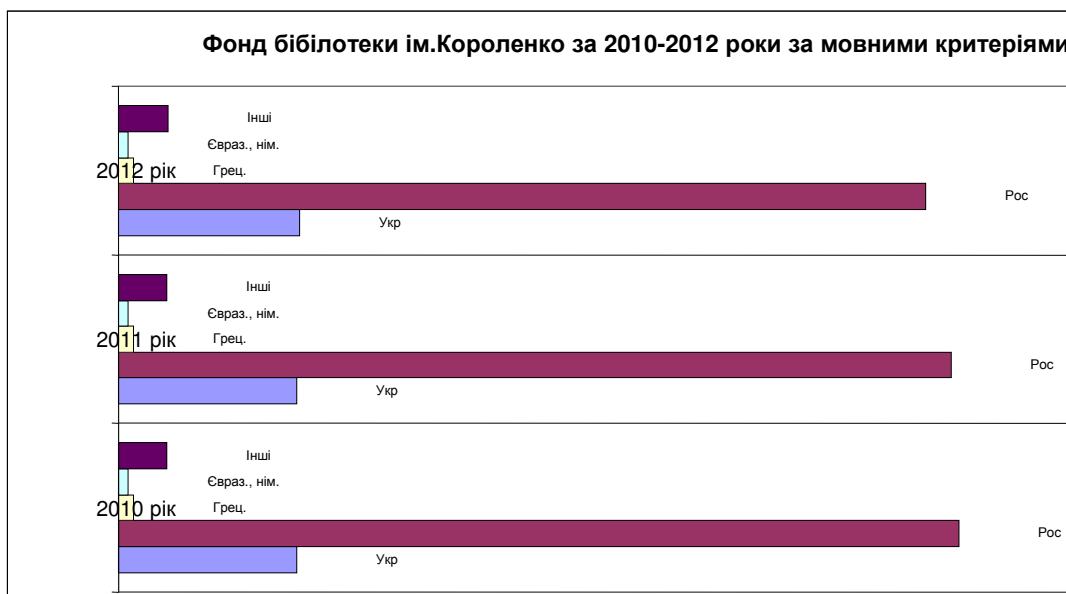

Рис.2. Фонд бібліотеки ім. Короленко за 2010-2012 роки за мовними критеріями)

УДК 903.25(477):004.738.5(043)

*Т. С. Головня
/м. Маріуполь/*

СИСТЕМА ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ В ДІЯЛЬНОСТІ АРХІВІВ ЯК ОСНОВА НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ В УКРАЇНІ

Важливу роль у розбудові незалежної Української держави, відродженні духовності, історичної пам'яті відіграє національна культурна спадщина та її складова – пам'ятки історії та культури. Суттєвим чинником у цьому процесі є архіви, які зберігають «задокументовану історію» українського народу. Архіви мають на меті формування національної самосвідомості, привернення уваги світової громадськості до проблем історії і сьогодення України, витоків і розвитку її національного відродження. Адже широке вивчення минувшини рідного краю, наукове розв'язання кола питань історії регіонів неможливо без об'єднання зусиль, взаємодії працівників архівів.

У вивченні історії краю важлива роль належить державним архівам, які здійснюють систематичне поповнення своїх архівних фондів документами, що утворилися в їхніх джерелах комплектування. Державні архіви, що зберігають закриті архівні фонди установ попередніх історичних епох є історичними. Документи органів влади і управління, установ народного господарства і підприємств, громадських організацій, які знаходяться у сховищах державних архівів, є найбільш цінними і достовірними джерелами для вивчення місцевої історії. Провідна роль у формуванні Національного архівного фонду та забезпеченні його збереженості належить центральним державним архівам. Вони створюються за рішенням Кабінету Міністрів України для постійного зберігання документів Національного архівного фонду загальнодержавного значення відповідно до свого профілю, виконання завдань та функцій держави з управління архівною справою і діловодством. На сьогодні, в Україні існують дев'ять центральних державних архівних установ.

Важливою ланкою в системі архівних установ України є обласні архівні установи. Це місцеві державні архівні установи, підзвітні і підконтрольні відповідному органу виконавчої

влади і Державній архівній службі України. Вони є найголовнішими осередками у забезпеченні наукових досліджень, а також є основними джерелами зберігання, використання, аналізу, синтезу та розповсюдження соціально значущої ретроспективної документної інформації.

Що стосується інформаційного забезпечення архіву, то воно включає: надання співробітникам архіву чинних нормативно-методичних документів, наукових розробок, необхідних для виконання планової роботи, а також підготовки інформаційних матеріалів (реферативної, аналітичної інформації, бібліографічних списків про найважливіші нормативно-методичні та наукові розробки).

Інформаційне забезпечення управління архівом здійснюється шляхом надання керівництву архіву матеріалів з актуальних проблем архівної справи, нормативних документів архівної галузі, зарубіжного досвіду, необхідних для прийняття управлінських рішень [3, с.16].

Основним видом інформаційного забезпечення архівів є довідковий апарат архіву, який являє собою сукупність архівних описань у вигляді взаємопов'язаних архівних довідників, у тому числі електронних, і баз даних, призначених для пошуку документів і архівної інформації. Основними типами архівних довідників відповідно до їх цільового призначення є архівний опис, архівний каталог, путівник, огляд, покажчик. Кожний тип архівного довідника має свої види і різновиди.

Довідники поділяють на міжархівні (путівники по архівах, тематичні путівники, тематичні огляди), що містять відомості про документи кількох архівів; міжфондові (путівники по фондах архіву, анотовані реєстри описів, каталоги, тематичні огляди, покажчик фондів архіву), що містять відомості про документи різних фондів у конкретному архіві; фондові (архівний опис, покажчик до описів фонду, огляд фонду), що забезпечують пошук документів у конкретному архівному фонді. Обов'язковими елементами довідкового апарату архіву є описи, анотовані реєстри описів, путівник по фондах архіву, каталоги, бази даних, що виконують функції цих довідників. Додатковими елементами довідкового апарату є покажчики, огляди фондів (документів) [1, с.263].

Проаналізувавши веб-сайти центральних та обласних державних архівів, можна сказати, що завдяки інформаційному забезпеченню центральних державних архівів, а саме довідковому апарату, здійснюється важлива суспільна функція щодо доступу до документів Національного архівного фонду. Достатньо розвинене інформаційне забезпечення допомагає у пошуку необхідної інформації по архіву, по фонду, по одиниці зберігання (каталогу). Що стосується науково-двідкового апарату архівів, то він призначений для розкриття складу і змісту архівних документів, пошуку необхідної документної інформації і складається з описів, списків фондів, каталогів (тематичних, географічних, іменних) та оглядів, автоматизованих пошукових систем. Основним видом інформаційного забезпечення архівів, який представлений на веб-сайті кожного архіву у електронній версії є путівник, завдяки якому є досить зручна можливість загального ознайомлення зі складом та змістом архівних фондів [4, 5]. Основними видами путівників які представлені на сайтах державних є: архівні – путівник по фондах архіву, тематичний путівник по фондах, короткий довідник по фондах, путівник по архіву, путівник по аудіовізуальних документах (за видами документів) архіву; міжархівні – путівник по фондах архівів, короткий довідник по фондах архівів, путівник по архівах [2, с.186].

Особливе значення для діяльності кожного архіву як сучасної соціально-комунікаційної структури має наявність інформації про фонди та науково-двідковий апарат (вторинна архівна інформація). Саме ці дані дозволяють споживачам соціально значущої ретроспективної документної інформації орієнтуватися в загальних можливостях архіву по задоволенню тих чи інших потреб і запитів (генеалогічних, науково-педагогічних,

соціально-правових, виробничих тощо), така інформація присутня на веб-сайтах державних архівів.

Досить важливе значення на веб-сайтах державних архівів має розділ «Звернення громадян», у якому користувачі мають змогу в режимі on-line звернутися із будь-яким запитанням, отримати необхідну інформацію, поспілкуватися з працівниками. Цей розділ у діяльності архіву в електронному середовищі має особливе значення завдяки прямому on-line взаємозв'язку і взаємодії із реципієнтами, своїй оперативності та мобільності.

Завдяки виставкам в on-line режимі, користувачі можуть ознайомитися з актуалізованими унікальними, особливо цінними та цінними документами НАФ. Це цифрові копії паперових документів, фоно-, фото- та відеоматеріали. Актуальним напрямом у цьому контексті є використання та аналіз даних електронних ресурсів у педагогічній діяльності та навчальному процесі, тобто робота з архівними документами в інтерактивному режимі на заняттях.

Кожен з державних архівів має спільну мету – зберегти культурну спадщину українського народу задля майбутніх поколінь, а також допомогти дослідникам, історикам, краєзнавцям, науковцям і навіть студентам в проведенні наукових досліджень. Адже, за допомогою інформаційного забезпечення архівних установ, яке постійно удосконалюється архівістами, можливо задовольнити інформаційні потреби громадян.

Таким чином, інформаційне забезпечення відіграє важливе значення в діяльності державних архівів. Воно закладає надійний фундамент для провідної роботи архівних установ, реформуванню архівної системи, а також впроваджує новітні технології та методику в архівну справу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Архівознавство: Підручник для студентів іст. ф-тів вищ. навч. закладів України / За заг. ред. Я.С. Калакури та І.Б. Матяш. – К.: Видавн. Дім «КМ Академія», 2002. – 356 с.
2. Основні правила роботи державних архівів України / за заг. ред. Л.О. Драгомірової і К.Є. Новохатського; Державний комітет архівів України, Український науково-дослідний інститут архівної справи та документознавства. – К., 2004. – 334 с.
3. Служби науково-технічної інформації державних архівних установ України: інформаційна, організаційна та науково-методична діяльність: метод. рекомендації / Держ. архів. служба України, УНДІАСД; уклад.: С.С. Артамонова, А.А. Майстренко, Л.П. Одинока, Р.В. Романовський. – К., 2012. – 34 с.
4. Центральний державний архів вищих органів влади та управління України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://tsdavo.org.ua/>.
5. Центральний державний архів громадських об'єднань України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.cdago.gov.ua/>.

УДК 651.5(043)

*Н. С. Захаревич
/м. Маріуполь/*

ІНФОРМАЦІЙНІ ПРОДУКТИ В КОНТЕКСТІ АНАЛІТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ АРХІВНИХ УСТАНОВ

Інформаційні продукти як результат інформаційної діяльності призначені для задоволення потреб користувачів в ретроспективній інформації, що знаходиться в архівах, а отже визначення їх ролі в архівних установах є достатньо актуальним на сьогоднішній день. Мета нашого дослідження полягає у тому, щоб з'ясувати склад та методику створення інформаційних продуктів в архівних установах. Вони створюються у відповідності до потреб користувачів а також на основі відповідного законодавства. Такі інформаційні продукти як архівні довідники, покажчики саме допомагають споживачам орієнтуватись у структурі архівних фондів та відповідно знайти необхідне першоджерело.

Інформаційними продуктами також вважають огляди, покажчики, каталоги, архівні довідники, путівники, реферати, видання, рукописи, диски, фільми та багато інших. Але серед наведених інформаційних продуктів існують розбіжності, так наприклад реферати огляди, книги є інформаційними виданнями, а інші продукти, такі як фільми, диск не проходять процедуру видання і саме тому їх не можна називати інформаційними виданнями. Тому для узагальнення та визначення спільних рис існує узагальнююче поняття «інформаційний документ», яке є універсальним для кожного інформаційного продукту. Закон України «Про інформацію» визначає інформаційні продукти як матеріалізований результат інформаційної діяльності, призначений для задоволення потреб суб'єктів інформаційних відносин [3]. В Україні найбільш розповсюдженими вважаються інформаційні продукти у вигляді літературних творів, компакт-дисків і на електронних носіях інформації. Рідше можна зустріти інформаційні продукти, що відповідають вимогам світових стандартів, тобто оформлені в кольорові обкладинки, з описом, наступним супроводом та обов'язковою реєстрацією власника через Інтернет. Це пов'язано з тим, що ринок продуктів недостатньо розвинений, а населення країни задовольняє якість тієї продукції котру випускають на сьогоднішній день і, найголовніше, їх низька та доступна ціна.

Створення інформаційних продуктів не можливе без використання інформаційних ресурсів. Процес створення відбувається з використанням інформаційних технологій, інформаційних систем та засобів для їх забезпечення, таким чином інформаційні ресурси перетворюються на інформаційні продукти, а отримані інформаційні продукти надаються споживачеві в процесі надання інформаційних послуг. Для створення ІД використовують як загальнонаукові методи, так і інформаційно-прогностичні.

До сьогоднішнього дня не існує єдиної класифікації інформаційних документів, яка б дала змогу поділяти їх на види за певними ознаками. Але однією з найбільш популярних в Україні є класифікація Н. М. Кушнарєнко. Вона виділяє такі види: аналітичний документ, оглядовий документ, реферат, реферативний документ, бібліографічний документ та оглядово-аналітичний документ [2].

Інформаційні продукти відповідно мають певні функції. Функція інформаційного документа є його суспільна роль, соціальне призначення, мета та завдання. Аналіз основних функцій документа дозволяє виділити найважливіші: соціально-комунікаційно-інформаційна, закріплення, збереження і передача інформації, культурна, пізнавальна та інші.

Інформаційні продукти використовують в усіх галузях наукової і людської діяльності: культурі, освіті, управлінні, економіці і т.д. та поширюються за допомогою послуг. Вони використовуються також і в архівних установах. Архіви є інформаційними системами, де застосовуються новітні інформаційні технології під час опрацювання, класифікації, зберігання і використання документів. Для подальшого збереження цілісності та доступності продуктів для користувачів архіви здійснюють комплектування, створення та вдосконаленню довідкового апарату, задовольняють потреби користувачів. Зберігаються інформаційні продукти в архівних установах на трьох видах носіїв: паперових, плівкових носіях а також в електронному вигляді [1].

Роль інформаційних продуктів в аналітичній діяльності архівних установ визначається тим, що вони допомагають користувачам в пошуку необхідної інформації і концентрують їх увагу на важливих джерелах.

Процес складання різних інформаційних продуктів в архівних установах здійснюється в декілька етапів. Отже, по-перше потрібно сформулювати конкретний, точний інформаційний запит споживача чи певної групи споживачів, який відображає потребу у інформації. Для більш повного уявлення про інформаційну потребу, створюють пошуковий образ запиту (ПОЗ), який дає змогу поєднати: чітке словесне формулювання змісту інформаційної

потреби, діапазон тематичних характеристик та формальних аспектів і звичайно глибину даного запиту. Далі необхідно здійснити пошук та виявлення інформації, відповідної запиту споживача. Наступним етапом є відбір документів, та їх попередня систематизація, а потім потрібно проаналізувати зміст знайдених документів, та відібрати ту інформацію, яка потрібна споживачеві та узагальнити відібрану інформацію. Останнім етапом є надання відповідно запиту необхідних інформаційних документів споживачу. Критеріями за якими можна вважати документ відповідним запиту користувача є інформативність документа, його новизна, повнота й обсяг релевантної інформації та актуальність теми запиту [4].

На практиці виникає багато непорозумінь через нечітке формулювання і виконання ПОЗ. Найпоширенішими є те, що споживач не достатньо чітко формулює пошуковий запит і в результаті не отримує необхідні документи, а ще те, що інформаційні посередники не вірно розуміють чіткий пошуковий запит споживача, і також надають не відповідну запиту інформацію.

А для того, щоб кожен відвідувач архіву краще зрозумів що саме знаходиться в архіві існують архівні довідники, ними можуть бути путівники за фондами, тематичні путівники, путівник по архіву, каталоги, огляди.

Отже, виявилось, що на сучасному етапі проблема створення та використання інформаційних продуктів в архівних установах залишається мало розробленою на рівні вітчизняної науки. Саме тому незважаючи на вже існуючі роботи, є необхідність в подальшому продовжувати наукові пошуки з цього питання. Багато аспектів теми не повністю досліджені, відсутня єдина концепція бачення системи інформаційних продуктів в архівних установах.

ЛІТЕРАТУРА

1. Калакура Я. С. Архівознавство: Підруч. для студ. іст. ф-тів вищ. навч. закл. / За заг. ред. Я. С. Калакури та І. Б. Матяш; Держ. ком. арх. України, Укр. НДІ арх. справи та документознавства. — 2-е вид., виправл. і доповн. — К.: Вид. дім «КМ Академія», 2002. — 356 с.
2. Кушнарченко Н.М. Наукова обробка документів: підручник /Н.М.Кушнарченко, Б. К. Удалова. — 4-те вид., перероб. і доп. — К.: Знання, 2006. — 334 с.
3. Про інформацію: Закон України від 2 жовтня 1992 р. № 2657 – XII // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 48. – Ст. 650. – Зміни внесені Законом України: Про внесення змін до Закону України «Про інформацію» від 13 січ. 2011 р. № 2938–VI //Відомості Верховної Ради України. – 2011. – № 32. – Ст. 313.
4. Сілкова Г.В. Інформаційно-аналітичні дослідження як особливий аспект інформаційної діяльності / Г.В. Сілкова // Українська культура: минуле, сучасне та шляхи розвитку: міжвуз. зб. наук. пр.- Рівне,1997. - 188-193 с.

УДК 930.253(477)(043)

*О. В. Кірова
/м. Маріуполь/*

ВИКОРИСТАННЯ АРХІВНОЇ ІНФОРМАЦІЇ ЯК ВИД ІНФОРМАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ АРХІВНИХ УСТАНОВ УКРАЇНИ

Державні архіви є основною ланкою системи архівних установ України. Ці спеціалізовані державні установи організовують формування Національного архівного фонду, забезпечують державний облік його документів, зберігають абсолютну більшість загального його обсягу, забезпечують надання архівної інформації користувачам. Вони разом з Державним комітетом архівів України здійснюють управління архівною справою і діловодством [6].

Інформаційну діяльність державних архівів визначають різні аспекти використання та розповсюдження архівної інформації. Зокрема, її використання як діяльність, пов'язана із задоволенням інформаційних потреб фізичних та юридичних осіб і держави, включає архівне

описування; створення довідкового апарату архіву; користування його документами та використання архівної інформації [5].

Широке оприлюднення, ефективне використання документної інформації, і взагалі – актуалізація інформаційних ресурсів Національного архівного фонду України реалізуються через систему довідкового апарату до документів державних архівів, тобто комплексу взаємопов'язаних, створених на єдиних методологічних і методичних засадах архівних довідників, зокрема електронних [6].

В архівних установах пошук документів та інформування про їхній склад і зміст забезпечують архівні довідники, створення котрих є важливою складовою діяльності архіву як запоруки активності використання архівної інформації. Сьогодні створення та удосконалення НДА у кожному архіві відбувається диференційовано. Це означає, що архівісти по-різному підходять до створення та удосконалення довідників до фондів різної інформативності. Робота зі створення науково-довідкового апарату до архівних документів являє вид наукової праці, спрямований на забезпечення організацій та осіб необхідною документною інформацією.

Зокрема, вчений О. Мітюков до науково-інформаційної діяльності державних архівів відносить такі види інформаційної діяльності: по-перше, науково-інформаційну діяльність державних архівів загалом, що включає інформування про зміст фондів та окремих документів, сприяння використанню їх шляхом передавання змісту у відповідях на тематичні запити, видачі їх до читальних залів, експонування на документальних виставках, популяризації архівних джерел у пресі, кіно, по радіо і телебаченню; по-друге, створення і вдосконалення засобів пошуку інформації за матеріалами державних архівів, тобто створення системи науково-довідкового апарату про склад і зміст фондів, що допомагає архівістам і дослідникам у пошуках конкретної інформації [5].

Відповідно до видів інформаційної діяльності архівів можна розглянути діяльність архівів на прикладі Центрального державного науково-технічного архіву України (ЦДНТА України) та Центрального державного історичного архіву України м. Київ (ЦДІАК України). У ЦДНТА України кількість запитів в середньому за день яку може виконувати працівник архіву – 7. Сюди входить: приймання громадян з питань, що стосуються їх запитів, облік та реєстрація запитів, консультування користувачів про склад та зміст документів, видавання елементів довідкового апарату користувачам, підготовка відповідей про відсутність документів в архіві, підготовка відповідей з рекомендаціями про місцезнаходження документів [7]. У ЦДНТА України подано широкий обсяг інформації стосовно здійснення запитів користувачами в архівній установі, а також має значення наявність детальної інформації про фонди та науково-довідковий апарат.

Отже, можна сказати, що організація використання архівної інформації є інтеграційним фактором основних напрямів роботи архівних установ, вона зближує архіви усіх типів і рівнів, підносить їх роль у всіх сферах суспільного життя. В сучасних умовах незмірно зростає суспільна потреба в документній інформації, неухильно збільшується кількість її споживачів, урізноманітнюються форми і засоби поширення архівної інформації, удосконалюються її технічні можливості.

Непересічне значення для діяльності архіву як сучасної соціально-комунікаційної структури має наявність (майже на всіх веб-сайтах державних архівів) інформації про фонди та науково-довідковий апарат (вторинна архівна інформація). Саме ці дані дозволяють споживачам соціально значущої ретроспективної документної інформації орієнтуватися в загальних можливостях архіву по задоволенню тих чи інших потреб і запитів.

Документальні виставки також відіграють дуже важливу роль у житті людини, інформуючи населення про важливі події країни. Вони присвячені видатним українським діячам та значущим подіям в історії України. Мета виставок – надати громадянам та

користувачам можливість в отриманні інформації з документів архіву з різних питань або тем, дати наочне уявлення про діяльність архівістів [4].

Наприклад, у читальному залі та на сайті ЦДІАК України було відкрито багато документальних виставок за різними темами. Тематику виставок пов'язують з громадсько-політичним життям країни, присвячують історичним датам, ювілеям видатних державних, громадських діячів, іншим подіям, які цікавлять громадськість. Більшість з них присвячено річниці від дня народження видатних вчених, письменників та діячів історії таких як Г. Граб'янка, Г. Сковорода, П. Могила, Т. Шевченко та інші, а також таким значним подіям в історії України, як День Незалежності України та День конституції України [6].

Організація документальних виставок надає можливість значній кількості відвідувачів наочно ознайомитися з унікальними документами Національного архівного фонду України. Для експонування відбирають найцінніші та найцікавіші документи (писані, друквані, ілюстративні, фотографії, карти), які потім подають у зручній для сприймання пересічним глядачам формі. Інформацію щодо організації та проведення виставок архівними установами можна знайти на офіційному веб-порталі Державної архівної служби України [6].

Для докладнішого ознайомлення з інформаційною діяльністю архівів у нагоді стають веб-сайти архівних установ. Веб-сайти дають виняткову можливість архівним установам розширювати свою діяльність, охоплюючи більшу кількість користувачів, а також презентувати себе та свої здобутки, створюючи позитивний імідж [1]. Перевагою веб-сайтів є те, що архіви можуть не лише краще забезпечувати інформаційні потреби користувачів, а й представляти на розгляд широкому загалу свої інформаційно-аналітичні продукти, знайомити з послугами, які вони надають, та інформувати про свою діяльність. Веб-сайти надають доступ до інформації віддаленим користувачам і є зручними у користуванні. Користувачі в будь-який час можуть ознайомитись з необхідною інформацією того чи іншого архіву. Це в сукупності презентує архів інтернет-аудиторії як потужний інформаційний центр [2].

Підводячи підсумки, можна сказати, що у ЦДІАК України на високому рівні представлена експозиційна робота у вигляді документальних виставок, яка має важливе значення для повноцінної репрезентації інформаційних ресурсів НАФ. Також на веб-сайті архіву здійснюється постійне оновлення інформації на головній сторінці та в рубриках. Користувачам пропонується відвідати тематичні виставки, конференції, надається інформація про нові надходження тощо.

Сучасне архівознавство, крім звичайної та найпоширенішої класифікації потреб за предметно-тематичною ознакою, додатково використовує і такі: хронологічний, або історичний принцип; географічний; ієрархічний; галузевий; адресний; матеріальний. Зазначені критерії класифікації потреб в архівній інформації можуть допомогти архівістам визначити, які саме державні архіви, фонди, колекції, окремі документи користуються найбільшим попитом у споживачів, а які або невідомі, або ще не на часі. Це допомагає архівістам не тільки враховувати наявні запити, але й втручатися в процес регулювання потреб у архівній інформації, краще організовувати користування тими або іншими документами НАФ, вдосконалювати облік довідкового апарату до них тощо [3].

Інформаційна діяльність архівних установ широко представлена у взаємодії із засобами масової комунікації. Результатом діяльності є публікаційний матеріал на сторінках газет, журналів. Інформаційне забезпечення суспільства – одна з функцій архівної установи. Вона допомагає реалізовувати право громадян на отримання архівної інформації, у пізнанні історичного минулого, впливає на суспільну свідомість.

Таким чином, важливою сучасною проблемою функціонування держави є інформаційне забезпечення, якісне та вчасне виконання якого залежить від рівня розвитку архівної справи та документотворення на місцях. Архівна справа – галузь життєдіяльності суспільства, що охоплює наукові, політико-правові, культурологічні та техніко-економічні

аспекти організації зберігання архівних документів і використання інформації, що міститься в них. Архівні фонди окремих регіонів є важливою складовою Національного архівного фонду України (НАФ), історико-культурним надбанням нашої держави.

Організація використання архівної інформації є інтеграційним фактором усіх інших напрямів роботи архівних установ, зближуючи архіви усіх типів і рівнів, підвищуючи їх роль в усіх сферах суспільного життя. Крім того, розгляд проблем інформаційної діяльності архівів є актуальним та потребує подальшого дослідження цієї теми. Тому необхідно сприяти підвищенню ефективності інформаційної діяльності державних архівів, які мають велику значущість як інформаційна установа, що відіграє вагомий роль у суспільному інформаційному просторі.

ЛІТЕРАТУРА

1. Артемов Ю. Роль і місце веб-порталу в діяльності наукової літератури / Ю. Артемов // Бібліотечний форум України. – 2006. – № 2. – С. 19–21.
2. Грогуль О. Аналіз веб-сайтів обласних бібліотек / О. Грогуль // Вісник Львівського ун-ту. – 2012. – № 7. – С. 172–181.
3. Калакура Я. С. Архівознавство / Я. С. Калакура, І. Б. Матяш. – К. : Академія, 2009. – 356 с.
4. Карпенко О. В. Інформаційно-аналітична діяльність галузевих бібліотек України на прикладі науково-педагогічної бібліотеки імені В.О. Сухомлинського / О. В. Карпенко // Вісник Книжкової палати. — 2012. — № 2. — С. 20—24.
5. Меньківська Н. С. Інформаційна діяльність державних архівів: сутність та визначення / Н.С. Меньківська // Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія. – 2009. – № 3. – С. 51–55.
6. Офіційний веб-портал Державної архівної служби України. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.archives.gov.ua>
7. Офіційний веб-сайт Центрального державного науково-технічного архіву України. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.archive.gov.ua>

УДК 025.5(043)

*В. О. Лісогор
/м. Маріуполь/*

ДОКУМЕНТНО-ИНФОРМАЦИОННЫЕ РЕСУРСЫ БИБЛИОТЕКИ: РЕАЛИИ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ

Сегодня современная библиотека представляет собой не только хранилище печатных документов, но и крупные автоматизированные информационные центры.

Выполняя функции информационного центра, библиотека им. В.Г. Короленко создает благоприятные условия для доступа к информационным ресурсам на основании автоматизации собственных технологических процессов, применения компьютерных и телекоммуникационных технологий.

С целью решения проблемы свободного доступа населения города к информации ведется работа по наполнению электронных баз данных, которые рассчитаны на пользователей библиотеки.

Наиболее востребованы БД:

1. «Электронный каталог» - содержит описание книг с 1999 года, ретрокаталог, аналитические описания статей из периодических изданий, с широким спектром параметров поиска и доступа удаленному пользователю;
2. «Сводный каталог периодических изданий города» – содержит сведения о периодических изданиях, выписываемых городскими библиотеками. База дает возможность определить наличие того или иного периодического издания в каждой из библиотек города. База данных ведется корпоративно с 4-мя библиотеками-участниками каталога ИРБИС, доступна также и для удаленных пользователей;

3. «Краеведение» - содержит около 10 000 тыс. документов (текстовые и графические файлы, карты, фото и видео-документы). Отображает жизнь города во всех его аспектах (происхождение названия города и его история, литературоведение Мариуполя, достопримечательности, выдающиеся личности, культурное наследие, топонимика, просвещение и др.);

4. «Электронные книги местных авторов» - содержит около 60 книг писателей и поэтов города Приазовья, разных по жанрам и тематике;

5. CD «Краеведческие просторы Мариуполя» - отображает историческое прошлое и современную жизнь города, рассказывает о выдающихся земляках, памятных местах и др. CD тематически структурирован, действует система гиперссылок;

6. Адресно-фактографическая БД - содержит адреса и телефоны организаций и предприятий города;

7. «Образовательные ресурсы» - готовые реферативные работы для студентов и школьников, накопленные в течение многих лет и систематизированные по тематике, рубрикам, языкам. и др.

Веб-сайт. Современную библиотеку невозможно представить без современного веб-сайта. На сегодняшний день этот ресурс представляет собой не только визитную карточку библиотеки, но и помогает взаимодействовать с уже имеющимися и потенциальными читателями, вести с ними диалог, ориентироваться на их интересы и требования. С помощью веб-сайта библиотека им. В.Г. Короленко предлагает широкий спектр информационных услуг:

- Электронная доставка документов. Пользователи сайта могут получить любой нормативный документ Украины (закон, постановление, приказ) или электронную копию статьи из газеты или журнала. Для этого нужно только зарегистрироваться на библиотечном сайте и заполнить форму заявки. Пользование этой службой абсолютно бесплатно;

- Виртуальная справочная служба. Библиотекари ответят на вопросы, касающиеся истории, экономики, образования, культуры г. Мариуполя, уточнят наличие издания в фонде и есть ли оно в наличии на данный момент, помогут зарезервировать выбранное издание;

- Информационно-правовая служба. На сайте библиотеки существует постоянно обновляемый раздел с подборками юридических документов различной тематики;

- Электронный каталог (дает возможность узнать, есть ли выбранное издание в фонде библиотеки или подобрать литературу по ключевым словам);

- Электронная библиотека полнотекстовых изданий местных авторов, обширное собрание материалов по истории и современности Мариуполя, его памятных местах и знаменитых земляках, литературе родного края и краеведческой деятельности библиотеки;

- «Мобильная галерея» – проект, который дает возможность талантливым жителям города проявить себя и показать другим свои творческие успехи и достижения. В рамках Мобильной галереи можно бесплатно продемонстрировать свое мастерство, а также увидеть интересные работы других аматоров.

Е-управление. Еще недавно библиотека, создавая электронные каталоги книг, организуя свободный доступ к ресурсам и сервисам Интернет, не представляла себе, что эта деятельность станет составной частью электронного управления. Слова «библиотека» и «е-управление» не применялись вместе. Но время быстро летит, ставит новые цели и задачи перед библиотекой, и поэтому предоставление гражданам доступа к услугам «е-управления» непосредственно через библиотеку стало актуальной темой.

Библиотека им. В.Г. Короленко принимает самое активное участие в развитии «е-управления» на местном уровне и предоставляет доступ к:

- к информации органов государственной власти и местного самоуправления;
- к социально значимой информации (пенсионное обеспечение, социальные льготы, поиск работы и т.п.);

- к электронным административным (государственным) услугам;
- к услугам электронного сервиса;
- к нормативно-правовым актам государственного и местного уровня.

Проводит обучение:

- компьютерной грамотности;
- поиску информации в интернете;
- навыкам работы с публичной информацией;
- инструментам и сервисам е-правительства.

Интерактивное общение граждан с органами власти:

- обращения;
- консультации специалистов;
- участие в законотворческом процессе.

Помощь пользователям в регистрации:

- для прохождения ЗНО;
- для дистанционного обучения;
- для общения на почтовых серверах и в социальных сетях;
- для аудиовизуальной связи по скайп.

Инновационные услуги и доступ к информационным ресурсам делают библиотеку сегодня более востребованной и значимой в современном обществе. Поэтому мы стремимся усовершенствовать и разнообразить спектр услуг для более качественного и оперативного предоставления информации свои пользователям.

УДК 651.4:004:378.1 (043)

*В. В. Літовченко
/м. Маріуполь/*

НОВІТНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ДОКУМЕНТАЦІЙНОМУ ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

В умовах формування інформаційного суспільства вищі навчальні заклади (далі – ВНЗ) намагаються впроваджувати новітні технології не тільки у навчальний процес, але й в базу, яка забезпечує його протікання. Чітка, раціональна організація документаційного забезпечення ВНЗ сприяє прийняттю правильних управлінських рішень.

Принципи документування управлінської інформації та організування роботи зі службовими документами у вищих навчальних закладах України були розглянуті у статтях Ю. Юхименко [Якимюк] [4–7], С. Наєнко [2], О. Виноградової [1]. Ю. Юхименко [Якимюк] у червні 2011 р. захистила кандидатську дисертацію на тему «Комунікаційна система документаційного забезпечення управління вищим навчальним закладом». Метою цього дослідження є обґрунтування доцільності переходу від діловодства до комунікаційної системи документаційного забезпечення управління вищого навчального закладу, що має забезпечити комплексне управління усіма видами документації, яка циркулює у виші [7].

На сьогодні в Україні пропонуються такі системи електронного документообігу: Documentum, LanDocs, БОСС-Референт, Docs Fusion, Docs Open, Optima Workflow. Цікавою є пропозиція компанії ТОВ «Юнітех+», яка є розробником та системним інтегратором великих корпоративних інформаційних систем, на українському ринку працює з 1992 року [3].

Компанія пропонує «Автоматизовану систему управління вищим навчальним закладом (ВНЗ) III–IV рівня акредитації (далі – АСУ «Університет»)» [3]. АСУ «Університет» складається із автономних модулів: Структура ВНЗ – 01 (Впроваджено в експлуатацію); WEB – сайт ВНЗ (Впроваджено в експлуатацію); Навчальна частина – 01 (Впроваджено в експлуатацію); Кафедра – 01 (Впроваджено в експлуатацію); Навчальний розклад – 01

(Впроваджено в експлуатацію); Абітурієнт – 01 (Впроваджено в експлуатацію); Документообіг ВНЗ – 01 (В стані розробки); Деканат – 01 (В стані розробки); Кафедра – 02 (В стані розробки); Вчені ради ВНЗ – 01 (В стані розробки).

Вони працюють в локальній комп'ютерній мережі ВНЗ, мають спільне сховище даних, систему довідників та візуалізацію певного зрізу даних на WEB-сайті ВНЗ [http://DNS\(IP\)/web/uams.php](http://DNS(IP)/web/uams.php).

Кожен модуль має серверну та клієнтську складову доступ до яких захищений паролем. Конструктивно клієнтські складові виготовлені на зразок MS Windows XP прикладних програм (наприклад MS Office 2003) і інтуїтивно зрозумілі для користувача з досвідом навчально-методичної роботи у ВНЗ.

Впроваджені в експлуатацію модулі АСУ «Університет» доступні для використання через захищену паролем сторінку WEB-сайту ВНЗ.

WEB-сайт ВНЗ конструктивно виготовлено, як рядовий модуль АСУ «Університет», який виконує специфічні функції WEB-публікації інформації, що знаходиться у сховищах АСУ. Одна частина інформації, що підлягає опублікуванню, заповнюється дистанційно в спеціальні таблиці сховища даних відповідальними співробітниками ВНЗ, а інша – генерується в процесі роботи спеціалізованих модулів АСУ.

Навігатори тематичних розділів, в свою чергу, мають деревоподібну структуру (структуровані подібно до провідника MS Windows XP). Кількість сторінок WEB-сайт необмежена. Як правило більшість із них має вільний доступ із мережі Інтернет. На інших розташована службова інформація для співробітників ВНЗ різного рангу. Для доступу до службової інформації встановлена гнучка система авторизації користувачів різного рівня доступу, в залежності від його адміністративного рангу. WEB-сайт ВНЗ має інструментарій для дистанційного адміністрування, створення та редагування змісту WEB-сторінок.

Отже, активне використання новітніх технологій у діяльності ВНЗ, безумовно, сприяє вдосконаленню роботи з документами, підвищенню рівня діловодства, зокрема таких його процесів як реєстрація документів, контроль за виконанням документа, облік документів, розсилання текстів нормативно-правових актів, а також надає можливість електронного обміну документами та інформацією про документи з іншими ВНЗ України.

ЛІТЕРАТУРА

1. Виноградова О. Б. Інформаційно-документаційне забезпечення діяльності вищих навчальних закладів – об'єктивна необхідність / О. Б. Виноградова // Вісник Книжкової палати. – 2002. – № 5. – С. 34–38.
2. Насенко С. Удосконалення організаційної структури управління державним вищим навчальним закладом / С. Насенко // Освіта і управління. – 2007. – Т. 10. – С. 61–67.
3. Офіційний сайт компанії ТОВ «Юнітех+» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.unitex.com.ua>.
4. Юхименко [Якимюк] Ю. П. Проблеми інформатизації документообігу у вищих навчальних закладах України / Ю. П. Юхименко [Якимюк] // Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія. – 2008. – № 3. – С. 50–53.
5. Юхименко [Якимюк] Ю. П. Сучасні технології документаційного забезпечення управління вищими навчальними закладами / Ю. П. Юхименко [Якимюк] // Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія. – 2009. – № 4. – С. 38–43.
6. Юхименко [Якимюк] Ю. П. Формування електронної документно-інформаційної бази вищого закладу освіти – важливий чинник його розвитку / Ю. П. Юхименко [Якимюк] // Бібліотечний вісник. – 2009. – № 6. – С. 43–47.
7. Якимюк Ю. П. Комунікаційна система документаційного забезпечення управління вищим навчальним закладом: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. наук із соц. комунікацій: спец. 27.00.02 «Документознавство, архівознавство» / Ю. П. Якимюк. – К., 2011. – 19 с.

ЕТИЧНІ ПРИНЦИПИ ТА НОРМИ В ДІЯЛЬНОСТІ ІНФОРМАЦІЙНОГО ПРАЦІВНИКА

Із зростанням масштабів комп'ютеризації і розвитком інформаційного середовища, головним стає не тільки технічний, а й соціальний і гуманітарний аспекти цих процесів. Це стосується не лише суспільства, а ще й працівників інформаційної служби. Діяльність даної категорії працівників пов'язана з обробкою інформації, її зберіганням, пошуком, передачею, використанням та зі створенням нової інформації. Тому поняття інформаційної етики є ключовим та визначається як ціннісно–нормативна система особистості у відповідності з домінуючими функціями, які виконуються у інформаційно–комунікативній сфері соціальної практики [3, с.32].

На сьогоднішній день до працівників служби інформації висуваються певні вимоги, а саме: наявність професійних знання, вмінь і навичок, спеціальної освіти, володіння комп'ютерною грамотністю, мовною культурою, моральними професійними та етичними якостями. Основною проблемою на шляху своєї професійної діяльності, з якою стикається зазначена група спеціалістів, є суперечливі інтереси власників і користувачів інформації, з незаконними вимогами, зокрема з порушенням конфіденційної інформації [2, с.81]. Для запобігання будь–яких конфліктних ситуацій, призначаються різні рекомендації з виконання посадових і професійних обов'язків, які містять специфічні етичні принципи, щодо роботи з інформацією. Такі рекомендації розробляються міжнародними організаціями, органами влади, професійними об'єднаннями або будь–якими іншими організаціями.

Професійна етика інформаційних працівників на сьогодні є дуже актуальною проблемою, тому є об'єктом особливої уваги відповідних професійних об'єднань. У фахових виданнях обговорюються етичні норми професій, кодекси честі працівників інформаційної сфери, їх положення в суспільстві і соціальний статус. Один з таких етичних кодексів професійної відповідальності розроблений Міжнародною асоціацією (ARMA International) - некомерційною організацією, що об'єднує професіоналів в галузі управління інформацією шляхом навчання та професійного розвитку [1, с.146]. Відповідно до даного етичного кодексу, інформаційні працівники повинні дотримуватися певних соціальних принципів, до яких належать:

1) підтримання вільного потоку інформації і протистояння цензурі обов'язково доступної інформації. Даний принцип говорить про те, що професіонали в галузі управління інформацією усвідомлюють, що інформація та знання є необхідною умовою інформаційного та освіченого суспільства, тому вони підтримують найширший з можливого доступ до суспільної інформації;

2) підтримування створення, збереження і використання точної інформації, а так само підтримування розвитку систем управління інформацією, в яких пріоритетними є її точність і повнота. Інформаційні працівники з метою забезпечення повноти інформації проводять аналіз і виробляють рекомендації по відповідному створенню, зберігання, розповсюдженню та використанню інформації;

3) осуд і перешкода незвичайного і аморального використання або приховування інформації. Цей принцип означає перешкоду і відмову професіоналів у галузі інформації, що приєднуються до приватних осіб або організацій, які дозволяють або сприяють такій діяльності;

4) підтвердження, що збір, зберігання і розповсюдження та використання інформації про приватних осіб вимагають особливої відповідальності, а також підтримання та забезпечення права всіх індивідуальних осіб на забезпечення конфіденційності інформації про приватне життя. Зазначений принцип включає в себе належну забезпеченість з боку

інформаційних працівників застосування ефективних правил, систем, технологій захисту персональних даних від неавторизованого розкриття;

5) підтримка відповідності письмової інформації статутним і регулятивним законодавчим актом. Мова йдеться про те, що при управлінні інформацією необхідно, перш за все, дотримуватися законодавства. Отже, керуючі інформацією спеціалісти повинні знати всі нормативні вимоги до письмової інформації у сфері їх повноважень, що в свою чергу є базою для етичних засад діяльності [1, с.148].

Також не менш важливим є наявність ряду законів, в яких прописуються основні етичні принципи і норми, які необхідно застосовувати у своїй професійній діяльності працівникам інформаційної служби. Так в Законі України «Про інформацію», у статті 11 вказується, що не допускаються збирання, зберігання, використання та поширення конфіденційної інформації про особу без її згоди, крім випадків, визначених законом, де у 21 статті прописано, що конфіденційною є інформація про фізичну особу, а також інформація, доступ до якої обмежено фізичною або юридичною особою, крім суб'єктів владних повноважень. Конфіденційна інформація може поширюватися за бажанням (згодою) відповідної особи у визначеному нею порядку відповідно до передбачених нею умов, а також в інших випадках, визначених законом.

Наступним є Закон України «Про рекламу», де головним принципом, який вказується в статті 7, є такий, що реклама не повинна містити інформації або зображень, які порушують етичні, гуманістичні, моральні норми, нехтують правилами пристойності. А у статті 8, однією з головних вимог до реклами є заборона вміщувати зображення фізичної особи або використовувати її ім'я без письмової згоди цієї особи.

Ще одним, не менш значним, у визначенні основних етичних норм та принципів в діяльності інформаційного працівника, є Закон України «Про друковані засоби масової інформації (пресу) в Україні», де в статті 3 прописується заборона використання друкованих засоби масової інформації для втручання в особисте життя громадян, посягання на їх честь і гідність.

Таким чином, наявність всіх професійних та особистісних якостей, які на сьогоднішній день вимагає суспільство від інформаційних працівників, а так само застосування в діяльності всіх принципів та норм у роботі з інформацією, згідно з законодавством, дозволяє зазначеній категорії працівників вести успішну професійну діяльність, що в свою чергу призводить до успіху підприємства в цілому.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бреннен Л. Новая энциклопедия этикета: деловой этикет 21 века / Л. Бреннен; пер. с англ. Ю. О. Анохина. – М.: Рипол Классик, 2004. – 278 с.
2. Кибанов А. Я. Этика деловых отношений: учеб. / А. Я. Кибанов, Д. К. Захаров, В. Г. Коновалова. – М.: ИНФРА – М., 2005. – 352 с.
3. Матвієнко О. В. Інформаційна культура особистості: освітньо – виховний контекст: Навчально–методичний посібник/ О. В. Матвієнко. – К.: Університет економіки та права «КРОК», 2006 – 116 с.

УДК 019. 911 (477) (043)

Д. О. Машошина
/м. Маріуполь/

ПРОЦЕСИ АНАЛІТИКО–СИНТЕТИЧНОЇ ПЕРЕРОБКИ ІНФОРМАЦІЇ В ІНФОРМАЦІЙНО–АНАЛІТИЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

На сьогодні будь-яка сфера людської діяльності потребує інформаційного забезпечення. Без належного інформаційного забезпечення не можливе прийняття рішень, як в науці, політиці, економіці, так і в комерційній діяльності. Тому, актуальність теми, обумовлена тим, що спеціаліст будь-якої сфери, користуючись документованою

інформацією, має володіти основами її пошуку, аналізу і використання, тобто навичками інформаційної роботи.

Об'єктом роботи виступає інформаційно-аналітична діяльність як особливий напрямок інформаційної роботи. Дослідження ролі процесів аналітико-синтетичної переробки інформації в інформаційно-аналітичній діяльності є предметом роботи.

Метою дослідження є характеристика інформаційно – аналітичної діяльності, аналіз процесів аналітико – синтетичної переробки інформації та їх ролі в інформаційній інфраструктурі.

Дослідженням цієї проблематики займаються такі вчені, як Н. Я. Зайченко[2], Р. С. Сорока[8], Г. Т. Артамонов[1], Л.В. Кочубей [3], І. Н. Кузнецов[4], В. Д. Пархоме-ко[5], Г. В. Сілкова[7]. В роботах вищезазначених вчених представлена характеристика інформаційно-аналітичної діяльності, як особливого напряму інформаційної діяльності, пов'язаного з виявленням, опрацюванням, збереженням та поширенням інформації переважно у сфері управлінської, політичної та економічної діяльності. Крім того, визначаються методи інформаційно-аналітичної діяльності та значення процесів аналітико-синтетичної переробки інформації в інформаційному просторі. Розглядаються реферативні видання України (РЖ «Політика. Політичні науки», «Економіка. Економічні науки», Медичний РЖ, «Агропромисловий комплекс України», «Депоновані наукові роботи», УРЖ «Джерело», «Збірник рефератів фахових видань МОН України»), як продукти інформаційно-аналітичної діяльності. Вибір саме цих реферативних видань, обумовлений їх значенням в українській інформаційній інфраструктурі. Адже, реферативні журнали повинні вчасно здійснювати оперативне інформування різних категорій споживачів інформації про літературу, яка видається, сприяти включенню української наукової інформації до світового документарного потоку, інформувати про інтеграцію наукових напрямів і дисциплін. Проте ці функції не виконуються повною мірою, отже актуальним є дослідження ролі існуючих реферативних видань України в державній інформаційній інфраструктурі.

Реферативне видання – це документ, що містить сукупність рефератів з тієї чи іншої галузі знань [8, с. 7]. Реферативні видання слід розглядати як інформаційно-пошукову систему, користуючись якою можна здійснювати пошук інформації і документів. Завдяки систематизуючій властивості реферативне видання усуває роздробленість та невпорядкованість інформації при відображенні в ній потоку первинних документів. Ця функціональна властивість також пов'язана з тим, що реферативне видання допомагає споживачам інформації орієнтуватися в первинному потоці [5, с. 148].

В Україні здійснюються підготовка та випуск реферативних видань гуманітарного, медичного, сільськогосподарського напряму (РЖ «Політика. Політичні науки», «Економіка. Економічні науки», Медичний РЖ, «Агропромисловий комплекс України», «Депоновані наукові роботи», УРЖ «Джерело», «Збірник рефератів фахових видань МОН України»).

«Український медичний журнал» - Одним з головних недоліків цього видання є обмежений обсяг інформації, що підлягає реферуванню, та спрямованість, перш за все, на відображення зарубіжних публікацій. Існує онлайнова версія «Українського медичного журналу», яка дозволяє оперативно отримувати інформацію про останні наукові досягнення українських вчених, завчасно дізнаватися про майбутні наукові конференції, брати участь в дискусії, залишивши свій коментар до будь-якої публікації.

Український реферативний журнал «Джерело» - недоліки: замість рефератів можуть використовуватись авторські резюме або анотації, тобто всі реферати представлені в УРЖ не відповідають стандарту ДСТУ 7.9 – 2009 «Реферат і анотація. Загальні вимоги» [6]; недосконалість допоміжного довідково-пошукового апарату також є важливим недоліком цього видання, тому що за відсутності універсальних та багатогалузевих наукових тезаурусів українською мовою немає можливості створювати предметні покажчики.

РЖ "Депоновані наукові роботи" містить реферати, які потребують оперативного опублікування. Основна частина рефератів складена авторами первинних документів, тому можна говорити про не відповідність РЖ вимогам.

РЖ «Економіка. Економічні науки» - Кожний запис в РЖ містить порядковий номер реферату, ключові слова. Також в рефераті по пунктах розписані основні питання першоджерела.

Отже, такий підхід до створення реферативного видання та особливості оформлення рефератів свідчить про якість підготовки даного журналу. Тому РЖ «Економіка. Економічні науки» займає значне місце в українській інформаційній інфраструктурі.

РЖ «Агропромисловий комплекс» містить розгорнені інформативні реферати з пріоритетних напрямків розвитку аграрної науки й виробництва, які складені за державним стандартом України. Журнал має довідково-пошуковий апарат, який складається з покажчика авторів, алфавітно-предметного покажчика, покажчика використаних періодичних і продовжуваних видань.

Основним недоліком РЖ «Агропромисловий комплекс» є обмежений тираж (500 прим.), РЖ «Екологія» - Структура РЖ складається зі: змісту, коротких відомостей про укладачів, та з короткої характеристики журналу. Також, реферати розміщені за окремими проблемами, що полегшує пошук необхідної інформації. Кожний запис РЖ містить порядковий номер, номер реферату у випуску, реферат, а також ключові слова й бібліографічний опис складений двома мовами, українською та англійською. Проте реферати у виданні є короткими та в багатьох випадках замінені анотаціями. Тому, незважаючи на досить зручну структуру журналу, його не можна назвати якісним.

«Збірник фахових видань МОН України» видається з різних галузей наук. В кожному записі міститься індекс УДК, бібліографічний опис, реферат. Реферати є короткими та не відповідають вимогам ДСТУ 7.9 – 2009 «Реферат і анотація. Загальні вимоги» [6].

Реферати, які знаходяться у виданнях в багатьох випадках замінені анотаціями або авторськими резюме. Можна відзначити тільки РЖ «Політика. Політичні науки», «Економіка. Економічні науки», «Агропромисловий комплекс України», які містять індикативні або інформативні реферати та ключові слова. Реферати публікуються декількома мовами (англійською – українською) у таких РЖ: «Політика. Політичні науки», «Екологія», «Економіка. Економічні науки». Всі інші РЖ містять україномовні або російськомовні реферати, що робить їх недосяжними споживачам зарубіжних країн. Мовний бар'єр не дає змогу використовувати РЖ для обміну з країнами далекого зарубіжжя. Отже, залишається досить актуальним і вимагає термінового вирішення питання створення англійськомовної реферативної бази даних відповідно до міжнародних стандартів для включення інформації, створеної в Україні, у світовий документальний потік.

Огляд вітчизняних реферативних видань, як результатів аналітико-синтетичної переробки інформації свідчить про те, що значна частина роботи, яка стосується інформаційного забезпечення наукових досліджень в Україні та розвитку української інформаційної інфраструктури ще не виконана. Існуючі на цей час реферативні видання характеризуються певними обмеженнями щодо видового або тематичного наповнення, реферати та бібліографічні описи, які містять реферативні видання складені не за державними стандартами України. Отже, не виконання ряду функцій, покладених на реферативні видання та не відповідність їх якості стандартам впливає на роль продуктів аналітико-синтетичної переробки інформації в інформаційній діяльності держави.

Для вирішення цих проблем необхідно створити єдину модель підготовки реферативних видань України, яка має максимально повно охопити потік української наукової інформації. В основу цієї моделі повинні бути покладені принципи галузевої спеціалізації провідних бібліотек та органів НТІ при аналітико-синтетичній переробці документального потоку і централізації технологічної обробки інформації у процесі

формування загальнодержавного реферативного банку даних та виданні реферативних журналів.

Крім того, не менш важливим є залучення провідних галузевих бібліотек до видання загальнодержавного реферативного журналу. Тому що об'єднавши зусилля провідних бібліотек України та інформаційних служб можна досягти 100%-го відображення у загальнодержавному реферативному журналі друкованих в Україні наукових видань [2].

На сучасному етапі формування та практичного використання інформаційного потенціалу України особливо важливо сконцентрувати зусилля вітчизняних інформаційних установ на впровадженні нових технологій створення інформаційних масивів, їх збереження і передачі. Необхідно розробляти та удосконалювати онлайн доступ до реферативних журналів, адже це полегшить пошук матеріалу та зробить наукову комунікацію більш ширшою та ефективною. Також, електронна версія журналів повинна бути забезпечена потужним пошуковим апаратом, що гарантує швидкість, повноту та точність пошуку. Тобто, видавництва повинні створювати реферативні видання, орієнтовані на розвиток української інформаційної інфраструктури.

ЛІТЕРАТУРА

1. Артамонов Г. Т. Информационно-аналитическое обеспечение безопасности/Г. Т. Артамонов// Информационно-аналитический журнал Факт. – 1999. - №4. – С. 13-20.
2. Зайченко Н. Я. Реферативні ресурси — інформаційний продукт сучасної наукової бібліотеки / Н. Я. Зайченко // Бібл. вісн. - 2005. - №. 1. - С. 28-35.
3. Кочубей Л. До проблеми створення реферативного журналу України «Політика» / Л. Кочубей // Вісн. Кн. палати України. - 1997. - N 7. - С. 20-23.
4. Кузнецов И. Н. Информация: поиск, анализ, защита: учебник по информационно-аналитической работе/ И. Н. Кузнецов. – М.: Яуза, - 2002. – 320 с.
5. Пархоменко В.Д., Пархоменко О.В. Інформаційна аналітика у сфері науково-технічної діяльності: Монографія. – К.: УкрІНТЕІ, 2006. – 224 с.
6. Реферат і анотація. Загальні вимоги (ISO 214 – 76): ДСТУ 7.9. 2009. – Чинний від 2010-01-01 – К.: Держстандарт України, 2010. – IV, 7 с. – (Національний стандарт України)
7. Сілкова Г. В. Інформаційно-аналітична діяльність, як напрям інформаційної діяльності/Г. В. Сілкова// Вісн. Кн. Палати. – 2001. - № 2. – С. 14-15.
8. Сорока М.Б. Система реферування українських наукових видань (основні концептуальні положення) /М. Б. Сорока // Бібл. вісн. - 1999. - N 3. - С. 5-7

УДК 006.035.036(477:651.4.9(043))

В. І. Скуратова
/м. Маріуполь/

СТАНДАРТИЗАЦІЯ ДІЛОВОДНИХ ПРОЦЕСІВ В УКРАЇНІ

Для більш ефективної організації роботи з документами у галузі управлінської діяльності здійснюється стандартизація діловодних процесів, яка забезпечує наявність належної уваги процесами ведення документації та збереженості всіх документів, а використання стандартної методики і процедур – більш швидкий і ефективний пошук документної інформації. Отже, стандартизація – це встановлення єдиних норм та вимог, які пред'являються до документів [4, с.17]. Стандартизація управлінських документів дозволяє досягти одноманітності в структурі і обробці інформації. Стандартизація сприяє також напрацюванню прогресивних методів роботи з документами. Метою стандартизації документів є раціоналізація процесів підготовки виконання, пошуку документів; скорочення документопотоків: підвищення управління і створення оптимальних умов для машинної обробки управлінської інформації. Питання стандартизації розглядалися у працях таких науковців, як І.Є. Антоненко, О.М. Загорецька, С.Г. Кулешов та інших.

З метою стандартизації ділових процесів була затверджена серія державних стандартів: ДСТУ 3843-99 Державна уніфікована система документації. Основні положення [1]; ДСТУ 3844-99 Державна уніфікована система документації. Формуляр-зразок. Вимоги до побудови [2]; ДСТУ 4163-2003 Уніфікована система організаційно-розпорядчої документації. Вимоги до оформлювання документів [7]; ДСТУ 2732:2004 Діловодство та архівна справа. Терміни та визначення [3]; ДСТУ 4423-1:2005 Інформація та документація. Керування документаційними процесами. Частина 1. Основні положення [5]; ДСТУ 4423-2:2005 Інформація та документація. Керування документаційними процесами. Частина 2. Настанови [6] та інші.

Організація документообігу повинна починатися із розуміння сутності того чи іншого терміну. Для цього було розроблено державний стандарт Діловодство і архівна справа. Терміни і визначення: ДСТУ 2732:2004 [3]. Цей стандарт розроблено на заміну ДСТУ 2732-94 Діловодство й архівна справа. Терміни та визначення, щоб сформулювати однозначно встановлені терміни та визначення понять діловодства й архівної справи, відбити в його змісті сучасну спеціальну лексику цих галузей знань, узгодити її зі змістом інших національних та міжнародних стандартів у сфері інформації та документації. З іншого боку, до стандарту внесено тільки основні лексичні одиниці, пов'язані з теорією та технологією діловодства й архівної справи, а визначення понять ґрунтуються переважно на традиційному їх розумінні і водночас виходить тільки з потреб практичної роботи в зазначених сферах діяльності. У стандарті немає термінів, що належать до інших галузей знань, зокрема інформатики (наприклад, поняття процесів електронного документування та електронного документообігу), комплексу наук документально-комунікаційного циклу в цілому (наприклад, з класифікування та типологізування документів) чи галузей спеціального документознавства (наприклад, що стосуються науково-технічної, картографічної, гідрометеорологічної та інших систем документації).

Основою для уніфікації управлінських документів, яка визначає загальні принципи на яких в Україні створюються взаємопов'язані комплекси документів, уніфікованих форм і систем, є державний стандарт Уніфікована система організаційно-розпорядчої документації. Вимоги до оформлювання документів ДСТУ 4163-2003 [7]. Цим стандартом встановлено, що визначений уніфікований перелік видів документів має створюватися шляхом заповнення відповідних уніфікованих форм. Уніфіковані форми традиційних паперових управлінських документів розробляються відповідно до загальної моделі побудови документа, якою визначається формат, корисні площі для розміщення обов'язкових елементів та обмежування для берегів. Така модель називається формуляром-зразком документа і являє собою креслення з розміченими горизонтальними і вертикальними лініями, що утворюють конструкційну сітку. Такий вигляд мають формуляри-зразки більшості управлінських документів, що функціонують у діловодстві України.

ДСТУ 4423-1:2005 Інформація та документація. Керування документаційними процесами. Частина 1. Основні положення надає рекомендації у сфері визначення обов'язків організацій щодо службових документів і політики в сфері документування та пов'язаних із ним процедур систем і процесів. Стандарт поширюється на сферу керування документаційними процесами в організаціях, державних або приватних, для внутрішніх та зовнішніх користувачів.

ДСТУ 4423-2:2005 Інформація та документація. Керування документаційними процесами. Частина 2. Настанови – це настанови щодо впровадження ISO 15489-1 для використання фахівцями з керування документаційними процесами та особами, які керують службовими документами в своїх організаціях. Вони надають єдину методологію, що полегшить впровадження ISO 15489-1 в усіх організаціях, яким потрібно керувати своїми службовими документами.

Дотримання стандартів з діловодства у практичній роботі органів управління, підприємств, установ, організацій сприяє встановленню чіткого організаційно-технічного порядку, викоріненню бюрократизму й тяганини. Опанування прийомів раціональної роботи з документами дає змогу скоротити час на їх складання, оброблення й пошук, організувати чіткий контроль за проходженням та виконанням документів. Зрештою, правильно підготовлений і належним чином оформлений документ — це свідчення культури виконавця.

ЛІТЕРАТУРА

1. Державна уніфікована система документації. Основні положення: ДСТУ 3843-99.- Чинний від 01.07.2000.- К.: Держстандарт України, 2000. - 7 с.
2. Державна уніфікована система документації. Формуляр-зразок. Вимоги до побудови: ДСТУ 3844-99. - Чинний від 01.07.2000.- К.: Держстандарт України, 2000. - 8 с.
3. Діловодство і архівна справа. Терміни і визначення: ДСТУ 2732:2004.- Чинний від 28 травня 2004 року. - К.: Держспоживстандарт України, 2005.- 36 с.
4. Іванова Т.В. Діловодство в органах державного управління та місцевого самоврядування: підручник / Т.В. Іванова, Л.П. Піддубна.- К, 2007.- 415 с.
5. Інформація та документація. Керування документаційними процесами. Частина 1. Основні положення (ISO 15489-1:2001, MOD): ДСТУ 4423-1:2005.- Чинний від 2007-04-01.- К.: Держстандарт України, 2007.- 28с.
6. Інформація та документація. Керування документаційними процесами. Частина 2. Наставови (ISO 15489-2:2001, MOD): ДСТУ 4423-2:2005.- Чинний від 2007-10-01.- К.: Держстандарт України, 2007.- 44с.
7. Уніфікована система організаційно-розпорядчої документації. Вимоги до оформлення документів: ДСТУ 4163-2003.- Чинний від 2003-09-01.- К.: Держспоживстандарт України, 2003.- 32 с.

УДК 025.34:004(043)

Д. М. Сухорукова
Ім. Маріуполь/

ЕФЕКТИВНІСТЬ ВПРОВАДЖЕННЯ ЕЛЕКТРОННОГО КАТАЛОГУ У ДОВІДКОВО-ІНФОРМАЦІЙНИХ УСТАНОВАХ

Розвиток і використання електронних засобів, зберігання і поширення бібліографічної інформації є дуже актуальним на сьогоднішній день. Провідним напрямком модернізації бібліотечної справи є її інформатизація. Це означає впровадження нових технологій, елементів, що підвищують якість та ефективність праці бібліотекарів та забезпечують швидкий доступ читачам.

Проблему впровадження електронного каталогу розглядали у своїх наукових статтях Ігнатенко С. Й., Буза Л. Ф. та інші науковці бібліотечної справи та документознавства.

На сьогоднішній день електронний каталог є одним з найважливіших ресурсів бібліотеці, особливо коли до нього є доступ через Інтернет. Це дозволяє забезпечити цілодобовий доступ до відомостей бібліотечного фонду.

Електронний каталог надає можливість розкрити склад і зміст документів різними мовами, що зберігаються у бібліотеці, незалежно від того на яких носіях інформації вони представлені. До його основних функцій належать: фондовідображальна, інформаційно-пошукова, довідкова й пізнавальна.

Електронний каталог дає змогу підібрати авторські або без авторські документи, необхідні для наукової, практичної або навчальної діяльності. Та він призначений не тільки для користувачів, а й для працівників бібліотеки, які використовують електронний каталог в процесі виконання своїх функціональних обов'язків [3].

У більшості довідково-інформаційних установ для створення електронного каталогу використовується система ІРБІС.

Система ІРБІС являє собою типове інтегроване рішення в галузі автоматизації бібліотечних технологій і призначена для використання в бібліотеках будь-якого типу та профілю. Система повністю відповідає міжнародним вимогам і підтримує всі вітчизняні бібліографічні стандарти і формати. ІРБІС дозволяє здійснювати опис усіх видів видань. Інтерфейс системи максимально наближений до потреб користувачів і легко опановується. ІРБІС має спеціальні технології копіювання даних, що виключає необхідність повторного введення при створенні аналогічних бібліографічних описів.

Ця система підтримує традиційні технології, надає можливість для отримання широкого спектру вихідних форм: листів замовлення, книги сумарного обліку, каталожних карток, бібліографічних покажчиків тощо. Також вона дозволяє створювати і підтримувати будь-яку кількість баз даних; пропонує технологію автоматичного формування словників, на основі яких реалізується швидкий пошук за будь-яким елементом запису або їх сполучення [9].

Так, наприклад, в бібліотеці Маріупольського державного університету в системі ІРБІС постійно функціонують чотири бази даних, такі як: «Електронна картотека статей, 2005-2006 рр.», «Електронна картотека статей, 2007-2008 рр.», «Електронна картотека статей, 2009-2010 рр.», «Електронна картотека статей, 2011-2012 рр.». Також ведеться планова робота з системою ІРБІС. Уся система регулярно копіюється на компакт-диск для збереження даних. Загальний обсяг даних у базі даних ІРБІС становить більше шістдесят тисяч записів. Спектр пошуку по електронному каталогу дуже широкий, з його допомогою можна здійснити виконання будь-якої бібліографічної довідки, знайти документи за видами, видавництвами, серіями та іншими параметрами. Електронний каталог є найголовнішою базою даних бібліотеки університету і включає записи на всі види документів: книги, брошури, методичні посібники, періодичні видання, автореферати дисертацій.

Таким чином, роль системи ІРБІС у формуванні електронного каталогу є надзвичайно великою. Вона дозволяє значно скоротити час на всі процеси оброблення документів, починаючи від замовлення і закінчуючи їх списанням, вести статистичний і індивідуальний облік документів та їх звітність, здійснювати пошук в різних базах даних [2].

Електронний каталог на сьогодні повністю замінив існуючу традиційну систему каталогів та картотек, оскільки на його основі комплексно здійснюється багатоаспектний пошук як за всіма елементами бібліографічного опису, так і за полями, що розкривають зміст документа. Слід зауважити, що при цьому стратегія пошуку залишається підпорядкованою традиційній методиці і є практично незмінною, але водночас вимагає набуття нових навичок пошуку в електронному середовищі.

Повнота видачі інформації, точність пошуку і рівень комфортності роботи є головними критеріями ефективності впровадження електронного каталогу у довідково-інформаційні установи.

ЛІТЕРАТУРА

1. Буза, Л. Ф. Організація електронного каталогу в автоматизованій бібліотечно-інформаційній системі "ІРБІС" / Л. Ф. Буза // Пріоритети діяльності Рівненської державної обласної бібліотеки : зб. ст. з досвіду роботи. - Рівне, 2006. - С. 52 - 62.
2. Ігнатенко С. Й. До питання створення електронного каталогу на фонди державної історичної бібліотеки України за програмою IRBIS [Електронний ресурс]. Режим доступу: www.culturalstudies.in.ua/
3. Організація електронного каталогу: метод. посіб. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://medlib.dp.gov.ua>

РОЗВИТОК АРХІВНОЇ СПРАВИ В НЕЗАЛЕЖНІЙ УКРАЇНІ

Архівна справа є важливою складовою інформаційної та культурної сфери життєдіяльності суспільства, вона охоплює наукові, організаційні, правові, технологічні, економічні та інші питання, пов'язані з накопиченням, обліком, зберіганням архівних документів та використанням відомостей, що в них містяться. Архівні документи слугують підтвердженням самобутності народу і є свідченнями та фактами державотворення. Сьогодні в Україні діють понад 700 архівних установ, які зберігають більше ніж 50 млн. одиниць (архівних справ) Національного архівного фонду (далі – НАФ). Крім того, залишаються не порашованими архівні документи, що не належать до НАФ, оскільки значна їх частка зберігається не лише у державних, а й у приватних архівах, у фізичних осіб, об'єднаннях громадян та релігійних організаціях, політичних партіях тощо.

Нині політика держави зорієнтована на спрощення доступу та відкритість національних архівних систем, їх інтеграція у світовий архівний простір. Свої корективи щодо використання архівної інформації та зберігання архівних документів були внесені із розвитком права приватної власності. Одночасно із цим, відбуваються зміни в управлінні архівними установами.. Все це зумовлює актуальність дослідження.

Пріоритетний напрям діяльності архівних установ на сучасному етапі склали розробка й реалізація комплексної програми створення галузевої інформаційної системи. З цієї метою у 2000 р. в Державному комітеті архівів України було створено Центр інформаційних технологій. Першим серйозним результатом його роботи стала розробка програмного продукту «Архівні фонди України», який дозволяє створити електронні версії місцевих фондів каталогів та інтегрувати їх в єдину національну систему. Важливе значення для репрезентації українських архівних ресурсів у Всесвітній мережі Інтернет мало відкриття офіційних Веб-сайтів.[1]

Сучасна система архівних установ України складається з Державного комітету архівів України, семи центральних державних архівів – Центрального державного архіву вищих органів влади і управління України (ЦДАВО), Центрального державного архіву громадських об'єднань (ЦДАГО), Центрального державного історичного архіву, м. Київ (ЦДІАК), Центрального державного історичного архіву, м. Львів (ЦДІАЛ), Центрального державного кінофотофоноархіву України ім. Г.С. Пшеничного (ЦДКФФА), Центрального державного науково-технічного архіву України (ЦДНТА), Центрального державного архіву-музею літератури і мистецтва України (ЦДАМЛМ), Державного архіву в Автономній Республіці Крим, 24 держархівів областей, міст Києва і Севастополя, 487 архівних відділів райдержадміністрацій, 158 архівних відділів міських рад, у фондах яких зосереджено понад 55 млн. од. зб., до 7 млрд. документів, XII–XX ст. [2].

Важливою віхою реформування архівної системи України стало прийняття Верховною Радою України в грудні 1993 р. Закону «Про Національний архівний фонд і архівні установи» [4]. Ця подія стала знаковою в архівному будівництві незалежної України, бо означала початок національного архівного законотворення.

Спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади в сфері архівної справи і діловодства є Державний комітет архівів України (Держкомархів), на який покладено функції управління архівною справою, контролю і нормативно методичного забезпечення ведення діловодства. У межах своїх повноважень Держкомархів бере участь у формуванні та забезпеченні реалізації державної політики в сфері архівної справи і діловодства, здійснює нормативно-правове регулювання відносин. [2]

Управління архівною справою й діловодством у регіонах здійснюють місцеві державні архівні установи, підзвітні й підконтрольні відповідному органу виконавчої влади та

Державному комітету архівів України. Державний архів в Автономній республіці Крим, державні архіви областей України, міст Києва і Севастополя поспіль із управлінськими функціями реалізують своє пріоритетне призначення постійно зберігають документи Національного архівного фонду, що мають регіональне значення і міжнародне співробітництво.

Крім архівних установ, вирішенню проблем архівної справи сприяє створена в травні 1992 р. Спілка архівістів України – громадська організація, покликана сприяти розвитку архівної справи, задоволенню і захисту законних соціальних, наукових, економічних, творчих, національно-культурних інтересів архівістів, змінити ставлення суспільства до архівної справи, підвищити престиж професії архівіста. [2]

Відновлення державної незалежності України докорінно змінило міжнародний статус її архівних установ. Насамперед це стосувалося участі в роботі Міжнародної ради архівів – неурядового інтернаціонального об'єднання державних архівів та спілок архівістів усього світу.

Зміцненню інтеграційних процесів у європейському архівному середовищі сприяли такі заходи, як проведення щорічних Європейських саммітів архівів – нової форми спілкування керівників архівних установ всієї Європи, що почалися з 1990 р. [3] Участь України у більшості з них наочно демонструвала її входження до європейських структур МРА

Проте найважливішим напрямом зовнішньополітичної активності державної архівної служби України залишалось налагодження і розвиток двостороннього взаємовигідного співробітництва з більшістю країн світу.

Так, було підписано угоду з Національним архівом Швеції, яка передбачала взаємний обмін досвідом, виданнями, спеціалістами, копіями документів, сприяння роботі дослідників у державних архівах України та Швеції. Згодом аналогічні угоди були укладені з архівними службами та національними архівами Австрії, Болгарії, Польщі, Румунії, Туреччини, Угорщини. Загалом підписано 15 угод про співробітництво в архівній галузі з представниками архівних служб близького та далекого зарубіжжя. З трьома державами взаємини України в архівній галузі базуються на міждержавних угодах, до яких внесено окремий параграф щодо розвитку архівних зв'язків.

З метою реалізації комплексної програми створення галузевої інформаційної системи в 2000 р. у Держкомархіві України було створено Центр інформаційних технологій. [1] Помітним результатом його роботи стала розробка першої версії нового програмного продукту «Архівні фонди України», орієнтованого на створення електронних версій місцевих фондових каталогів та інтегрування їх у єдину національну систему

Можна зробити висновок, що архівна справа в Україні в період відновлення державної незалежності пережила цілий ряд змін, що якісно покращили стан українських архівів. Головною подією в архівному житті країни стало реформування галузі та прийняття у грудні 1993 р. Закону України «Про Національний архівний фонд та архівні установи».

ЛІТЕРАТУРА

1. Дубровіна Л. А. Основні положення концепції комп'ютеризації архівної справи в Україні / Л. А. Дубровіна // Студії з архівної справи та документознавства. – 1998. – Т. 3. – С. 6–17.
2. Кисельова А. Веб-сайт Державного комітету архівів України: загальний огляд структури і змісту: наукові праці / А. Кисельова, НБУ ім. В. І. Вернадського. – К., 2004. – Вип. 13. – С. 485–491.
3. Ляхоцький В. Організація архівної справи в Україні : тенденції, шляхи модернізації / В. Ляхоцький, К. Селівестрова // Студії з архівної справи і документознавства: Т.4. - К. : УДНДІАСД, 1999. - С. 33-37
4. Про національний архівний фонд і архівні установи [Електронний ресурс] : закон України: від 24 грудня 1993 року N 3814-ХІІ // ВВР; НБУ ім. В. І. Вернадського. – Електрон. дані. – К., 1993. – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/law/93_arch.html. – Загол. з титул. екрану.

ЗНАЧЕННЯ АНОТУВАННЯ В ІНФОРМАЦІЙНОМУ СЕРЕДОВИЩІ

На сучасному етапі нашого життя, ми маємо відкритий доступ до будь-якої інформації. Цьому сприяє розвиток електронних засобів передачі інформації та Інтернету, але навіть в ХХІ столітті друковані видання залишатимуться основними джерелами отримання знань. Для приємного проведення часу, для певної наукової праці, для професійних потреб випускається значна кількість необхідних матеріалів. Людина повинна вміти вправно нею користуватися, але, тримаючи перед собою великий список літератури, який нам необхідно обробити за короткий час, ми розуміємо, що це завдання нам не під силу. Так, перед нами постає головна проблема – це об'єм інформації, що заважає нам її отримувати та керувати нею. І це значно ускладнювало би наше життя, якби не виникнення в надрах бібліотечно-бібліографічної практики та наукової журналістики такого процесу, як анотування.

Теорія анотування входить до курсу вивчення такої дисципліни як аналітико-синтетична переборка інформації. Тому слід було б зазначити певних вчених, що зробили значний науковий внесок до цієї області знань: Г.В. Власова, В.І. Лутовинова, Н.М. Кушнаренко, Т.Г. Горбаченко, Л.Б. Зупарова, Д.І. Блюменау, Н.І. Гендіна та ін.

Анотування – це поширений технологічний процес, засіб бібліографічної характеристики документа, що передбачає значне скорочення його обсягу з метою надання узагальненої, стислої інформації, але достатньої для розуміння змісту. Результатом даного процесу є анотація. Для більш точного визначення даного терміну краще за все звернутися до державного стандарту ГОСТ 7.9–95 «Реферат і анотація. Загальні вимоги». Згідно з ним, анотація представляє собою коротку характеристику документа стосовно його призначення, змісту, виду, форми та інших особливостей [3].

Розуміння призначення анотування не перестає і на сьогодні вважатися актуальним. Це підтверджується рядом певних причин. Таке явище можна розглядати з двох боків. По-перше, це призначення анотації для споживачів друкованої продукції. Саме з анотації починається знайомство читача з документом у цілому. Якщо її немає у наявності – це розглядається, як прояв непрофесіоналізму. Оскільки роль її достатньо значна, вона значно скорочує наш час, максимально швидко та доступно орієнтує серед літератури, допомагає зробити вибір. По-друге, вправно керувати інформацією та створювати стислу характеристику матеріалу є необхідним вмінням в наш час для тих, хто працює з даним ресурсом. Адже, процес анотування зовсім нелегкий, він вимагає як інтелектуального, так творчого підходу та має певну свою методику. Воно є одним з основних процесів у бібліотечній, видавничій та книготорговельній діяльності. Велике значення анотація має для роботи з літературою, різноманітними інформаційними джерелами для наукових робіт в процесі навчання [4; 5].

Анотації частіше за все розміщуються після бібліографічного опису на звороті титульних аркушів або в кінці інформаційних видань, бібліографічних покажчиків, на картках бібліотечних каталогів. Тому головною особливістю анотації, що відрізняє її від інших видів стосовно згортання інформації, наприклад, реферату, вважається наявність також і бібліографічного опису.

Методика анотування містить основні положення щодо здійснення процесу анотування і головні вимоги до тексту анотації, які необхідно виконувати. Вона проходить певну кількість етапів. Перший характеризується ознайомленням зі змістом документа, його автором, проходить повний аналіз тексту, тобто з'ясовується головна тема праці, її проблематика, мета та результати, визначаються найголовніші аспекти твору. Особливу користь можуть нести висновки, зроблені автором у кінці твору чи у кінці розділів. При

цьому, необхідно зазначити, опрацьовується не тільки дане видання, а і ті, що мають додаткову інформацію, яка відноситься до головного.

Основний етап передбачає отримання належного уявлення про документ, чіткого розуміння його основної мети, новизни, цінності, що він передбачає. Так, пройшовши такі стадії, можна переходити до процесу написання анотації.

Під час третього етапу утворюється єдиний, логічно зв'язаний текст. Вихідний текст у більшості випадків має високий ступінь узагальнення та винесення лише тієї інформації, що вважається найбільш цікавою.

Протягом відтворення таких стадій, результатом переробки первинного документа стає вторинне документальне джерело інформації. Треба пам'ятати, що анотація є носієм макроінформації, тобто не передає змісту документа, а вказує на наявність якихось конкретних даних в оброблюваному документі, вона лише перелічує найосновніші питання та проблеми, окреслені в першоджерелі.

Необхідно зазначити, що така коротка, стиснута характеристика звісно не може замінити видання в цілому, на що здатен, наприклад, реферат, але роль її в інформаційному середовищі неодмінно визначна. Правильно складена анотація – вірний шлях до отримання цінної інформації.

У відповідності з цільовим призначенням розрізняють два види анотації – довідкова та рекомендаційна. Мета першої – дати коротку інформацію про зміст і специфіку твору друку. Такі анотації використовують для характеристики наукових, навчальних, довідкових видань. Рекомендаційні анотації переслідують мету зацікавити читача, показати значення і специфіку даної книги, її місце в ряду інших, близьких за змістом і призначенням. Частіше за все в інформаційному вимірі більшу перевагу надають довідковій анотації, таке відношення можна пояснити тим, дані подаються здебільшого у чистому виді, тобто не використовуються різноманітні аргументи та слова, що впливають на свідомість людини з метою її зацікавити та спонукувати до придбання [1].

Для того, щоб зрозуміти значну інформаційну функцію анотації, треба розглянути її роль у різних сферах діяльності. Так, у науковій області вона розрахована на інформування фахівця певної галузі науки і намагається відповідати його інтересам. Наприклад, анотації авторефератів надають основні дані стосовно результатів досліджень науковця, його винаходів, що несе певну цінність для наукового доробку. Анотації наукових статей повідомляють про певні проблеми та питання дослідження, а вміщуються лише у декілька простих речень. Книжкові чи видавничі анотації виконують виразну рекламну роль, але цим їх інформативність не зменшується. Загалом, ознайомившись з подібною стислою інформацією, наприклад, художнього видання, можна відразу ж в отримати певні знання стосовно автора, жанру твору, обставин його створення або навіть і досягнень за його написання. Бібліографічні анотації мають у собі відомості, що певним чином розкривають або уточнюють назву документа. Крім того, не менш важливою функцією анотації є пошукова. Вона дозволяє нам серед значного масиву документів встановити місцезнаходження необхідного видання, що необхідно для інформаційно-пошукових систем [2, с.59-60].

Під час здійснення процесу анотування необхідно розуміти свою відповідальність перед тими, хто отримає нагоду ознайомитися з такою інформацією, адже подані дані хоч і у невеликій кількості речень, але мають бути побудовані відповідно меті загального тексту. Неповне, одностороннє уявлення про документ не принесене позитивних результатів. Невірно зазначена чи невірно зрозуміла інформація розчарує людину у виданні, до якого вона звернулася та і марно витратить її час.

Отже, роль анотування у інформаційному середовищі значна, хоча і процес створення анотації достатньо складний. Він вимагає не тільки наукових знань та навичок з цієї області, а також і творчих здібностей. Тому, для вирішення даної проблеми на сьогодні намагаються

автоматизувати цей вид аналітико-синтетичної обробки. Саме це дозволить скоротити час, який витрачається на анотування, зробить процес більш оперативним та якісним. Ще однією проблемою є те, що єдиної методики анотування, яка б охоплювала різні види документів не має, через це для кожного конкретного випадку розробляють спеціальну методику, куди входять різноманітні методичні вказівки, правила для найкращого способу викладу інформації. Однак, саме анотації сприяють швидкій адаптації серед великої кількості документів, їх інформативність достатньо висока, тому можна сказати, що це найголовніший інструмент інформаційного пошуку.

ЛІТЕРАТУРА

1. Аннотация как вид рекламы [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.rusnauka.com/21_DNIS_2009/Philologia/49604.doc.htm. – Загл. с экрана.
2. Власова Г. В. Аналітико-синтетична переробка інформації: навч. посіб. / Г. В. Власова, В. І. Лутовина, Л. І. Титова. – К.: ДАККіМ, 2006. – 291 с.
3. ГОСТ 7.9–95. (ИСО 214-76). Реферат и аннотация. Общие требования [Электронный ресурс]. – Заменяет 7.9–77; введ. 01.07.1997. – Минск: Межгосударственный совет по стандартизации, метрологии и сертификации, 1997. – Режим доступа: <http://www.gosthelp.ru/gost/gost7248.html>.
4. Кушнарченко Н. М. Наукова обробка документів: підручник / Н. М. Кушнарченко, В. К. Удалова. – 4-те вид., перероб. і доп. – К.: Знання, 2006. – 334 с.
5. Фролова Н. А. Реферирование и аннотирование текстов по специальности (на материале немецкого языка): учеб. Пособие / Н. А. Фролова. – ВолгГТУ, Волгоград, 2006. – 83 с.

УДК 659.11:654.15(477)(043)

*Н. А. Трубіна
/м. Маріуполь/*

ВЛАСТИВОСТІ РЕКЛАМНИХ КАМПАНІЙ ОПЕРАТОРА МОБІЛЬНОГО ЗВ'ЯЗКУ - «КИЇВСТАР»

Актуальність досліджуваної теми полягає в тому, що реклама має велике значення у розвитку економіки та поширенні послуг протягом останніх десятиліть і незмінно збільшується. Значною мірою це обумовлено тим, що послуги є фундаментом інформаційної економіки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій дає підстави стверджувати, що проблематику рекламної компанії «Київстар» у своїх роботах висвітлювали такі вітчизняні вчені: Л. Федотова, Г. Ніколайшвілі, Н. Комарова, Н. Бутенко та ін.

Компанія «Київстар» - лідер серед операторів мобільного зв'язку України. Компанія була заснована у 1994 році, послуги мобільного зв'язку надає з 1997 року.

Рекламна кампанія передбачає вплив на цільову аудиторію через сукупність певних семантичних особливостей, які будуть докорінно відрізнятися від семантики конкурентів.

Мобільний оператор «Київстар» використовує у своїй рекламній кампанії: організованість, стрункість, порядок, структурованість, надійність та земна обґрунтованість; прагматична розсудливість, земна раціональність, усвідомлене розуміння на 48% та простір, дистанція, можливість розуміння, виходу назовні й за границі обмежень; піднесення, легкість, повітряність, оцінка перспектив, вічність, майбутнє, мінливість на 35%.

Ці показники свідчать про те, що мобільний оператор «Київстар» будує свою рекламну кампанію на основі дуже чітко продуманих, виважених заходів, які в деяких випадках можуть мати навіть трохи агресивний характер.

Слоган мобільного оператора «Київстар»: «Якість - це природа «Київстар» виражає трохи агресивний тип реклами: нав'язування, упередження, формування нової клієнтської бази через виявлені в рекламних зверненнях такі семантичні риси, як емоційність, вміння притягувати людей, великі прагнення досягти ідеалу тощо.

Компанія «Київстар» розробила соціальну програму для споживачів, в яку входять мобільна культура для авіапасажирів, мобільна культура за кермом, в школах та громадських місцях.

Мобільна культура для авіапасажирів. До програми «Мобільна культура» приєднався найбільший український авіаперевізник - компанія «Аеросвіт». Партнерство двох національних компаній, кожна з яких є лідером у своїй галузі, надзвичайно важливий етап формування мобільної культури суспільства. Адже в цьому випадку йдеться не лише про повагу до оточуючих і комфорт, а й про безпеку пасажирів під час авіаперельоту. Результатом цієї співпраці стала тримісячна інформаційна кампанія на борту авіалайнерів компанії «Аеросвіт».

За результатами 2011 р. (згідно дослідження Brand Progress Tracking компанії GfK Ukraine) «Київстар» досяг лідерства серед українських рекламодавців за показником «Бренд, якому найбільше віддається перевага» — він досяг 45%. Також у 2011 році компанії вдалося об'єднати високі фінансові показники зі сприйняттям аудиторії «Краще співвідношення ціни та якості».

Протягом 2011 року компанія випустила 7 TV-реклами: відео-роліки «Свадьба», «Альпініст», «Вчителька», «Сусідки», «Батько», «Україна (Богдан Ступка)», «Село». Також у 2011 році компанія «Київстар» випустила 5 сюжетів для зовнішньої реклами, які були розміщені на билбордах «Шапочки по 25 копійок», «Знижки до 50%», «Програма подяки», «I love Ukraine», «Село», «Україна (making of)».

Протягом 2012 року компанія випустила 9 сюжетів TV-реклами: «Порт», «Олег Скрипка (Літак)», «Олег Скрипка (Трембіта)», «Знай Україну», «Війна», «Людина і борд», «Теревеньки», «Ляльковий театр», «Кіно «Полювання на ведмедя».

Зовнішня та друкована реклами у 2012 році наступні: «Королева», «Собака», «Додати друга», «Місто», «Шахи».

У першій половині 2013 році компанія більше випускає TV-реклами, а саме: відео-ролік «Мама», «Дача», «Унікальний проект», «Вокзал», «Поїзда».

Зовнішня та друкована реклами у 2013 році наступні: «Годівниця», «Щит».

Загальний дохід «Київстар» за 2012 рік зріс на 2% і склав 13392 млн. грн. Основну виручку принесли компанії послуги мобільного зв'язку - за рік дохід від цього напрямку склав 12326 млн. грн. У 4-му кварталі 2012 року дохід від мобільного зв'язку зросла на 4 %, до 3,190 млрд. грн.

Дохід від фіксованого бізнесу за 2012 рік склав 1066 млн. грн., збільшившись на 10% порівняно з 2011 роком. Суттєво зросли доходи від послуги «Домашній Інтернет» - на 74 % порівняно з 2011 роком і на 77 % в порівнянні з 4 - м кварталом 2011 року. Чинниками зростання доходів у всіх напрямках стали збільшення абонентської бази та зростання споживання голосових послуг, послуг доступу в інтернет і цифрового контенту.

Показник операційного прибутку EBITDA в 2012 році склав 6867 млн. грн., при маржі в 51,3 %, що на два процентних пункти нижче, ніж у 2011 році. Основними чинниками зниження маржі стали зниження цін на голосові послуги в мобільному бізнесі, 7% - ий ріст операційних витрат, у тому числі і на обслуговування мережі, що було пов'язано із збільшенням платежів за радіочастотний ресурс майже на 9 % і підвищенням тарифів на електроенергію. «Київстар» продовжує бути одним з найбільших платників податків України: у 2012 році компанія сплатила до державного бюджету понад 3,4 млрд. грн. податків і зборів.

Незважаючи на технологічну стагнацію телеком-ринку України, обумовлену відсутністю ліцензій на зв'язок третього покоління 3G, «Київстар» продовжує інвестувати в забезпечення зростаючих потреб абонентів у якісних послугах мобільного та фіксованого зв'язку. Кількість абонентів мобільного та фіксованого зв'язку збільшується, абоненти споживають усе більше послуг, при цьому їх щомісячні витрати знижуються.

Компанія «Київстар» по відношенню до свого рекламного бюджету поводить ся «мобільно». Це означає, що якщо є необхідність збільшити рекламний бюджет, то це швидко відбувається.

Соціальна рекламна кампанія «Київстар» «Розкажи дітям про безпеку в інтернеті», яка пройшла в квітні 2012 року, отримала бронзу в номінації «Соціальна реклама та благодійність» щорічного конкурсу Effie awards 2012. Інтернет-кампанію для проекту розробило цифрове агентство Prodigі. У центрі інформаційної кампанії збірний образ шахраїв, які підстерігають не тільки дітей, але навіть їх батьків в мережі.

Що ж стосується 2011 року, то за даними Асоціації зовнішньої реклами України, «Київстар» тільки на зовнішню рекламу витратив 10,2 млн. грн. (перше місце в «МТС» - 12, 1 млн. грн.).

У 2012 році рекламний бюджет «Київстар» склав близько 120 млн. грн. Причому 70% з них було виділено на рекламу на телебаченні.

У 2012 році «Київстар» як і раніше воліє більше коштів вкладати у ТВ-рекламу. Так, у серпні 2012 року «Київстар» посів 13-е місце серед найбільших рекламодавців на українському ТБ.

Рекламний ролик «Батько» продовжує приносити нагороди креативних фестивалів. Він приніс срібло 22-го Московського Міжнародного Фестивалю Реклами, який відбувся у вересні 2012 року.

Саме тому, можна відзначити, що активні рекламні компанії, які дуже дорогі приносять позитивний результат у вигляді прибутку та збільшення кількості абонентів.

Ефективність TV-реклами перевершує і ефективність від реклами зовнішньої: на бігбордах, плакатах і фасадах будинків. Хоч останні і знаходяться постійно на очах у потенційних споживачів, але їх вплив на почуття і підсвідомість не настільки потужне. Та й аудиторія, яка зможе побачити таку рекламу, не настільки обширна. Якщо телевізор дивляться всі школярі, бізнесмени, продавці, вчителі, студенти та пенсіонери, то на зовнішню рекламу, особливо розташовану далеко не в кожному регіоні міста, можуть побачити тільки деякі.

З вище викладеного можна зробити висновок, що компанія «Київстар», з кожним роком збільшує випуск саме TV-реклами. Телевізійна реклама корисна переважно тим, що вона створює компанії найширшу популярність. Рекламна компанія «Київстар» ефективна і тому приносить прибуток, отже це грає важливу роль в діяльності даного оператора.

ЛІТЕРАТУРА

1. Київстар – оператор №1 на ринку мобільного зв'язку, один з найкращих брендів в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.kyivstar.ua/kr/about/about/kyivstar_today/
2. Офіційний сайт компанії «Київстар»[Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.kyivstar.ua/kr/about/about/history/>.
3. Полещук І.Ф. Реклама, як важливий елемент системи маркетингових комунікацій. Вінницький торговельно-економічний інститут КНТЕУ / Г.С. Азеріна, М.Б. Площенко, І.Ф. Полещук – 2012. – с. 24-25.
4. Телекомунікаційні технології на ринку маркетингових комунікацій України // Маркетинг в Україні.-2013.-№1.-С. 23-27.

ДОКУМЕНТНО-ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ

УДК 004.052.42(043)

В. А. Величанский

/г. Донецк/

ОРГАНИЗАЦИОННЫЙ МЕТОД ПОВЫШЕНИЯ УРОВНЯ ДОСТОВЕРНОСТИ ДОКУМЕНТАЦИОННОГО ОБЕСПЕЧЕНИЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ПРЕДПРИЯТИЯ

С развитием предприятия, происходит увеличение объема коммуникаций с источниками информации относящихся к внешней среде, а расширение и появление новых структурных подразделений и филиалов оказывает воздействие на документопотоки, циркулирующие внутри предприятия. Воздействие внешней и внутренней среды предприятия на документопотоки, проявляется в росте звеньев источников информации и в увеличении количества создаваемых документов, что влечет за собой повышение вероятности возникновения ошибок и искажений. В связи с этим особую актуальность приобретает решение проблем, связанных с организацией работы с документированной информацией для принятия качественных управленческих решений, использование эффективных методов повышения уровня достоверности и полноты первичной информации для обеспечения управления предприятием.

Исследованию данной темы посвящены работы отечественных и зарубежных ученых, таких как: Крулькевича М. И., Титоренко Г. А., Крамаренко В. В., Брагина В. Н., Стоунбрейкера М.

Целью работы является исследование существующих инструментов по совершенствованию организации работы с документами, анализ современных методов повышения уровня достоверности информационного обеспечения управления предприятием.

Объект исследования – инфомационно-документационное обеспечение управления.

Предмет исследования – организационные методы повышения уровня достоверности документационного обеспечения управления предприятием.

Анализируя работу служб документационного обеспечения управления на украинских предприятиях в современных условиях можно выделить ряд ошибок в системах традиционного делопроизводства и электронного документооборота, которые влияют на уровень достоверности информации. Предпосылкой возникновения представленных ошибок, является результат отсутствия системных мероприятий по организации рациональной обработки информации.

Среди возможных типичных ошибок и искажений, возникающих в процессе создания, передачи и работы с документными ресурсами можно назвать:

- пропуски и лишние признаки в первичных документах;
- ошибки в сопроводительных документах;
- смещение записей с отведенных мест;
- нечеткое заполнение документов;
- отсутствие отдельных документов в комплектах [1].

Под достоверностью информации следует понимать степень адекватности отражения ею реальных ситуаций или процессов. Само понятие «достоверность», предполагает, таким образом, не абсолютное (100%) соответствие, а относительное. Достоверность информации зависит от наличия в ней ошибок, искажающих действительные параметры, факторы и показатели [1]. Обеспечение получения достоверной информации достигается за счет анализа, выявления ошибок и искажений в источнике информации в процессе его создания, обработки, хранения и передачи.

Рассмотрим существующие инструменты по повышению эффективности работы с документированной информацией, в частности методы повышения уровня ее достоверности. Известны организационные, аппаратные, кодовые и программные методы повышения уровня

достоверности информации. На большинстве отечественных предприятий, которые внедрили систему электронного документооборота, используются только программные методы повышения уровня достоверности, но для достижения максимального результата необходимо комбинировать программные методы с организационными методами.

Организационные методы позволяют не только выявить ошибки, но и предотвратить их возникновение. Доступность организационных методов обусловлена сравнительно низкими затратами и простотой их применения. Организационные методы включают следующие системные мероприятия, направленные на повышение уровня достоверности информации:

- повышение культуры обработки информации в службах документационного обеспечения управления. Результат достигается при проведении тренингов внутри предприятия, которые ориентированы на развитие навыков аналитической обработки информации и анализа информационных потоков с помощью информационных технологий;

- описание процедур подготовки и прохождения документов внутри предприятия. Данное мероприятие способствует разграничению прав доступа к документу, направленное на уменьшение вероятности преднамеренного допущения ошибок в документе недобросовестными сотрудниками;

- стандартизация обработки первичной информации на этапе создания документа. Применение заранее созданных стандартизированных таблиц, графиков и шаблонов, для снижения нагрузок и затрат времени необходимых для обработки документов сотрудниками;

- интерпретация и фильтрация полученной информации выявление истинного знания в той или иной информации;

- анализ возможности исключения промежуточных лишних звеньев передачи информации [2];

- внедрение систем электронного документооборота, которые имеют наиболее эргономичный интерфейс экранной формы документа. Реквизиты экранной формы документа должны соответствовать государственным стандартам, регулирующим унифицированные системы документации;

- применение дисциплинарных взысканий с сотрудников, которые допустили ошибки в обрабатываемых документах. Предусмотрение ответственности сотрудников в локальных нормативных актах предприятия;

- премирование сотрудников за добросовестное выполнение трудовых обязанностей.

Выявление недостоверной информации может осуществляться на основе сбора статистических данных об ошибках в течение длительного периода времени и на основе выборочных обследований структурных подразделений. Массовые статистические наблюдения дают возможность выявить количество и структуру ошибок, а также причины их возникновения [1].

Таким образом, проведение организационных мероприятий по совершенствованию организации работы с бумажными и электронными документами, применение современных методов повышения уровня достоверности информации позволят службам документационного обеспечения управления предприятия значительно улучшить качество информационной деятельности, обеспечить руководителей достоверной информацией для принятия своевременных управленческих решений.

ЛИТЕРАТУРА

1. Крулькевич М. И. Информационная деятельность в организациях / М. И. Крулькевич, Е. М. Сыськова. – Донецк: ДонНУ Украины, 2001. – 176 с.

2. Курдюмова И.А. Оптимизация информационно-аналитической работы при управлении организацией // Інформаційні технології і системи в документознавчій сфері : матеріали II міжнар. наук.-практ. конф., 03 квітня – 05 квітня 2012 р. – Донецьк : ДонНУ, 2012. – С. 52-53.

**ІНФОРМАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ:
НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ**

Діяльність органів місцевого самоврядування є досить різноплановою, внаслідок чого потребує відповідного законодавчого врегулювання. Сьогодні в Україні діє низка законів та підзаконних актів, на основі яких місцеві ради та їх виконавчі органи здійснюють повноваження щодо управління різними галузями народного господарства, надання адміністративних послуг та ін.

Систему нормативно-правових актів, що регламентують організацію та функціонування органів місцевого самоврядування становлять: Конституція України, Європейська хартія місцевого самоврядування, закони України, укази та розпорядження Президента України, постанови та розпорядження Кабінету Міністрів України, акти органів місцевого самоврядування, а також акти, прийняті на місцевих референдумах.

Законодавчі акти, що складають нормативно-правову базу інформаційного забезпечення органів місцевого самоврядування можна розподілити на дві основні групи. Перша представлена документами, які регламентують загальну діяльність органів місцевого самоврядування, їх співробітників, встановлюють структуру й компетенцію рад та їх виконавчих органів, а саме законами України: «Про місцеве самоврядування в Україні» [11], «Про службу в органах місцевого самоврядування» [17], «Про статус депутатів місцевих рад» [18]. До другої групи документів належать законодавчі акти, що регламентують інформаційні процеси та інформаційні відносини рад та їх виконавчих органів, основними з яких є закони України: «Про інформацію» [9], «Про порядок висвітлення діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування засобами масової інформації» [14], «Про Національну програму інформатизації» [12], «Про Концепцію Національної програми інформатизації» [10], «Про електронні документи та електронний документообіг» [2], «Про захист інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах» [7], «Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007-2015 роки» [13] тощо.

Чільне місце серед нормативно-правових актів займають: постанови Кабінету Міністрів України «Про Порядок оприлюднення у мережі Інтернет інформації про діяльність органів виконавчої влади» [15], «Про заходи щодо створення електронної інформаційної системи «Електронний уряд» [8]; розпорядження Кабінету Міністрів України «Про затвердження «Концепції формування системи національних електронних інформаційних ресурсів» [3], «Про затвердження заходів і реалізації Концепції формування системи національних електронних інформаційних ресурсів» [4], «Про затвердження плану заходів з виконання завдань, передбачених Законом України «Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007-2015 роки» [5]; наказ Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України «Про затвердження Порядку координації діяльності органів державної влади, органів місцевого самоврядування, військових формувань, підприємств, установ і організацій незалежно від форм власності з питань запобігання, виявлення та усунення наслідків несанкціонованих дій щодо державних інформаційних ресурсів в інформаційних, телекомунікаційних та інформаційно-телекомунікаційних системах» [6].

Аналіз нормативно-правового поля України засвідчує, що в нашій державі наявна низка законодавчих та інших нормативно-правових актів спрямованих на регулювання, захист та розвиток вітчизняного інформаційного простору. Зовнішня експертиза, яка неодноразово здійснювалася, зокрема представниками ОБСЄ, підтвердила, що законодавча та нормативно-правова база функціонування інформаційної сфери України в цілому відповідає європейським нормам. Тобто можна вести мову про те, що сьогодні в нашій державі вже створено основи такої галузі українського законодавства як інформаційне право.

Проте поряд з тим, що в Україні прийнято низку нормативно-правових актів на означеному напрямі, важливою проблемою залишається певна несистемність вітчизняної правової політики в інформаційній сфері, зокрема з огляду на те, що почасти законодавчі акти ухвалюються з метою вирішення тактичних завдань, без урахування стратегічних орієнтирів та об'єктивних українських умов [1].

Як наслідок, значна кількість питань функціонування інформаційної сфери в Україні залишається досі недостатньо врегульованою на законодавчому рівні – це стосується як проблем інфраструктури, так і діяльності ЗМІ, інформаційно-аналітичних установ тощо.

На сьогодні актуальним постає питання вдосконалення українського інформаційного законодавства у сфері створення, поширення та використання інформації відповідно до сучасних потреб та викликів.

На думку значної кількості вітчизняних правознавців таке вдосконалення має відбуватися шляхом кодифікації – розробки та прийняття Інформаційного кодексу України (Кодексу України про інформацію), який чітко визначить суб'єктів, максимально врахує їх права та законні інтереси, забезпечить єдині підходи та принципи до регламентації відносин в інформаційному просторі, а також надасть визначення низці термінів в інформаційній сфері, зокрема «національний інформаційний простір», «державна інформаційна політика», «інформаційно-психологічна безпека» тощо [19].

Варто зауважити, що про необхідність розробки такого кодексу йшлося ще в Указі Президента України «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 31 жовтня 2001 року «Про заходи щодо вдосконалення державної інформаційної політики та забезпечення інформаційної безпеки України»[16]. Окрім того, необхідність прийняття Інформаційного кодексу України законодавчо закріплено в «Основних засадах розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007–2015 роки» [5].

ЛІТЕРАТУРА

1. Додонов О. Г. Інформаційна політика органів державної влади: напрями удосконалення / О. Г. Додонов, О. В. Литвиненко, С. О. Янішевський // Стратегії розвитку України: теорія і практика. – К.: НІСД, 2002. – 637 с.
2. Про електронні документи та електронний документообіг : закон України від 22 травня 2003 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 36. – Ст. 275.
3. Про затвердження «Концепції формування системи національних електронних інформаційних ресурсів» : розпорядження Кабінету Міністрів України від 5 травня 2003 р. № 259-р // Офіційний вісник України. – 2003. – № 18. – Ст. 864.
4. Про затвердження заходів і реалізації Концепції формування системи національних електронних інформаційних ресурсів [Електронний ресурс] : розпорядження Кабінету Міністрів України від 31 грудня 2003 р. № 828-р. – Режим доступу : zakon.rada.gov.ua.
5. Про затвердження плану заходів з виконання завдань, передбачених Законом України «Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007-2015 роки» [Електронний ресурс] : розпорядження Кабінету Міністрів України від 15 серпня 2007 р. № 653-р. – Режим доступу : zakon.rada.gov.ua.
6. Про затвердження Порядку координації діяльності органів державної влади, органів місцевого самоврядування, військових формувань, підприємств, установ і організацій незалежно від форм власності з питань запобігання, виявлення та усунення наслідків несанкціонованих дій щодо державних інформаційних ресурсів в інформаційних, телекомунікаційних та інформаційно-телекомунікаційних системах : наказ Держспецзв'язку від 10 червня 2008 р. № 94 // Офіційний вісник України. – 2008. – № 52. – Ст. 196.
7. Про захист інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах : закон України від 31 травня 2005 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2005. – № 26. – Ст. 347.
8. Про заходи щодо створення електронної інформаційної системи «Електронний уряд» : постанова Кабінету Міністрів України від 24 лютого 2003 р. № 208 // Офіційний вісник України. – 2003. – № 9. – Ст. 378.
9. Про інформацію : закон України від 2 жовтня 1992р. // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 48. – Ст. 650.

10. Про Концепцію Національної програми інформатизації : закон України від 4 лютого 1998 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1998. – № 27–28. – Ст. 182.
11. Про місцеве самоврядування в Україні : закон України від 21 травня 1997 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1997. – № 24. – Ст. 170.
12. Про Національну програму інформатизації : закон України від 4 лютого 1998 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1998. – № 27–28. – Ст. 181.
13. Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007-2015 роки : закон України від 9 січня 2007 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2007. – № 12. – Ст. 102.
14. Про порядок висвітлення діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування засобами масової інформації: закон України від 7 червня 2001 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1997. – № 49. – Ст. 299.
15. Про Порядок оприлюднення у мережі Інтернет інформації про діяльність органів виконавчої влади : постанова Кабінету Міністрів України від 4 січня 2002 р. № 3 // Офіційний вісник України. – 2002. – № 1. – Ст. 57.
16. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 31 жовтня 2001 року "Про заходи щодо вдосконалення державної інформаційної політики та забезпечення інформаційної безпеки України": указ Президента України від 6 грудня 2001 року № 1193/2001. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: zakon.rada.gov.ua
17. Про службу в органах місцевого самоврядування : закон України від 7 червня 2001 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 33. – Ст. 175.
18. Про статус депутатів місцевих рад : закон України від 11 липня 2002 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2002. – № 40. – Ст. 290.
19. Проект Концепції реформування законодавства України у сфері суспільних інформаційних відносин [Електронний ресурс]. – Режим доступу : bezpeka.com

УДК 004: 008(043)

Л. Ф. Грінберг
/м. Київ/

ВПЛИВ ЯКОСТІ ДОКУМЕНТНО-ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НА ПРОДУКТИВНІСТЬ УПРАВЛІНСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Зміни у політичному, економічному та суспільному житті незалежної України зумовили й особливості формування на сучасному етапі документно-інформаційного забезпечення управління (на усіх без винятку рівнях) та суміжних галузей як сукупності публікацій на різних носіях інформації. Вони постійно створюються й використовуються в управлінській діяльності для обміну інформацією. Широке впровадження глобальних комп'ютерних мереж дає змогу розширювати міжнародні економічні зв'язки, працювати у відкритому інформаційному просторі, створювати проблемно-орієнтовані бази даних. Витрати, наприклад, консалтингових фірм на документно-інформаційне забезпечення при виконанні маркетингових досліджень того чи іншого сегменту ринку становлять до 10 % вартості проекту, причому значних матеріальних і трудових ресурсів потребує збирання первинної інформації, яка є базою для проведення досліджень. Завдання відбору інформації, її аналітичної обробки і систематизації є завданням інформаційних працівників.

Мета доповіді полягає в актуалізації питання ефективного функціонування та успішного вирішення першочергових завдань документно-інформаційного забезпечення галузі управління.

Для реалізації мети доповіді розглянуто конкретні завдання:

1. Обґрунтування шляхів найбільш оперативного, раціонального забезпечення професійних інформаційних потреб та узагальнення формування й функціонування інформаційного забезпечення фахівців галузі управління.

2. З'ясування впливу якості документно-інформаційного забезпечення на реалізацію нових інформаційних потреб досліджуваної категорії споживачів інформації.

3. Визначення магістрального напрямку підготовки фахівців спеціальності „Документознавство та інформаційна діяльність”.

Для ефективної роботи зазначеної категорії необхідні знання джерел інформації, характеристик інформаційних масивів: розпорошення інформації, старіння, актуальності інформації, оцінювання характеристик інформації – якісних (достовірність, об’єктивність, однозначність, своєчасність, релевантність, пертинентність, актуальність), кількісних (повнота, достатність), ціннісних.

Знання, будучи кінцевим продуктом на ринку інформаційних послуг, характеризують інформаційну сферу, яку можна розуміти, по-перше, як духовну діяльність людей з виробництва й обміну інформацією, яка впливає на перебіг важливих соціальних процесів, на формування культури; і, по-друге, галузь матеріального виробництва і послуг по створенню необхідних умов для виробництва інформації та документів як носіїв інформації.

Сучасній структурі інформаційних потреб фахівців галузі управління властиві загальні ознаки, зумовлені процесами впровадження нових інформаційних технологій в управлінську діяльність, і характерні особливості, пов’язані з конкретною спеціалізацією та високою динамікою змін інформаційного простору. На інформаційні потреби впливають такі фактори, як рівень інформаційної культури, запас знань, що, у свою чергу, залежать від рівня освіти, характеру і стажу роботи, віку, кваліфікації. Але інформаційні потреби залежать передусім від характеру виконуваної роботи.

Завдяки інформаційній взаємодії між суб’єктом і об’єктом управління, у результаті інформаційно-комунікаційного процесу система виробляє команди управління для підтримання своєї життєдіяльності і виконання поставлених перед нею цілей та потребує зворотного зв’язку.

Управлінська діяльність вирізняється інтелектуальним характером, що виражається в її спрямованості на вироблення, прийняття та практичну реалізацію управлінських рішень, покликаних змінювати у бажаному напрямі стан і розвиток суспільних процесів, свідомість, поведінку і діяльність людей. Вона має бути здатною відображати соціальну дійсність і все, що відбувається в ній; розкривати наявні в ній ресурси, засоби і резерви; знаходити оптимальні способи її удосконалення і переведення на новий рівень.

За своїм предметом, з яким вона нерозривно пов’язана, управлінська діяльність є інформаційною. Інформаційний характер управлінської діяльності виявляється в необхідності постійного одержання, осмислення, систематизації, зберігання, видачі спеціальної і, перш за все, управлінської інформації.

Управлінська діяльність є складним соціально-психологічним явищем з чітко вираженою домінантою волі. Кожна людина, що зайнята нею, практично постійно здійснює розумові та вольові операції аналізу, оцінювання, прогнозування, вибору, прийняття рішення, підпорядкування і виконання, команди і контролю тощо. Це створює в колективах установ особливий соціально-психологічний мікроклімат, що активно впливає на свідомість, почуття, життєві орієнтації людини і формує певний тип поведінки і діяльності.

Управлінська діяльність завжди виступає колективістською, оскільки здійснюється в колективі та одночасно передбачає взаємодію з колективом людей в інших підрозділах по вертикалі й по горизонталі. У ній має місце спеціалізація за певними предметами, змістом і видами, яка вимагає кооперації з метою досягнення комплексної реалізації компетенції установи і в цілому функцій управління.

Управлінська діяльність багатогранна за своїми проявами. Це і люди, і знання, й інформація, і технічні засоби, які утворюють складне комплексне явище. Тільки зважене, збалансоване залучення в дію всіх елементів управлінської діяльності здатне надавати їй раціональності та ефективності.

В умовах інформатизації суспільства, широкого впровадження і використання комп'ютерних технологій у різних галузях народного господарства, соціальним замовленням вищій школі є підготовка фахівців за спеціальністю „Документознавство та інформаційна діяльність”.

Популярність підготовки фахівців зі спеціальності „Документознавство та інформаційна діяльність”, її своєчасність і перспективність зумовлена суспільно важливою роллю документа (у тому числі електронного) у сучасному світі і актуалізацією інформаційних процесів у всіх видах людської діяльності, прояв спільної основи, притаманної багатьом напрямкам суспільного інтелектуального розвитку, його глобалізації.

Як показує вітчизняний досвід, оснащення сучасною технікою може і не дати відчутних позитивних результатів. Колосальний потенціал національних інформаційних ресурсів, що зберігаються в бібліотеках, службах науково-технічної інформації, архівах, найчастіше залишається незатребуваним через низький рівень інформаційної культури, невміння сформулювати власну інформаційну потребу, оперативно знайти, проаналізувати і синтезувати нове знання, подати його раціональним способом завершити цей процес формуванням остаточного якісного інформаційного продукту.

Поширення нових інформаційних технологій та їх проникнення в усі сфери людської діяльності зумовлюють необхідність пошуку нового підходу до підготовки споживачів інформації. Сутність його полягає у переході до комплексної підготовки споживачів інформації, які володіють методами багатоаспектної інформаційної діяльності, включаючи використання інновацій.

Одним з головних завдань інформаційного менеджменту є комплексне інформаційне забезпечення користувачів найбільш повною і достовірною фактографічною і концептуальною інформацією, особливо порівняльного і прогностичного характеру щодо стану, тенденцій і перспектив розвитку певної предметної галузі.

В умовах існування значної кількості різноманітних інформаційних джерел і масивів інформації перед спеціалістом виникає завдання визначення відносної цінності різних джерел інформації з точки зору їх використання у діючих системах інформаційного забезпечення. За допомогою логічного аналізу існуючої інформації, систематизованої у вигляді інформаційного поля, тобто аналізу сукупного змісту інформаційного потоку, який передбачає знання джерел інформації, навички інформаційного пошуку тощо, спеціаліст може одержати необхідну інформацію для забезпечення інформаційних потреб користувачів, але успішність діяльності інформаційного спеціаліста у виконанні цих завдань залежить від того, наскільки він, власне, сам є компетентним експертом, зокрема в галузі використання інформаційних джерел, визначення інформаційних потреб користувачів інформації.

Традиційне інформаційне забезпечення вже не завжди здатне оперативно і повно задовольняти потреби у професійній інформації. Новітні інформаційні технології принципово розширюють можливості інформаційного забезпечення фахівців у галузі управління, оскільки дозволяють використовувати сучасні канали одержання інформації та професійні джерела.

З підвищенням вимог до сфери документно-інформаційного забезпечення все більшого значення набуває вміння фахівців у галузі управління розвивати власний стиль опанування інформацією. Це сприяє ліквідації розриву між досягнутим ними рівнем знань і новаціями у теорії та практиці інформаційного забезпечення.

Працівники, що займаються інформаційним забезпеченням осіб, які приймають рішення, повинні вчасно помітити виникнення проблемної ситуації, мають бути висококваліфікованими спеціалістами в галузі науки управління, володіти методами прогностичних досліджень.

Критерієм інформаційної культури людини, на наш погляд, слід вважати її вміння точно формулювати свою потребу в інформації, ефективно здійснювати пошук необхідної інформації серед сукупності інформаційних ресурсів, вміти добирати й оцінювати інформацію.

Спеціалісти, які готують інформацію для прийняття управлінських рішень, повинні надати її у вигляді цілісної картини, яка відображає об'єкт управління у зручному для сприйняття ракурсі, містить пропозиції варіантів альтернативної поведінки і можливих наслідків, дає змогу сприймати об'єкт у його динаміці.

Отже, першочерговим завданням є формування єдиного галузевого інформаційного середовища, а згодом і когнітивної системи, яка зможе задовольнити різноманітні потреби фахівців галузі управління та сприятиме постійній акумуляції фахового потенціалу, самореалізації, виникненню та поглибленню нових інформаційних потреб досліджуваної категорії споживачів інформації як особистості і професіонала.

УДК 005.92:004:339(043)

О. В. Дроздова
/м. Полтава/

ОСОБЛИВОСТІ УДОСКОНАЛЕННЯ ДОКУМЕНТООБІГУ ТОРГОВЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ НА ПРИКЛАДІ ВПРОВАДЖЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНОЇ СИСТЕМИ (АІС)

Актуальність теми дослідження пов'язана з тим, що документообіг є важливою ланкою діяльності торговельних підприємств, оскільки для сучасної України вдосконалення роботи документообігу торговельних підприємств є одним з актуальних завдань, що потребує науково обґрунтованих підходів, визначає не тільки інстанції руху документів, але і швидкість цього руху. Документообіг торговельної галузі – це рух документів в організації з моменту їх створення або отримання до завершення виконання або відправлення. З нечіткою організацією руху документів в даний час пов'язують багато недоліків в організації документного забезпечення діяльності апарату управління торговельної галузі.

Мета дослідження – охарактеризувати основні напрямки удосконалення функціонування документообігу на торговельних підприємствах на основі інформаційно-аналітичної системи.

Організація документообігу передбачає раціональний рух документів, що включає як операції з документами, так і всі їх переміщення, тобто їх отримання, розгляд, передачу на виконання, організацію виконання, посвідчення, оформлення і відправлення. Основними характеристиками документообігу є маршрут руху, який включає всі інстанції на шляху руху документа від створення чернетки (або від одержання) до підшивки в справу, і час, що витрачається на проходження документів по цьому маршруту буває занадто тривалим. Звідси головне правило організації документообігу - оперативне проходження часу.

На даний момент серед методів, спрямованих на вдосконалення документування торговельної галузі, виділяються дві групи: вдосконалення технології документообігу і скорочення обсягу документообігу. До першої групи відносять всі процедури проходження документів в торговельній установі: створення моделей документообігу, складання маршрутних карт технологічного процесу, розробка раціональних схем документообігу, схем руху торговельних документів та ін. Скорочення обсягу документообігу пов'язується з регламентацією документування, зменшенням кількості внутрішніх документів, раціоналізацією документації, створенням уніфікованих систем документації, розробкою уніфікованих вимог до текстів, а також використанням бездокументних зв'язків. Головна умова скорочення обсягів документів - впорядкування їх виникнення. Основним методом упорядкування процесу документування є уніфікація як окремих груп документів, так і всієї системи діловодства в торговельній галузі.. На практиці в торговельних установах це виражається в створенні різних систем документації, суворого встановлення переліку застосовуваних документальних форм і регламенті їх застосування. При уніфікації вилучаються зайві ланки, таким чином, вона дозволяє упорядкувати торговельні

документи і, тим самим, скоротити обсяг документообігу. У зв'язку з тим, що обсяг документації зростає через неякісне або несвоєчасне виконання рішень та доручень, велика роль у справі скорочення документообігу належить контролю виконання.

В умовах інформатизації суспільства потрібно приділяти більше уваги вдосконаленню технології документообігу торговельних підприємств шляхом впровадження автоматизованої системи документообігу; комп'ютеризації операцій складання і обробки торговельних документів. Принциповим розв'язанням проблем є комп'ютерна мережа, що зв'язує комп'ютери на робочих місцях в різних підрозділах організації у єдину локальну мережу. У цьому випадку відомості про роботу з документами, вводяться з робочих місць в підрозділах, можуть автоматично збиратися і накопичуватися на сервері мережі, формуючи базу даних про стан та історію документообігу торговельної організації. Для організації такої роботи з використанням мережі організації розробляються спеціальні програми, які дозволяють організувати, контролювати та відслідковувати переміщення по мережі електронних торговельних документів.

Вважаємо, що на торговельних підприємствах доцільно впроваджувати інформаційні аналітичні системи (ІАС), які дозволяють отримувати інформацію, створювати її та здійснювати її обробку та аналіз. Технологічна платформа ІАС дозволяє торговельному підприємству (організації) здійснювати інтеграцію та координацію бізнес-процесів. Крім того, ІАС забезпечує для організації єдиний інформаційний простір і гарантує, що ця інформація буде доступна на всіх функціональних рівнях ієрархії та управління. ІАС розглядається ще й як бізнес-додаток, що дозволяє вести облік співробітників (адреса, кваліфікація, посада, відпустки, зарплата, лікарняні листи, реєстрація, пільги, час, витрачена на роботу), бухгалтерський облік, контроль за матеріальними цінностями торговельного підприємства. Система дозволяє вносити й ефективно відслідковувати будь-які зміни. ІАС може використовуватися в корпораціях і великих компаніях торговельної галузі, де необхідний механізм гнучкого обліку персоналу й ресурсів.

Отже, завдяки використанню ІАС в документообігу на торговельних підприємствах прогноуються наступні результати:

- формування централізованої бази документів та інформації про хід їхнього виконання, яка доступна в будь-який момент часу;
- зменшення часу на виконання рутинних операцій, особливо щодо пошуку документів і пов'язаної з ними інформації;
- одержання адміністрацією торговельного підприємства своєчасної та об'єктивної інформації про стан виконання торговельних документів;
- збільшення прозорості документообігу, підвищення оперативності технологічної обробки документів і контролю за їх виконання;
- зменшення документів, що ведуться у паперовій формі, за рахунок поступового впровадження електронної форми для торговельних документів внутрішнього призначення, а також за рахунок виключення деяких технологічних документів.

Підкреслимо, що організація документообігу для торговельного підприємства, що спрямована на забезпечення своєчасного отримання інформації для прийняття управлінських рішень, зможе бути ефективною, якщо впроваджувати інформаційно-комунікаційні технології на системному рівні формування документообігу.

ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ДІЛОВОДСТВІ

XXI століття – століття інформації, яка переходить в якісно новий формат – електронний. Це стосується кожної сфери діяльності людини, у тому числі і діловодства. Значення діловодства як одного з напрямків управлінської діяльності визначається його універсальністю, оскільки інформаційну основу роботи будь-якої установи чи організації складають документи. На роботу з документами спеціалісти витрачають від 20% до 60% робочого часу. Оптимізацію ведення діловодства не можливо уявити без застосування новітніх інформаційних технологій. Вони безпосередньо впливають на якість, оперативність, економічність функціонування апарату управління, дозволяють уникнути дублювання функцій, звільняють керівників від виконання невластивих їм функцій. Впровадження інформаційних технологій у діловодство є актуальною темою, оскільки воно може облегшити та підвищити швидкість процесу роботи з документами.

Питання автоматизації діловодства, впровадження електронного документообігу знайшло своє відображення в дослідженнях Г.Г. Асєєвої, Г. О. Перехреста, Л. Я. Філіпової, Ю. П. Якимюк, М. Шейко О.В. Шпортко та В.В. Ступницького, Г. Сельченкової, В. Рудюка.

Метою дослідження є аналіз впливу інформаційних технологій на сучасне діловодство та характеристика основних принципів електронного документообігу і автоматизованих систем управління документами.

На сьогодні, інформаційні технології – це сукупність методів, засобів і прийомів, що використовуються для забезпечення ефективної діяльності людей в різноманітних виробничих і невиробничих сферах [1]. Одним з результатів використання інформаційних технологій у діловодстві є використання систем електронного документообігу. Електронний документообіг (обіг електронних документів) - сукупність процесів створення, оброблення, відправлення, передавання, одержання, зберігання, використання та знищення електронних документів, які виконуються із застосуванням перевірки цілісності та у разі необхідності з підтвердженням факту одержання таких документів [4].

До основних принципів електронного документообігу належать:

- однократна реєстрація документа, що дозволяє однозначно ідентифікувати документ в будь-якій інсталяції даної системи;
- можливість паралельного виконання операцій, що дозволяє скоротити час руху документів і підвищення оперативності їх виконання;
- безперервність руху документа, що дозволяє ідентифікувати відповідального за виконання документа (завдання) в кожен момент часу життя документа (процесу);
- єдина (або погоджено розподілена) база документної інформації, що дозволяє унеможливити дублювання документів;
- ефективно організована система пошуку документа, що дозволяє знаходити документ, володіючи мінімальною інформацією про нього;
- розвинена система звітності по різних статусах і атрибутах документів, що дозволяє контролювати рух документів по процесах документообігу і приймати управлінські рішення, ґрунтуючись на даних із звітів [3].

Програми, які забезпечують електронний документообіг називаються автоматизованими системами управління документами (АСУЦ). Нині на вітчизняному ринку презентовано кілька десятків програмних продуктів, призначених для автоматизації управління документами. АСУЦ можна класифікувати так:

- системи автоматизації діловодства (САД);
- системи електронного документообігу (СЕД);
- корпоративні системи управління документами (КСУД).

Найпоширенішими є системи електронного документообігу, бо вони дають можливість підвищити ефективність роботи співробітників установ, де досить великий обсяг документів, що пересилаються, або велика штатна чисельність персоналу.

В Україні користувачам пропонуються такі системи електронного документообігу:

- Система електронного документообігу та автоматизації бізнес-процесів Megapolis.DocNet;

- Система електронного документообігу «MasterDoc»;
- Система електронного документообігу «ДІЛО»;
- Програмно-методичний комплекс класу управління документами (Enterprise Content Management) і бізнес-процесами (Business Process & Workflow Management) - ІНТАЛСВ: Корпоративні документи і процеси;

- Система електронного документообігу ru:FossDoc;

- Система електронного документообігу АСКОД.

Популярною вважається система електронного документообігу «ДІЛО», що розробляється компанією НетКом Текнолоджи (НКТ), яка була створена в 1995 році групою фахівців, які займаються автоматизацією документообігу і контролем виконавчої дисципліни у органах державної влади України, комерційних і державних підприємств. Ця компанія є визнаним лідером на українському ринку систем автоматизації документообігу та діловодства. Близько 70 % відсотків працюючих СЕД на території України встановлені саме цією компанією. Система «ДІЛО» пропонує великий асортимент продуктів, таких як:

- Система електронного документообігу, контролю виконавчої дисципліни і керування підприємством «ДІЛО»;

- Підсистема ДІЛО-Web призначена для роботи з документами, проектами документів системи «ДІЛО» через мережу Internet;

- «Мобільний кабінет» працює з документами поза офісом в умовах відсутності постійного підключення до мережі, з ноутбука, з Інтернет-Кафе й за допомогою мобільних обладнань, таких як iPad, iPhone, смартфони, комунікатори, а також мобільні телефони;

- Система автоматичного пересилання «Діло - Post» призначена для синхронізації, реплікації документів декількох БД «ДІЛО».

Система «ДІЛО» може ефективно використовуватись як у невеликих комерційних компаніях, так і в розподілених холдингових або відомчих структурах. Вона легко адаптується до специфіки документообігу в організаціях будь-якого розміру; забезпечує необхідний рівень конфіденційності й відповідає вимогам нормативних документів; захищає електронний документообіг завдяки використанню електронного цифрового підпису; дає можливість масового переводу паперових документів в електронний варіант; дозволяє працювати з документами віддалено – через Інтернет[5].

Отже, на сучасному етапі життя значення діловодства важко недооцінити. За вимогами часу в ділових процесах використовуються інформаційні технології, які дають можливість удосконалити процес документообігу. Зараз для все більшого числа документів електронна форма стає постійною або майже постійною, що зумовлює розвиток і розповсюдження електронного документообігу. Саме через це в установах та на підприємствах встановлюють системи електронного документообігу. Вони допомагають слідкувати за всіма стадіями життя документа, корегувати його та вести облік. Сучасне підприємство важко уявити без автоматизованих систем управління документами, бо це зручно та ефективно.

ЛІТЕРАТУРА

1. Буйницька О.П. Інформаційні технології та технічні засоби навчання: навч. посіб / О.П. Буйницька . – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 240 с.
2. Електронне діловодство: Навч.посібник / О.В. Шпортько, В.В. Ступницький. Л.В. Шпортько, Н.І. Ступницька / За ред. О.В. Шпортька. – Рівне: РДГУ, 2006. – 88 с.

3. Литовченко О.О. Правове регулювання електронного документообігу в Україні// Литовченко О.О., Проценко Н.К. – Кременчук, 2012. – 32 с.

4. Про електронні документи та електронний документообіг: Закон України від 22.05.2003р. №851-IV. [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=851-15>.

5. Система «ДЛЮ». [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.eos.com.ua/eos/ua/products/delo>. - Назва з екрану.

УДК 328.47(043)

І. В. Куракіна
/м. Донецьк/

ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ УСТАНОВИ В УМОВАХ ІНФОРМАТИЗАЦІЇ

У сучасних умовах успішна реалізація цілей і завдань розвитку підприємства значною мірою залежить від ефективного використання його інформаційних ресурсів. Інформаційні ресурси є основою інформаційного забезпечення діяльності підприємства і визначають його стратегічний успіх. Передумови інформаційного забезпечення діяльності підприємства формуються під безпосереднім впливом чинників його зовнішнього та внутрішнього середовища та орієнтують підприємство на збільшення обсягів інформаційних ресурсів, що використовуються для управління. Процес інформатизації – це явище, яке охопило майже всі сфери діяльності людини, воно пов'язане із застосуванням новітніх інформаційних технологій, без впровадження яких не існує жодна установа.[3, с.252-254]

Теоретичну основу дослідження інформаційного забезпечення становлять роботи сучасних українських вчених М. Згуровського, А. Колодюка. Працюють у цьому напрямку російські вчені В. Іноземцев, Т. Єршова та ін. Питанням інформаційного забезпечення в системі державного управління приділяють увагу М. Дітковська, П. Клімушин, О. Крюков, О. Орлов, А. Панчук. [2]

Метою статті є визначення ролі інформаційних ресурсів в діяльності сучасних підприємств, що обумовлена їх безпосередньою участю в економічних процесах та постійно зростаючим рівнем інформатизації ринкового середовища та суспільства в цілому.

Об'єкт дослідження – інформаційне забезпечення установи в умовах розвитку економіки та інформаційних технологій.

Предмет дослідження – складові інформаційного забезпечення та їх вплив на діяльність установи.

Інформатизація зокрема є процесом широкомасштабного використання ІТ у всіх сферах соціально-економічного, політичного і культурного життя суспільства з метою підвищення ефективності використання інформації та знань для управління, задоволення інформаційних потреб громадян, організацій і держави і створення передумов переходу держави до інформаційного суспільства.[1]

У процесі основної діяльності кожна установа повинна отримувати, оброблювати, передавати різні види інформації за призначенням, а саме : планову, обліково-бухгалтерську, звітну, статистичну, виробничо-оперативну, розпорядчу, довідкову, нормативну та ін. Ця інформація потрапляє до організації з різних джерел: листи, накази, новини законодавства. У наш час об'єми інформації зростають з кожним днем , їх важко оброблювати та використовувати без допомоги спеціального програмного забезпечення (ПЗ) та застосування інформаційних систем (ІС), наприклад:

- для інформування про новини законодавства широко використовується ІС «Ліга:Закон»;

- для ведення бухгалтерського обліку та розрахунку заробітної плати впроваджують ПЗ фірми «1С»;

- для зручності обробки інформації для звітів найбільше застосування має Microsoft Excel;

- в тому разі, якщо організація має велику базу клієнтів, контрагентів доцільно зберігати інформацію про них у СУБД, таких як Microsoft Accesses, та ін.

На сучасному етапі суспільного поступу інформатизація економіки та інших сфер життя стала центральним соціально-економічним процесом в усіх розвинутих країнах. Бази даних, новітні комп'ютери, волоконно-оптичні лінії зв'язку, персональні ЕОМ – усе це складові частини або елементи експлуатації інформаційних систем для інформаційного забезпечення.[4]

Інформатизація важлива у багатьох сферах життєдіяльності людини та її доцільно впроваджувати як у державних, так і в установах приватної форми власності. Зокрема, в університетах (наприклад, Донецький національний університет) із появою інформатизації з'явилися електронні архіви бібліотек, централізована БД студентів, викладачів та ін. співробітників, портали факультетів та кафедр (веб-сайти), де кожен, в кого є доступ до інформаційних ресурсів, має можливість оперативно отримувати потрібну інформацію.

У не державних установ з'явилася можливість ведення бізнесу в мережі Інтернет (за допомогою веб-сайтів), налагодження зв'язків із закордонними партнерами (листування через електронну пошту), дослідження діяльності конкурентів у мережі, пошуку цільової аудиторії для придбання того чи іншого товару або послуги та ін.

Слід відмітити, що працівники установи повинні мати визначений рівень кваліфікації для роботи з засобами обробки інформації, мати достатній рівень комп'ютерної грамотності, інакше усі впроваджені ІС та ПЗ не матимуть очікуваного ефекту, так як не будуть використовуватися повною мірою. Також впровадження процесу інформатизації вимагає від установи значних коштів на придбання апаратного та програмного забезпечення.

Отже, інформаційне забезпечення установи є ключовим фактором ведення діяльності, який спрощує виконання багатьох функцій, допомагає оброблювати, передавати і отримувати потрібну інформацію вчасно, забезпечує високий рівень конкурентоспроможності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Відкрита енциклопедія «Вікіпедія» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : URL : <http://uk.wikipedia.org/wiki> . – Назва з екрана.
2. Луценко С. М. Пріоритетні напрями розвитку інформаційного забезпечення органів влади/ С.М.Луценко // Держава та регіони : зб. наук. пр. – Запоріжжя : Класичний приватний університет, 2010. – № 2. – С. 41–45.
3. Орлов В.М. Теоретичні основи інформаційного забезпечення діяльності підприємництва на сучасному етапі / В.М. Орлов, О.В. Орлова, Т.Я. Продан, Л.В. Шостак// Вісник Волинського інституту економіки і менеджмента. - № 2, 2011. – С. 252-260.
4. Шпак Н.О., Дулиба Н.Г. Сутність і складові інформаційного забезпечення систем управління підприємством / Н.О. Шпак, Н.Г. Дулиба // Науковий вісник НЛТУ України: Збірник науково-технічних праць.– Львів : РВВ НЛТУ України. – 2012. – Вип. 22.07. – 307-317 с.

УДК 303.44:007(043)

С. С. Луцишин
/м. Маріуполь/

ІНФОРМАЦІЙНИЙ МОНІТОРИНГ ЯК МЕТОД ДОСЛІДЖЕННЯ

На сучасному етапі розвитку цивілізації питання використання, передачі, а особливо аналіз отриманої інформації багатьом завбавана саме «методам» обробки цієї самі інформації, як засобу передачі більш зрозумілих та розгорнутих даних. Необхідність дослідження зумовлена посиленням значення інформації в інформаційному суспільстві та спосіб її передачі. Під поняттям «інформаційне суспільство» ми розуміємо не тільки групу

людей які активно використовують інформаційні засоби, такі як книги, архіви, засоби масової інформації, інтернет, радіо, а і суспільство, в якому більшість працюючих зайнято виробництвом, зберіганням, переробкою і реалізацією інформації, як вищої її форми - знань. У сучасному українському інформаційному суспільстві не бракує праць, спеціально присвячених саме методам обробки та аналізу інформації, а саме: Є.А. Макаренко, С.А. Дацюк, Г.А. Піскорська. Не дослідженими залишаються питання саме виникненню та, що спонукало виникненню «моніторингу», як методу аналізу інформації.

Одна із найбільш використовуваних технологій вивчення природних, соціальних або інформаційних процесів є система моніторингових досліджень. Моніторинг, як метод з'явився відносно нещодавно, але швидко пристосувався до потреб науковців, бо в основі своїх досліджень він дає можливість отримувати оперативну інформацію про поточний стан системи або об'єкту дослідження і навіть зпрогнозувати майбутній його розвиток.

Головною метою моніторингу – систематичне спостереження за станом об'єктів, явищ, процесів з метою їхньої оцінки, контролю чи прогнозу. Таким чином, під час моніторингу будь-якої системи (екологічної, медичної, соціальної, педагогічної та ін.) відбувається збір інформації про систему, яка досліджується.

Сфери використання моніторингу є надзвичайно різноманітними. Основна сфера практичного застосування моніторингу – це інформаційне обслуговування в різних сферах діяльності суспільства. Сфери застосування інформаційного моніторингу, як уніфікованого методу для дослідження і вивчення різних галузей науки і практики.

Уперше поняття моніторинг (від лат. monitor – наглядовий) використано в II половині ХХ т. у ґрунтознавстві, потім в екології й інших суміжних науках. Нині воно вивчається та використовується як у технічних, гуманітарних, так і в інших сферах практичної діяльності.

З розширенням використання інформаційного ресурсу пов'язується перехід суспільства до принципово нової фази свого розвитку — «інформаційного суспільства». Інформаційні технології, як засіб вирішення суперечності між тими знаннями, що накопичуються і можливостями та масштабами хнього застосування. З середини 90-х рр. ХХ ст. проблема побудови інформаційного суспільства стає в багатьох розвинених країнах світу одним із пріоритетних напрямків їхньої державної політики. Інформатизація суспільства являє собою перебудову життєдіяльності на базі використання інформації. Саме інформація, яка є частиною моніторингу, постає як мета моніторингу, охоплює будь-який продукт розумової діяльності.

Без існування самої інформації, та змоги її передавати та сприймати, використання моніторингу втрачає сенс. Під комунікацією необхідно розуміти соціальний процес передачі і сприйняття інформації по різних каналах, за допомогою комунікативних засобів. Тому можна сказати, що розуміння та сприйняття надходженої інформації є головною метою і умовою проведення моніторингу, тому що саме інформація досліджується, вивчається та аналізується під час моніторингу.

Сучасний підхід до моніторингу й оцінки його значення для науково-дослідницької роботи, розвитку комунікаційних технологій, прийняття управлінських рішень та інших сфер соціального життя країни - дає змогу проводити порівняння досягнень цих самих країн. Активно розвиваються інформаційно-аналітичні установи для моніторингу середовища проживання і прогнозування розвитку соціального благополуччя, бо впевненість в завтрашньому дні, є запорука розвитку будьякої країни. У політиці системи інформаційного моніторингу пристосовують для (опрацювання результатів виборів, визначення рейтингів різних політичних партій та інше).

Моніторингові технології широко застосовують у вивченні стану довкілля, аграрної політики або природних чи техногенних явищ, які можуть в майбутньому можуть нанести шкоди навколишньому середовищу або населенню.

Інформаційний моніторинг – це самостійний науковий процес, тому можна виділити об'єкт та предмет. Численні системи моніторингу мають і спільні характеристики, що дозволяє говорити про моніторинг як цілісний самостійний науково-практичний феномен.

Об'єкт моніторингу – система, на яку спрямовані конкретні моніторингові процедури. Якщо проаналізувати характер можливих об'єктів моніторингу, можна відзначити, що ними можуть бути як складні системні об'єкти (наприклад, здоров'я, клімат, екологічний стан, засоби масової інформації, радіокомунікації, ціни та ін.), так і досить локальні (наприклад, переселення, міграція, вибори). Можна виділити таку основну особливість об'єктів моніторингу, як динамічність. Усі об'єкти, вивчення або обстеження яких здійснюється із застосуванням інформаційного моніторингу, постійно змінюються, розвиваються, зазнають зовнішніх впливів, що можуть викликати небажані зміни у функціонуванні об'єкта.

Предметом – є стан системи, яка досліджується, у певні періоди часу і конкретні зміни в рамках цієї системи. Це означає, що важливими є не лише аналіз окремих кількісних і якісних показників виміру станів системи через певні проміжки часу, але й сама динаміка, яка виявляється в підсумку порівняння змін, що відбуваються.

Можна сказати, що одним із завдань інформаційного моніторингу є попередження про те або інше неблагополуччя, небезпеку для ефективного функціонування об'єкта. Тим самим створюється можливість запобігти його можливому деструктивному розвитку подій. Завдяки реалізації мети і завдань, інформаційний моніторинг є універсальним за своїми дослідницькими і практичними можливостями механізмом впливу і корекції діяльності суб'єктів управління системою. Таким чином, розглянувши сферу застосування інформаційного моніторингу, можна дійти таких висновків:

Інформаційний моніторинг покликаний покращити традиційні способи аналізу отриманої інформації та стати уніфікованим методом для дослідження й вивчення різних галузей науки та практики. Його суть полягає в пошуку таких властивостей, ознак документа, експерименту, які відображали б істотні сторони їх змісту, вилучення з них суттєвої інформації, яка після обробки та аналізу слугуватиме базою для прогнозування подальшої діяльності. Саме тому необхідно вивчати методологію, вдосконалювати експерименти, проводити дослідження, поглиблювати процеси координації, розробляти і запроваджувати нормативні документи, узгоджені з міжнародними стандартами.

ЛІТЕРАТУРА

1. Ситник В.Ф. Основи інформаційних систем : [навч. посібник]. – Вид. 2-ге, перероб. і доп. / В.Ф. Ситник, Т.А. Писаревська, Н.В. Єрмоїна, О.С. Краєва; За ред. В.Ф. Ситника. – К. : КНЕУ, 2001. – 420 с.
2. Тарасюк М.В. Інформаційні потоки системи інформаційного забезпечення контролінгу в управлінні торговельними мережами / М.В. Тарасюк. – К. : КНЕУ, 2006. – 420 с.
3. Телешун С.О. Моніторинг джерел інформації в системі державного управління: навч. Посіб. / С.О. Телешун. – НАДУ, 2009.-36с.

УДК 651.5:342.5(477)(043)

*Х. В. Малкіна
/г. Маріуполь/*

КЛАСИФІКАЦІЯ УПРАВЛІНСЬКОЇ ДОКУМЕНТАЦІЇ У ДЕРЖАВНИХ УСТАНОВАХ УКРАЇНИ: ПРОБЛЕМИ, ШЛЯХИ РЕАЛІЗАЦІЇ

Діяльність державних установ України супроводжується як прийняттям рішень за умов повної або часткової невизначеності, так і їх подальшим документуванням. Цим пояснюється практика покладання на службу діловодства завдань не тільки створення та руху документації, але і, переважно, функцій інформаційного забезпечення досягнутих рішень шляхом підтримки, удосконалення документно-інформаційної комунікації [8].

Центральним завданням діловодної служби має бути оперативне управління всіма потоками та масивами документації установи, зокрема, документаційне забезпечення діяльності установи, надання інформаційних послуг, вчасна обробка та передавання керівним кадрам релевантної документованої інформації для прийняття виважених рішень [5]. Документування управлінської діяльності можливе лише за наявності відповідних правил роботи зі складом документації в державних органах України. Процес пошуку необхідної документованої інформації супроводжується її попереднім класифікуванням. Вищезазначене зумовлює актуальність досліджуваної проблеми.

Отже, головним методом дослідження складу управлінських документів є класифікація. У вивченні існуючих видів документів, проблем їх систематизації, встановлення відмінностей між видами документів допомагає класифікація за інформаційними ознаками.

Завдання полягає у визначенні проблеми класифікування управлінських документів та у визначенні нормативно-правової бази з класифікування управлінських документів в Україні.

Окремі питання з досліджуваної теми стали предметом досліджень українських науковців. Так, відзначимо роботи М. Слободяника [7], С. Кулешова [3], О. Загорецької [2], Ю. Пелехи [4], які носять загальнотеоретичний та методологічний характер.

У СРСР вперше проблема класифікації управлінських документів була науково визначена у середині 60-х років XX століття російським науковцем К.Г. Мітяєвим. Активно розробляє проблеми класифікації управлінської документації та систем документації С.Г. Кулешов [3]. Науковець поділив систему документації на: базову, інфраструктурну та дисциплінарну. Базовою системою документації він називає сукупність систем документації, що утворилися в результаті функціонування «базових» сфер суспільства. Інфраструктурними є системи документації, які функціонують в інфраструктурі кожної сфери соціальної діяльності. Дисциплінарними є системи документації, що утворюються в результаті функціонування різних сфер соціальної діяльності та за змістом відповідають певній науковій галузі знань.

Як вже нами було зазначено, проблема класифікації управлінської документації широко розробляється у дослідженнях Ю.І. Палеми [4], який, посилаючись на схеми поділу К.Г. Мітяєва, А.М. Сокової та С.Г. Кулешова, запропонував власну схему поділу «офіційної документації, що циркулює в організації (об'єднанні організацій), за її тематичними видами, виходячи з потреб практичної роботи з документами та функцій, які виконує той чи інший підрозділ» [4].

Важливим чинником, що сприяє раціональній організації діловодства, а також зберіганню управлінської документації є нормативне забезпечення. Основним документом, який визначає систему документації як сукупність взаємопов'язаних документів, що застосовуються у певній сфері з метою уніфікації, є Державний класифікатор управлінської документації 010-98 [1]. До нормативних документів, що закріплює класифікаційні схеми документів відносять «Перелік типових документів, що створюються під час діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування, інших установ, підприємств та організацій, із зазначенням строків зберігання документів» [6].

Основною метою створення класифікаторів управлінської документації є забезпечення належних умов пошуку та групування документів. Отже «класифікація документів» – це система розподілу предметів або понять за блоками, яка дозволяє проводити пошук інформації.

Значення класифікації документів визначається як практичною потребою вивчення питання організації їх використання, так і теоретичним завданням з'ясування природи змістовних взаємозв'язків між документами.

Важливим здобутком науковцем стало розроблення та впровадження в життя Державного класифікатора управлінської документації 010-98 [1] і Переліку типових

документів, що створюються під час діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування, інших установ, підприємств та організацій, із зазначенням строків зберігання документів [6]. Проте, варто наголосити на проблемі оновлення ДКУД 010-98. Так, з 2011 року залишається не затвердженим проект цього документа, в якому, зокрема, враховано таку практичну потребу вітчизняного діловодства, як введення форм електронних документів. Іншою найбільш запитаною залишається проблема класифікації документації на рівні установ.

Вирішення проблем нормативного забезпечення документаційного забезпечення управління, на нашу думку, може вбачатись у: розробці та прийнятті підзаконних актів, що регламентували б порядок формування підрозділів із документального забезпечення управління з максимально можливим роз'ясненням основних напрямів їх діяльності; приведенні у відповідність з міжнародними вимогами змісту термінологічних стандартів з документування управлінських процесів. Реалізація таких завдань дозволить значно посилити ефективність діловодства та управлінської діяльності у цілому.

Вбачаємо перспективним завдання подальшого вивчення питання класифікації управлінської документації на прикладі конкретних організацій, установ, підприємств.

ЛІТЕРАТУРА

1. Державний класифікатор управлінської документації: ДК 010-98 / С. М. Бугай (розроб.). – На заміну ДК 010-96; Чин. від 01.06.1999. – К.: Держстандарт України, 1999. – 50 с.
2. Загорецька О. Нормативне та методичне забезпечення організації діловодства й архівної справи в Україні / О. Загорецька // Секретарь-референт. – 2006. – № 3. – С. 29.
3. Кулешов С. Г. Управлінське документознавство: навч. посіб. / С. Г. Кулешов – К.: ДАКККіМ, 2003. – 57 с.
4. Палеха Ю. І. Загальне документознавство: навч. посібник / Ю.І. Палеха, Н. О. Леміш. – К.: Ліра-К, 2009. – 395 с.
5. Палеха Ю.І. Служба діловодства як об'єкт керування в установі / Ю.І. Палеха // Студії з архівної справи та документознавства. – 2004. – №13. – С.137-142.
6. Перелік типових документів, що створюються під час діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування, інших установ, підприємств та організацій, із зазначенням строків зберігання документів : затверджено Наказом Мін'юст України 12.04.2012 № 578/5 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/file/text/7/f377025n17.zip>
7. Слободяник М. С. Бібліотека. Документ. Комунікації: вибрані праці / М. С. Слободяник; уклад. О. Кириленко, за наук. ред. проф. В.Г. Чернеця. – К.: Ліра-К, 2010. – 308 с.
8. Шамрай О. В. Фактори впливу на діловодство в органах державної податкової служби України / О. В. Шамрай // Право України: теорія і практика. – 2010. – № 4. – С. 93-101.

УДК 004:651.4/.9(043)

*І. Е. Моїсеєнко
/м. Маріуполь/*

КОНЦЕПЦІЯ РОЗВИТКУ ЕЛЕКТРОННОГО ОФІСУ

Ключем до вирішення проблеми підвищення рівня ефективності діяльності персоналу будь-якого підприємства вважається концепція електронного офісу, а саме комплексне використання сучасних технічних засобів для автоматизації процедур і функцій керування, засобів програмної підтримки, підходів до проектування приміщень офісу, охорони праці персоналу. Впровадження у різних сферах електронних офісів виявилось практично можливим насамперед завдяки широкому використанню персонального комп'ютера.

На сьогоднішній день концепція електронного офісу вже пройшла у своєму розвитку два етапи, та реалізує третій. Для першого етапу була характерна орієнтація на автоматизацію рутинних, повторюваних операцій, здійснюваних секретарями або технічним персоналом офісу, установи. Характерним прикладом таких операцій є машинописні роботи. Для підвищення продуктивності праці були створені так звані пристрої обробки текстів, що

дозволяють швидко виправляти і редагувати різні документи, а також створювати і використовувати шаблони при підготовці документів. На другому етапі розвитку автоматизованих офісів окремі пристрої поєднувалися за допомогою внутрішніх ліній зв'язку в єдину мережу, що давало змогу здійснювати ряд додаткових функцій, зокрема: автоматизований зв'язок між різними робочими місцями, спільна робота над документами, автоматизований контроль за виконанням документів тощо.

Третій етап розвитку електронних автоматизованих офісів пов'язаний з широким застосуванням персонального комп'ютера і створенням на їхній основі автоматизованих робочих місць. Автоматизоване робоче місце поєднуються за допомогою комунікаційних засобів в єдину мережу, що має доступ до всіх обчислювальних ресурсів офісу, баз даних, а також до зовнішніх джерел інформації. При цьому значно прискорюється можливість інформаційного обміну між користувачами мережі, автоматизуються деякі традиційні операції які пов'язані з прийомом і відправленням кореспонденції та інших документів за допомогою каналів зв'язку. Типове автоматизоване робоче місце складається з персонального комп'ютера, обладнаного при необхідності додатковими пристроями, що розширюють його функціональні можливості. Для кожного працівника розробляється й обладнується автоматизоване робоче місце, відповідно до завдань та функцій які він виконує. Така орієнтація реалізується на основі вибору й установки відповідного програмного забезпечення. На прикладі робочого місця секретаря, його електронний офіс складається з персонального комп'ютера та периферійного устаткування, такого як принтер, сканер, факс, телефон, графобудівник, тощо. Щодо програмного забезпечення, то це пакет текстових та графічних редакторів, електронна пошта, бази даних, система електронного документообігу.

На сучасному етапі електронний офіс має широке розповсюдження. На 2013 рік найбільш популярною програмою стала 1С: Документообіг. Також розповсюджені такі програмні продукти як: Directum (Directum), DocsVision (DocsVision), Бос-референт (БОС - Референт, ГК АйТі), СПРАВА (ЕОС), ЄВФРАТ (Cognitive Technologies), МОТИВ (Мотив). Розподіл впроваджень систем електронного офісу на 2013 рік представлено на рисунку 1.

Розподіл систем електронного офісу по кількості встановлених робочих місць в Україні на 2013р.

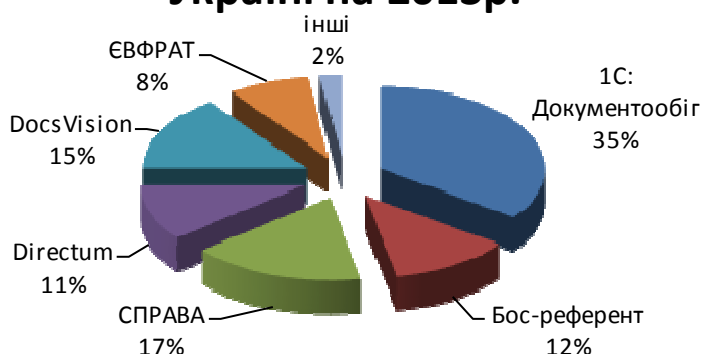

Рис.1 Розподіл впроваджень систем електронного офісу на 2013 рік

Отже, нові технічні засоби й інформаційні технології забезпечують підвищення продуктивності праці в офісній і адміністративній діяльності. Технічні засоби і комп'ютерні технології, адміністративні й офісні системи виконують у сутності допоміжні роботи,

пов'язані з обробкою інформаційних масивів. Завдяки цьому персонал звільняється від виконання рутинних завдань та приділяє більше часу аналітичним та творчим процесам.

ЛІТЕРАТУРА

1. Асеев Г. Методологія електронного документообігу: підсистеми автоматизації діловодства і статичні архіви документів/ Г. Асеев // Вісник книжкової палати. – 2005. – №3. – С. 24–27.
2. Вершинин А.П. Электронный документ: правовая форма и доказательства в суде: Учебно-практическое пособие: Навчальне видання. – М.: Городец, 2000.- 248 с. – ISBN 5–9258–0014–1
3. Матвієнко О.В., Бородкіна І.Л. Internet-технології: проектування Web-сторінки: Навчальний посібник: Навчальне видання. – 2–е вид., дороблене і доп.. – К.: ЦНЛ, 2004. – 154 с.

УДК 651.53(477)(043)

А. В. Онищенко
/м. Маріуполь/

СУТНІСТЬ СИСТЕМАТИЗАЦІЇ УПРАВЛІНСЬКОЇ ІНФОРМАЦІЇ

У сучасному світі зростає кількість управлінської інформації. Тому первинним і найважливішим етапом багатьох процесів, які відбуваються в будь-якій організації, є систематизація інформації. Завдяки ретельно проведеної систематизації інформації вдається досягти високих результатів у процесі оптимізації діловодства. Без попередньої систематизації інформації неможливо уявити такі найважливіші процеси, як документообіг, створення матеріального та електронного архіву, створення різних баз даних.

Під систематизацією інформації мається на увазі свого роду класифікація всіх документів організації за різними групами. Найчастіше вся документація фірми розподіляється відповідно до номінальної, предметної, тематичної, хронологічної, авторської та архівної класифікацією. Номінальна систематизація - розподіл документів за їх типом (рахунки, договори, накази тощо); предметна - за належністю документа до якого-небудь конкретній справі; тематична - за загальною тематикою; хронологічна систематизація інформації - розподіл документів за датою їх створення; авторська - по імені автора документа; архівна - за термінами зберігання документації.

На сьогодні процес систематизації управлінської інформації регулюється такими нормативними документами як: «Державний класифікатор управлінської документації» та «Перелік типових документів, що утворюються в діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування, інших підприємств, установ та організацій, із зазначенням строків зберігання документів».

У 1997 році Держстандарт України видав ДК 010-98 «Державний класифікатор управлінської документації», розроблений госпрозрахунковим науково-дослідним центром «Економіст» та Державним науково-дослідним інститутом інформатизації та моделювання економіки за участю відповідних міністерств та інших центральних установ України, за якими закріплено розмежування повноважень щодо ведення відповідних класів управлінської документації. Втім, зміни у складі та змісті кількох класів управлінської документації зумовили доопрацювання ДКУД і перевидання його Держстандартом України вже в 1999 році.

Державний класифікатор управлінської документації є складовою частиною державної системи класифікації і кодування техніко-економічної та соціальної інформації. Він представляє собою номенклатурний перелік назв уніфікованих форм документів з унікальними кодовими позначеннями. Державний класифікатор управлінської документації використовується під час збирання та оброблення документів за відповідними уніфікованими формами усіма органами державного і господарського управління та підвідомчими

підприємствами й організаціями в процесі виконання відповідних управлінських функцій згідно з чинним законодавством [1].

Державний класифікатор управлінської документації орієнтовано на забезпечення оброблення інформації із застосуванням засобів комп'ютерної техніки та прогресивних інформаційних технологій. Він містить класифікацію документів, розроблену для практичного використання під час роботи з документами, а саме при заповненні уніфікованих форм (бланків) документів. Кожному виду номіналу управлінського документа надається кодове (у даному разі – цифрове) позначення, завдяки чому конкретний документ в умовах реалізації автоматизованої інформаційної системи може бути швидко розшуканий за цією інформаційною ознакою.

У Державному класифікаторі управлінської документації наведені назви і кодові позначення уніфікованих форм документів, що входять у затверджені уніфіковані системи документації. Тобто він є номенклатурним переліком уніфікованих форм документів з їх унікальними кодовими позначеннями. Крім цього він використовується також для обліку та систематизації, контролю складу та змісту уніфікованих форм документів у кожному класі документації, організації ведення відповідних класів документації у даному класифікаторі.

У 1998 році було затверджено «Перелік типових документів, що утворюються в діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування, інших підприємств, установ та організацій, із зазначенням строків зберігання документів». Він включає документи, що утворюються під час документування однотипних управлінських функцій, виконуваних органами державної влади, місцевого самоврядування та іншими підприємствами, установами та організаціями, а також документацію, що утворюється в результаті виробничої та науково-технічної діяльності організацій. Перелік є основним нормативним актом, призначеним для використання всіма організаціями під час відбору на зберігання і для знищення типових документів, тобто загальним для всіх або більшості організацій.

Перелік має на меті забезпечення збереженості, організацію і якісне поповнення складу Національного архівного фонду [3].

Основним результатом систематизації управлінської інформації є номенклатура справ. Це обов'язковий для кожної установи систематизований і проіндексований список назв справ із зазначенням строків їх зберігання [2]. Номенклатура справ необхідна для швидкого пошуку документів, для розподілу та групування виконаних документів у справи, для закріплення індексації справ, для встановлення термінів зберігання, для створення довідкової картотеки виконаних документів і служить обліковим документом в архіві організації для справ тимчасового зберігання. Від її якості залежить оперативність роботи з документами.

Систематизація управлінської інформації дуже важлива у сучасному світі, тому що через великий обсяг управлінської інформації іноді буває складно знайти потрібний документ. Також без якісної і ретельно проведеної систематизації інформації неможливе створення архіву, ні паперового, ні електронного, неможливе його повноцінне функціонування. Тому без цього важливого процесу дуже важко уявити ефективно діловодство.

ЛІТЕРАТУРА

1. Державний класифікатор управлінської документації ДК 010-98: Наказ Держстандарту України №1024 від 31.12.98. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon.nau.ua/doc/?doc_id=267594
2. Діловодство й архівна справа. Терміни та визначення. ДСТУ 2732-2004. - Чинний від 2005-07-01. – К.: Держстандарт України, 2004.
3. Про затвердження Переліку типових документів, що утворюються в діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування, інших підприємств, установ та організацій, із зазначенням строків зберігання документів: Наказ Головного архівного управління при Кабінеті

УДК 651.459.4:342.736(477)(043)

А. О. Пономарьова
/м. Маріуполь/

ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В РОБОТІ ЗА ЗВЕРНЕННЯМИ ГРОМАДЯН

Робота за зверненнями громадян – це механізм, завдяки якому втілюється в життя один із головних конституційних принципів – участь громадян в управлінні державними й суспільними справами. Звернення громадян до органів державної влади та органів місцевого самоврядування мають важливе значення у забезпеченні постійного зв'язку між державою та громадянином, у вирішенні життєво важливих проблем окремої людини і суспільства в цілому, і реалізації конституційних прав і свобод людини і громадянина, в процесі побудови демократичної, соціальної, правової держави [1]. Значна кількість робочого часу працівників відділу по роботі зі зверненнями громадян витрачається на прийом, розгляд та обробку звернень. Тому доцільним та актуальним є дослідження та вдосконалення традиційних форм роботи за зверненнями громадян за рахунок впровадження інформаційних технологій у роботу відділу.

Вивченню проблем практичної реалізації права на звернення присвячені роботи таких дослідників, як: С. П. Кандзюби [1], О. В. Кравцова [1], Т. Маматової [3], І. О. Петрової [4].

Метою дослідження є розгляд існуючих інформаційних технологій, використовуваних у роботі за зверненнями громадян та аналіз перспектив розвитку цієї проблеми.

На сьогодні відділи по роботі зі зверненнями громадян укомплектовані необхідним комп'ютерним обладнанням та периферійними пристроями: принтерами, сканерами, факсами, копіювальними апаратами. Окрім апаратного забезпечення, комп'ютери працівників підрозділу оснащені необхідним програмним забезпеченням: офісним пакетом додатків Microsoft Office, антивірусними програмами, програмами для перегляду файлів у форматах pdf та djvu. Для більш оперативного та якісного контролю проходження і виконання звернень громадян створюються комп'ютерні бази даних, впроваджуються системи електронного документообігу, наприклад система електронного документообігу «Контроль звернень громадян».

Постановою Кабінету Міністрів України від 24 червня 2009 року затверджена «Методика оцінювання рівня організації роботи зі зверненнями громадян в органах виконавчої влади», яка встановлює перелік показників за допомогою яких визначається рівень організації роботи за зверненнями громадян в органах виконавчої влади. Зокрема, в методиці зазначене про обов'язкове розміщення на web-сайті органу виконавчої влади узагальнених матеріалів про організацію роботи за зверненнями громадян, графіків особистого прийому посадовими особами органу виконавчої влади громадян, роз'яснень на найбільш актуальні питання громадян тощо [2]. Дійсно, на сайтах багатьох міських рад України така інформація розміщена. Більш того, часто зустрічається можливість відправити лист електронною поштою міському голові. Ці кроки, безперечно, сприяють поліпшенню якості обслуговування громадян, але залишається невирішеною головна проблема – забезпечення відкритості й прозорості процесу роботи за зверненнями, підвищення відповідальності посадових і службових осіб за результати розгляду звернень.

Вищим рівнем використання інформаційних систем в роботі за зверненнями громадян є використання «електронних приймалень». Електронна приймальня – це віртуальна кімната, яка містить декілька сторінок на сайті організації, запрограмовані для виконання функцій, пов'язаних з прийомом заяв громадян і юридичних осіб. Типовим набором послуг, підтримуваних електронною приймальнею, є:

- надання необхідної довідкової інформації;
- попередній запис на особистий прийом;
- прийом звернень громадян у державний орган в електронному вигляді;
- прийом звернень, адресованих керівникові державного органу;
- публікація підборки відповідей на питання, що часто ставляться [3].

Проте, не вирішеним залишається питання законодавчого регулювання використання інформаційних технологій в роботі за зверненнями громадян. Так, в Законі України «Про звернення громадян» відсутнє визначення електронних звернень та порядок роботи з ними. Безумовно, на багатьох сайтах органів виконавчої влади та місцевого самоврядування громадянам надана можливість залишати свої звернення в електронній приймальній, але ці електронні листи не є офіційним зверненням і не підпадають під дію норм Закону України «Про звернення громадян».

Процес створення та оформлення електронних звернень не має загальнозастосованих правил документування, затверджених на державному рівні. Органи місцевого самоврядування самостійно розробляють норми електронного консультування. У більшості випадків для оформлення електронного звернення необхідно заповнити аплікаційну форму, яка розташована в електронній приймальні. Звернення громадян розглядаються відповідальними особами, призначеними керівниками виконавчих органів ради, для надання відповідей на звернення громадян, що надходять на офіційний web-сайт органів місцевого самоврядування. Надання консультації-відповіді на електронні звернення, як правило, здійснюється у терміни, встановлені статтею 20 Закону України «Про звернення громадян» [4]. Велике значення для підвищення якості та прозорості процесу опрацювання звернень громадян та запитів на отримання публічної інформації в органах державної влади та органах місцевого самоврядування мав запуск на початку 2013 року Державної системи електронних звернень.

Таким чином, використання інформаційних технологій в роботі за зверненнями громадян значно оптимізує діяльність структурних підрозділів, проте потребує систематичного поновлення та посилення. Невирішеними залишаються питання відсутності нормативно-правових актів, які регулюють питання використання інформаційних технологій в роботі за зверненнями громадян, недостатнього рівня інформаційно-технологічної компетентності робітників структурних підрозділів роботи за зверненнями громадян.

ЛІТЕРАТУРА

1. Кандзюба С. П. Інформаційно-аналітична система «Звернення громадян» як інструмент громадського контролю: [Електронний ресурс] / С. П. Кандзюба, О. В. Кравцов. – Режим доступу: http://archive.nbuv.gov.ua/e-journals/Patp/2011_2/11kspigk.pdf
2. Про затвердження Методики оцінювання рівня організації роботи із зверненнями громадян в органах виконавчої влади: Постанова Кабінету Міністрів України від 24 червня 2009 р. № 630: [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.zakon.rada.gov.ua.
3. Маматова Т. Процес «Робота зі зверненнями громадян» у системі управління якістю органу державного контролю: [Електронний ресурс] / Т. Маматова // Науковий вісник.-2009.- Вип. 3»Демократичне врядування». – Режим доступу: http://archive.nbuv.gov.ua/e-journals/DeVr/2009_3/fail/+Mamatova.pdf
4. Петрова І. О. Традиційні та новітні форми роботи зі зверненнями громадян в органах місцевого самоврядування / І. О. Петрова / Інформаційне суспільство: глобальні виклики та особистісний вимір: монографія / Наук. ред. Г. І. Батичко. – Маріуполь, 2012. – С. 82-96.

ДОКУМЕНТАЛЬНІ ІНФОРМАЦІЙНІ СИСТЕМИ

Поява нових інформаційних систем та інформаційних технологій у другій половині 20-го століття є інформаційною революцією. За своєю інформаційною насиченістю, за темпом, за глобальністю в історії людства немає аналогів цьому процесу.

Під системою розуміють будь-який об'єкт, який одночасно розглядається і як єдине ціле, і як об'єднана в інтересах досягнення поставлених цілей сукупність різнорідних елементів. Системи значно відрізняються між собою як за складом, так і за головними цілями[1].

Інформаційна система - взаємозв'язана сукупність засобів, методів і персоналу, використовуваних для збору, зберігання, обробки, пошуку та видачі інформації, необхідної в процесі прийняття рішень завдань з будь-якої області[2].

За характером оброблюваної інформації системи діляться на документальні та фактографічні.

У документальних системах об'єктами обробки, зберігання та пошуку є певні документи (книги, статті, патенти та інші інформаційні матеріали). Обробка інформації зазвичай зводиться до пошуку документів, потрібних користувачеві. У відповідь на запит, сформульований користувачем, система видає відповідні документи або їх копії. У документальних системах важливе значення набувають питання, пов'язані з оцінкою змісту, сенсу документа і запиту, з визначенням ступеня відповідності документа, змістом запиту. Для вирішення цих питань використовуються спеціальні способи організації інформаційних масивів і методи пошуку, а також залучаються різні логіко - лінгвістичні засоби .

Документи, що зберігаються у фондах документальних систем, являють собою текстову інформацію. Для зберігання масивів таких документів в комп'ютерах потрібен великий об'єм пам'яті. Сучасні системи зберігання інформації використовують різні носії інформації, що відрізняються великою ємністю. У документальних автоматизованих інформаційних системах застосовують спеціальні методи зберігання інформаційних масивів, в яких окрім електронних копій документів зберігаються їх адреси і атрибути. Дуже часто самі ж документи або їх копії зберігаються в спеціальних сховищах або на спеціальних машинних носіях великої ємності. Результатом машинного пошуку є адреса документа, відповідно до якого в сховищах шукаються самі документи (або їх електронні копії), що видаються користувачеві.

У фактографічних інформаційних системах зберігається та обробляється інформація, яка являє собою конкретні відомості, факти (параметри та характеристики об'єктів, відомості технікоекономічного характеру, соціальна інформація, результати вимірювань, довідкові та статистичні дані). Часто ця інформація носить оперативний характер, тобто регулярно оновлюється і змінюється. У цьому випадку системи є оперативними.

При створенні фактографічної системи важливо вивчити особливості об'єктів, відомості про яких зберігаються в системі, і логічні зв'язки, що існують між об'єктами в реальному світі, які певним чином відображаються в структурі інформаційних масивів . У масивах фактографічних інформаційних систем зазвичай здійснюється пошук відомостей про конкретний об'єкт. Вони видаються користувачеві або передаються прикладній програмі для подальшої обробки.

Основним завданням документних інформаційних систем є накопичення та надання користувачеві документів, зміст, тематика, реквізити яких, адекватні його інформаційним потребам. Тому можна дати таке визначення документальної інформаційної системи - єдине сховище документів з інструментарієм пошуку і відбору необхідних документів [3] .

Залежно від особливостей реалізації сховища документів і механізмів пошуку документальні інформаційні пошукові системи можна розділити на дві групи:

- системи на основі індексування;
- семантично-навігаційні системи.

У семантично - навігаційних системах документи, що поміщаються в сховище (у базу) документів, оснащуються спеціальними навігаційними конструкціями, відповідними смисловим зв'язкам (відсилання) між різними документами або окремими фрагментами одного документа. Такі конструкції реалізують деяку семантичну (сміслову) мережу в базі документів. Спосіб і механізм вираження інформаційних потреб у подібних системах полягають в явній навігації користувача по смисловим відсиланням між документами. В даний час такий підхід реалізується в гіпертекстових інформаційних пошукових системах.

У системах на основі індексування вихідні документи поміщаються в базу без будь-якого додаткового перетворення, але при цьому смисловий зміст кожного документа відображається в деякий пошуковий простір. Процес відображення документа в пошуковий простір називається індексуванням і полягає у привласненні кожному документу деякого індексу-координати в пошуковому просторі.

Особливістю документальних інформаційних пошукових систем є також те, що в їх функції, як правило, включаються і завдання інформаційного оповіщення користувачів по всім новим вступникам в систему документами, відповідними заздалегідь певним інформаційним потребам користувача.

Структурна складова інформаційної пошукової мови документальних інформаційних пошукових систем на основі індексування реалізується індексними покажчиками у формі інформаційно-пошукових каталогів, тезаурусів і генеральних покажчиків.

Інформаційно- пошукові каталоги є традиційними технологіями організації інформаційного пошуку в документних фондах бібліотек, архівів і являють собою класифікаційну систему знань з певної предметної області. Смисловий зміст документа в інформаційно - пошукових каталогах відображається тим чи іншим класом каталогу, а індексування документів полягає у присвоєнні кожному документу спеціального коду (індексу) відповідного за змістом класу (класів) каталогу та створення на цій основі спеціального індексного покажчика.

Мета системи, як правило, видати у відповідь на запит користувача список документів або об'єктів, в якійсь мірі задовольняють сформульованим у запиті умовам. Принциповою особливістю документальної системи є її здатність, з одного боку, видавати непотрібні користувачеві документи, а з іншого - не видавати потрібні.

ЛІТЕРАТУРА

1. Балдін К.В., Інформаційні системи в економіці: Підручник - 4-е вид. перераб. і доп. / К.В. Балдін .- М.: «Дашкові К», 2007 .- 395с.
2. Поняття системи. Інформаційні системи [Електронний ресурс] - Режим доступу : <http://uadoc.zavantag.com/text/16029/index-1.html>
3. Документальные информационные системы [Электронный ресурс] - Режим доступу <http://rudocs.exdat.com/docs/index-37638.html?page=18>

УДК 004.4:651.4.9(043)

Д. В. Пустовських
/м. Маріуполь/

ПРОГРАМНІ СИСТЕМИ ЕЛЕКТРОННОГО ДОКУМЕНТООБИГУ

Робота підприємства в цілому можлива тільки за умови, що необхідна інформація, будь-який документ можуть бути швидко знайдені. Жоден документ, що вимагає певних дій, не повинен залишитися без виконання, жодне доручення керівника не повинно бути забуте.

Цього можна досягти тільки при обліку всіх документів шляхом їх реєстрації і організації контролю за їх виконанням.

За оцінкою спеціалістів [1, с. 133], у світі щоденно з'являється більше мільярда нових документів. В основному, це текстова інформація, і лише 10 % — документи, непридатні для подальшої автоматизованої обробки. Це свідчить про необхідність запровадження на підприємствах електронного документообігу.

Документ являє собою "знімок" даних, що фіксує їхній стан у певний момент часу. Управління документами — це процес відстеження такої інформації, що забезпечує, наприклад, наявність тільки однієї оригінальної копії документа і збереження архівних копій усіх його старих версій у порядку їхнього виникнення.

Під документообігом розуміють рух документів від моменту складання їх на конкретному підприємстві або одержання від інших підприємств до здачі в архів після опрацювання та систематизації.

Під рухом документів розуміється не фізичне переміщення електронних документів, тому що вони зберігаються в базі даних, а передачу прав на їх використання із повідомленням користувачів і контролем за виконанням.

За умов комп'ютеризації управління і з переходом до зберігання інформації на електронних носіях документообіг розуміють як створення інформаційної бази документів на різноманітних носіях для використання управлінським апаратом у процесі реалізації його функцій [3].

Одна з основних переваг передачі документа безпосередньо з комп'ютера на комп'ютер — це можливість отримати документ у тому вигляді, в якому його підготовлено, з включеними в нього таблицями, графіками, зображеннями тощо. Відомості з такого документа можна легко включити в інші документи, а сам він може передаватися по мережі всередині підприємства.

Для того щоб успішно управляти документами, потрібно визначити, які типи документів якого управління потребують. К. Шарп поділяє всі документи підприємства на дві категорії: документи для автоматизації статутної діяльності і критично важливі документи [2]. Перші являють собою електронну пошту, зауваження, листи, звіти і загальнодоступні бази даних. Другі призначені для розв'язання внутрішніх або зовнішніх інформаційних завдань.

При автоматизації статутної діяльності можна використовувати однакове управління документами для всіх працівників. Однак критично важливими даними, як правило, управляють відповідно до завдань конкретної робочої групи. Наприклад, дані, що цікавлять бухгалтерію, суттєво відрізняються від технічної інформації, з якою працює інженерний відділ.

Комп'ютерні програми документообігу автоматизують три основні види документообігу: офісний, спільний, адміністративний.

Офісний документообіг обслуговує рутинні офісні завдання і застосовується тільки в рамках конкретного проекту, наприклад, підготовки пакетів інструкцій. Керівник приймає рішення, що і як необхідно зробити (наприклад, яку треба підготувати інструкцію), а також — хто повинен це робити. Електронне повідомлення, що містить інструкцію та інформацію про її статус у процесі документообігу, передається від працівника до працівника відповідно до порядку, визначеного керівником.

Спільний документообіг використовується тоді, коли нетипові процеси охоплюють декілька підрозділів або підприємств. Розробка нової продукції, що проходить стадії висування концепції, проектування, виробництва і маркетингу, є прикладом спільного документообігу. Цей вид документообігу може використовуватися, наприклад, для автоматизації процесу одержання сертифікату на продукцію у відповідному державному органі.

Адміністративний документообіг обслуговує процеси, у яких раніше використовувалися тільки паперові форми документів. Як і виробничий документообіг, він призначений для обробки звітів про витрати і реєстраційних форм з меншими адміністративними витратами. Замість заповнення паперової форми, наприклад, для одержання добових при відрядженні, співробітник заповнює електронну форму на комп'ютері й електронною поштою надсилає її в бухгалтерію.

Ці три типи документообігу розширюють його традиційне призначення за рахунок охоплення ширшого кола учасників і ширшої інфраструктури. Якщо функціонування виробничих систем документообігу обмежене локальними мережами, то новий документообіг із застосуванням Internet-технологій може виходити за межі локальних мереж.

Інший підхід до невиробничого документообігу пов'язаний із інтеграцією в більшість систем документообігу електронної пошти. Програми документообігу на базі електронної пошти використовують середовище обміну повідомленнями як платформу для всієї системи документообігу, доставляючи користувачам завдання прямо в поштову скриньку. При доставці поштою завдання є невід'ємною частиною повідомлення: користувачі виконують свою роботу і передають завдання далі відповідно до схеми послідовності документообігу.

Таким чином, основою комплексної комп'ютерних інформаційних систем підприємства є підтримка документообігу, який утворюється із первинних документів різних типів, організації їхніх взаємозв'язків за тими чи іншими ключовими полями або їх сукупностями, і реалізація на цій основі системи запитів до бази даних, яка дає змогу будувати довільний набір похідних документів — звітів, що створюються із сукупності тієї чи іншої підмножини первинних документів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Автоматизированные информационные технологии в экономике: Учебник / Под ред. проф. Г.А. Титоренко. — М.: Компьютер: ЮНИТИ, 1998. — 400 с.
2. Комаров С. Н., Кочергина И. И. Программы для ЭВМ и базы данных как нематериальные активы. Управленческие, правовые, учетные аспекты: Электронный ресурс.: <http://www.audit.ru/articles>, 24.10.2004.
3. ЛодонДж., Лодон К. Управление информационными системами. 7-е изд. /Пер. с англ. под ред. Д.Р. Трутнева. СПб.: Питер, 2005. - 912 с.

УДК 651.4:342.5(477) (043)

*Л. А. Семенко
/м. Маріуполь/*

ДЕРЖАВНА СИСТЕМА ЕЛЕКТРОННИХ ЗВЕРНЕНЬ: СТВОРЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Державна система електронних звернень: єдиний веб-ресурс звернень громадян до органів державної влади та місцевого самоврядування, створена на базі Державного агентства з питань науки, інновацій та інформатизації України та затверджена Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 18 липня 2012 року. Система покликана забезпечити надходження звернень фізичних та юридичних осіб, запитів на отримання публічної інформації до органів державної влади та органів місцевого самоврядування, а також отримання відповідей на них в електронній формі.

Державна система електронних звернень створена для:

- підвищення якості та прозорості процесу опрацювання звернень громадян та запитів на отримання публічної інформації в органах державної влади та органах місцевого самоврядування;

- впровадження механізму подання юридично значимих електронних звернень до органів державної влади та органів місцевого самоврядування в електронному вигляді із застосуванням електронного цифрового підпису;
- забезпечення оперативного контролю за розглядом звернень громадян та запитів на отримання публічної інформації;
- створення єдиного адресного простору органів державної влади та органів місцевого самоврядування на державному загальнодоступному інформаційному веб-ресурсі;
- формування статистики обліку звернень громадян та запитів на отримання публічної інформації [1].

Громадянам надається можливість формування, гарантованого надсилання юридично значимих звернень в електронному вигляді а також запитів на отримання публічної інформації до органів державної влади та органів місцевого самоврядування через єдину точку доступу (за принципом «єдиного вікна») через мережу Інтернет, а також контролю за розглядом звернень та запитів на отримання публічної інформації в режимі on - line. Посадовим особам органів державної влади та місцевого самоврядування надається можливість приймання, розгляду, надання відповідей на електронні звернення та запити на отримання публічної інформації, а також формування статистичного обліку звернень та запитів [1].

Зараз система працює у режимі дослідної експлуатації, який триватиме до кінця 2013 року. Триває реєстрація органів державної влади в системі. На сьогоднішній день в Державній системі електронних звернень громадян зареєстровано 42 органи виконавчої влади та місцевого самоврядування. До Державної системи електронних звернень можуть підключатися всі зацікавлені державні та недержавні структури, які працюють із зверненнями громадян та запитам на отримання публічної інформації. Для користування Системою обов'язковим є доступ до мережі Інтернет та для відправки юридично значимого електронного звернення наявність електронного цифрового підпису. Система є безкоштовною у використанні та цілодобово загальнодоступною. Персональні дані користувачів Системи обробляються та зберігаються згідно із Законом України «Про захист персональних даних»[2].

Єдиною складністю в роботі даного сервісу є отримання електронного цифрового підпису - даних в електронній формі, які додаються до інших електронних даних або логічно з ними пов'язані та призначені для ідентифікації підписувача цих даних. Видача ЕЦП здійснюється спеціальними організаціями, які мають відповідні ліцензії та сертифікати. Процес видачі ЕЦП включає в себе кілька етапів та здійснюється відповідно до регламентів акредитованих центрів сертифікації ключів.

Створення державної системи електронних звернень громадян є великим кроком на шляху реалізації загальновстановлених правил документування, затверджених на державному рівні, надання статусу офіційних документів електронним зверненням та відповідям на них. Введення офіційного статусу електронного документообігу має покращити роботу зі зверненнями громадян, зробити її більш прозорою, прискорити обмін інформацією між органом самоврядування та громадянином, скоротити терміни обробки звернень, спростити процедуру прийняття рішення за цими документами.

Подальший розвиток Державної системи електронних звернень громадян дозволить забезпечити створення єдиного адресного простору органів виконавчої влади на державному загальнодоступному інформаційному веб-ресурсі, автоматизоване формування звітів щодо організації звернень громадян, оперативний контроль за реєстрацією та опрацюванням звернень громадян, підвищення якості надання електронних послуг громадян та рівня виконавської дисципліни в державних органах.

Робота Державної системи електронних звернень повинна здійснюватися у відповідному правовому полі, у зв'язку з чим існує потреба у внесенні змін до Закону

України «Про звернення громадян» щодо електронної форми звернень. Це дасть змогу унормувати можливість реалізації громадянами права на звернення до органів державної влади та органів місцевого самоврядування, підприємств, установ, організацій незалежно від форм власності шляхом подання звернень з використанням мережі Інтернет, що сприятиме економії часових та матеріальних ресурсів зазначених органів та громадян, увільненню державних службовців та посадових осіб від рутинної роботи, пов'язаної з паперовим оформленням відповідей на звернення, запобіганню корупції, а відтак, зростанню довіри населення до органів державної влади та органів місцевого самоврядування, їх посадових осіб.

Оперативне та якісне реагування органів державної влади та місцевого самоврядування на поставлені питання у відповідних документах забезпечує розробку і прийняття раціонального управлінського рішення, а також зміцнення власного авторитету перед населенням. Тому слід пам'ятати, що від стану розгляду електронних звернень громадян, залежить стан реформування та демократизації суспільства, авторитет державної влади, інтеграція держави в міжнародний інформаційний простір.

ЛІТЕРАТУРА

1. Державна система електронних звернень: єдиний інформаційний веб-ресурс звернень громадян до органів державної влади та органів місцевого самоврядування. - Офіц.сайт. - [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://z.gov.ua/>. - Загол. з екрану.

2. Державне агентство з питань науки, інновацій та інформатизації України. – Офіц.сайт. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dknii.gov.ua/>. – Загол. з екрану.

УДК 005. 92(043)

В. Г. Спрінсян

/м. Одеса/

ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ «ДОКУМЕНТАЦІЙНИЙ МЕНЕДЖМЕНТ» В КОНТЕКСТІ ЕВОЛЮЦІЇ ДОКУМЕНТОЗНАВЧОЇ ТЕРМІНОСИСТЕМИ

Актуальність теми дослідження пов'язана з тим, документознавство як наука та наукова дисципліна активно розвивається та гостро реагує на зміни в інформаційних пріоритетах та потребах сучасного суспільства. В першу чергу це відбувається саме на рівні тезаурусу, яким оперує наука про документ.

Так, науковий розвиток питань теорії та історії документа увінчався послідовною появою нових термінів та, відповідно, становленням наукових галузей «документації», бібліології (Поль Отле), документології (Н.М.Кушнарєнко, С.Г.Кулєшов, М.С.Слободяник, Г.М.Швєцова-Водка), інформаціології (М.С.Слободяник). Розквіт тезаурусу документознавчої науки яскраво виявився в різноманітті визначень її основного поняття «документ», що, зокрема, наводяться у підручнику Г.М.Швєцової-Водки [15]. Все це свідчить не лише про характер наукової рефлексії стосовно сутності та «широти» поняття «документ», але й про нагальні потреби різних галузей знань суспільства в оперативній роботі з документною інформацією.

Розвиток тезаурусу про документ неодноразово ставав об'єктом вивчення різних наукових праць. Зокрема, розглядалися проблеми появи нового змісту старих понять про документ у цифрову епоху (І.Антоненко), зокрема, в умовах використання технології електронної пошти (А.Сукач), місце інформаційного документа в терміносистемі документознавства (Г. Сілкова). Робилися спроби стандартизації та уніфікації термінології в галузі діловодства та інформаційної діяльності (Л.Грінберг; Ж.Бабєнко), аналізу складу сучасної терміносистеми документознавства (Г.Швєцова-Водка).

Ведеться аналітична робота з розмежування термінів «офіційний документ» та «службовий документ» (Т.Бірюкова та Т.Коляда-Бєрезовська; Г.Бєспяньська). Простежується

еволюція підходів до визначення змісту терміна «документообіг» (Н.Кондакова). Більшість досліджень з терміносистеми документознавства об'єднані в збірники наукових праць «Термінологія документознавства та суміжних галузей знань» та «Інформаційна освіта та професійно-комунікативні технології XXI століття».

Вагомий вклад у розвиток документознавчої терміносистеми внесли праці відомих вчених Н.М. Кушнарєнко, Г.М. Швецової-Водки, В. В. Бездрабко, С.Г. Кулєшова, М.С. Слободяника. Але по сьогодні залишаються відкритими питання про співвідношення понять «документологія», «документознавство», «діловодство», «документообіг», «управління записами», «документаційний менеджмент», «інформаційний менеджмент».

Хоча більшість вчених визнає документологію як фундаментальну теоретичну частину науки про документ, відсутній єдиний погляд стосовно розуміння суті таких понять, як «документознавство», «діловодство», «документообіг». Так, активно обговорюваною є пропозиція вчених Н.М.Кушнарєнко та Ю.М.Столяров «...перейменувати науку про документ у широкому розумінні цього терміна в документологію, а за наукою, об'єктом якої є управлінський документ залишити назву документознавство. При цьому документологія отримує статус фундаментальної науки, а документознавство – прикладний».

Сьогодні поняття «діловодство» асоціюється з прикладною сферою роботи з документами, але ще в XIX столітті М.В. Варадінов розділяв діловодство на теоретичне та практичне, розуміючи його у теоретичному значенні, як «науку, що викладає правила складання ділових паперів, актів і самих справ», а також вивчає «зовнішні» і «внутрішні властивості» ділових паперів. Практичне ж діловодство, на його думку, — це «загальний порядок виробництва справ у людних місцях за даними законами формам і по які встановилися зразкам ділових паперів». Вже у XX столітті діловодство стало розумітись лише в прикладному аспекті. Наприклад, працівники ІТУ ототожнювали діловодство з документообігом. Так склалася традиція вітчизняної науки про документ, якій історично притаманний прикладний характер досліджень, пов'язаних з широким колом питань управління та науковою організацією праці. Достатньо загадати науково-практичну діяльність школи О.Ф.Розмирович (Інститут техніки управління), «Оргстрою», школи О.К. Гастєва (Центральний інститут праці) та науково-практичного напрямку з тайм-менеджменту П.М. Керженцева.

А.М.Сокова сформулювала справедливе положення, що в різні історичні періоди актуалізується вивчення документознавством різних видів і форм документації, а відтак і появи нових термінів, що фіксують нове розуміння про документ та роботу з ним. Так, у 1970-ті рр., виконуючи соціальне замовлення суспільства, документознавство формувалось як теорія документаційного забезпечення управління, а в 1980-ті рр., у зв'язку з інформатизацією суспільного життя, — центр досліджень переміщується на машиночитані документи.

Втім, незважаючи на багату історіографічну традицію вивчення документознавчого тезаурусу, не простежено процес зміни сучасного статусу діловодства в умовах стрімкого розвитку інформаційних систем та, відповідно, конституювання нових понять, таких, як «керування документаційними процесами», «документаційне забезпечення управління», «документаційний менеджмент».

Метою статті є аналіз соціокомунікативних передумов конституювання поняття «документаційний менеджмент» в контексті еволюції документознавчого тезаурусу.

Першим кроком в осмисленні сучасного статусу діловодства можна вважати статтю В. В. Бездрабко, де вчена на матеріалі термінологічних означень показує еволюцію діловодства до керування документаційними процесами та посібник Ю.М. Деміна, в якому словосполучення «документаційний менеджмент» вживається як самостійний термін.

До недавнього часу було прийнято говорити про документаційне забезпечення менеджменту, що розумілося як «організаційно-методична діяльність, спрямована на

створення управлінських документів і моніторингу їх використання в процесі прийняття рішень та реалізації основних функцій управління». Основною метою системи інформаційно-аналітичного забезпечення у сфері менеджменту, як стверджує Л.І. Бушуєва, є підтримка діяльності за допомогою збору та перетворення інформації у форму, що необхідна менеджеру, яка дозволяє йому оцінити стан об'єкта діяльності, розробляти, приймати і організовувати виконання певних рішень.

Проте нові вимоги сучасного бізнесу, комунікацій, ІТ-систем вимагають нового світоглядного, архітектурного системного підходу до процесів діловодства. В сучасних автоматизованих корпоративних системах (таких, як ERP, MES, HRM, CRM, EDRM, ERM тощо) управління документацією вже виходить за межі функцій обслуговування та підтримки ділових процесів. Модулі управління документацією підприємства в них не лише супроводжують, а й структурують бізнес-процеси, змінюючи стереотипи роботи з документацією з діловода-виконавця на діловода-менеджера.

Якщо раніше, управління документами вважалося завданням другорядним, яке має вирішуватись на нижчому канцелярському рівні організації, то сьогодні практика показала, що управління документами перебуває в компетенції всіх осіб усередині підприємства (починаючи з керівника і закінчуючи простими службовцями) як суб'єктів діловодства, які працюють з документами, визначають порядок роботи з ними та їхнє призначення. Особливої актуальності документаційний менеджмент набуває в ситуації застосування керівником комп'ютерних інформаційних систем підтримки рішень (англ. Decision Support System) та підтримки виконання рішень, коли навіть інтуїтивні думки керівника формалізуються документально. Все це стало причиною підвищення статусу діловодства до документаційного менеджменту.

У 1989 році європейське співтовариство у межах програм European Credit Transfer System та European Community Action Scheme for the Mobility of University Students прийняли стандарт освітньо-професійної програми фахового спрямування «Documentation Science and Information Resources Management». Така увага до нової сфери професійної діяльності є результатом інтенсивного розвитку потужного наукового напрямку, особливістю якого є документ і люди, які організують роботу з документами, що й становить суть документаційного менеджменту.

Усі види діяльності підприємства супроводжуються документами і закріплюються документально, тому документаційний менеджмент має місце в усіх управлінських сферах підприємства (фінансовій, організаційній, інноваційній, кадровій, виробничій тощо). Документаційний менеджмент тісно пов'язаний з інформаційним менеджментом як комплекс завдань управління на всіх етапах життєвого циклу підприємства, що охоплює всі дії та операції, пов'язані як з документами в усіх формах і станах, так і з підприємством у цілому на основі даних документів.

Документаційний менеджмент ґрунтується на принципах роботи систем управління записами (англ. Records Management) — практики ведення записів організації з моменту їх створення до остаточного знищення. Але якщо останні мають конкретний локальний характер, документаційний менеджмент є системою, яку вже не можна розглядати як забезпечуючий модуль, а як певну управлінську інформаційну архітектуру, що певним чином моделює віртуальну проекцію компанії. Тому, на нашу думку, документаційний менеджмент своєрідно поєднує в собі прикладну та теоретичну частини роботи з документом, адже являє собою не лише ефективну технологічну систему роботи з документами, але й певну філософію управління підприємством. Яка, у свою чергу, є результатом поступової еволюції системи роботи з документами від діловодства, через «керування документацією та записами», «керування документаційними процесами», «документаційне забезпечення управління» до «документаційного менеджменту».

Таким чином можна констатувати, що документаційний менеджмент — це складна динамічна документно-комунікаційна система, яка забезпечує керівництво документацією, документними структурами, процесами і технологіями, а також працівниками, які їх здійснюють.

УДК 651:004.91(043)

Х. О. Феоктістова
/м. Маріуполь/

ЕЛЕКТРОННИЙ ОФІС В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ: ПРОБЛЕМИ ВПРОВАДЖЕННЯ

Здійснення інформаційної діяльності у системі організаційного управління в умовах функціонування автоматизованих систем базується на моделях «електронних офісів», сформульованих ще наприкінці 80-х років. Електронний офіс передбачає організацію роботи груп користувачів над спільним вирішенням складних розподілених завдань у комп'ютерних мережах за допомогою засобів обчислювальної техніки.

Актуальність даної теми зумовлена загальним розвитком всього електронного простору України. Без використання новітніх технологій вже неможлива продуктивна робота державних установ і приватних підприємств різноманітних галузей. Необхідність створення електронних офісів виникає разом з прагненням своєчасно опрацьовувати дані, обслуговувати клієнтів швидко і якісно, працювати з документацією легко і незалежно від свого місця знаходження.

Об'єктом дослідження виступає електронний офіс, як повноцінна інформаційна організація, що перетворює вихідну інформацію з урахуванням наявних інформаційних ресурсів у інформаційний продукт. Предметом даної роботи являються проблеми і причини недосконалого функціонування таких офісів в сучасній Україні.

Виокремлення головних перепон, що стають на шляху введення у функціонування повноцінних електронних офісів малими, середніми і великими підприємствами висвітлювали у своїх роботах І. Н. Герчикова [1], Ю. Дьомін [2], Ф. Пітер [3], М. Ю. Рогожин [4].

Наразі існує багато трактувань поняття «електронний офіс», проте всі вони зводяться до одного – це організована для досягнення спільної мети сукупність фахівців, засобів комп'ютерної комунікаційної та організаційної техніки, математичних методів і моделей, інтелектуальних продуктів і їх відносин, а також способів і порядку взаємодії зазначених компонентів[1]. До основних завдань електронного офісу можна віднести наступні завдання:

- управління або ж контроль управління;
- ведення документообігу;
- пошук, збирання, накопичення, оновлення, розповсюдження інформації;
- обмін інформацією між відділами офісу, між офісами підприємств і між підприємствами;
- складання звітів [2].

Впровадження електронних офісів стало реальністю завдяки досягненням в галузях виробництва комп'ютерної техніки та високоефективних засобів організаційної техніки. При цьому для кожного співробітника офісу (або групи співробітників) розробляється і оснащується автоматизоване робоче місце, професійно орієнтоване на виконання конкретних функцій управління. Така орієнтація здійснюється шляхом підбору та встановлення відповідного програмного забезпечення. В Україні маленькі і великі компанії державної та приватної власності, організовуючи роботу в такий спосіб, стикаються з деякими проблемами.

Першою і головною причиною проблеми впровадження електронного офісу, здатного пришвидшити роботу персоналу в цілому, стає елементарний брак коштів. Не маючи змоги

забезпечити персонал необхідним устаткуванням, навчити працювати з новітньою організаційною технікою і організувати електронний документообіг, керівники і власники намагаються виконати ці завдання частково. Нажаль, їм не завжди вдається досягнути бажаного результату.

Одна з головних умов існування електронного офісу – впровадження і безпроблемне функціонування електронного документообігу. Коли відповідне програмне забезпечення введено у дію, необхідно поступово переводити всю існуючу документацію у безпаперову машиночитну форму. Проблеми можуть виникати саме на цій початковій стадії, коли ще не всі документи існують в електронному вигляді, і вже не всі документи обробляються в паперовій формі.

Якщо організація має декілька віддалених один від одного структурних підрозділів, постає питання про організацію зв'язків між ними.

Необхідно визначити з яким інтернет провайдером і телефонним оператором працювати. При цьому має бути забезпечена безперебійна можливість з'єднання. При виборі потрібно враховувати той факт, що інформаційна система, яку ви намагаєтесь налагодити, повинна працювати в режимі реального часу, не повинна залежати ні від якості комутаційних каналів, ні від зайнятості телефонних ліній [3].

Наступна перепона – необхідність підготовки висококваліфікованого та іноді високооплачуваного персоналу. З огляду на те, що у сучасному електронному офісі використовуються наступні технічні засоби: комп'ютери, мережеве обладнання, засоби комунікації, пристрої введення/виведення інформації, пристрої мультимедіа, інша організаційна техніка, то і співробітники повинні бути достатньо обізнаними у питаннях використання технічного обладнання. Заважати повноцінній підготовці фахівців може брак часу та коштів.

Наразі маємо підстави чітко стверджувати, що віртуальний офіс може підвищити ефективність роботи організацій, але його створення і забезпечення бездоганної роботи потребує великих коштів, а затрати на програмне забезпечення та експлуатацію можуть значно перевищити затрати на апаратну частину [4]. Керівництво організації повинно зрозуміти, що засоби, які воно вкладе, мають опосередковано приносити прибуток і порівняно швидко окупитися. Вважається, що в Україні зараз вкладати великі кошти на створення таких офісів неефективно через дуже поганий стан комунікацій. На даний час найбільші концерни України мають свої філіали в інших містах, з якими зв'язуються за допомогою комутаційних ліній в режимі off-line. В місті, де зосереджене управління концерном, магазини та склади з'єднуються з адміністрацією через заздалегідь виділені канали. При цьому підрозділи теж локалізовані, що дозволяє суттєво зменшити витрати.

ЛІТЕРАТУРА

1. Герчикова И. Н. Менеджмент: учебник. 3-е изд., перераб. и доп. / И. Н. Герчикова. – М.: ЮНИТИ, 2002. – 832с.
2. Дьомін Ю. М. Ефективний офіс-менеджер / Ю. М. Дьомін. – СПб.: Пітер, 2004. – 203с.
3. Питер Ф. Задачи менеджмента в XXI веке.: пер. с англ. / Ф. Питер. – М.: Издательский дом «Вильямс», 2004. – 272с.
4. Рогожин М. Ю. Організація діловодства підприємства (на основі ГОСТ Р6.30-2003): навчально-практичний посіб. / М. Ю. Рогожин. – М.: РДЛ, 2003. – 208с.

СЕКЦІЯ ІНФОРМАЦІЙНА СКЛАДОВА СВІТОВОГО ТА ВІТЧИЗНЯНОГО КУЛЬТУРНОГО РОЗВИТКУ

УДК 061.2 ЮНЕСКО:002 (043)

*Н. А. Альохіна
/м. Маріуполь/*

ОСНОВНІ НАПРЯМИ ДІЯЛЬНОСТІ ЮНЕСКО В ФОРМУВАННІ СВІТОВОГО ІНФОРМАЦІЙНОГО ПРОСТОРУ

Організація Об'єднаних Націй з питань освіти, науки і культури (ЮНЕСКО) — це міжнародна організація, спеціалізована установа Організації Об'єднаних Націй, яка при співпраці своїх членів-держав у галузі освіти, науки, культури сприяє ліквідації неписьменності, підготовці національних кадрів, розвитку національної культури, охороні пам'яток культури тощо [1].

Місія ЮНЕСКО полягає у сприянні зміцненню миру, викоріненню злиднів, сталого розвитку та міжкультурному діалогу за допомогою освіти, науки, культури, комунікації та інформації [2].

Для виконання цієї місії у межах ЮНЕСКО проводяться міжнародні конференції, наради, семінари, симпозіуми, надається допомога країнам у створенні навчальних і навчально-дослідних установ, ведеться інформаційна, видавнича діяльність, здійснюється співробітництво з сотнями міжнародних організацій.

Основними завданнями ЮНЕСКО у формуванні інформаційного простору є:

- збільшення та модернізація комунікаційних мереж у країнах, що розвиваються;
- розвиток освітніх програм для працівників мас-медіа з метою навчити їх критично орієнтуватись в інформації та вміти реагувати на можливі маніпуляції з боку промислово розвинутих країн;
- підготовка людських ресурсів, надання пріоритетів відповідній технології та прикладним дослідженням;
- проведення досліджень з проблем соціокультурного впливу комунікаційних медіа та нових технологій на культурну ідентичність народів [2].

В 2000 році ЮНЕСКО була розроблена програма «Інформація для всіх». Програма була спрямована на зменшення розходжень між інформаційно багатими та інформаційно бідними країнами для створення інформаційного суспільства для всіх.

Основний предмет програми - це інформаційна політика, орієнтована на людину, на розвиток його потенціалу, ресурсів, навичок і знань. Оскільки саме від людей залежить, яким шляхом буде розвиватися людство й кожна країна, кожний народ. Програма "Інформація для всіх" забезпечує загальну схему міжнародного співробітництва і партнерства. Вона підтримує розробку спільних стратегій, методів та інструментів для побудови інформаційного суспільства для всіх.

В програмі «Інформація для всіх» декларується: по-перше, сприяти міжнародному аналізу і дискусіям з етичних, правових і соціальних задач і проблем інформаційного суспільства; по-друге, розвивати і розширювати доступ до інформації, що є суспільним надбанням, шляхом організації інформації, її переведення в цифровий формат та збереження; по-третє, надавати підтримку підготовці кадрів, безперервній освіті і навчанню на протязі всього життя в областях комунікації, інформації та інформатики; по-четверте, надавати підтримку місцевому змісту інформації і сприяти доступу до знань корінних народів через розповсюдження базової грамотності і грамотності в галузі; в п'яте, сприяти використанню міжнародних стандартів і передової практики в галузях комунікації, інформації і

інформатики в областях компетенції ЮНЕСКО; в шосте, сприяти розвитку мереж інформації та знань на місцевому, національному, регіональному та міжнародному рівнях [3].

На базі програми було сформовано напрями діяльності ЮНЕСКО в сучасних умовах це: розробка інформаційної політики на міжнародному, регіональному й національному рівнях; розвиток людських ресурсів і можливостей відповідно до вимог інформаційної ери; посилення ролі установ у забезпеченні доступу до інформації; розвиток механізмів і систем обробки та керування інформацією; інформаційна технологія у галузі освіти, науки, культури й комунікації [3].

Також ЮНЕСКО в своїй діяльності приділяє велику увагу проблемам розвитку засобам масової інформації та комунікації у світі (для цього створено відділ масової інформації та Сектор з питань усунення перешкод на шляху вільного розповсюдження інформації). Розроблено норми насиченості міжнародної спільноти ЗМІ.

На рівні з цим проводяться міжурядові конференції, на яких проголошується, що ЗМІ повинні використовуватись з метою досягнення взаєморозуміння між народами, а також для прискорення соціального та культурного росту в світі.

Інформаційний підрозділ ЮНЕСКО - Комісія Мак-Брайда розробила програмний документ, в якому зазначається:

- необхідність усунення негативних наслідків діяльності монополій та їх концентрації;
- необхідність усунення внутрішніх і зовнішніх перешкод, які стоять на заваді вільному обміну інформації;
- необхідність сприяння розвитку преси;
- надання можливостей країнам, що розвиваються, створити відповідну інфраструктуру;
- необхідність поваги до прав етнічних груп усіх народів;
- повага до прав етнічних груп і права окремої особи мати доступ до інформаційних джерел і брати активну участь у дослідженні інформаційних потоків.

Таким чином, міжнародна організація ЮНЕСКО покликана сприяти вільному поширенню інформації, незалежності засобів інформації, зміцненню та модернізації інформаційних інфраструктур і служб документації (бібліотек, архівів) у країнах-членах, застосуванню нових інформаційних і телекомунікаційних технологій, підготовці кадрів у цій галузі.

ЛІТЕРАТУРА

1. Кудрявцева С.П., Колос В.В. Міжнародна інформація. Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. — К.: Видавничий Дім «Слово», 2005. — 400 с.
2. Офіційний сайт ЮНЕСКО [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.unesco.org/new/ru/unesco/>.
3. Програма ЮНЕСКО «Інформація для всіх» [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.dlab.irtc.org.ua/IFAP_UA/programu.html.

УДК 004.738.5:(=161.2)(71)(03) (043)

Х. М. Вінтонів
/м. Івано-Франківськ/

ДОВІДКОВІ ВЕБ-РЕСУРСИ ПРО УКРАЇНЦІВ У КАНАДІ

Матеріали довідкового характеру про українців широко представлені у віртуальному просторі Канади, що дає змогу більш детально ознайомитись зі складовою історичної пам'яті українського народу. Завдяки гіпертекстовим посиланням та мультимедійним можливостям веб-енциклопедії надають користувачеві швидкий доступ до інформації, яка постійно оновлюється.

Однією з перших веб-енциклопедій про Україну та український народ стала «Internet Encyclopedia of Ukraine» (Енциклопедія України в Інтернеті), що з'явилась у 2001 році з

ініціативи Канадського інституту українських студій (далі – КІУС). Веб-ресурс є доповненою онлайнною версією англomовного п'ятитомного видання «Encyclopedia of Ukraine», яке видавалось КІУС у співпраці з Канадською фундацією українських студій та Науковим Товариством імені Т. Шевченка у Франції протягом 1984-1993 рр. Відповідальним редактором сучасної інтернет-енциклопедії є Роман Сенькусь, керівником проекту – д-р Марко Р. Стех, старшим редактором – Андрій Макух, веб-фахівцем – Ярослав Кебало; крім того, понад 20 науковців працюють над тематичними рубриками. Робота над веб-енциклопедією триває і сьогодні; планується внести понад 20 000 статей, які будуть супроводжуватися музикою, картами, ілюстраціями, світлинами та мультимедійними матеріалами. Станом на 2012 рік у режимі он-лайн представлено понад 4700 статей.

Веб-ресурс містить шість англomовних рубрик: історія, земля, люди, культура, мистецтво, література. У рубриці «People» (люди) розміщена інформація про імміграцію українців до канадських прерій – провінцій Манітоби, Саскачевану й Альберти – які стали другою батьківщиною для українських піонерів; інформація для цієї рубрики підготовлена Андрієм Макухом та Френсіс Свиріпою. На веб-сайті можна здійснювати пошук за абеткою гасел, базовий та розширений пошуки за ключовим словом.

Канадський веб-ресурс “InfoUkes” можна вважати одним з найбільших інформаційних ресурсів про Україну та українців, де висвітлено інформацію про українську культуру, освіту, генеалогію, медицину, технології, подорож, музику та ін. Веб-ресурс був створений як список розсилок під назвою «Ukes» у листопаді 1991 році Андрієм Українцем з Університету Макмастера та Джеррі Кокодиняком з Торонтського університету. Спілкуючись за допомогою електронної пошти та списку розсилок шестеро людей обговорювали події, що були пов'язані зі здобуттям української незалежності на початку 1990-х років. З часом кількість учасників групи зросла до кілька сотень, а у 1995 році до сайту був доданий веб-сервер WWW. Офіційне відкриття веб-сайту відбулось 10 червня 1997 року.

На веб-сайті користувач може: ознайомитись з поточними новинами, майбутніми подіями стосовно української спільноти в Канаді; здійснити пошук за ключовим словом; перейти за гіперпосиланнями на веб-сайти українських організацій. Ще однією важливою функцією веб-ресурсу є участь через електронну пошту в обговоренні різноманітних тем, таких як: оголошення, мистецтво, генеалогія, історія, політика, релігія, суспільні новини, спорт. Окремою рубрикою тут представлені українці в Канаді, де можна переглянути матеріали стосовно: історії перших українських церков у Канаді; діяльності танцювальних колективів «Веснянка» (м. Торонто) та «Дунай» (м. Ніагара Фолз), Мішаного хору «Українські Молодіжні Ансамблі» (м. Торонто); важливих подій в українській громаді провінції Саскачеван протягом 1842-1979 рр.; процесу інтернування українців у концентраційні табори протягом 1914-1920 рр.; військової діяльності Пилипа Коновала, кавалера найпочесніших нагород Великобританії і Канади.

Основною метою проекту з оцифрування “Multicultural Canada” (Багатокультурна Канада), який започаткований вісьмома канадськими інституціями, є оцифрування і надання вільного доступу до спадщини етнічних громад Канади, у тому числі й української. Проект здійснюється під керівництвом Линн Копеленд з Університету Саймона Фрейзера.

Веб-ресурс складається з трьох компонентів:

1. Колекції газет, усних історій, фотографій, книг, юридичних документів, протоколів зібрань. Серед 53 колекцій тут репрезентовано 3 колекції, які відображають життя українців у Канаді:

а) українська колекція з Бібліотеки Калгарського університету, яка вміщує 38400 оцифрованих матеріалів;

б) колекція українського іммігранта Джона (Івана) Лучківа з Бібліотеки Торонтського університету, де представлено понад 100 оцифрованих видань про українців, опублікованих у Канаді протягом 1900-1950 рр.;

в) 1272 оцифровані номери українського тижневика «Життя і Слово», який видався Товариством об'єднаних українських канадців у м. Торонто протягом 1965-1991 рр.

2. Навчальних матеріалів для вчителів та студентів.

3. Інтернет-версії друкованого видання Багатокультурного історичного товариства Онтаріо «Encyclopedia of Canada's Peoples» (Енциклопедія народів Канади), яке вийшло у 1999 році і стало першою канадською енциклопедією про 119 етнічних груп країни кленового листка. Майже кожна етнічна група представлена такими рубриками: походження; міграція; прибуття та поселення; економіка; громадське життя; сім'я та родина; культура; освіта; релігія; політика; відносини між групами (наприклад, для українців історично склалися відносини між росіянами, поляками, румунами та євреями, що пізніше вплелось і в українське життя в Канаді); утвердження етнічної ідентичності; бібліографія. Розділ про канадських українців підготувала проф. Френсіс Свиріпа з Альбертського університету. Окремий розділ присвячено карпатським русинам – східним слов'янам, які населяють теперішні території України, Словаччини та Польщі.

Веб-ресурс «Dictionary of Canadian Biography Online/Dictionnaire biographique du Canada» (Онлайновий словник канадської біографії) презентує понад 8400 біографій людей, які зробили вагомий внесок у формування канадського суспільства протягом 1000-1930 рр. Веб-сайт був створений у 2003 році англійською та французькою мовами. За основу було взято 15 томів друкованого видання «Dictionary of Canadian Biography», що був підготовлений Торонтським університетом (англомовна версія) та Університетом імені Лавала (франкомовна версія). Перший том вийшов у 1966 р., п'ятнадцятий том – у 2005 році; заплановано випустити 24 томи.

Базовий пошук здійснюється за ключовим словом, тоді як у розширеному пошуку можна задавати наступні параметри: ключове слово; стать особи; номер тому; вид діяльності (наприклад, архівісти, політики, бібліотекарі, ремісники, письменники, медицина, релігія тощо); місце народження; місце діяльності (Африка, Азія, Європа, Північна Америка, Океанія, Південна Америка). Зокрема, тут можна знайти відомості про таких канадських українців як: Йосипа Чернявського, фермера та священика Незалежної грецької церкви; Нестора Дмитріва, греко-католицького священика, імміграційного агента, перекладача та письменника; Кирила Геника, перекладача, лідера української спільноти в Канаді, першого імміграційного агента у Вінніпегу та одного із засновників першої україномовної газети в Канаді «Канадійський Фармер» у 1903 р.; Тимофія Корейчука, політичного діяча та організатора праці; д-ра Йосифа Олесківа, імміграційного агента, агронома, якого вважають «батьком української еміграції до Канади» та ін.

Одним з найповніших видань про Канаду можна вважати енциклопедію «The Canadian Encyclopedia», перше видання якої з'явилося у 1985 році і відразу стало бестселером. Починаючи з 1999 року з ініціативи канадського інституту «Historica Canada» було створено англо- та франкомовний веб-сайт, який вміщує інформацію з трьох енциклопедій «The Canadian Encyclopedia», «The Encyclopedia of Music in Canada», «The Junior Encyclopedia of Canada» та канадського тижневика «Maclean's». Тепер в режимі он-лайн можна переглядати понад 40 000 статей, 6000 карт, фотографій, відео- та звукозаписів, які висвітлюють історію канадської нації. Поряд з веб-сайтом функціонує також блог енциклопедії, який сприяє поширенню інформації про канадську історію, політику, літературу, музику, кіноіндустрію, культуру, освіту. Пошук інформації в енциклопедії здійснюється тільки за ключовим словом, однак можна вказати тип документа – стаття, фотографія, карта, відео- чи аудіозапис. За запитом «Ukrainian» отримуємо 199 статей про: формування української спільноти в Канаді, українську церковну музику, українське письменництво; відомих канадських українців –

композитора, піаніста Джорджа (Юрія) Фіала, фольклориста Роберта Климаша, письменницю й журналістку Мирославу Косташ, актора-коміка Любу Гой, поета Ендрю Сукнаскі, архітектора о. Пилипа Ру, художника і письменника Вільяма (Василя) Курелека, співочий дует «Mickey and Bunny» тощо. У кінці майже кожної статті зазначено автора інформації, список рекомендованої літератури та споріднених веб-ресурсів.

Досить інформативним та цікавим є довідковий веб-ресурс «The Encyclopedia of Saskatchewan» (Енциклопедія Саскачевану), що базується на друкованому виданні Центру досліджень канадських прерій при Реджайнському університеті. Випуск видання приурочувався 100-літтю від дня заснування провінції Саскачеван у 1905 році. Енциклопедія містить приблизно 2300 статей з понад 1000 карт, таблиць, фотографій, графіків, які висвітлюють життя провінції Саскачеван.

Статті на веб-сайті можна переглянути в алфавітному порядку та у предметних рубриках, яких налічується 22, наприклад, мистецтво та культура, освіта, політика та уряд, населення, релігія та філософія, наука та технології, жінки тощо. У результаті пошуку за ключовим словом «Ukrainian» у веб-енциклопедії виявилось 83 статті, які присвячені або в яких згадуються українці. Тематика статей: українські поселення; українські католики; українсько-англійська двомовна освіта; діяльність українсько-канадських організацій (Українського робітничо-фермерського дому, Інституту імені Шептицького, Товариства об'єднаних українців Канади, Ліги українських католицьких жінок Канади тощо); відомих канадських українців (громадську діячку, журналіста та письменницю Савеллу Стечишин; славіста, перекладача Костянтина-Генрі Андрусишена; громадську діячку Марію Ткачук; художника-примітивіста Дмитра Стриєка та багатьох інших).

Незначна кількість інформації на українську тематику можна відшукати на веб-сайті «KNOWBC.com», де представлена онлайн версія друкованого видання «The Encyclopedia of British Columbia» (Енциклопедія Британської Колумбії), та на веб-порталі «AlbertaSource.ca», де розміщено посилання на 84 веб-сайти про провінцію Альберта.

УДК 323.1(4)(043) (043)

A. Wojciechowska
/Czerwona Woda, Polska/

EUROPEJSKIE NACJONALIZMY W ZDERZENIU Z GLOBALIZACJĄ

Sytuacja współczesnej Europy sprawia, że należy pochylić się nad problemem wzmożonych ruchów społecznych, bowiem wyraźnie zarysowała się tendencja nacjonalistyczna. To skłania do refleksji nad etniczno-narodowym wymiarem współczesnego społeczeństwa. Dziś przede wszystkim winą obarcza się głęboki kryzys ekonomiczny i niepoprawną politykę integracji europejskiej (ale to tylko jeszcze bardziej ujawnia kruchość budowy fundamentów społecznych bez silnego związku ideologicznego). Co prawda załamanie gospodarcze i sceptyczność wobec polityki Unii Europejskiej są ważnymi czynnikami niezadowolenia społecznego, a co za tym idzie wzrostu ruchów społecznych, jednak to nie wszystko, na co trzeba zwrócić uwagę. Jeśli przyjrzymy się bliżej konstrukcji społecznej Europy XXI wieku, to zauważymy, że społeczeństwo europejskie jest zagubione bardziej niż kiedykolwiek. Głównym sprawcą z pewnością jest kryzys, ale ten kryzys nie jedno ma imię. Być może konieczna jest szczególna pielęgnacja ideologii, której zaczyna ludziom brakować w warunkach konsumpcjonistycznej codzienności.

Naród – państwo – nacjonalizm

Początki ideologii narodowych sięgają czasów walk klas społecznych. Właściwy rozkwit świadomości narodowej przypada na okres końca XVIII stulecia i pierwszą połowę XIX stulecia [13, s. 25]. Można powiedzieć, że więzi narodowe znacząco wpłynęły na odejście od poczucia silnej wspólnoty klas robotniczych na korzyść rozwoju świadomości narodowej. Warto też podkreślić, że już wcześniej istniały więzi, które można uznać za pewien model późniejszej

koncepcji narodu. Już Jerzy Józef Wiatr zauważa, że dawniej „państwo było tożsame z dynastią, potem z dynastią wespół ze stanem szlacheckim” [13, s. 310]. Ukazuje to pewną zasadę polityczną odnoszącą się do organizacji państwa w oparciu o interes grupy społecznej bądź ludu. To też oznacza, że związek państwa z narodem nie stał się przypadkowy. Niestety przyczynił do wystąpienia sporów związanych z kwestią mniejszości narodowych w państwie.

Natomiast nacjonalizm okazał się ruchem, który doprowadził do przewartościowania sprawy narodu. Stał się postawą, a zarazem formą ideologii, której główne założenia opierały się na tym, by jednostki polityczne pokrywały się z jednostkami narodowościowymi [3, s. 9]. Główne dążenia tego ruchu to „wywyższanie cech własnego narodu z równoczesną niechęcią do innych narodów” [1, s. 208]. Takie podejście nie mogło wróżyć nic dobrego. Ideą nacjonalistyczną posłużył się Adolf Hitler w swych wystąpieniach rozbudził fanatyzm, który szybko wykorzystał do zaprowadzenia dyktatury w Niemczech. Warto zwrócić uwagę, że powodzenie Hitlera zbiegło się z światowym kryzysem gospodarczym. Świadczy to o ludzkiej podatności na swego rodzaju społeczną egzaltację w momencie wystąpienia nastroju frustracji. Należy więc podkreślić, że pozycja ekonomiczna jest istotnym czynnikiem procesów społecznych, ale głównie dlatego, że zawsze pociąga za sobą inne czynniki. Hitler nie wysuwał racjonalnych argumentów, ale dał ludziom nadzieję, kiedy oni tego potrzebowali. Ten fatalny okres, jaki to zapoczątkowało, dowiódł, że idea nacjonalizmu niesie za sobą ryzyko wiążące się z rozbudzeniem skrajnych poglądów, takich jak szowinizm, fanatyzm, rasizm. [7, s. 640-650]. Po II wojnie światowej było oczywiste, że charakter państwa narodowego, który ukazał się za sprawą poczynań państwa niemieckiego, jest nie do zaakceptowania. Stąd powstał projekt integracji europejskiej, który poniekąd miał zniwelować złe piętno narodu niemieckiego, a koncepcja postnacjonalizmu miała odciąć związaną Republikę Federacji Niemiec od wydarzeń godzących w historyczne dzieje tego państwa. Tenże proces zaowocował nową koncepcją struktury społecznej. Konstrukcja tożsamości zbiorowej pozwoliła na uniwersalizm i spowodowała, że świadomość narodowa przestała odgrywać wiodącą rolę w życiu społecznym. W nowych realiach państwo narodowe odeszło na drugi plan, a Unia Europejska stała się szansą na rozbudzenie w krajach Europy idei wspólnoty europejskiej i odbudowy pozycji na arenie międzynarodowej. Nowe wyzwania, jakie przyniosła globalizacja, sprawiły, że znalazło się wielu entuzjastów integracji europejskiej i przekonanie, że powstanie postnarodowej świadomości jest niezbędne dla przetrwania Europy w globalnym świecie [12, s. 38-40].

Globalizacja i powrót do idei nacjonalistycznej

Jeśli przyjąć za słuszną fakt, że narody i państwa są bytami przygodnymi, a nie powszechnymi [3, s.15] jak się nieraz w dziejach państw zdawało, nic w tym zadziwiającego, że po niepowodzeniu idei państw narodowych, przyszedł czas na wytworzenie nowego konglomeratu. Substancją przekształcającą państwa narodowe w formę ponadnarodową stała się globalizacja – rozumiana jako ogólnoswiatowa sieć współzależności [9, s. 285]. Mimo podkreślenia, że to nie implikuje uniwersalizmu, to jednak słuszność ma Michael Billig, że „siły globalizacji [...] znoszą różnice między narodowymi kulturami, ale też mnożą różnice wewnątrznarodowe” [11, s. 187-188]. Globalny proces gospodarczo-polityczny ufundował Europie Unię, w której widziano krok w stronę wizji kosmopolitycznej demokracji. Taka perspektywa miała zaważyć na odejściu od dzisiejszej formy instytucji państwowej i oprzeć obywatelstwo na uniwersalnych zasadach [12, s. 38-41]. Tak też (bezpośrednio odnosząc się do zdania Billiga) Unia Europejska próbując utworzyć uniwersalistyczny model tożsamości europejskiej, zetknęła się z tendencją separatystyczną.

W świecie globalnym odczuwa się istotne zmiany dotyczące struktury społeczno-politycznej. Nowe wyzwania i zagrożenia sprawiają, że stosunki międzypaństwowe to zbyt mało. Coraz więcej zależności sprawia, że istnieje potrzeba prowadzenia transnarodowej polityki światowej, której głównym narzędziem staje się posiadanie i przetwarzanie informacji. Szczególnie istotna jest szeroko pojęta informatyzacja, która sprawiła, że w cyberprzestrzeni występuje niebotyczna ilość interakcji na wielu płaszczyznach. Z łatwością zawiązują się przy tym nowe wspólnoty, które wybiegają poza dotąd powszechnie uznawane tożsamości (etniczne, narodowe, religijne). Dziś

poczucie jedności z określoną społecznością można odnaleźć w pięć sekund. Sieć informatyczna stała się nową formą na poszukiwanie swojej tożsamości, często niejednej. Wielość, jaką ludzie zaczynają w sobie odnajdywać, zaczyna jednak doskwierać. Dochodzi do odczuwania sprzeczności ideologiczno-kulturowej. Zagubiona tożsamość uświadamia ludziom ich wewnętrzną pustkę zapisaną po brzegi informacjami o nikłej wartości. Natomiast kryzys gospodarczy spowodował, że ta pustka zaczęła im dolegać bardziej niż przedtem. Odrodzona idea nacjonalizmu w Europie stała się próbą powrotu do etniczno-narodowych korzeni. Dziś bowiem społeczeństwo stało się nadto konsumpcyjne. Demoralizacja, materializm, zubożenie polityczne i ideologiczne to tylko część dolegliwości społeczeństwa Europy XXI wieku, a to dopiero początek rewolucji informacyjnej, której szybkie tempo i gwałtowne zmiany sprawiają, że frustracja społeczna nieustannie wzrasta.

Nacjonalizm – przeszłość czy przyszłość?

Ksenofobia w państwach europejskich stała się już faktem dla bieżących wydarzeń społeczno-politycznych. W większości państw Unii Europejskiej do głosu dochodzą ugrupowania nacjonalistyczne, które zarzucają UE pozbawianie państw suwerenności, niekorzystny system kapitalistyczny i zbyt daleko idącą liberalizację. Ich podstawowym celem jest odbudowa Europy Wolnych Narodów, Europy Państw Narodowych. Przy tym odnosi się do chrześcijańskich korzeni, których współczesne przeobrażenie destrukcyjnie wpływa na Europę [4]. Taka idea i głoszone hasła propagandowe zaczynają być coraz bardziej wiarygodne. Nie mniej jednak słusznie zauważa Zygmunt Bauman, że „żadne państwo, choćby najlepiej uzbrojone, najbardziej stanowcze i nieustępliwe, nie jest dziś w stanie bronić wybranych wartości na swojej ziemi, jeśli odwraca się plecami do marzeń i pragnień ludzi znajdujących się po drugiej stronie granicy” [2, s.53]. Ponadto przeświadczenie o tragicznych skutkach nacjonalizmu w czasach II wojny światowej, sprawia, że społeczeństwo mimo wszystko nie zawiera się całkowicie skrajnym ekscytacjom nacjonalistycznym. Pamięć o hitlerowskich przestępstwach i jakże nieludzkim nękaniami ludności na tle różnic etniczno-narodowych wciąż jest żywa i sprawia, że pobudki nacjonalistyczne nie rozprzestrzeniają się z taką wielką gwałtownością. Być może sprawią, że dojdzie do reorganizacji życia społeczno-politycznego w Europie, lecz nie wskazuje na to, by miały przywrócić znaną sprzed lat nacjonalistyczną euforię.

Najbardziej pozytywnym akcentem obserwowanych przemian jest to, że sens semantycznej bezkształtności Europy rozbudza jej niedokończoną przygodę, o której pisał Zygmunt Bauman. Udowadnia przy tym, że jedynie nieustanna aktywność i dążenie do ideałów pozwala na ciągłą obecność w biegu historii. Najważniejsze pytanie, które pozostaje to: dokąd poprowadzi wszechobecny pluralizm? Dziś można już tylko żywić nadzieję, aby nie za daleko.

BIBLIOGRAFIA

1. Arnold A., Słownik języka polskiego, wyd. Park Sp. z o.o., Bielsko-Biała 2007.
2. Bauman Z., Europa – niedokończona przygoda, wyd. literackie, Kraków 2005.
3. Gellner E., Narody i nacjonalizm, PIW, Warszawa 1991.
4. Gmurczyk A., Nowoczesny nacjonalizm, nop.org.pl, <<http://www.nop.org.pl/nowoczesny-nacjonalizm/>>
5. Grott B., Grott O.(red.): Nacjonalizmy różnych narodów. Perspektywa politologiczno-religioznawcza, Wydawnictwo Księgarnia Akademicka, Kraków 2012.
6. Kopeć J., Nacjonalizmy i regionalizmy, dziennikzwiazkowy.com, 04.01.2013, <<http://dziennikzwiazkowy.com/stare-archiwum-dziennika/publicystyka/nacjonalizmy-i-regionalizmy/>>.
7. Mączaka A., Historia Europy, Zakład Narodowy im. Ossolińskich – Wydawnictwo, Wrocław 1997.
8. Markiewicz B., Wonickiego R., Kryzys tożsamości politycznej a proces integracji europejskiej, Wydawnictwo Naukowe SCHOLAR, Warszawa 2006.
9. Nye jr. Joseph S., Konflikty międzynarodowe. Wprowadzenie do teorii i historii, Wydawnictwo Akademickie i Profesjonalne, Warszawa 2009.
10. Ossowski S., O ojczyźnie i narodzie, PWN, Warszawa 1984.
11. Sadowski A., Kultury narodowe, regionalne i lokalne w państwie – układ wertykalny czy horyzontalny, [w:] Gliński P., Sadowski I., Zawistowska A., Kulturowe aspekty struktury społecznej, Wydawnictwo IFiS PAN, Warszawa 2010, s. 185-200.

12. Thaa W., Kryzys postnacjonalizmu: przypadek Niemiec, [w:] Piotr Mazurkiewicz, Sławomir Sowiński (red.), Religia – tożsamość – Europa, Zakład Narodowy im. Ossolińskich, Wrocław 2005, s. 33-45.
13. Wiatr J.J., Naród i państwo, socjologiczne problemy kwestii narodowej, wyd. Książka i Wiedza, Warszawa 1973.

УДК: 81'374(043)

І. Ю. Гончарова
/м. Харків/

ЛЕКСИКОГРАФУВАННЯ ЖИВОГО МОВЛЕННЯ

Дотепер українське мовознавство традиційно вивчало переважно літературну, ідеальну мову. З певною періодичністю з'являлися нові нормативні словники – орфографічні, орфоепічні, перекладні, термінологічні. Жива мова і сленг, рідко ставали об'єктом лінгвістичних вивчень. Систематичні дослідження сленгової лексики в Україні не проводилися, донедавна відомі тільки два майже аматорські словники українського молодіжного сленгу і живого мовлення. Сьогодні не можна уявити своє життя без використання сленгових виразів. Мовна тканина живого мовлення являє собою різноманітні і різностильові одиниці. Специфіка їхнього добору та використання в літературі, під час спілкування створює своєрідну індивідуальну мовну манеру, яка сьогодні стало більш розкутим, живим.

Вихід «Короткого словника сленгової лексики української мови» Лесі Ставицької – небуденна подія в українській лексографії. Автор видання цілком слушно стверджує, що брак теоретичного і лексикографічного опрацювання сленгової лексики згубно позначається не тільки на духовній, а й на загальній мовній культурі українського соціуму. Метамовна свідомість сучасного українця переважно не розрізняє специфіки сленгової лексики серед інших лексичних шарів, таких як лайливі слова та вульгаризми.

Мета і завдання нашого дослідження зумовили використання такого методу аналізу, як описовий, що включає лінгвістичне спостереження і систематизацію мовних явищ, а також елементи порівняльно-зіставного аналізу. Значну частину наших результатів було отримано за допомогою методу вивчення теоретичних та лексикографічних джерел, класифікації та узагальнення отриманої інформації. Представлене дослідження є спробою здійснити лексико-семантичний аналіз живого мовлення, молодіжного сленгу, пов'язаного із різними професійними і соціальними групами. Тому важливо приділити особливу увагу виходу у світ словників, в яких зібрана жива мова та сленгові вирази із повсякденного життя людей.

В аналізованій лексикографічній праці з достатньою повнотою зафіксовано загальний, молодіжний, армійський, кримінальний, а також професійний сленг. Автор описує живу, невимушену мову та охоплює якомога більше число виразів. Матеріалом авторів стали записи дружнього спілкування, зроблені головним чином методом включеного спостереження. Це дозволило уникнути впливу факторів, пов'язаних з втручанням дослідників у звичайні розмови. Зібрані одиниці в міру поповнення списку пред'являлися носіям мови, які позначали відомі їм вирази і вносили до списку доповнення та варіанти, що дозволяло збільшувати його. Для словника відбиралися ті фрази, які відзначалися в якості відомих або зустрічалися в якості доповнень і варіантів не менше трьох разів. Висловлювання розташовані в алфавітному порядку. Звичайно, такий принцип ідеальний: у багатьох висловлюваннях то з'являються, то зникають початкові частинки; порядок може варіювати, деякі слова міняються місцями, замінюються синонімами. Подібна варіативність, поширена і в нормативній мові, при невимушеному спілкуванні є одним із головних способів внести в розмову різноманітність. Гра слів, зміна форми висловлювання виявляються чи не самоціллю.

Враховуючи цю обставину, укладачі фіксують подібні висловлювання без вигуків частинок і зберігають їх лише там, де вони істотні для сенсу або ритмічної організації

висловлювання. Кожне висловлювання і його варіанти з тотожним значенням зазвичай виділяється в окрему статтю. У різних статтях даються варіанти висловлювань, що характеризуються різним ступенем згубності або висхідні до різних джерел. Тут необхідно зазначити, що питання про те, чи користувалися ті чи інші автори фольклорним матеріалом або внесли в нього власний внесок, залишається відкритим: неможна однозначно визначити, чи самі якісь фрази служили причиною появи анекдоту або набули популярності саме як його складова частина. Відсилання до передбачуваного джерела виявляється одночасно і вказівкою на більш широкий контекст функціонування вираження. Наголос ставиться тільки в тих випадках, коли воно робиться не за існуючими в звичайній мові правилам або щоб уникнути двозначностей при прочитанні.

Відомо, що надмірне вживання сленгу в сучасній комунікації – це ознака глибокої культурної кризи, яку супроводжує збіднення індивідуального словника мовної особистості, коли не актуалізованою лишається рівнозначна розмовна, фамільярна, діалектна лексика, фразеологія. У сучасному українському живому мовленні є також чимало російськомовних запозичень.

Маємо визнати, що український сленг існує. Це лексика, що відтворює своєрідну картину світу, відкриває у слові смислову перспективу. Сленг із його напівнормативністю, необов'язковістю є виявом словесної волі. Наявні елементи українського сленгу, нам видається, потрібно зафіксувати, щоб найбільш вартісний лексичний матеріал міг увійти до українського, словникового мовного існування. Живе мовлення, подане у словниках різноманітне наприклад: “базар, башляти, зальотний, копита, малий”.

Відомо також значна кількість кальок, російськомовних запозичень, як: облом, бомж, сексот, совок, лажа, «беспредел»; ці елементи «українсько-російської мови» мають право на лексикографічну репрезентацію: вони вживаються в невимушеній україномовній комунікації – у висловлюваннях, в структурі яких домінують українські мовні одиниці.

Дуже важливо включати у лексикографічні праці сленгову лексику, виявлену в різних регіонах України, а також піддавати аналізу періодичні видання не лише міських, а й районних центрів.

Словники живого мовлення можуть бути корисними широкому колу читачів. Лексику, зафіксовану в ньому, треба знати насамперед представникам тих професій, що контактують із молоддю, психологам, педагогам, журналістам, перекладачам, інспекторам дитячих кімнат. Для того, щоб бути обізнаними і у деяких ситуаціях не виглядати смішним. Словники розширюють світогляд, допомагають краще пізнати сучасне життя. Бажано подавати тлумачення до подібної лексики, оскільки пересічному мовцеві здебільшого невідомі сленгові вирази, проілюструємо: “мамон – живіт, ничка – таємна схованка, пруха – везіння, стрілка – бійка, хавало - рот”.

Мовознавець під рукою якого словник сленгової лексики, легше сприйматиме сучасні, періодичні видання та телевізійні програми.

Отже, очевидним є той факт, що українське мовознавство одержало вагомий, науково опрацьований, цікавий реєстр живого мовлення, який надалі можна уточнювати і значно розширювати. Словник живої мови має всі підстави стати лінгвістичним бестселером. Сподіваємось, він витримає не одне видання, і з часом короткий словник сленгової лексики перетвориться на великий словник українського живого мовлення, яке зустрічається щоденно в нашому житті.

**К ПРОБЛЕМЕ ОРГАНИЗАЦИИ ЭТНОКУЛЬТУРНЫХ ПРОЦЕССОВ
В СОВРЕМЕННОМ ИНФОРМАЦИОННОМ ОБЩЕСТВЕ**

Современный мир характеризуется расширением и углублением взаимодействия культур и как результат – размыванием этнических границ. Сегодня все народы включены в процессы межкультурных контактов, которые сопровождаются этнокультурными деформациями. Одним из важных показателей процесса взаимодействия культур является бурное развитие информационных и коммуникационных технологий, их активное использование не только в научной, учебной и производственной деятельности, но и в духовно-культурной сфере, в повседневной жизни человека. Как отмечают исследователи «информационная революция» изменила традиционную расстановку сил в современном обществе, заставив заговорить о едином мировом информационном обществе – обществе, в котором как будто нет места этническим особенностям, нациям и национальным отношениям, национальным традициям, о едином информационном пространстве, о новой цивилизации без национальных границ [4, с. 156].

Потребность субъекта в получении новых знаний, возрастание роли информации в его жизни реализуется через глобальное информационное пространство, которое оказывает существенное влияние на современные социокультурные процессы. Тесные коммуникативные связи, интеграционные тенденции приобретают всё большие масштабы и значение в нынешней социальной реальности, в силу чего функционирование механизма формирования этнокультурной уникальности становится совершенно невозможным. Поэтому исследователи говорят лишь о возможности этнокультурного своеобразия, в немалой степени обусловленного процессами межкультурного взаимодействия со многими этническими универсалиями.

Современные коммуникационные технологии создают сетевое общество, имеющее ряд качественно новых социальных характеристик. Цифровые коммуникации, благодаря своей информационной мощи и виртуальной образной силе, воспроизводят подобие среды социализации и тем самым компенсируют существенную часть изменений культурной среды. Спутниковые телеканалы, Интернет, транспорт, общественные ассоциации создают для образованного человека духовное окружение, в котором ему комфортно находится [3, с. 108-112].

При этом этносы, включенные в глобальные коммуникационно-информационные сети, продолжают жить в привычном для человеческого сознания измерении соотнося свои интересы с локальной системой социальных связей. Именно это и оказывается одним из средств поддержания идентичности в условиях быстро меняющейся действительности. По мнению Д.С.Берестовской, «процессы глобализации, затронувшие область культурных связей между странами, сделали межкультурную коммуникацию, диалог и полилог культур неотъемлемой частью существования человеческого сообщества» [1, с. 3]. Таким образом, происходит адаптация личности в социокультурном пространстве, предусматривающая необходимость пересмотра личностных ценностей, а также выбора новых целей, базирующихся на новых мировоззренческих установках [5, с. 200].

Однако, несмотря на процесс «слияния культур», каждый индивид принадлежит к определенному этносу. Данный тезис следует понимать не в смысле потери уникальности и полной унификации культурных ценностей различных народов, а в смысле явного консенсуса их взаимодействию среди многообразия ценностей и приоритетов. Безусловно, важной особенностью в данной структуре оказывается осознание людьми своей принадлежности к определенной этнической общности. Культура отражает систему общественных ментальных и духовных ценностей, как отдельного человека, так и народов,

населяющих определенную территорию. Ценностная система имеет свойство положительно накапливаться при условии, что сама культура, ее глубинные пласты не поддаются насильственному внешнему разрушению. Чтобы понять механизмы этих процессов, недостаточно представлять информацию как сведения, информационный процесс – как передачу данных, а коммуникацию – как связь. В данном случае существенное значение имеет семиотический контекст информации, ее смысл, позволяющий учитывать ценности, особенности традиционных культур в сложной динамике становления и развития социоприродных систем [2]. Даже принадлежность к однородному антропологическому типу не означает этнической идентичности. Природное выпадает из участия в процессах вторичной этнической идентификации. Когда антропологический тип не совпадает со своим местом в репродукции духовной культуры, то как правило индивид или общность приобретает маргинальный статус.

Таким образом, важнейшим элементом в процессе организации людей и объединения их в социокультурные, профессиональные сообщества всегда была информация, а это свидетельствует о том, что революция в области информации имеет далеко идущие последствия в плане культурной организации социума. Информация как качественная сторона общего свойства материи, присутствует как в самой топологии органических и неорганических систем в виде способности к самоорганизации, так и в процессах взаимодействия их с внешней средой как важнейшего условия их существования. С появлением в природе человека и формированием общества возникла качественно новая форма активного отражения – социально-культурная, которая характеризуется целесообразностью и избирательностью [2]. Наполняя информационное поле, осуществляя межкультурные коммуникации, представители этнокультур способны создавать позитивные образы средствами виртуального «метаязыка» общения. Современные информационные технологии могут стать одним из инструментов становления гармоничного поликультурного, интегрального информационного общества.

ЛИТЕРАТУРА

1. Астафьева О. Н. Глобализация как условие социокультурной интеграции: противоречия, пути преодоления: докл. на науч. конф. в РГБ «формирование единого культурного пространства России в условиях глобализации» [Текст] / О. Н. Астафьева // Библиотекосведение. – 2007 – № 3. – С. 17-23.
2. Лучанска В. В. Теоретические основы взаимосвязи экологии культуры с информационным обществом в процессе эволюции культурологических знаний [Электронный ресурс] – Режим доступа: <http://www.info-library.com.ua/libs/stattya/5887-teoretiko-metodologichni-zasadi-vzaemozvjazku-ekologiyi-kulturi-z-informatsijnim-suspilstvom-v-protsesi-evoljutsiyi-kulturologichnogo-znannja.html>, свободный. – Название с экрана.
3. Назарчук А. В. Мультикультурализм в сетевом обществе [Текст] / А. В. Назарчук // Мониторинг общественного мнения: экономические и социальные перемены. – 2012. – № 1(107). – С. 108-112.
4. Смірнов О. К., Карташова Х. С. Особливості впливу сучасного інформаційного суспільства на етнічні культури [Текст] / О. К. Смірнов // Учені записки Тавріського національного університету ім. В.І. Вернадського. Серія «Філологія. Соціальні комунікації». – 2012.– № 4. Частина 1. – С.155-159.
5. Шалютина Н.В. Глобализация и культурный плюрализм [Текст] /Н.В. Шалютина //Вестн. Нижегород. ун-та им. Н. И. Лобачевского. Ср. Социальные науки. - 2007. - Вып. 2 (7). - С. 198-202.

ИНТЕРНЕТ КАК БЛАГО И ИСКУШЕНИЕ ЗЛОМ

Появление и развитие Интернета вывело человечество на новый уровень коммуникации и образования, способствовало взаимовлиянию культур, осознанию человечеством своей целостности. В то же время стала все глубже проявляться тенденция подчинения и даже порабощения человека со стороны новых электронных технологий. Одним из негативных последствий стал эскапизм – бегство от действительности в виртуальную реальность. С помощью Интернета на исходе XX века человек получил доступ в мир, где субъект оказывается непосредственным участником событий и переживает яркие эмоциональные ощущения, которых так не хватает в повседневности. Пока по объему и качеству информации виртуальный компьютерный мир не перекрывает мир реальный, но по притягательности и вседозволенности искусственный мир все больше конкурирует с ним. По мнению ряда авторов, вскоре возникнет проблема выбора: в каком из миров мы останемся? В фантастической трилогии С. Лукьяненко «Лабиринт отражений» описываются сложные проблемы человечества, большая часть которого регулярно погружается в игровые миры и симуляторы реальности. И такое будущее не за горами – уже 70% взрослых американцев признают себя геймерами.

Анализируя виртуальный мир Интернета, можно выделить характерные черты этой системы: она структурно копирует человеческий мир; в ней сглаживаются временные и пространственные рамки; усиливаются интеллектуальные возможности и создаются предпосылки к возникновению суперинтеллекта; можно вести речь о полном игнорировании в рамках Сети нравственных традиций и установок.

Интернет копирует развитие реального человеческого общества. В моральном отношении Интернет сейчас является свободной зоной с формирующейся псевдонравственностью. Корреспонденты легко могут обманывать друг друга, выдавать себя за других, называть в сети другой пол или возраста, что способствует образованию на бескрайних просторах Интернета многочисленных аморальных, по меркам обычного человечества, сообществ, вполне, однако, вписывающихся в «этос» сети: хакеров, «вирусологов» (людей, пишущих компьютерные вирусы), «спамеров» (людей, занимающихся принудительным навязчивым распространением рекламы по компьютерным сетям), компьютерных пиратов. Исправить ситуацию полицейскими средствами практически невозможно. Современный Интернет достиг той стадии, когда попытка залатать ту или иную дыру оборачивается возникновением пары новых. В качестве противовеса предлагается установление определенных моральных правил «общезития».

В век глобальной компьютеризации и информатизации современному человеку предоставляются невиданные ранее средства усиления его умственных возможностей. Особенно это относится к процессу обучения, когда с помощью новых технологий стало возможно развивать определенные типы мышления, тренировать память, внимание, наблюдательность, лидерские качества. Увеличение умственных возможностей человека и общества может привести к возникновению уникального феномена – коллективного разума-суперинтеллекта. Особенность его определена Н.Н. Моисеевым как естественный процесс, в ходе которого обмен информацией между двумя индивидуальными разумами приводит не к удвоению интеллектуального эффекта, а к чему-то существенно большему. Причем свою реализацию суперинтеллект скорее всего найдет именно в Интернете, а его создание будет индикатором перехода к глобальной информационной цивилизации и к культуре, «пропитанной» информационными технологиями [2, с. 54].

Что дает Интернет человеку и что отнимает у него?

1. С одной стороны, он помогает преодолевать отчуждение. Вновь стало модным ведение личных дневников, только уже электронных, общедоступных; лавинообразно развиваются социальные сети общения (например, «Одноклассники»). Интернет обладает формой замещенного общения: с одной стороны ему присуща невиданная свобода общения, с другой – неподдающаяся измерению энтропийность [1, с. 72]. При этом теряются навыки живого общения, вырастает отчужденность от решения жизненных ситуаций.

2. Усиливается индивидуальная и коллективная мощь человеческого интеллекта. Быстрое совершенствование средств обмена информацией, включение в эту систему все большего количества пользователей ведет к формированию коллективного интеллекта как некоторой общепланетарной системы. С другой стороны, есть соблазн использовать чужие труды (плагиат и компиляции в научных работах, студенческих рефератах). Как в свое время калькулятор «отучил» многих школьников от устного счета, так и доступные компьютерные базы данных отучают современных студентов от самостоятельного творчества. Вместо выборочного самостоятельного конспекта легче использовать ксерокс или сканер, а вместо тренировки памяти – изготовить шпаргалку.

3. Интернет практически решил одну из важнейших проблем 60-х – 70-х годов XX века – захлестывание человека потоком информации. В то время возник парадокс – быстрее открыть что-то заново, чем искать в море научной литературы. Сейчас же есть множество программ, облегчающих поиск и редактирование информации. Однако возник новый парадокс – устройства, призванные упростить и сделать максимально удобным обращение человека с информационными потоками, лишают его психической устойчивости. Речь идет о негативном влиянии «долгого сидения» в Интернете на такие функции мозга, как внимание и воля. Человеку, привыкшему к восприятию броских и небольших кусков информации, сложно настроить себя на чтение длинной классической книги.

4. В конце XX века Интернет представлялся как зона свободного слова, орудие демократии. Безусловно, эту функцию он выполняет и сейчас. Но все более растет к нему интерес со стороны спецслужб всех стран мира. Через работающий в сети персональный компьютер можно узнать тайны его хозяина, постоянно следить за ним. Интернет, как и другие СМИ, может стать орудием инфократии (т.е. тотальной информационной власти правящих элит над своими народами). И уже случившимся фактом можно считать изменение характера современных войн – на первый план выходит их информационная составляющая.

5. Интернет для многих людей – окно в мир, возможность труда и творческой самореализации (особенно для инвалидов). В то же время его захлестнула масса убогих мнений и произведений людей с завышенной самооценкой (и зачастую с матерной лексикой). Это не что иное, как открытый испанским философом Хосе Ортегой-и-Гассетом феномен «восстания масс» – стихийного выдвижения вверх самоуверенной серости в политике и культуре.

Каждый человек решает для себя сам, будет Интернет другом или врагом, властвующим над тобой. В умелых руках достаточно зрелой личности система «Интернет-человек» вполне способна приблизиться к «сверхразуму». Для незрелой личности сеть выступает как дьявол-искуситель, усиливает негативные индивидуальные особенности ее натуры. Вопрос «Кто одержит верх – человек или Интернет?» должен решаться с позиций философии техники. Техника и человечество должны развиваться совместно, коэволюционно.

ЛИТЕРАТУРА

1. Быченков, В.М. Анонимность, безличность, виртуальность / В.М. Быченков // Общество и книга: от Гуттенберга до Интернета. – М.: КНОРУС, 2001. – С. 64–82.
2. Моисеев, Н.Н. Мир XXI века и христианская традиция / Н.Н. Моисеев // Вопросы философии. – 1993. – № 8. – С. 3–14.

ІНФОРМАЦІЙНО-РЕКЛАМНІ ТЕХНОЛОГІЇ У СТВОРЕННІ ТУРИСТИЧНОГО ІМІДЖУ КРАЇНИ

У сучасних економічних умовах туризм є однією з провідних і динамічних галузей економіки більшості держав світу, розвиток якої економічно результативно впливає на інші складові національного господарства, політичне, економічне, культурне, соціальне та інформаційне життя населення.

Туризм, згідно Закону України «Про туризм» (1995р.), визнаний одним з пріоритетних напрямків розвитку господарства країни, що визначає державну увагу і проведення стимулюючої державної туристичної політики, спрямованої на розбудову індустрії туризму відповідно до європейських стандартів.

В умовах становлення української державності відсутність належної інформації про Україну як у широкій світовій громадськості, так і в політичній еліті більшості держав світу вимагали від її владних структур приділити особливу увагу проблемі формування та закріплення міжнародного іміджу України: як держави, як економічного регіону, так і туристичного об'єкту та його можливостей. Тому, як і в будь-якій іншій галузі, туристична галузь також потребувала належної інформаційної діяльності та обслуговування.

З років незалежності України, наша держава потребувала подолання негативних тенденцій та досягнення конкурентних переваг в туристичній галузі. Перехід економіки на ринкові принципи господарювання не змінив концептуальні підходи до розвитку туристичного іміджу країни. Важливим стало подолання інформаційних бар'єрів та перешкод. Тому, налагодження інформаційних процесів та пошук чинників, що впливають на імідж країни, стали наближувати нас до вирішення міжнародного питання становлення туристичного іміджу країни. Але на шляху вирішення завдання іміджу туризму повстає декілька інформаційних проблем.

Насамперед, головна проблема сучасного сприйняття України як туристичного об'єкту полягає в тому, що інформація, котра поширюється із державних джерел, несе в собі по більшій мірі негативний характер. Це зумовлено вже сформованим політичним і економічним іміджем країни. І це є тим самим чинником, що впливає на становлення України у сучасному інформаційному суспільстві.

Рекламна інформація призначена підвищувати інтерес та рейтинг тієї чи іншої структури. Отже, одним із головних завдань інформаційно-рекламних технологій на сучасному етапі розвитку туристичного іміджу країни, є подолання негативного іміджу. Інформаційна діяльність все більше спрямовується на створення позитивного іміджу: як у політичній, так і в економічній сферах. Інформація подається споживачу як за сприйняттям, так і за призначенням, засобом новітніх інформаційних технологій, що визначає рівень інформаційно-рекламної діяльності, котра в нашій країні ще не досягла достатнього рівня та розвитку дії, щоб вагомо вплинути на туристичний імідж України в міжнародній думці.

Поширення інформації, котра має цінність, актуальність та достовірність для споживача вагомо впливає на роль та призначення рекламної інформації. Відданість загальноприйнятим демократичним цінностям і процедурам, послідовність у процесі адаптації національного законодавства до європейських стандартів, сталий розвиток державної інформації зміцнюють позиції України у міжнародному суспільстві. Активне просування до світового простору інформації про ментальні цінності та культурні особливості держави, її історичний спадок, сферу обслуговування, гарантію безпеки та розвитку інформаційної особистості, географічні та природні особливості, та транзитний потенціал являють собою інформаційно-рекламний комплекс дій, що впливають на міжнародну думку, а отже формують імідж держави.

Різноманітні сучасні засоби інформаційних технологій дають змогу створювати яскравий та якісний імідж, втілювати будь-які державні ідеї та привертати увагу міжнародного споживача. Але, маючи об'єктивні передумови для розвитку туризму: багатий природний, історико-культурний, унікальний туристично-рекреаційний потенціал, Україна досі не має достатнього рівня інформаційно-рекламної бази. Країна ще не подолати інформаційні проблеми, бар'єри та інтернаціональне сприйняття засноване на негативних оцінках та фактах, та лише починає активно залучатися до світового ринку туристичних послуг.

Держава потребує ретельнішої праці та вирішення проблем із аспектами формування концепцій та дій, різних видів, форм та подачі інформації, котра слугувала б суттєвому розвитку та становленню туристичного іміджу країни.

УДК 316.613:004(043)

А. И. Карманчиков
/г. Ижевск, Россия/

ПРОГНОСТИЧЕСКОЕ МЫШЛЕНИЕ – ВАЖНЫЙ ФАКТОР ФОРМИРОВАНИЯ ИНФОРМАЦИОННОЙ КУЛЬТУРЫ ЛИЧНОСТИ

Важным элементом информационной культуры личности является восприятие будущего. При движении вперед основное внимание должно уделяться приближающимся объектам и эпизодически тому, что происходит позади. Поэтому информация о будущем, влияющая на него, способствующая решению или устранению проблем будущего должна иметь первостепенное значение. Восприятие информации должно начинаться со взгляда в будущее. Предстоящие события должны быть определяющими, а события прошлого дополняющими, способствующими более глубокому пониманию вариантов развития событий, возможных проблем и способов их разрешения или устранения. Все информационные каналы, прежде всего, сообщают о событиях, которые уже произошли или происходят в настоящее время. Очень мало информации о будущем, не достаточно анализа возможного развития событий, предстоящих проблемах, возможных решениях, наиболее вероятных последствиях наших действий или при их отсутствии.

Вся система образования построена на изучении прошлого, уже достигнутого, что формирует стереотипное мышление, мешающее объективно воспринимать предстоящие события. Формируется уверенность в том, что в будущем все будет происходить так же как и в прошлом.

Наблюдая в автомобиле прямую дорогу в зеркале заднего вида не возможно уверенно сказать – будет ли эта дорога и далее такой прямой или впереди есть какой-либо поворот, обрыв, тупик. Ситуацию не спасает, даже если смотреть по сторонам, следить за настоящим. Чем дальше вперед видна дорога, тем больше времени для эффективного управления автомобилем, другим транспортным средством, да и своим будущим. Природой предусмотрено, у многих наступает «укачивание», если пассажир не смотрит вперед во время движения. Природа как бы принуждает нас к объективному восприятию будущего.

В школьной программе есть история – дисциплина, основной задачей которой является дать полную информацию о прошлом. Формирование навыков объективного восприятия будущего лишь декларируется, однако, в обязанности учителя не входит, школьными программами не предусматривается. Фундаментальность, энциклопедичность образования уже теряют свою значимость в обучении. Более важными качествами становятся умение творчески мыслить, анализировать ранее неизвестную информацию, находить не стандартные эффективные решения, умение предвидеть возможные изменения ситуации, варианты развития событий, выявлять предстоящие проблемы.

При освоении в вузе некоторых специальностей, например, экономических или связанных с проектированием технических систем, планированием, изучаются отдельные методы и приемы прогнозирования. Преподаватели часто сталкиваются с низким уровнем развития прогностического мышления студентов. Преобладающее стереотипное мнение о необходимости «решения проблем по мере их поступления» мешает своевременному выявлению, предвидению предстоящих проблем, поиску оптимальных вариантов их решения или способов, позволяющих избежать этих проблем полностью.

Конечно, информация о прошлом должна быть хорошим инструментом для восприятия будущего. Однако, восприятие будущего «через призму прошлого» формирует недопустимые погрешности. Более точное, на наш взгляд, будет объективное восприятие будущего и восприятие прошлого «через призму будущего». Много информации о прошлом не будет полезно в будущем. Опыт прошлого далеко не всегда оказывается полезным. Избыточное внимание к информации прошлого часто мешает объективному восприятию будущего, сокращает время поиска вариантов решения предстоящих проблем.

Наши исследования показывают, что 38% (из 2783) опрошенных «живут одним днем», их не интересует информация о будущем, они её игнорируют. Ещё около 35% прогнозируют свою жизнь до 1 года. Прогнозные горизонты ещё 12% - до 5 лет. Такая низкая прогностическая культура результат отсутствия сформированного прогностического мышления. Дети наслаждаются настоящим и не задумываются о будущем, это за них делают взрослые. А взрослые не задумываются о необходимости формирования прогностического мышления. С возрастом структура мышления ребенка меняется к 10-12 годам от эмоционального к логическому. Сложившиеся стереотипное восприятие мышления ребенка родителями мешает своевременно улавливать перемены, появление позитивного отношения к логике событий, к возможным последствиям различных действий. Основной задачей обучения в школе является освоение накопленных знаний, есть даже специальная дисциплина для изучения прошлого – история. Однако, подготовка учащихся осуществляется к жизни в будущем, а не в прошлом. Нет уроков будущего. Этот односторонний подход к восприятию действительности мешает формированию прогностического мышления, культуры восприятия информации о будущем.

В задачу школьного учителя не входит формирование прогностической культуры учащихся. Кроме того, опросы учителей, проходивших курсы повышения квалификации в удмуртской Республике 2004-2007гг, показывают, что 78% учителей называют основным видом прогнозов – астрологический прогноз. 75% учителей не используют и не знакомы с методами и приемами педагогического прогнозирования.

Результаты исследования показывают низкий уровень прогностической культуры учащихся и учителей. Для ликвидации прогностической «безграмотности» необходимо начинать с подготовки учителей, разработки программ повышения квалификации по объективному восприятию будущего, изучению методов и приемов прогнозирования, технологии использования педагогического прогнозирования. Формирование и развитие прогностического мышления учащихся будет способствовать объективному выбору будущей профессии, выявлять будущие проблемы, смотреть в будущее широко открытыми глазами.

УДК 070(477.62):811.161.2`271(043)

Х. С. Кондаурова
/м. Мариуполь/

ВПЛИВ РЕГІОНАЛЬНИХ МАС-МЕДІА НА ФОРМУВАННЯ МОВНОЇ КУЛЬТУРИ УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

На сьогоднішній день, в період входження української держави до міжнародного інформаційного простору, побудови інформаційного суспільства, одним з пріоритетних

завдань являється розвиток засобів масової інформації, які представляють собою не тільки структури, які здатні зібрати, обробити, зберегти та передати інформацію в суспільстві, а й являються головним елементом соціально-політичної комунікації в сучасному інформаційному просторі. На шляху до входження в світовий інформаційний простір урядом України повинна проводитися політика побудови та вдосконалення роботи не тільки загальнонаціональних мас-медіа, а й регіональних, які на відміну від перших представляють собою основне джерело суспільно значущої інформації, основу політичного життя регіону та без яких не можливо говорити про подальший розвиток інформаційно-комунікативного простору країни.

Головним чинником суспільно-політичного життя в країні являється мовна ситуація. В сучасній Україні існує розділення населення на україномовних та російськомовних, що не може свідчити про несформованість державної ідентичності українських громадян. На думку видатного американського соціолінгвіста Е. Хаугена, багатомовній країні, якщо вона не є децентралізованою федерацією з достатньо стабільними мовними кордонами, завжди загрожуватиме внутрішній конфлікт [2, с. 1]. Тому можна говорити про те, що ЗМІ мають бути не тільки посередником в діалозі між владою та суспільством, а й повинні виступати виразником ідей народу, зокрема ідей з мовного питання, тобто ланкою, яка зможе об'єднати українців. Адже преса, радіо та телебачення, а особливо, регіональні виступають як засіб впливу на вибір людини, суспільства, держави в цілому і в той же час безпосередньо залежать від цього вибору.

Одна з найістотніших турбот сучасного українського перехідного суспільства – це проблема самоусвідомлення, самоідентифікації. Засоби масової інформації допомагають людині визначитися із політичними реаліями, ціннісними орієнтаціями (в тому числі і з питань мовної політики), допомагає дати оцінку подій та явищ, сформувати власну позицію.

Мас-медіа регіону спрямовують свою діяльність на конкретну аудиторію – локальну громаду, пропускаючи політичну інформацію всіх рівнів (міжнародного, національного, місцевого) крізь призму її інтересів та інтересів політичних і владних сил регіону [1, с. 351]. Вони формують політичну думку, соціальну позицію і в той же час підпадають під критику цієї думки і позиції. Вони можуть забезпечити стабільний розвиток певної ідеї, створити гарантії для її розповсюдження і можуть звести нанівець результати багатьох років копіткої роботи.

Регіональні засоби масової інформації в галузі мовної політики впливають вже самим фактом мовного віщання чи друку. Адже, читання та аудіювання – найкращі способи вивчення мови. Крім того, тут підключається емоційний фактор. І ось ми вже починаємо думати тією мовою, якою розмовляє кіногерой чи політичний діяч, якою висвітлюють інформацію ЗМІ того чи іншого регіону.

В цілому в Україні питання засобів масової інформації, в цілому, та мовного вибору в окремих регіонах, зокрема, координуються Конституцією України, Законом України “Про інформацію”, Законом України “Про друковані засоби масової інформації (пресу) в Україні”, Законом України “Про телебачення і радіомовлення”, Законом України “Про рекламу”, Законом України “Про мови в Українській РСР”, іншими законодавчими актами про засоби інформації, міжнародними договорами та угодами, ратифікованими Україною [3, с. 82]. Згідно з цими законами друковані засоби масової інформації в Україні видаються державною мовою, а також іншими мовами; телерадіоорганізації ведуть мовлення державною мовою або мовою національної меншини, що компактно проживає на території регіону трансляції, мовлення на зарубіжну аудиторію ведеться українською і відповідною іноземною мовою. 3 липня 2012 року Верховною Радою України було прийнято Закон «Про засади державної мовної політики». Згідно з ним до регіональних мов та мов меншин відносяться: російська, білоруська, болгарська, вірменська, гагаузька, ідиш, кримськотатарська, молдавська, німецька, новогрецька, польська, ромська, румунська, словацька, угорська, русинська,

караїмська, кримчацька. Як бачимо, на ряду з державною мовою засоби масової інформації можуть використовувати і інші мови національних меншин, зрозуміло, що за умов ситуації, що склалася на сьогодні в Україні, це російська мова.

Отже, незважаючи на нормативно-правове забезпечення мовного питання в Україні, важливою проблемою залишається формування єдиного національного медіапростору, в якому регіональні засоби масової інформації зайняли би належне їм місце. Адже на сьогоднішній день регіональні ЗМІ функціонують майже окремо від столичних, а столичні мас-медіа не цікавляться подіями та фактами з регіонів. Це призводить до відокремлювання та зниження зацікавленості регіональних видань та телеканалів національними подіями. Головним елементом відмінності регіональних ЗМІ являється не тільки територіальна приналежність, а й ситуація двомовності, що склалася на тренах української держави. Але так, як російська мова визнана мовою національної меншини, регіональні ЗМІ можуть вільно використовувати її в своїй діяльності. Та для вирішення проблем, пов'язаних з мовною ситуацією в країні в цілому, українські регіональні мас-медіа можуть пропагувати престиж державної мови серед суспільства, за допомогою висвітлення на сторінках друкованої преси або трансляції на телебаченні та радіомовленні інформації про національні традиції, звичаї українського народу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Змій Л. М. Засоби масової інформації регіону в умовах становлення інформаційного суспільства / Л. М. Змій // *Методологія, теорія та практика соціологічного аналізу сучасного суспільства*. – 2012. - №2. – С. 350-354.
2. Мамонтова Е. В. Мова як фактор формування національної концептосфери та державної ідентичності громадян / Е. В. Мамонтова // *Теорія та практика державного управління*. – 2008. – Вип.3. – С. 1-7.
3. Седнева Н.О. Вплив засобів масової інформації на мовну культуру та мовний вибір сучасного громадянина України / Н. О. Седнева // *Політологія*. – 2005. – Вип.31. – С. 80-84.

УДК 378.048.23(043)

Е. И. Кулько
/г. Горки, Беларусь/

ИНФОРМАЦИЯ – КРИТЕРИЙ ЖИЗНЕННЫХ ИЗМЕРЕНИЙ

Основной целью современного общества становится информация, которая определяет все жизненные измерения. Общество является не только информационным, но и коммуникативным, так как возрастает быстрота связей, увеличивается количество коммуникаций в расчете на одного человека. Особенностью информационного общества становятся информационные изменения: возникновение новых способов и результатов деятельности людей, которых не существовало на предыдущих стадиях развития

Мир информационно-коммуникативного глобального общества требует новых моделей социальной организации. Центром информационного общества является повышение ценности знания и науки, информационная индустрия становится крупнейшей отраслью. Если в индустриальном обществе носителями информации являлись в основном социальные институты, то сегодня субъектами информационного обмена становятся индивиды. Информационное общество, с одной стороны, демократично, так как ограничение информации, неразвитость информационной структуры, информационное неравенство автоматически делает любое современное общество ущербным. Но, с другой стороны, доступ к информации дает возможность тотального контроля и управления жизнью людей. Поэтому важнейшей частью информационного общества является становление и расширение гражданского общества.

Возможностью стать экспертом в информационном обществе в большей степени обладает именно молодое поколение. Статистика подтверждает: чем новее профессия, тем

молоде контингент населения, специфически к ним причастный. Молодежь обретает собственную незаменимую миссию. Усваивая новые интеллектуальные ниши, тем самым она как бы уполномочивается обществом для непосредственных столкновений с вызовами будущего.

В современных исторических условиях основным вопросом социализации молодежи становится проблема формирования ответственности, то есть умения адаптироваться к новым, интеллектуальным, средствам производства. Это расставляет новые акценты в системе смыслов и ценностей. Растет число пользователей Интернета. Всякому здравомыслящему человеку становится понятно, что 12-летний подросток, освоивший «Windows» для «чайников», может начать свои бесконтрольные познавательные эксперименты с непредсказуемыми последствиями. Здесь присутствует вопрос об ответственности за инновации, внедряемые в общественную жизнь [3]. Государственная программа информатизации Республики Беларусь четко определила основные направления развития, одно из которых - совершенствование системы безопасности страны с учетом Концепции национальной безопасности. Сегодняшние попытки запуска технических инноваций без прогнозирования вариантов их социальных последствий не только бессмысленны, но нередко даже вредны. Ответственность и свобода взаимно предполагают друг друга. Член корреспондент НАН Беларуси, доктор социологических наук А.Н.Данилов подчеркивал, что «...ответственность - это функция свободы, а не зависимости» [1, с.46]. Динамично меняющееся общество по-своему ранжирует жизненные ценности, выделив, прежде всего, те из них, которые позволяют сегодняшней молодежи вписаться в существующую модель реальности. Проведенные социологические исследования довольно убедительно демонстрируют, что свыше 68% респондентов на первое место ставят возможность заработать хорошие деньги, 52% - иметь возможность профессионального роста, 30% - быть независимыми. На вопрос анкеты «Какой, по вашему мнению, должна быть работа?» 84% респондентов отдают предпочтение высокооплачиваемой работе, 75% - интересной, 12% - творческой.

В молодежной среде присутствует понимание того, что «социальный лифт» открыт, зависимость судьбы от происхождения и связей родителей не является предопределенностью. Государственную молодежную политику в Республике Беларусь считают в принципе верной 65,3% респондентов [2, с.33-35]. Разработка Государственной молодежной политики (ГМП) нацелена на комплексное решение проблем, как социализации, так и ювентизации молодежи Республики Беларусь.

ЛИТЕРАТУРА

1. Данилов, А.Н. Социология власти: теория и практика глобализма. - Минск: Тетра Системе, 2001.
2. Мусиенко, С. Квилария, А. Молодежь и элита: осознание политической ответственности //Беларуская думка. - 2008. - №2. - С. 30-35.
3. О мерах по совершенствованию использования Национального сегмента сети Интернет. - Указ Президента Республики Беларусь №60 от 1 февраля 2010г.

УДК 352.075.085:304.44(043)

*І. О. Петрова
/м. Маріуполь/*

ІНФОРМАЦІЙНА КУЛЬТУРА СЛУЖБОВЦЯ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

Процес інформатизації сучасних органів місцевого самоврядування, спрямований на задоволення інформаційних потреб адміністративно-територіальних громад України, висуває нові вимоги до службовців цих органів влади. Створення, розвиток і використання інформаційних систем, мереж, ресурсів та інформаційних технологій, побудованих на основі

застосування сучасної обчислювальної та комунікаційної техніки, в поточній роботі органів місцевого самоврядування супроводжується все частішим звертанням до поняття «інформаційна культура службовця органів місцевого самоврядування».

Проблематику формування інформаційної культури розглядали в своїх працях О. Матвієнко та М. Цивін [4], С. Дубова [3], Д. Дубов [2]. Увага цих дослідників зосереджена на визначенні рівня впровадження та використання автоматизованих інформаційних систем діловодства.

На сьогодні під інформаційною культурою розуміють культуру людини, яка готова до творчої роботи в умовах технолого-інформаційної системи розвитку суспільства. Основними складовими інформаційної культури є інформаційна поведінка, інформаційна етика, інформаційна компетентність [4].

На наш погляд, рівень інформаційної культури службовця органів місцевого самоврядування, особливості її формування виявляють себе у межах надання громадянам та юридичним особам інформаційних та інших послуг з використанням мережі Інтернет. Актуальним питанням є робота з електронними зверненнями громадян. В цьому напрямі органами місцевого самоврядування створюються електронні приймальні, які є засобом швидкої та зручної комунікації з територіальною громадою.

Електронна приймальня зазвичай представлена як окрема сторінка на сайті органу місцевого самоврядування. Однією з цілей створення електронної приймальні спрощення доступу громадян та юридичних осіб до інформації про діяльність органів та посадових осіб місцевого самоврядування, впровадження у цю діяльність елементів електронного врядування.

Через сайт органу місцевого самоврядування з використанням електронної форми будь-який громадянин чи юридична особа зможе в електронній формі подати звернення згідно категорії питання, що порушуються автором, а також отримати відповідь на нього в електронній формі. Так само через електронну приймальню можна буде подати запит на інформацію в електронній формі і отримати відповідь на нього в електронному вигляді.

Електронне звернення має містити такі данні: прізвище, ім'я, по-батькові автора (найменування юридичної особи), поштову адресу та адресу електронної пошти, на яку він бажає отримати відповідь.

Сучасна робота з електронними зверненнями громадян має відбуватись через Державну систему електронних звернень, яка працює за адресою z.gov.ua з початку 2013 року. Державна система електронних звернень громадян дозволяє забезпечити створення єдиного адресного простору органів виконавчої влади на державному загальнодоступному інформаційному веб-ресурсі, автоматизоване формування звітів щодо організації звернень громадян, оперативний контроль за реєстрацією та опрацюванням звернень громадян, підвищення якості надання електронних послуг громадян та рівня виконавської дисципліни в державних органах [1].

Вміння обробляти електронні звернення, надавати відповідь та інформацію на електронний запит, працювати через державну систему електронних звернень складають інформаційну компетентність службовця органів місцевого самоврядування. Саме високий рівень комп'ютерної грамотності, прагнення к постійному вдосконаленню навичок використання інформаційних технологій, оновлення програмного забезпечення вказує на достатній рівень інформаційної культури службовця органів місцевого самоврядування.

ЛІТЕРАТУРА

1. В Україні запрацювала державна система електронних звернень // День. – 2013. – 27 березня [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.day.kiev.ua>.
2. Дубов Д. Роль інформаційної культури в діяльності органів державного управління / Д. Дубов // Вісник книжкової палати. – 2003. – №8. – С. 26-28.
3. Дубова С. Інформаційна культура державних службовців як чинник якості впровадження та функціонування автоматизованих інформаційних систем (АІС) / С. Дубова // Вісник

УДК 323.2:004.738.5(476)(043)

P. Prokop
/Szczecin, Polska/

WYKORZYSTANIE INTERNETU W DZIAŁALNOŚCI OPOZYCYJNEJ NA BIAŁORUSI NA PRZYKŁADZIE „ZMIANY”

Wraz z rozwojem internetu dają się zauważyć ewolucję działań młodzieżowych organizacji opozycyjnych na Białorusi. W dalszym ciągu mamy do czynienia z tymi, które działają jako formalne i nieformalne stowarzyszenia, jak na przykład Młody Front [1] [2], bądź jako autonomiczne jednostki opozycyjnych partii politycznych, jak Młodzi Białoruskiego Frontu Narodowego [3] [5]. Jednakże począwszy od 2012 roku mamy do czynienia z pojawianiem się organizacji, których model, a także działania odbiegają od tych uważanych za konwencjonalne, bądź tradycyjne. Do ich grona zaliczana jest „Zmiana”, która w ramach swojej działalności nie kładzie nacisku na ilość członków, nie buduje rozległych struktur terenowych, nie wyłania spośród swoich działaczy liderów, a nawet nie stara się sformalizować swojej działalności [4]. Jednakże, patrząc na jej działalność i aktywność, potrafi skutecznie i w pełni wykorzystać przestrzeń internetu po to aby ukazać i rozpropagować swoje polityczne działania i idee.

Nieformalna organizacja jaką jest „Zmiana” powstała w 2012 roku, a jej członkowie sami siebie określają mianem „kreatywnego zjednoczenia chuliganów” [4]. W jej gronie działa około 20 osób powyżej szesnastego roku życia, z czego główny trzon stanowi siedmioosobowa grupa. Najbardziej znaną osobą jest Pavel Vinogradov, który uważany jest także za nieformalnego przewodniczącego, bądź też głównego koordynatora działań „Zmiany” [6]. Swoimi działaniami niejednokrotnie aktywiści tej organizacji wspomagali kampanią obywatelską „Mów prawdę!” przez co często uważani są za jej młodzieżowe skrzydło [7] [8].

To co najbardziej wyróżnia „Zmianę” od innych młodzieżowych organizacji opozycyjnych na Białorusi, to sposób prowadzenia przez nich różnego rodzaju akcji o charakterze politycznym. W przeciwieństwie do większości protestów jakie są organizowane przez opozycję, członkowie tej nieformalnej organizacji przeprowadzają akcje trwające od kilku do kilkunastu minut. Najczęściej realizowane są one w najbardziej uczęszczanych miejscach Mińska. Ich przygotowanie i przebieg każdorazowo są nagrywane i umieszczane w internecie, tak aby informacje o nich trafiły do jak największej liczby odbiorców na Białorusi oraz poza nią. Takie działania spowodowały, że organizatorzy tego rodzaju protestów niejednokrotnie unikali zatrzymań przez milicję, czy inne organy ścigania. Do najważniejszej i najbardziej znanych akcji tego typu zaliczyć można „Przestań narzekać! Protest zabawek”, w ramach której członkowie „Zmiany” umieścili na najbardziej uczęszczanym w Mińsku placu, zabawki z transparentami odwołującymi się do stagnacji białoruskiej opozycji, która według nich uległa skostnieniu [4].

BIBLIOGRAFIA

1. Севярынец П., Палажанка Н., Маладафронтаўцы, Менск 2009.
2. Севярынец П., Пакаленьне Н., Маладога Фронту, Акрэсьціна - Менск 2002.
3. Wywiad bezpośredni przeprowadzony z Wincukiem Wiaczorką – przewodniczący Białoruskiego Frontu Ludowego w latach 1999-2007 – przeprowadzony w Mińsku (Białoruś) w dniu 12.10.2012 r., materiał audio w zbiorach autora.
4. Wywiad bezpośredni przeprowadzony z Pavelem Vinogradovem – koordynatorem ruchu młodzieżowego „Zmena” – przeprowadzony w Mińsku (Białoruś) w dniu 09.10.2012 r., materiał audio w zbiorach autora.

5. Youth BNF: history,
http://mbnf.info/en/index.php?option=com_content&view=article&id=1:about-us&catid=1:information-about-organization, (30.09.2013).
6. Павел Виноградов – Zмена, <http://www.youtube.com/watch?v=f8Qf-yBa0i4>, (27.09.2013).
7. «Zмена» провела акцію проти свинства. Павел Виноградов осуджен на 15 суток, <http://zapraudu.info/zmena-provela-akciyu-protiv-svinstva-pavel-vinogradov-osuzhden-na-15-sutok>, (30.09.2013).
8. "Zмена" устроила акцію проти свинства, <http://udf.by/news/multi/87352-zmena-ustroila-akciyu-protiv-svinstva.html>, (29.09.2013).

УДК 316.722:316.324.8(043)

К. В. Проценко
/м. Маріуполь/

ГЛОБАЛІЗАЦІЯ КУЛЬТУРИ В ІНФОРМАЦІЙНОМУ ВИМІРІ

Сучасний стан людства характеризується багатьма проблемними моментами, пов'язаними, перш за все, з глобалізацією людської діяльності. Глибокі принципові зміни відбулися практично в усіх сферах життєдіяльності людини, і у зв'язку з цим сьогодні триває вироблення нового світобачення з урахуванням змін, що відбулися, динаміки розвитку сучасного світу та із залученням фундаментальних основ культурного минулого.

Водночас, з різкою інтенсифікацією розвитку сучасного світу, обумовленою, в першу чергу, темпами трансформації інформаційних технологій, у розвитку культури чітко простежується відставання цивілізаційного прогресу від науково-технічного. Цивілізаційний прогрес підкоряється закономірностям, пов'язаним з культивуванням усього традиційного, що актуалізує питання гармонізації сучасних і традиційних форм культури. Одним з варіантів вирішення цієї проблеми могла б стати глобалізація культури, що розуміється як єдність різноманіття, плюралізм культурних форм у межах єдиного універсального культурного простору.

Серед науковців, які розглядали питання глобалізації загалом та глобалізації культури зокрема, слід відмітити таких вчених, як Д. Гелбрейт, М. Данилевський, М. Делягін, А. Дріккер, Т. Савицька, В. Самохвалова, Л. Скворцов та інші. Будучи авторами відомих концепцій і розглядаючи такі поняття, як «культура», «цивілізація», «інформаційні технології» тощо, вчені зробили значний внесок у дослідження проблем глобалізації та її впливу на культурний розвиток суспільства [1-8]. В ширшому значенні поняття «культура» охоплює практично всю сукупність матеріальної і духовної діяльності людства і певним чином стає синонімом цивілізації.

Так, у філософському словнику культура визначається як «сукупність матеріальних і духовних цінностей, створених і створюваних людством у процесі суспільно-історичної практики» [8, 196].

Сутність глобалізаційних процесів у сучасній культурі виражається, перш за все, в тих перетвореннях, які відбуваються не в якійсь окремій сфері дійсності, а в просторово-часових характеристиках двох основних компонентів культури: науково-технічному і цивілізаційному.

При цьому взаємодія цих компонентів здійснюється на даному етапі глобалізації через економіку. Саме через економіку випереджаючий розвиток науково-технічного прогресу впливає, в основному негативно, на прогрес цивілізаційний.

Процеси глобалізації певним чином пов'язані з деградацією культури і падінням духовної складової життя суспільства та окремих людей, із згортанням соціальних програм,

розривом між економічними і культурними моделями розвитку різних суспільних систем, що ще більше посилює цивілізаційну кризу.

Інформаційна революція, процеси формування інформаційного суспільства гостро актуалізували проблему взаємодії інформації і культури. В зв'язку з цим Л. В.Скворцов відзначає, що «культура стає моментом інформаційного поля: вона виходить із свого етнічного, національного, соціального середовища і потрапляє в універсальне інформаційне середовище. Комп'ютерна людина має систематичний контакт з універсальним інформаційним середовищем, і це радикальним чином змінює тип її ментальності – як несвідомі, так і усвідомлені реакції на події» [7].

У сучасному суспільстві інформація стає найважливішим і значущим товаром, а інформаційні послуги перетворюються в лідируючий сектор економіки. Майбутнє держав сьогодні вирішується не стільки на рівні модернізації традиційної промисловості та землеробства, скільки на рівні передових інформаційних технологій та економічної інтеграції. Крім того, на думку М. Делягіна, відбуватиметься відособлення працівників інформаційних технологій в кожній країні у внутрішнє «інформаційне співтовариство», його зосередження в розвинених країнах, а також поступова концентрація «інформаційного співтовариства» світу, а з ним і світового прогресу, переважно в найрозвиненіших країнах [4]. Країни, які не ступили на шлях інформатизації, приречені не лише на економічне, технологічне та політичне, а й культурне відставання, причому це відставання, починаючи з певного моменту, може стати історично необоротним. Слід оволодівати та впроваджувати в суспільне виробництво технічні засоби кібернетики та інформаційні технології як головні засоби виробництва інформаційної цивілізації.

Отже, на сьогодні інформація стає важливим чинником зміни якості життя, під її впливом формується нова інформаційна свідомість, формуються відповідні норми і цінності, що відповідають потребам усебічного розвитку окремого індивіда і суспільства в цілому.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гэлбрейт Д. К. Кризис глобализации / Д. К. Гэлбрейт // Проблемы теории и практики управления. - 1999. - № 6. - С. 15–21.
2. Данилевский Н. Я. Россия и Европа / Н. Я. Данилевский. - М., 1991. - 421 с.
3. Делягин М. Мир 2010–2020 годов: некоторые базовые тенденции и требования к России [Электр.ресурс] / М. Делягин. - Режим доступа:<http://www.imperativ.net/iprog/deliagin.htm>
4. Дриккер А. С. Эволюция культуры: информационный отбор / А. С. Дриккер. - СПб., 2000. - 184 с.
5. Савицкая Т. Е. Постсовременный мир: изменение культурной парадигмы / Т.Е.Савицкая // Глобальное сообщество: Картография постсовременного мира. - М.: Восточная литература, 2002. - С. 75-87.
6. Самохвалова В. И. Метафизика глобализации. От утопии к антиутопии / В.И.Самохвалова // Труды клуба ученых «Глобальный мир». 2002 г. - М. : Новыйвек, 2003. - Т.2. - С.5-15.
7. Скворцов Л. В. Информационная культура и цельное знание / Л. В. Скворцов -М., 2001. - 288 с.
8. Философский словарь. - М. : Политиздат, 1975. - 496 с.

**К ПРОБЛЕМЕ ВЗАИМООТНОШЕНИЯ ЭТНОКУЛЬТУРЫ И ТОЛЕРАНТНОСТИ
В МНОГОНАЦИОНАЛЬНОМ ОБЩЕСТВЕ (НА ПРИМЕРЕ г. МАРИУПОЛЯ)**

*«В мире не было и нет человеческой особи,
которая была бы внеэтнична»*

Лев Гумилёв

Одной из важных проблем современного мирового сообщества является проблема этнокультурного характера. Как известно этническая культура – это совокупность традиционных ценностей, отношений и поведенческих особенностей, которые нашли своё воплощение в материальной, духовной и социальной жизнедеятельности этноса. Рассмотрение данной проблемы является очень актуальным особенно в наше время, т.к. мы живём в многонациональной стране. В Украине проживают представители свыше 134 национальностей и народностей. По данным украинской переписи населения 2001 года, этнические украинцы составляют 77,8% населения. К другим значительным этническим группам относятся: русские (17,3%), белорусы (0,6%), молдаване (0,5%), крымские татары (0,5%), болгары (0,4%), венгры (0,3%), румыны (0,3%), поляки (0,3%), евреи (0,2%), армяне (0,2%), греки (0,2%) и татары (0,2%). Одной из главных задач независимой Украины является создание благоприятных условий для обмена культурным опытом между представителями различных национальностей, проживающих на её территории, поддержание всестороннего развития языков, традиций, обычаев; сохранение межнационального равенства и братства, избежание межэтнических конфликтов.

Проблемой этнокультуры в разное время занимались Лев Гумилёв, А. Севастьянов, Алтын Уалтаэва, Г.А. Абрашкевичус, Ю.В. Бромлей, С.А. Арутюнов, М.В. Крюков. Так, в частности, Абрашкевичус в своей статье «Информационное общество и этнокультура» анализирует взаимосвязь информационного общества и этнокультуры, делает акцент на положительном развитии этнокультуры в современных условиях в связи с активным влиянием информационной революции. Он утверждает, что современная информационная революция может стать мощным фактором, воздействующим на менталитет людей, этносов, народов, мотивируя их действия и поведение на сохранения единства нации. Цель нашей работы – донести до сознания современной молодёжи важность сохранения национальных традиций всех этнических групп, как проживающих на территории Украины, и за её пределами. На сегодняшний день в паспорте гражданина Украины отменена графа «национальность». Согласно действующей Конституции Украины, все жители страны – это украинцы, какой бы народ они не представляли. Поэтому важно сохранять и развивать самобытную культуру и традиции каждой нации, и в то же время вносить свой вклад в развитие многонациональной Украины. Ведь все мы дети одной Родины. По данным Министерства образования, в Украине обучаются студенты из 134 стран мира. Наибольшее количество студентов – из Китая (более 6 тысяч), Туркменистана (более с 5,5 тысяч) и из Российской Федерации (более 4 тысяч). Наш университет (ГВУЗ «ПГТУ») не является исключением. В его аудиториях можно встретить представителей разных национальностей: китайцев, азербайджанцев, армян, грузин, греков, татар, туркмен, арабов. Они принимают активное участие в культурной жизни университета. Ведь именно приобретённый опыт в процессе культурного обмена может стать основой для формирования общечеловеческих ценностей, сплотить нас, и создать невиданные ранее возможности для контакта различных культур.

Приазовский регион во все времена отличался своим многочисленным национальным составом, в том числе наш славный город Мариуполь. Если отбросить политическую сторону, то простое население никогда не акцентировало внимание на национальном вопросе: люди вместе учились, работали, отдыхали, обменивались кулинарными рецептами,

пели песни, танцевали, ходили в гости друг к другу, дружили семьями. Особым праздником, который объединил все национальности, проживающие в нашем городе, стал День Мариуполя, который отмечается в начале сентября уже более двадцати лет. Этот праздник даёт возможность представителям разных национальностей познакомиться всех желающих с традициями своего народа, которые демонстрируются в виде песен, танцев, национальных костюмов, фирменных блюд. Можно сказать, что Мариуполь является городом с толерантным населением по отношению к национальным диаспорам, этническим группам, он стал образцом мирного сосуществования разных культур и традиций.

Как известно народ, который забывает своё прошлое, – не имеет будущего. В связи с этим хотелось бы вспомнить людей, которые прославили наш город своим трудом, талантом, благотворительностью, внесли значительный вклад в науку, искусство, спорт, в общественно-политическое, социально-экономическое и духовное развитие Мариуполя. Этими героями были люди не только украинского происхождения, но и других национальностей. Своими славными именами и великими делами они не только оставили заметный след в летописи Мариуполя, но и прославили наш город далеко за его пределами.

В сфере образования хочется выделить имя талантливого просветителя Феоктиста Хартахая, ставшего основателем среднего образования в Мариуполе. Он был выдающимся историком, собирателем фольклора, записывал народные песни: украинские, греческие, татарские. Среди первых учеников Ф.А. Хартахая был Г.И. Челпанов. Жизнь этого мариупольца была посвящена служению науке. Будучи непревзойдённым логиком и философом, Г.И. Челпанов, прежде всего, прославился как первооткрыватель экспериментальной психологии. Без преувеличения можно сказать, что несколько поколений российских интеллигентов слушали лекции нашего земляка и учились по его книгам. В своих воспоминаниях Сергей Есенин писал, что учился у профессора Челпанова. Научно-педагогическая деятельность Георгия Ивановича должна стать примером для молодого поколения, помочь в духовном и нравственном развитии, вдохновить на творческий труд.

В общественной жизни города принимал активное участие А.Д. Хараджаев – выходец из греческой семьи. Он оказывал благотворительную помощь различным заведениям, участвовал в работе комиссий по созданию в городе гимназий, открытию школ. Общественная деятельность Хараджаева была по достоинству оценена мариупольцами: ему в числе первых было присвоено звание почётного гражданина города Мариуполя.

С мировой культурой связывает Мариуполь и Приазовье творчество выдающего грека А.И. Куинджи, объединившего вокруг себя людей различных национальностей и воззрений. На полотнах художника с поэтической проникновенностью запечатлена природа родного края. Он внёс огромный вклад в развитие искусства не только Украины, но и России, Польши, Латвии, Греции. Архип Иванович был великим художником, педагогом, мыслителем; в совершенстве владел татарским и греческим языками. В наше время в городе воздвигнут памятник художнику, в его честь названа картинная галерея.

Искусство кинематографа сделало в Мариуполе первый шаг, когда стали демонстрироваться фильмы, начинавшиеся с титров: «режиссёр-постановщик Леонид Луков». Советский кинорежиссёр родился в Мариуполе, в семье известного в городе фотографа. Был дважды лауреатом Сталинской премии второй степени, награждён званием народного артиста. Среди неповторимого наследия выдающихся мастеров многонациональной кинематографии творчество Лукова по праву занимает одно из первых мест. В честь выдающего деятеля искусства в нашем городе назван кинотеатр.

Мариуполь помнит и хранит имена тех, кто ценой своей жизни в годы Великой Отечественной Войны сражался на фронте во имя мира. Лётчик-испытатель Григорий Бахчиванджи лично сбил пять самолётов противника и ещё пять – в групповых боях. Григорий Яковлевич был первым, кто в Советском Союзе совершил успешный полёт на реактивном самолёте. Этот полёт открыл собой новую эпоху не только в авиации, но и в

космонавтике. «Без полёта Бахчиванджи, – сказал Юрий Гагарин, – может быть, не было бы 12 апреля 1961 года». Золотую Звезду Героя Советского Союза Г. Бахчиванджи присвоили посмертно, через 31 год после совершения подвига. В честь этого выдающегося человека в Мариуполе названа улица.

Прославил свой город патриотизмом и Н.А. Лунин – легендарный советский подводник, контр-адмирал, участник Великой Отечественной войны, первый среди мариупольцев удостоен звания «Герой Советского Союза». В Мариуполе и Одессе есть улица Лунина, там же установлены мемориальные доски.

Не только мужчины, но и женщины приносили славу нашему краю. Наталья Кисса – первый капитан-женщина на Азовском море, имеющая молдавские корни, по праву считается дочерью мариупольского народа. На берегу эта хрупкая, небольшого роста женщина меньше всего была похожа на сурового капитана. Она была человеком поразительной скромности, стеснялась малейшего внимания к своим наградам, к своему высокому званию Героя Социалистического труда. Но стоило ей подняться на борт судна, как обретала она волю и характер, которому могли позавидовать настоящие мужчины.

Ещё одной славной представительницей нашего региона была Паша Ангелина, гречанка по национальности. В своём родном селе она была организатором первой женской тракторной бригады в СССР, дважды Герой Социалистического труда, лауреат государственной премии СССР. В честь этой героической женщины в городе Мариуполе названа улица.

Дела созидателей и их имена навсегда останутся в памяти Мариуполя, а значит и в нашей с вами жизни. Ряды выдающихся людей пополняется с каждым годом. Мы не только чтим героев прошлого, но ещё и при жизни многие современные деятели удостоены звания Почётного гражданина города. Современная молодёжь должна ровняться на этих людей, и стремиться достичь успеха в различных сферах. Мы, как представители молодёжи, проживающие в Приазовском регионе, считаем, что здесь созданы, в целом, благоприятные условия для этнокультурного развития. Взаимодействию с другими культурами и развитию собственной культуры способствует информационное пространство: издание газет, создание теле- и радиоканалов, проведение семинаров, встреч, выставок, конференций. Так, в частности, совсем недавно, 25 января 2013 г., в Мариупольском государственном университете состоялся круглый стол «Межкультурный диалог в полиэтнической Донецкой области: итоги и перспективы». Участники круглого стола сошлись во мнении, что необходимо продолжать такие встречи и укреплять отношения между различными этническими группами нашего города. Хотелось бы, чтобы такие встречи и мероприятия не замыкались вокруг одного региона, а проходили во всех областях, потому что развитие этнокультурного наследия в нашей стране возможно при единении всех этнических групп. В таком демократическом государстве, как наша Украина, уже сделаны одни из первых шагов в этом направлении. 16 сентября 2013 г. состоялась культурно-художественная акция по поддержке культуры этносов. Это мероприятие проходило в рамках Всеукраинской конференции национальных меньшинств «Мы – украинцы», организованной Министерством культуры и туризма Украины и Советом национальных обществ Украины. На конференции много говорилось о необходимости возрождения клубов интернациональной дружбы. Организаторы порадовали всех делегатов новостью о том, что фестиваль, который носит название «Все мы дети твои, Украина», проводимый раз в два года на главной сцене страны во Дворце «Украина» уже в течение 20 лет, отныне станет ежегодным. И это будет большой реальный вклад в формирование толерантности и понимания друг друга представителями разных народов и культур Украины.

ПИТАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ В КОНТЕНТІ УКРАЇНСЬКИХ ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНИХ ПОРТАЛІВ

Інтернет – це величезний інформаційний простір з усіх галузей знань та життєдіяльності суспільства. Він є динамічним у своїй структурі, а його різноманітність і відкритість може сприяти формуванню нових ціннісних орієнтацій. Таким чином, Інтернет може служити привабливим середовищем для міжкультурного обміну.

Слід пам'ятати, що інформатизація формує єдиний світовий інформаційний простір, створюючи глобальне інформаційне суспільство, але з іншого боку, інформаційні технології створюють нові можливості для контролю і маніпуляції масовою свідомістю у внутрішній політиці і нові ефективні засоби впливу на національні спільноти а, отже, створюють і нові загрози національній ідентичності.

Глобалізація, як процес уніфікації суспільних цінностей та національних культур, породжує одну з головних проблем сучасності – проблему ідентичності. Дедалі частіше сучасна людина задається питаннями «хто я є» і «звідки я є», адже відчуває необхідність бути представником не якогось загального невизначеного світу, а носієм конкретної етнокультурної, національної спільноти. Але становлення національної ідентичності може ускладнюватись етнонаціональними процесами, відсутністю загальної консолідуючої ідеї. Це, насамперед, стосується поліетнічних держав, якою є й Україна. За таких умов виникає ідентифікаційна криза – конфлікт самовизначень громадян [2, с. 22]. Проблемні питання національної ідентичності в Україні підіймались ще з 90х років минулого століття, але до сьогодні вони не мають точного вирішення.

Емпіричні дослідження показали, що використання традиційних засобів масової інформації впливає на національну ідентичність індивідів: мова трансляції на теле-радіо каналах, культурні та соціальні теми, що підіймаються. У разі Інтернету, деякі вчені прихильні вважати, що його вплив послабить національну прихильність індивідів, або навпаки, при розумній інформаційній політиці, державою може бути створене таке середовище, яке зможе посилити почуття національної приналежності. Так, наприклад, Інтернет може надавати можливість для консолідації та розвитку молодіжних культур і рухів.

Без перебільшення ми можемо говорити про те, що в деякому сенсі Інтернет став законодавцем суспільної свідомості У світовій політиці це стало предметом неспокою і соціальних вибухів.

Від початку 1990-х років у світовій мережі розвивається український сегмент. У грудні 1992 року зареєстрований домен UA. З 1993 року в Україні започатковано проект «Українська наукова та освітня мережа UARNet», що дало можливість виходити до всесвітньої мережі, створювати сайти, інформаційні веб-сторінки, користуватися миттєвою електронною поштою. [1, с. 2] В Українському інтернет-просторі існує величезна кількість порталів, які викладають своє бачення нашого «сьогодні» на своїх інтернет-сторінках. Серед, власне, інтернет-видань можна виокремити новинні (інформаційні), коментарійні; авторські, редакційні й змішаного типу. Можливі також класифікації українських інтернет-видань за тематикою (монотематичні та полі-тематичні), за належністю (державні; приватні, які можна поділити на проекти медійних груп, бізнес-компаній чи політичних партій; незалежні). Найчитабельнішими в Україні є «Українська правда» (www.pravda.com.ua), «Кореспондент» (www.korrespondent.net), «Форум» (www.for-ua.com), «UAtoday» (www.uatoday.net). За останні роки інтенсивного розвитку інтернет- видання в Україні стали потужною інформаційною силою.

Інтернет у незалежній Україні, по суті, виконує класичну функцію вільної преси за реальної відсутності незалежних мас-медіа як таких. Тому, часто люди вірять Інтернету і відповідно не вірять державі. Існує така віра, що все, що пишеться на інтренет-сторінках - чиста правда. Виходячи з цього, приймаються важливі рішення і відбуваються доленосні кроки. Таке відношення людей до інформації в Інтернет-просторі може бути використане для маніпуляції громадською свідомістю та поведінкою. Для аналізу впливу Інтернет-порталів на національну ідентичність треба підходити з декількох сторін. Це, звичайно, вивчення контенту, що викладається, та спосіб його висвітлення (мовний характер).

Психологи, філософи, психолінгвісти давно довели: свідомість через мову конституює комунікативний простір суспільства [3, с. 96]. Але дуже часто українські інтернет-видання мають, на наш погляд, велику проблему саме мовного характеру; зважаючи на це, більшість із них варто називати інтернет-виданнями України, бо українського, окрім вказівки на домен UA і частково тематики публікацій, в них дуже мало.

За способом використання мов українські інтернет-видання можна поділити на багатомовні (multilingual) та одномовні (local). «Українська правда», «Форум» один і той самий текст зі збереженням графічного оформлення подають українською та російською мовами; «Кореспондент», «Репортер», «Київська Русь» — українською, російською та англійською. Хоча насторожує такий факт: перша (головна) сторінка більшості українських сайтів, які мають варіанти різними мовами, як правило — російська. На ній є гіпертекстове посилання «українською» і лише «перейшовши» його можна прочитати ту ж саму головну сторінку державною мовою.

Інтернет-портали, це лише частка українського інтернет-простору, але саме за допомогою них у громадян формується уява про ті чи інші явища, що відбуваються в суспільстві. Тому, від того, як і що висвітлюється на їхніх сторінках залежить настрої суспільства, його відношення до подій, а виходячи з цього, і формується національна свідомість кожного окремого громадянина.

Отже, підбиваючи підсумки, ми можемо говорити про те, що Інтернет грає величезну роль в формуванні не тільки особистої свідомості, а також і національної. Так, за допомогою різних інтернет-порталів може відбуватися вплив на національну свідомість, маніпулювання громадською думкою, таким чином, державне регулювання сектора Інтернету в Україні стає не тільки невід'ємною частиною забезпечення національної безпеки, а й чинником збереження культурної ідентичності країни під натиском тих цінностей, які впроваджуються Заходом та Сходом за допомогою роботи у всесвітній мережі.

ЛІТЕРАТУРА

1. Наслідки глобалізації для розбудови України :: Персонал № 4/2007 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.personal.in.ua/article.php?id=4. – Заголовок з екрану.
2. Обушний М.І. Етнонаціональна ідентичність - феномен самовизначення українців. К.: РВЦ «Київський університет». – 1999. – 40 с.
3. Палій Г.О. Формування української політичної нації/ Г.О. Палій// Політичний менеджмент. – 2003. – №1. – С.93-102.

УДК 316.74:2(043)

Ю. Г. Чернокожа
/м. Донецьк/

ПРОЦЕС ВІРТУАЛІЗАЦІЇ СОЦІАЛЬНОЇ РЕАЛЬНОСТІ У СУЧАСНОМУ СВІТІ

Початок нового століття відзначено подіями, які суттєво трансформували сучасну соціокультурну реальність. Мова йде про активне входження в життя суспільства нових інформаційних технологій, яке сталося в результаті бурхливого розвитку електроніки і глобальних комп'ютерних мереж. Внаслідок політики інформатизації всіх сфер життя

суспільства, що проводиться практично всіма країнами світу, засоби обчислювальної техніки, зв'язку, телекомунікації стають доступними широким масам населення планети.

Таким чином, на сьогоднішній день актуальним є дослідження впливу інформаційно-комунікаційних технологій на соціальну сферу, науку і освіту, культуру і спосіб життя людей.

Об'єктом нашого дослідження є інформаційно-комунікаційні технології як фактор соціокультурної реальності.

Предметом нашого дослідження є процес віртуалізації соціальної реальності.

Метою нашого дослідження є аналіз процесу віртуалізації соціальної реальності як наслідок глобального використання ІКТ.

Сучасне суспільство все частіше характеризується як «інформаційне». Вперше ідея інформаційного суспільства була сформульована наприкінці 60-х - початку 70-х років ХХ століття. Термін «інформаційне суспільство» належить японському професору Ю. Хаяші. Процес комп'ютеризації, на думку японських вчених, дозволить людям отримати доступ до надійних джерел інформації, позбавить їх від рутинної роботи, забезпечить високий рівень автоматизації виробництва [1 , с. 30].

Концепція інформаційного суспільства отримала свій розвиток у працях західних і вітчизняних соціологів і соціальних філософів таких, як Д. Белл, М.Постер, П.Дракера, М. Кастельс, Елвін та Хейді Тоффлер, А.І.Ракітов, А.Д.Урсул та ін. Дослідники виділяють кілька головних рис. По-перше, інформація стає стратегічним ресурсом. Організації використовують інформацію у все більших масштабах з метою підвищити ефективність, стимулювати інновації, зміцнити конкурентоспроможність.

Збувається пророцтво Ф. Бекона - знання дійсно набуває характеру сили, а точніше влади. По-друге, інформація стає предметом масового споживання у населення. По-третє, підвищується рівень освіти, зростає роль професіоналізму. По-четверте, формується нова інтелектуальна технологія. По-п'яте, формується єдиний інформаційний простір планети, відбувається поглиблення процесів інформаційної і економічної інтеграції країн і народів [2, с 17].

У результаті цього однією з актуальних тенденцій сучасного суспільства є його віртуалізація, проникнення комп'ютерної віртуальної реальності в усі сфери повсякденного життя сучасної людини. Комп'ютерна віртуальна реальність як псевдоаналог реальності справжньої стає все більш інтегрованою в багато сфер суспільного життя [3].

Простором віртуальної реальності можна вважати, перш за все, всесвітню мережу «Інтернет». Економічні відносини в сучасному глобалізованому і інформатизованому світі просто неможливі без «всесвітньої павутини». Цілий масив соціальних взаємодій в економічній сфері здійснюється щоденно через мережу «інтернет» і дуже часто учасники цієї взаємодії не бачать один одного, спілкуючись по електронній пошті, в соціальних мережах і за допомогою інших сучасних інформаційних технологій. Отримати цілком достовірну інформацію про те чи інше підприємство, роботодавця, споживача, дистриб'ютора можна за допомогою будь-якого пристрою з підключенням до мережі Інтернет.

Таким чином, реальність роздвоюється: поряд з оригінальною, справжньою реальністю існує комп'ютерна віртуальна реальність, в рамках якої існують віртуальні образи реальних суб'єктів суспільних (в даному випадку , економічних) відносин [4].

Політичне життя так само, як і економічне протікає не тільки в безпосередній реальності, але і в комп'ютерній віртуальній реальності. Так, всі важливі політичні новини та огляди висвітлюються на різних сайтах і порталах. Комп'ютерна віртуальна реальність робить політику більш прозорою, більш відкритою для громадян.

Духовна сфера суспільного життя, елементом якої є релігія, також схильна до впливу комп'ютерної віртуальної реальності і віртуалізації. Мистецтво стало набагато доступнішим

завдяки мережі Інтернет: музеї та галереї пропонують віртуальні екскурсії, твори літератури і музики [3].

Однак можна сказати, що комп'ютерна віртуальна реальність дуже часто не відповідає безпосередній реальності, не є її адекватним відображенням. Розвиток інформаційних технологій, а разом з тим і створення комп'ютерного віртуального світу, - це не тільки неминуче майбутнє, але і безумовно - прогрес. Але на тлі цього технологічного вибуху, без достатньої рефлексії з приводу його сутності і його наслідків, на наших очах здійснюється заміна знань інформацією. На ряду з цим створюється віртуальна, тобто суто інформаційна реальність, у чому чудово досягають успіху сучасні мас-медіа. Адже саме інтернет є дуже ефективним засобом маніпуляції масовою свідомістю.

Тим часом суттєва відмінність знання від інформації як раз і полягає в тому, що знання є соціальним феноменом. Якщо інформацію можна вважати формою існування матерії, то знання - це форма існування свідомості. Таким чином, суттєвим тут є навантаженість знання: знання не просто відображає суттєві властивості і відносини дійсності (цим знання не відрізнялося б від мислення, а людина - від комп'ютера), але також і смислові, цільові відносини людини, соціуму до цієї дійсності.

Мозок людини, мабуть, пристосований природою скоріше для «переробки» знань, а не для переробки інформації. Якщо перед нами - знання, то воно буде засвоєно в суб'єктивну реальність здорової людини. На жаль, не можна того ж сказати про інформацію: вона може бути для здорової психіки і будівничою, і руйнівною, як і її кількість, переходячи бар'єр сприйняття та засвоєння, руйнує індивідуальну, а сьогодні вже й суспільну свідомість. Таку тенденцію Станіслав Лем і назвав черговою «технологічною пасткою» нашого часу.

Віртуалізація як характерна тенденція сучасного суспільства полягає в формуванні особливої віртуальної надбудови, яка породжується реальним базисом соціального життя і часом замінює собою первинну реальність. Внаслідок цього вже і на рівні ідеології, і на рівні суспільної психології, і на рівні соціальної теорії вчиняється підміна об'єктивної реальності цієї віртуальної реальністю. Але така віртуалізація суспільної, а потім і індивідуальної свідомості, а слідом за тим - соціальної реальності як системи суспільних відносин, загрожує народженням суспільства, в якому немає місця людині як свідомій істоті [5].

XX століття по праву називають століттям інформаційної революції, основу якої складають нові технології, що дозволяють з високою швидкістю обробляти і передавати величезні масиви інформації. Інформаційно-комунікаційні технології революційним чином впливають на соціальну сферу, освіту і культуру людей.

Разом з тим необхідно розуміти, що в даний час, а тим більше в майбутньому, саме осмислення тих процесів у суспільстві, які пов'язані з інформатизацією, в значній мірі визначає стан фізичного і духовного здоров'я майбутнього покоління.

ЛІТЕРАТУРА

1. Алексєєва Є.Ю. Виникнення ідеології інформаційного суспільства // Інформаційне суспільство. 2005. № 1. С. 30-35.
2. Еляков А.Д. Сучасна інформаційна революція // Социс. 2007. № 10. С. 17-21.
3. Губніцина О. Релігія і сучасне суспільство споживання: введення в проблему // Журнал соціології та соціальної антропології. 2007. Т. 10. № 1.
4. Юхвід А. В. Інформаційне суспільство // Глобалістика: Енциклопедія. М., 2003.
5. Іванов В. Г., лезгини М. Л. «Інформаційне суспільство» як продукт науково-технічного прогресу // Credo New. 2005. № 2.

IMPACT OF CULTURAL PARAMETRES ON INTERNET-BASED COMMUNICATION IN BUSINESS

Due to the growing demand for business communication to be cross-culturally appropriate, it is important for the message to correspond to the features of the interacting cultures. The paper describes the outcomes of the research the purpose of which was to explore the impact of cultural parameters on electronic business correspondence between Russian, Ukrainian, German, and the US companies.

In Ukrainian and Russian companies one of the main responsibilities of a translator is to handle business correspondence, the most common of which is electronic mail. Working with e-mails is not limited to direct, „word-to-word“ translation of incoming and outgoing mail, but is more like adapting the messages to the norms of the language and culture of the recipient. Therefore, we can say that the translator faces the necessity to perform a function of a cross-cultural analyst, who is expected to ensure that the message is culturally acceptable, politically correct and socially suitable for the recipient.

The method of cross-cultural analysis developed by Niaz Ahmed in his dissertation on “Cross-cultural Content Analysis of Advertising from the United States and India”, 1996 was applied to analyzing 150 samples of emails. These were described in terms of information, verbal, and visual content as related to the culture where they belong.

Information content of the document includes:

- the amount of details,
- time reference,
- the amount of evidence,
- the amount of background information,
- use of humour,
- emotional appeal,
- information flow,
- concept of face.

Verbal content deals with:

Lexical aspects:

- dialects (e.g. British/American English),
- social taboos;

Grammatical aspects:

- sentence structure,
- active versus passive voice,
- use of pronouns,
- tenses.

Visual content refers to:

- iconic stance of characters,
- design and formatting of the document,
- dates, measurements and weights.

Information, verbal, and visual content of business documentation closely correlate and are significantly influenced by cultural differences. The paper describes each of the given components as they are reflected in communication between different business cultures.

The most critical cultural factors influencing the information content include:

- *the amount of details* described by Lionel Laroche (2006). Canadian and the US audiences, for example, tends to focus on the bottom line and the answer to the question "What is in it for us?" As a result, most of focus is placed on the implications of the work, rather than the details of it.

German and Japanese audiences are more detail oriented;

- *time orientation* was identified by Richard D. Lewis (2005) as linear-active, multi-active and reactive cultures; cultures that are very high on the linear-active scale (German, Swiss, etc) tend to attach great importance to analysing a project, compartmentalising it, tackling each problem one at a time in a linear fashion, concentrating on each segment and thereby achieving a near perfect result. They are uneasy with people who do not work in this manner, such as East-Europeans and those from many Mediterranean cultures. Robert O'Dowd (2001) emphasizes that the contact between the cultures with different time attitudes may quickly break down if a member of a multi-active culture does not answer emails quickly enough or does not show sufficient interest in agreeing on a suitable time for a synchronous meeting via the Internet or videoconferencing. Similarly, someone from a linear-active culture is liable to give an impression of being over-demanding or curt to their partner as they push to get things organized as quickly as possible. Also, important is the target culture's orientation, or outlook, that is whether the culture is focused on the past, the present or the future (F. Trompenaars, 1998).

- *information flow* largely depends on the type of thinking the culture uses: inductive and deductive; most of Western cultures are inductive cultures, deductive thinking is usually associated with the Latin American, Arab and Eastern European cultures.

Lexical aspects of the verbal content are conditioned by semantic, cultural, and historic associations of meanings which are to be transferred into another cultural context. *Grammatical aspects* refer to the sentence structure, use of active and passive voice and use of pronouns. These are heavily influenced by such cultural parameters as time orientation, high and low context, individualism and collectivism.

The third component of the cross-cultural analysis, visual content, reflects what type of thinking, abstract or concrete, is particular for the target cultures.

Two sets of sample e-mails are given in the paper illustrating the communication behavior of Ukrainian and American business partners.

The study proved that culture has significant impact on the content of e-mails, thus obliging the participants of communication to meet the expectations of the recipient and to build up communication strategies in accordance with the norms, values and demands of the target culture.

LITERATURE

1. Niaz, A., Cross cultural Content Analysis of Advertising from the United States and India, Dissertation, USA-2000, retrieved from <http://www.bookpump.com/dps/pdf-b/1120842b.pdf> on May 17, 2013.
2. Laroche, L., Recruiting, Retaining and Promoting Culturally Different Employees, Canada, 2006.
3. Lewis, R., When Cultures Collide, 3rd edition, USA, 2005.
4. O'Dowd, R., Dr Phil University of Duisburg-Essen, Germany, on-line intercultural exchange projects in foreign language learning programmes, retrieved from <http://evolution.ecml.at/Team/RobertODowd/tabid/338/language/en-GB/Default.aspx> on April 15, 2013
5. Trompenaars, F., Riding the Waves of Culture, 2nd edition, USA, 1998, retrieved from <http://ru.scribd.com/doc/84320158/Riding-the-Waves-of-Culture-2nd-Trompenaars> on April 5, 2013.

КУЛЬТУРНИЙ ВИМІР КОНЦЕПЦІЇ СВІТОТВОРЕННЯ НЕЛЬСОНА ГУДМЕНА

Домінантні риси сучасної філософії визначаються наступними рисами: заміна Іммануїлом Кантом структур світу на структури свідомості, заміна структур свідомості на структуру понять, яку здійснив Кларенсом Ірвінгом Л'юїсом, нарешті це зміна структури понять на символічні структури науки, філософії, мистецтва, сприйняття та повсякденного дискурсу [1, с. 116].

Загальне спрямування філософії визначається рухом від унілатерарної концепції істини, яка виявляє світ у своїй статичності, до правильних і, певним чином, суперечливих світів, які знаходяться в процесі творення [1, с. 116]. Важливою рисою світосприйняття є множинність версій і засобів бачення світу в окремих науках, художніх творах, в людському сприйнятті, яке зумовлено обставинами, розумінням, зацікавленістю та минулим досвідом [1, с. 122].

Світи не тільки існують у множинності, а й у своїх відмінностях вони не можуть бути редуковані один до іншого, а, відтак, не існує усталеного стандарту правильної версії світу. Оскільки, щоби світ відповідав вимогам правильності – він має бути описаним. Отже, імовірно, що слід порівнювати існуючий світ не істинистим значенням загальних тверджень, а засоби творення світів оскільки існуючий світ є створеним, а те, що є основою «універсумів світів» [1, с. 122].

Конструювання світів відмінно від їх дослідження. Соціальні, індивідуальні історії та необхідний початок світів досліджуються антропологією, психологією, богослов'ям відповідно [1, с. 123]. Утім визначення світів засновується на тому, що має бути позначено як субституціональний принцип (субституції), якій є відмінним від субстанціонального світосприйняття («не-кантіанська тема множинності світів») та його заперечення («кантіанська тема пустоти поняття чистого змісту») [1, с. 123]. Субституція засновується на наступних положеннях: не існує не структурованого змісту, світ структурується символами, слова визначають символічний зміст світу, кожний окремих світ сконструйовано із інших світів.

Субституція передбачає таку онтологію: існування світу заміщується існуванням світів, універсальний субстрат світотворення (неконцептуалізована та неструктурована даність) – процесом конструювання світів (субстанція перетворюється на функціональну сполуку або «розчинення субстанції в функції», а також дане є сприйнятим) [1, с. 122-123]. Емпіричні наслідки субституціональної онтології: не існує поняття без сприйняття; якщо існують слова без світу, то не існує світів без слів; існування світу є версією світів; кожний окремих світ є сполукою історії й теології. Епістемологічні наслідки субституції охоплюють питання «творення», «верифікації», «пізнання» світів [1, с. 122-123].

ЛІТЕРАТУРА

1. Нельсон Г. Способы создания миров / Пер. с англ. А.Л. Никифорова, Е.Е. Ледникова, М.В. Лебедева, Т.А. Дмитриева. – М.: Идея-Пресс, Логос, Практис, 201. – 376 с.

СЕКЦІЯ РОЛЬ ОСВІТИ В СТАНОВЛЕННІ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА

УДК 37.011.32(4)(043)

D. Batychko
/Porto, Portugal/

THE ROLE OF ERASMUS STUDENT MOBILITY IN THE INFORMATION DEVELOPMENT OF EUROPEAN EDUCATION SYSTEM

The Erasmus Programme (European Community Action Scheme for the Mobility of University Students) is a European Union (EU) student exchange programme established in 1987. It forms a major part of the EU Lifelong Learning Programme 2007–2013.

The Erasmus Programme, together with a number of other independent programmes, was incorporated into the Socrates programme established by the European Commission in 1994. The Socrates programme ended on 31 December 1999 and was replaced with the Socrates II Programme on 24 January 2000, which in turn was replaced by the Lifelong Learning Programme 2007–2013 on 1 January 2007 [1].

Celebrating its 25th anniversary in 2012, ERASMUS is the most successful student exchange programme in the world. Each year, more than 230 000 students study abroad thanks to the Erasmus programme. It also offers the opportunity for student placements in enterprises, university staff teaching and training, and it funds co-operation projects between higher education institutions across Europe [2].

Erasmus is the perfect example of a European success story: close to 3 million students have participated since it started in 1987, as well as over 300 000 higher education teachers and other staff since 1997 (this type of exchange was also expanded further in 2007). The annual budget is in excess of 450 million euro; more than 4000 higher education institutions in 33 countries participate, and more are willing to join.

During the academic year 2011-2012, 33 countries took part in the Erasmus Programme: the 27 EU-Member States, Croatia, Iceland, Liechtenstein, Norway, Switzerland and Turkey.

Erasmus mobility, with its core focus on skills development, is a central element of the European Commission's strategy to combat youth unemployment, featuring prominently in the Europe 2020 strategy for growth and jobs.

Work placements in companies abroad have been supported through Erasmus since 2007 and have accounted for the largest increases in the number of students in recent years; grants have already been awarded to nearly 200000 students to undertake placements. This growth is helping to strengthen links between higher education and business.

In 2011-2012 student mobility accounted for around 80% of the annual Erasmus budget and 1 in 20 students in participating countries in Europe received Erasmus grants during their studies to go abroad:

- in the 2011-2012 academic year, 252827 students went to another European country to study or train, which represented a year-on-year increase of 9%. It is certain that during 2012-2013 the Erasmus target of supporting three million students will have been reached.

- as in the previous academic year, Spain sent the most students abroad with 39545 students leaving for another country. Germany supported the second highest number of students going abroad, followed by France, Italy and Poland.

- the highest numbers of outgoing Erasmus students as a proportion of the national student population in 2011-2012 were reported in Luxembourg, Liechtenstein, Spain, Latvia and Lithuania.

- the most popular destination among European students was Spain, which received 39300 students, followed by France, Germany, the United Kingdom and Italy.

- the average monthly EU grant received by students (including both studies and work placements) was EUR 252 – roughly corresponding to the previous year (EUR 250).

•the number of zero-EU grant students (7955) represents around 3% of the total number of student mobility periods. This shows that the Erasmus ‘branding’ has a leverage effect, since in situations where the national Erasmus budget for an academic year has already been allocated, for example, additional students can benefit from all the advantages of being an Erasmus student (such as non-payment of tuition fees to the host institution) without receiving EU-funding.

•the average duration of student exchanges was six months. This has remained constant over the past decade.

•Erasmus also actively supports the participation of students with special needs by offering a supplementary grant. The number of students with special needs taking part has increased in the past few years. In 2011-2012, 336 students with special needs received additional funding to participate in Erasmus, a slight increase in numbers on the previous year. Although this remains a relatively low figure, it reflects the limited low participation rates of students with special needs in Higher Education in general.

•some 3328 European Higher Education Institutions sent students abroad through Erasmus in 2011-12, out of a total of 4452 institutions holding an Erasmus university charter that year [3].

Also it’s necessary to add the information about benefits of attending an overseas exchange programme like Erasmus. Why attend an Erasmus programme [4]? Get ahead in the job market – approach business issues from another cultural perspective and improve your CV. A different and new outlook – study your subject in a different context. You will find this challenging and highly rewarding. Funding - Most students attending a European exchange will be eligible for an Erasmus grant. An international network of friends – many of the people you meet will remain your friends for the rest of your life, at home and abroad. International mobility – we now live in an internationally mobile world. Life skills – enhance your personal development, increase your employability, improve your confidence and enjoy your life in different ways. Have the time of your life – University is all about new experiences and making the most of the opportunities open to you.

LITERATURE

1. History of the ERASMUS Programme: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ec.europa.eu/education/erasmus/history_en.htm
2. The ERASMUS Programme – studying in Europe and more: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ec.europa.eu/education/lifelong-learning-programme/erasmus_en.htm
3. Erasmus: Facts, Figures and Trends: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ec.europa.eu/education/erasmus/doc/stat/erasmus1112_en.pdf
4. The benefits of attending an overseas exchange programme: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.lboro.ac.uk/international/exchange/outgoing/benefits/>

УДК 328.47(043)

В. Ю. Василенко

/м. Донецьк/

ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ РЕСУРСІВ СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖ ДЛЯ ПРОФЕСІЙНО ОРІЄНТОВАНОЇ РОБОТИ ВНЗ

В даний час сфері освіти в Україні приділяється особлива увага. Це пов'язано з рядом причин: наслідком демографічної кризи 90- х років, інтеграцією Болонського процесу в систему освіти і науки України, і, як наслідок, введення Зовнішнього незалежного тестування для випускників шкіл та інші.

У цьому зв'язку виникає необхідність проведення маркетингових досліджень і цілеспрямованого залучення абітурієнтів до вищих навчальних закладів, що і викликало актуальність даного дослідження.

Предметом дослідження є процеси професійно орієнтованої роботи ВНЗ.

Об'єктом дослідження є механізми підвищення ефективності професійно орієнтованої роботи з використанням інформаційних ресурсів соціальних мереж.

Мета роботи – підвищити ефективність професійно орієнтованої роботи ВНЗ з використанням інформаційних ресурсів соціальних мереж.

Кожен майбутній студент знає, що якісна вища освіта - запорука успішного, забезпеченого майбутнього. І такому майбутньому може посприяти вищий навчальний заклад.

Для того, щоб абітурієнти були обізнані повною мірою точною, актуальною і достовірною інформацією, кожному ВНЗ необхідно проводити професійно орієнтовану роботу. Така робота являє собою комплекс трудомістких заходів, викликаних наступними причинами: невелика кількість абітурієнтів, і, як наслідок, наявність конкурентної боротьби серед ВНЗ країни, високий попит серед абітурієнтів на економічні, юридичні спеціальності, і отже, скрутне становище технічних ВНЗ, спеціальностей та інші.

Для підвищення ефективності діяльності ВНЗ в рамках дослідження були створені два ресурси в соціальних мережах. При виборі соціальних мереж ми зупинилися на таких: Вконтакті і Фейсбук, так як, зробивши попередні дослідження було з'ясовано, що основна вікова категорія людей, які ними користуються люди від 14 до 25.

«ВКонтакті» - найбільша в Рунеті соціальна мережа, перший за популярністю сайт на території Білорусії, другий - в Росії, третій - на Україну, четвертий - у Казахстані, 20-й - у світі. Ресурс спочатку позиціонував себе як соціальна мережа для студентів і випускників російських вузів, пізніше став називати себе «сучасним, швидким і естетичним способом спілкування в мережі». За даними на лютий 2013 щоденна аудиторія «ВКонтакті» - більше 43 мільйонів чоловік [1].

Фейсбук(Facebook) - найпопулярніша соціальна мережа в світі, стрімко набирає популярність в Росії і країнах СНД. На даний момент число активних користувачів facebook в світі налічує 726 000 000, в Росії Фейсбук користується вже більше 4,3 мільйонів людина і ця цифра продовжує стрімке зростання.[2]

Використання інформаційних ресурсів, а саме створених груп на Фейсбуці та Вконтакті дозволить:

розміщувати і ділитися важливою і актуальною інформацією за обраною спеціальністю / факультетом ВНЗ;

виробляти інтерактивне спілкування абітурієнта з потенційно обраним ВНЗ (задавати запитання);

створювати обговорення за обраною тематикою, тим самим підтримуючи інтерес абітурієнтів;

додавати в друзі абітурієнтів, переводячи їх у списки потенційних студентів і намагатися підтримувати з ними зв'язок;

переглядати статистичні дані по людям: кількість унікальних відвідувачів за обраний період, статеве співвідношення, географічне місце розташування учасників групи та інше.

Практичну ефективність можна вимірювати за допомогою спеціалізованих метрики, завдяки чому у нас з'являється можливість з високою точністю оцінити корисність сайту і релевантність його запитам.

Метрика в загальному представляє собою потужний сервер, який призначений для оцінки відвідуваності Веб-сайтів і аналізу поведінки відвідувачів сайту [3].

Були розглянуті найбільш популярні метрики і їх короткі характеристики, що дозволило відібрати найбільш підходящу: Яндекс метрику.

Для здійснення поставленої мети в рамках дослідження, тобто підвищення ефективності професійно орієнтованої роботи, необхідно використовувати всі наявні функціональні можливості Яндекс метрики, для перевірки, аналізу, відстеження

відповідних даних, перегляд статистики, що дозволить оцінити ефективність використання інформаційних ресурсів в соціальних мережах.

ЛІТЕРАТУРА

1. Статистика сайту «ВКонтакте.ru» на LiveInternet. Рейтинг сайтів [Електронний ресурс] – 2012. – Режим доступу: <http://www.liveinternet.ru/stat/vkontakte.ru/index.html?period=week&id=8&report=index.html%3Fperiod%3Dweek>
2. Facebook на російській. Все про соціальну мережу Фейсбук. [Електронний ресурс] – 2013. – Режим доступу: <http://ifacebook.ru/>
3. Абрамов А.А. Яндекс. Метрика [Електронний ресурс] – 2013. – Режим доступу: <http://clubs.ya.ru/metrika>

УДК 378.1+37.03(043)

Т. Н. Губина, В. А. Дякина

/г. Елец, Россия/

ПРОБЛЕМНОЕ ПОЛЕ РАЗВИТИЯ ИНФОРМАЦИОННО-ТЕХНОЛОГИЧЕСКОЙ КУЛЬТУРЫ НА СОВРЕМЕННОМ ЭТАПЕ ИНФОРМАТИЗАЦИИ ОБРАЗОВАНИЯ

Ни для кого не секрет, что в последнее десятилетие происходит бурное развитие информационных технологий, проникающих во все сферы жизнедеятельности человека. Не обошли стороной информационные технологии и сферу образования. Только за последние несколько лет практически во всех средних и высших образовательных учреждениях появились информационно-образовательные среды и, как их составляющая, информационно-коммуникационные предметные среды.

За такой короткий период сориентироваться, быстро переключиться на новые условия организации учебно-воспитательного процесса сложно как учителям, преподавателям, так и школьникам, студентам.

С одной стороны, наличие информационно-образовательной среды образовательного учреждения и, в целом, единого информационно-образовательного пространства РФ дает больше возможностей для доступа к полезной и достоверной информации, для ее удобного и быстрого поиска и применения в образовательных целях, что немаловажно для качественной реализации процесса обучения.

Но, с другой стороны, количество разнообразных электронных образовательных ресурсов (ЭОР) настолько велико, что обучающимся трудно обобщить, систематизировать, проанализировать тот объем информации, который им стал доступен.

Еще сложнее преподавателям отобрать и втиснуть в рамки общеобразовательных программ тот «наиболее важный материал», необходимый для усвоения обучающимися. По каким критериям следует производить отбор информации для передачи обучающимся? Какая из всей имеющейся, постоянно изменяющейся информации должна им быть передана? Как довести до студентов в нужной форме большие объемы информации, с которыми они, зачастую, самостоятельно справиться не могут? Какие профессионально значимые качества развивать, чтобы обучающийся был готов постоянно обновлять и расширять имеющиеся теоретические, а также методические знания и умения?

Еще большую трудность вызывают быстро устаревающие информационные технологии и их замена на новые примерно каждые 3-4 года. Как учителю, преподавателю отследить эти изменения, правильно сориентироваться в них? Какие технологии изучать, на какие ориентироваться при подготовке к занятиям, при разработке курсов? Какие из них использовать в своей работе?

Зачастую, в школах и вузах используются и изучаются уже устаревшие информационные и коммуникационные технологии. В большей степени это касается дисциплин информационно-технологического цикла ввиду их направленности на информационные технологии как основной объект изучения. Однако для полноценного

развития информационного общества в целом образование должно опережать другие сферы общественной жизни человека и быть фактором развития общества. Но как это сделать в быстро меняющихся условиях? Как педагогам успевать за новыми информационными технологиями? Как устранять постоянно преследующий педагога дефицит собственных профессиональных знаний? Как узнавать перспективные информационные технологии, востребованные в настоящем и в будущем на рынке труда? Как грамотно с методической точки зрения преподнести материал школьникам, студентам? Как отобрать минимум (инвариант) знаний и умений, необходимый выпускникам в их профессиональной деятельности?

На наш взгляд, для того, чтобы справиться с выше обозначенными проблемами, необходимо больше внимания уделять вопросам развития информационно-технологической культуры как преподавателей, так и будущих выпускников.

Анализ литературы показал, что в настоящее время понятие «информационно-технологическая культура» однозначно не определено. Вопросами изучения информационно-технологической культуры занимались С.В. Воробьев, В.И. Земцова [1], В.Е. Медведев [4], Л.Ф. Соловьева [3], В.В. Трофимова, Л.Е. Шмакова [5] и др. Проведя анализ педагогической литературы, мы пришли к пониманию того, что информационно-технологическая культура является неотъемлемой частью общей, профессиональной, духовной культуры человека и представляет собой ценностно-нормативную систему [2, с.138].

В широком плане информационно-технологическую культуру можно рассматривать в качестве инструмента освоения личностью окружающей действительности, культурного потенциала общества. Сфера её функционирования не будет ограничиваться только областью компьютеризации или информационно-коммуникационной техники. Она значительно шире и охватывает многие процессы социальной и экономической жизни общества. Поэтому развитие информационно-технологической культуры выступает в качестве необходимого условия не только профессионального, но и общего развития педагога, школьника, студента.

Под информационно-технологической культурой студента будем понимать совокупность знаний, умений и навыков владения современными приемами и способами обработки информации в области информационных и коммуникационных технологий, обеспечивающую эффективное осуществление информационной деятельности, направленную на удовлетворение учебных, профессиональных потребностей и развитие личности.

Одним из путей развития информационно-технологической культуры является решение проблемы, заключающейся в необходимости развития умений у обучающегося искать, критически оценивать, анализировать, систематизировать необходимую информацию, выделять главное в ней; развития проектных, креативных, творческих способностей, теоретических операций, способностей к организации коммуникаций; оказания помощи в накоплении потенциала для предстоящей профессиональной деятельности; осознания личной ответственности за результаты этой деятельности, а этому зачастую учат не целенаправленно или вообще не учат. На этом пути можно продвинуться, если реализовать, по нашему мнению, одну из главных целей современного образования: развить у учащихся заинтересованность и потребность в самоизменении. Превращение обучающегося в субъекта, заинтересованного в самосовершенствовании, обусловит в дальнейшем его становление как профессионала, компетентного специалиста, способного к проектированию своей деятельности, ее совершенствованию и развитию.

Для этого нами разработана система диагностики достижений студента на основе системы уровней, критериев и показателей качества информационно-технологической подготовки и, в целом, уровня информационно-технологической культуры.

ЛИТЕРАТУРА

1. Земцова В.И. Теоретические основы методической подготовки учителя физики: автореф. дисс. ... д-ра пед. наук : 13.00.08 - М., 1995. – 28 с.
2. Дякина В.А. Структурная модель информационно-технологической культуры будущего математика - системного программиста [Текст] / В.А. Дякина // Мир науки, культуры и образования. – № 6(25). – 2010. — С. 137-140.
3. Соловьёва Л.Ф. Проектная деятельность учащихся на уроках «Информатика и ИКТ»// Проектная деятельность на уроке с использованием информационных технологий/ под ред.О.В. Брыковой.- СПб: изд-во ГОУ ДПО «Региональный центр оценки качества образования и ИТ»,2007.
4. Медведев В.Е., Дякина В.А. Тенденции, закономерности и принципы развития информационно – технологической культуры будущего программиста// Актуальные проблемы современного педагогического образования (теория и практика). – Орёл: ОГУ-УНПК, 2013.
5. Шмакова Л.Е. Модель формирования информационно-технологической культуры деятельности студентов //Инновационные недра Кузбасса. IT-технологии: сб.науч.тр./под общ.ред.К.Е.Афанасьева.- Кемерово:ИНТ,2007.

УДК 004: 008(043)

А. В. Гуменчук
/м. Київ/

ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК ЧИННИК СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ МОДЕРНІЗАЦІЇ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Актуальність теми обґрунтована тим, що в даний час стає очевидною перевага інформаційної складової діяльності людей над усіма її іншими формами і компонентами.

Розвиток і масове поширення інформаційно-комунікаційних систем у 80-х рр. ХХ ст. стало результатом неухильного розвитку технології, що дало їй змогу рішуче втручатися у цілий ряд незвичних галузей, поступово стаючи основним джерелом економічного зростання, визначаючи структурні зрушення у взаємодії між людьми, різними соціальними групами і громадськими структурами, між суспільством і владою.

Революційний розвиток інформаційної сфери впливає на формування внутрішньої і зовнішньої політики держави, неухильно приводить до необхідності постійного пристосування існуючих державних і суспільних інститутів до інновацій. Тому не випадково питання про вплив інфокомунікаційних технологій (ІКТ), що бурхливо розвиваються, на життя сучасної людини сьогодні є предметом гострих протиріч, що охоплюють не тільки фахівців інформаційної сфери, але й політологів, соціологів, економістів.

Мета доповіді полягає у з'ясуванні впливу інформаційної культури на ефективність трансформаційних процесів у сфері культури та освіти.

Розвиток загальної культури суспільства і, зокрема, такого її важливого складника, як інформаційна культура, дедалі більше відстає від темпів розвитку науково-технічного прогресу і вже не відповідає новим умовам існування людства в динамічному світі. Кардинальні зміни в культурі потребують відповідної освіти і виховання, орієнтуючи особистість на сприйняття нових умов.

Сьогодні інформаційну культуру вважають найважливішим чинником успішної професійної й непрофесійної діяльності, а також соціальної захищеності особистості в інформаційному просторі.

„Національною доктриною розвитку освіти у ХХІ столітті” пріоритетом розвитку освіти визначено забезпечення доступу до мережі високоякісних баз даних. Державні структури підтримують застосування інформаційно-комунікаційних технологій (далі – ІКТ) у навчально-виховному процесі та актуалізують риси соціальної дії, що притаманні інформатизації, визнаючи вплив соціокультурних чинників на формування інформаційної культури.

Сучасна (традиційна) освіта, заснована на оволодінні знаннями, уміннями й навичками, в умовах інформатизації вимагає переходу до особистісно-орієнтованого навчання, характерного для гуманістичної парадигми освіти. Сучасна ж (відкрита) освіта передбачає розвиток особистості, її когнітивних здібностей, формування цілісної системи універсальних знань. Дослідники різних галузей науки розглядають інформаційну культуру в цілому та інформаційну культуру особистості зокрема у взаємозв'язку із середовищем, у якому відбувається розвиток особистості.

Вітчизняні й зарубіжні дослідники (С. Зелінський, С. Зенкіна, М. Іващенко, О. Ковальова, Ю. Кудинів, В. Кунченко, А. Олейник, І. Роберт, І. Тимохіна, М. Чванова, В. Щербина та ін.) зазначають, що на основі дистанційних освітніх технологій стало можливим здійснювати пошук необхідної навчальної інформації в мережі Інтернет незалежно від місця знаходження людини. Вчені констатують необхідність модернізації формування нової системи освіти, яка б відповідала сучасному рівню науково-технологічного й соціального розвитку.

ІКТ у контексті інформатизації суспільства зумовили явище безперервної відкритої освіти, важливу роль у якому відіграє освіта дистанційна, оскільки навчання є тією галуззю, де комп'ютерна технологія освіти може значно змінити і методи роботи, і, що найголовніше, її результати (М. Борисова, Ю. Бріскін, Дж. Кемпбелл, О. Матвієнко, Д. Садкер, П. Слетері та ін.). Удосконалення ІКТ впливає на зміни форм, технологій, методів навчання, які застосовують у системі освіти.

Інфокомунікаційні технології поки що не тільки не реалізували цілком можливості свого соціального впливу, але і не виявили повною мірою усі свої ймовірні форми й особливості, тому, поряд з констатацією високих темпів розвитку інфокомунікаційних технологій і масштабності суспільних змін, що відбуваються в результаті цього, є надзвичайно важливим звернути увагу на неоднозначний характер політичних наслідків розвитку ІКТ. Також залишається багато в чому незрозумілим характер змін, що у результаті впровадження інфокомунікаційних технологій у повсякденне життя відбуваються у сфері соціальних зв'язків індивіда.

Сучасна (традиційна) освіта України виявилася неготовою до наукового осмислення новітніх світових освітніх практик, загостривши проблему приведення структурних ланок сучасної (відкритої) освіти у відповідність з ознаками культури, адекватної розвитку інформаційного суспільства.

Перед науковцями стоїть проблема розробки ефективних раціональних технологій навчання з орієнтацією на сучасні багатофункціональні електронно-комунікативні засоби. Застосування можливостей ІКТ для реалізації ідей розвиваючого навчання, активізації пізнавальної діяльності, підвищення ефективності та якості підготовки молоді до життя в умовах інформатизації суспільства є одним з основних напрямів розвитку освіти в Україні.

УДК 001.891(477)(043)

Л. М. Давидова
/м. Маріуполь/

СИСТЕМА РЕЙТИНГУ НАУКОВИХ ПУБЛІКАЦІЙ ЯК ЧИННИК ПІДВИЩЕННЯ ІНФОРМАТИВНОСТІ НАУКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

В умовах поглиблення світових інтеграційних процесів та їх впливу на розвиток України вагомим значення набуває підвищення конкурентоспроможності в галузі науки. Згідно з цим Президентом України В.Ф.Януковичем 25 червня 2013 року був виданий наказ «Про Національну стратегію розвитку освіти в Україні на період до 2021 року», головною метою якого є модернізація і розвиток освіти, яка повинна набути «випереджального

безперервного характеру та гнучко реагувати на всі процеси, що відбуваються в Україні та світі» [1].

Відповідно до інтеграційних процесів у світі, Україна повинна співпрацювати з міжнародними організаціями, ця діяльність дасть змогу істотно підвищити вітчизняний рівень науки. У Щорічному Посланні Президента України до Верховної Ради 2011 року, наголошується: «Перспективним шляхом збереження і нарощування наукового потенціалу є пріоритетний розвиток різноманітних форм міжнародного співробітництва, участь у двосторонній, багатосторонній, і зокрема загальноєвропейській, кооперації наукових досліджень та інженерно-технічних розробок. Ефективне вирішення цього завдання зробить українську науку потужним локомотивом позитивних змін в економіці, передусім, у розвитку вітчизняної високотехнологічної промисловості, поліпшенні інвестиційного клімату, а також у сприянні прогресивним структурним перетворенням» [2].

Підвищення рівня інтегрованості української науки у світовий інтелектуальний простір вимагає вирішити низку проблем, які постають перед Україною. Одна з найвідоміших проблем – це низький індекс цитування українських науковців, а також і низькі інтегральні індекси розвитку української науки в цілому.

Наука, як різновид діяльності вчених, що на меті має отримання нового знання є глобальною за своєю суттю, особливо у світі розвитку інформаційних технологій. Саме тому проблема наукової комунікації знаходиться в центрі уваги багатьох науковців. Одним з нагальних завдань є оцінка ефективності наукової комунікації.

Такі вчені як І. Балагура, В. Арутюно, Р. Влох, В. Липунов та В. Маркусова в своїх працях розглядали проектування моделі українського рейтингу наукових публікацій, на основі поєднання вебметричних методів та експертного оцінювання українських фахових видань. Водночас, виявлення впливу рейтингування наукових досягнень на підвищення рівня інформативності ще не було предметом окремого дослідження. Таким чином, можна сказати, що створення власних баз даних з систем рейтингів наукових публікацій, як чинника підвищення інформативності наукової діяльності в Україні, є актуальним.

Створення власних баз даних – загальнонаціональний проект, завдання якого полягає в тому, що формується інформаційний ресурс, який допоможе здійснити прорив в інноваційному середовищі України. Інформативність наукової діяльності в Україні залежить від накопичення та використання національних інформаційних ресурсів.

З іншого боку, необхідно, щоб інформація про науковців була представлена в міжнародних базах даних. Це не тільки підвищить їх цитованість та авторитетність, а й посилить міжнародне наукове співробітництво принесе його учасникам суттєву користь як у плані посилення позицій науковців відповідних країн на міжнародному рівні і виходу на нові ринки, так і у сенсі розширення спектру наукових досліджень.

З найвідоміших міжнародних баз даних є: ScienceCitationIndex (SCI) та її інтернет-версія Web of Sciences (WOS) - база даних індексів цитування з природничих і точних наук була розроблена в Америці у 1963 році. Система являє собою сукупність трьох баз даних:

- 1) ScienceCitationIndex (SCI) – база з природознавчих наук і техніки;
- 2) Social Sciences CitationIndex (SSCI) – база із соціальних наук;
- 3) Arts and Humanities CitationIndex (AHCI) – база з мистецтва і гуманітарних наук.

База даних SCOPUS була створена у 2002 році. SCOPUS охоплює науково-дослідну літературу зі всього світу і є найбільшою базою даних рефератів і цитованості літератури, що рецензується, а також якісних інтернет-джерел з ефективними інструментами для відстежування, аналізу і візуалізації досліджень.

Саме тому протягом останніх двох років профільними органами державної влади та Національною академією наук України було вжито низку заходів, спрямованих на поліпшення представленості української науки у провідних міжнародних базах даних наукової інформації. 2009 року Міністерством освіти і науки України та Національною

академією наук України було досягнуто стратегічних домовленостей з упорядником бази даних SCOPUS, компанією Elsevier щодо збільшення кількості представлених у базі українських наукових видань. На основі вивчення досвіду функціонування міжнародних реферованих бібліографічних баз даних розпочалася робота з впровадження наукометричних методик у вітчизняний науковий процес.

У грудні 2009 року рішенням колегії Міністерства освіти і науки України показник «Кількість публікацій у наукометричній міжнародній базі даних SCOPUS» був ухвалений як один з показників оцінки результативності наукової та науково-технічної діяльності вищих навчальних закладів [3].

«Положення про дослідницький університет», затверджене Постановою Кабінету Міністрів України № 163 від 17 лютого 2010 року, зокрема, регламентує мінімальну кількість наукових робіт (150), яку співробітники університету мають щорічно публікувати у виданнях, що індексуються базами даних Web of Science та (або) Scopus, для надання (підтвердження) статусу дослідницького університету [4].

Перший російський приклад участі у створенні міжнародної онлайн-наукової інфраструктури (research e-infrastructure) є система Соціонет, що забезпечує інформаційну підтримку науково-освітньої діяльності спочатку в галузі суспільних наук, але в даний час - у всіх наукових дисциплінах.

Аналогом в Україні стала база даних «Україніка наукова», реферативна база даних з природничих, технічних, суспільних, гуманітарних та медичних наук. Започаткована Національною бібліотекою України імені В. І. Вернадського та Інститутом проблем реєстрації інформації НАН України. Має друкований аналог — реферативний журнал «Джерело». Поповнюється на 2,5-3 тис. записів щомісячно, станом на березень 2010 р. містить біля 364,000 записів.

Таким чином, можна сказати, що розвиток української наукової діяльності залежить від співпраці з міжнародними організаціями. Для того, щоб підняли рівень інформативності наукової діяльності в Україні необхідне створення власної бази даних. Присутність у міжнародних наукометричних базах підвищує показники цитування праць українських науковців, та забезпечить вихід сфери освіти на новий рівень в міжнародному просторі.

ЛІТЕРАТУРА

1. Про національну стратегію розвитку освіти в Україні на період до 2021 року: Наказ Президента України від 25.06. 2013 р. №344/2013
2. Модернізація України – наш стратегічний вибір: Щорічне Послання Президента України до Верховної Ради України. – К.: НІСД, 2011. – С. 64.
3. Про удосконалення механізму фінансування фундаментальних досліджень вищих навчальних закладів і наукових установ МОН та результати атестації їх науково-технічної діяльності. Рішення Колегії Міністерства освіти і науки України від 24.12.2009 р. [Електронний ресурс]. – http://science.univ.kiev.ua/docs/Kolegiya_MONU_12.01.2010.doc
4. Про затвердження Положення про дослідницький університет. Постанова Кабінету Міністрів України від 17 лютого 2010 р. № 163». [Електронний ресурс]. – <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=163-2010-%EF>

УДК 378Ю14.015(043)

*Т. А. Захаренко
/г. Горки, Беларусь/*

КРАТКАЯ ХАРАКТЕРИСТИКА ПРОЦЕССА ИНТЕРНАЦИОНАЛИЗАЦИИ СОВРЕМЕННОГО ОБРАЗОВАНИЯ

В 21-ом столетии образование стало более интернациональным. Интернационализация приобретает все большее значение в секторе высшего образования. Knight (1993) описывает интернационализацию высшего образования как процесс объединения международного и

межкультурного измерений в рамках образовательного и научного процесса, идея интернализации описывается как динамический системный маневр, а не как сумма изолированных действий/мероприятий. Jowi (2009) включает в определение интернализации любые систематические длительные усилия, нацеленные на создание высшего образования, чуткого к требованиям и проблемам, связанным с глобализацией общества, экономики и рынков труда. Qiang (2003) выделяет несколько подходов к определению сущности процесса интернационализации: деятельностный подход, который описывает рассматриваемый процесс с точки зрения определенных действий или программ – обмен студентами, техническая помощь, разработка учебных планов соответствующих международным стандартам, оптимизация притока иностранных студентов для обучения в вузе; главная проблема компетентностного подхода в том, как передаваемые знания помогают развивать навыки межкультурной коммуникации (следовательно, при таком подходе, развитие интернационализированных учебных планов и программ, не самоцель, а средство к формированию соответствующих компетенций у студентов). Zolfaghari (2009) классифицирует причины интернационализации на четыре группы: политические, экономические, научные и социокультурные. Согласно Kreber (2007), политические обоснования в основном соотносятся с вопросами национальной безопасности, стабильности и мира, а также идеологического воздействия, вытекающего из усилий по интернационализации. Что касается экономического аспекта, то интернационализация образования предполагает улучшение и поддержание конкурентных преимуществ через формирование высококвалифицированной и грамотной рабочей силы, через инвестирование прикладных исследований. Научные причины напрямую связаны с повышением качества учебного процесса и достижением успехов в исследовательской и научной деятельности. Социокультурные причины интернационализации изменяются в свете потенциального воздействия глобализации, высшее образование традиционно было частью культурных соглашений и обменов.

Экспорт образовательных услуг является на протяжении последних десятилетий одним из наиболее перспективных направлений развития системы образования Республики Беларусь. Белорусское правительство поставило перед Министерством образования задачу по привлечению в Республику для обучения к 2015/2016 году примерно 15 тыс. иностранных граждан. Так, заместитель министра образования РБ Виктор Якжик особенно подчеркнул важность максимального использования потенциала каналов международного сотрудничества в интересах повышения качества и конкурентоспособности национальной образовательной системы. Вполне очевидно, что включение Беларуси в международное пространство высшего образования повлечет за собой приток иностранных абитуриентов, что требует усилий по расширению интеграционного ресурса образовательной среды.

Социально-психологические проблемы интеграции иностранных студентов в образовательную реальность, как правило, рассматриваются в рамках эффективной организации учебно-воспитательного процесса в вузах, где обучаются иностранцы, а именно развитие структуры образовательного пространства, организацию межличностного взаимодействия, модификацию подачи учебного материала с учетом возможностей тех, кто обучает, и потребностей тех, кто обучается. Между тем, как нам кажется, существует явная необходимость исследования проблемы интеграции иностранных студентов на более узком микросоциальном уровне, а именно, внутригрупповом, ведь понимание процессов интеграции и дифференциации, происходящих в группе, имеет большое практическое значение, так как от этого зависит существование самой группы, результаты её деятельности и характер межличностных отношений, которые возникают между её членами. Кроме того появляется возможность в ином ключе анализировать традиционно изучаемые связи «индивид - индивид» и «группа - индивид».

Иностранные студенты приезжают из разных стран мира, являются представителями разных социумов с совершенно различными культурами, традициями, системами норм и ценностей. Несмотря на уже имеющийся социальный опыт, полученный в родной стране, условия жизни и обучения в Беларуси можно считать для студента-иностранца непривычными. Иностранному студенту необходимо привыкнуть к новым климатическим и бытовым условиям, к новой образовательной системе, к новому языку общения, к интернациональному характеру учебных групп и т. д.

Оптимизация процесса интеграции, т.е. эффективного включения иностранных студентов в процесс совместного обучения с белорусскими, выступает необходимым условием адаптации иностранных студентов к системе обучения в вузе. Отличительная особенность интегративных процессов в том, что в обычных условиях они «скрыты» в повседневном функционировании группы и лишь в критических ситуациях могут приводить не только к дезорганизации самой общности, но и негативно сказываться на отдельном участнике образовательного процесса. В настоящее время огромное значение имеет своевременное оказание комплексной систематической поддержки и сопровождения процесса вхождения иностранных студентов в новую образовательную среду. При том, что на сегодняшний день объем, в том числе и практико-ориентированных исследований проблем интеграции, представляется весьма значительным, сохраняется целый ряд, по меньшей мере, дискуссионных вопросов. Неоднозначным является сам вопрос о целесообразности совместного обучения иностранных и белорусских студентов, ведь обучение совместно не приводит само по себе к интеграции.

Цель нашего исследования – определение особенностей социально-психологической интеграции иностранных студентов в однородной и разнородной этносоциальной среде с целью ее оптимизации. Для достижения цели исследования были поставлены следующие задачи: определить влияние условий обучения на социально-психологическую интеграцию иностранных студентов (организация обучения (совместное или раздельное) – критерии, положенные в основу разделения обследованных учащихся на две группы: иностранные студенты, обучающиеся в вузе совместно с белорусскими студентами; иностранные студенты, обучающиеся раздельно от белорусских); изучить структуру межличностных взаимоотношений в учебной группе; выявить особенности субъективного восприятия иностранными студентами своего учебного заведения; выявить отношение преподавателей и белорусских студентов к совместному обучению; разработать и апробировать технологию психологической помощи иностранным студентам в социальной интеграции.

В исследовании рассматривается организационно-групповая обусловленность социально-психологической интеграции иностранных студентов. Были сформулированы следующие гипотезы: эффективность социальной интеграции иностранных студентов во многом зависит от трех значимых социально-психологических факторов: особенностей внутригрупповой структуры учебных групп; психологической толерантности к иностранным студентам; полноты и достоверности информированности преподавателей и студентов о проблемах иностранных студентов. Учет этих факторов необходим для социальной интеграции и создания комплексной системы психолого-педагогической адаптации иностранных студентов; применение технологии психологической помощи иностранным студентам позволяет гармонизировать и расширить возможности социальной интеграции.

Мерфи (2007) говорит о том, что студенты, которые учатся в интернационализованных университетах, демонстрируют лучшее знание международных событий и перспектив, они лучше подготовлены, чтобы внести позитивный вклад в прогресс на региональном, национальном и международном уровне, так как обладают навыками необходимыми для современной рабочей силы, а именно, владение несколькими языками, межкультурная толерантность, умение адаптироваться в стремительно изменяющемся мире.

Даже из этой краткой характеристики проблемы вполне понятно, что актуальной практической задачей является выявление системных факторов, обуславливающих динамику и качественный уровень интеграции иностранных студентов в социальном сообществе, а также разработка программ, направленных на оптимизацию интеграционных процессов. Важно, чтобы преподаватели разделяли идею интеграции и были подготовлены к ее осуществлению.

УДК 378.4(477.6):070(043)

І. І. Іванченко
/м. Маріуполь/

ВИСВІТЛЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ МАРІУПОЛЬСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО УНІВЕРСИТЕТУ В ЗАСОБАХ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ

Маріупольський державний університет – ровесник демократичних перетворень в Україні, вже понад 20 років є гарантом прав молоді на отримання вищої освіти за різними галузями знань і напрямками підготовки в Донецькій області.

Історія навчального закладу розпочалася з вересня 1991 року, коли за ініціативи Маріупольської міської ради, міського національно-культурного товариства греків, Донецького державного університету у 1991 році був відкритий Маріупольський гуманітарний коледж, який пізніше набув статусу гуманітарного інституту, а з 2004 р. – гуманітарного університету. У 2010 р. університет став класичним – Маріупольським державним університетом.

З самого початку свого існування вуз не залишався поза увагою друкованих засобів масової інформації України. Події, пов'язані з його діяльністю, висвітлюються на сторінках багатьох українських часописів, наприклад: «Деловая Украина» – тижневик, що видається в Києві, «Донбасс» – одна з найбільших за тиражем обласних газет, газета «Акцент», що видавалася у 90-х роках в Черкасах.

З кожним роком інтерес друкованих ЗМІ до діяльності вузу постійно зростає. Про нього починають писати такі часописи як «Президентський вісник» – суспільно-політичний тижневик, «Голос України» – вісник Верховної Ради, «Киевские ведомости» – всеукраїнська загальнополітична газета, «Правда Украины» – всеукраїнська загальнонаціональна незалежна газета, «Українське слово» – всеукраїнський громадсько-політичний тижневик, «Освіта України» – щотижнева газета, офіційне друковане видання Міністерства освіти і науки України, «Донецкие новости» – лідер серед щотижневих видань у регіоні.

Разом з тим, вже 22 роки активно висвітлюють діяльність Маріупольського державного університету маріупольські міські часописи: «Приазовский рабочий», «Мариупольская жизнь», «Ильичевец».

У доповіді представлені результати моніторингу інформаційного потоку двох часописів: «Приазовский рабочий» та «Ильичевец» на предмет визначення їхнього інтересу до діяльності Маріупольського державного університету за період з 1991 по 2012 рр.

Моніторинг проводився за основними напрямками діяльності Маріупольського державного університету:

- освітньої
- наукової;
- міжнародної;

Часовими рамками моніторингу визначені основні періоди діяльності МДУ:

- 1991 – 1993 рр. – від коледжу до інституту;
- 1994 – 2004 рр. – від інституту до університету;
- 2005 – 2010 рр. – від гуманітарного до класичного університету;
- 2011 -2012 рр. – діяльність класичного університету.

З кожним роком кількість публікацій стосовно діяльності університету невпинно зростає, це можна простежити за їхнім кількісним аналізом. Кількісний показник матеріалів, розміщених на сторінках часопису «Приазовский рабочий» становить: за 1991-1993 – 14 публікацій; за 1994-2004 рр. – 194, за 2005-2010 рр. – 366, за 2011-2012 рр. – 117.

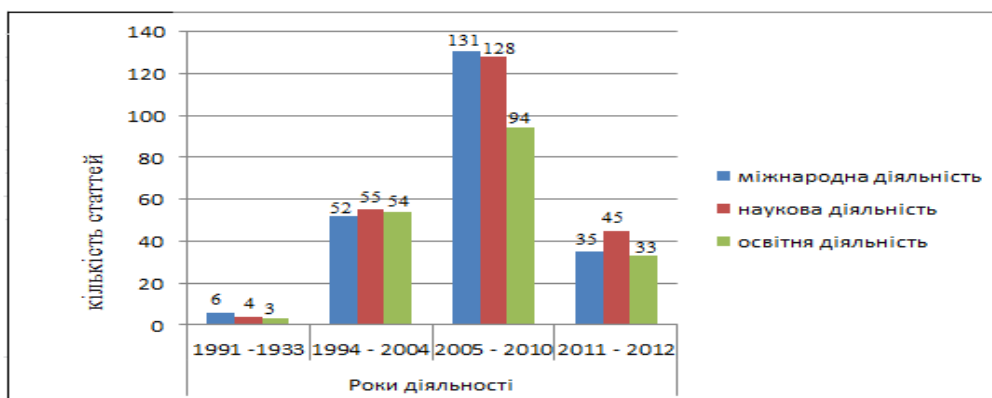

Рис. 1. Кількість матеріалів, надрукованих у часописі «Приазовский рабочий» за 1991-2012 рр.

Констатуємо, що весь період діяльності університету на сторінках часопису побачили світ 643 публікації, у т.ч. з освітньої діяльності – 184, наукової – 232, міжнародної – 227.

Розподіл публікацій, розміщених на шпальтах часопису «Ильичевец» представлений наступним чином: за 1994-2004 рр. – 48, за 2005-2010 рр. – 191, за 2011-2012 рр. – 51.

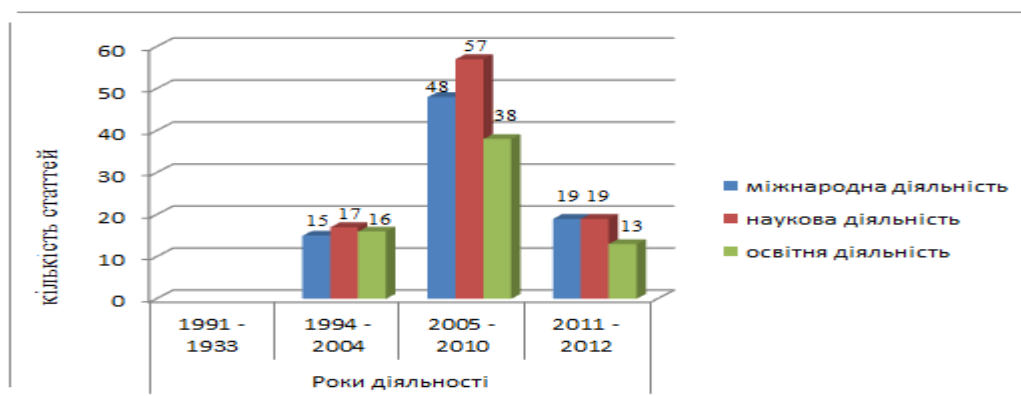

Рис. 2. Кількість матеріалів, надрукованих у часописі «Ильичевец» за 1991-2012 рр.

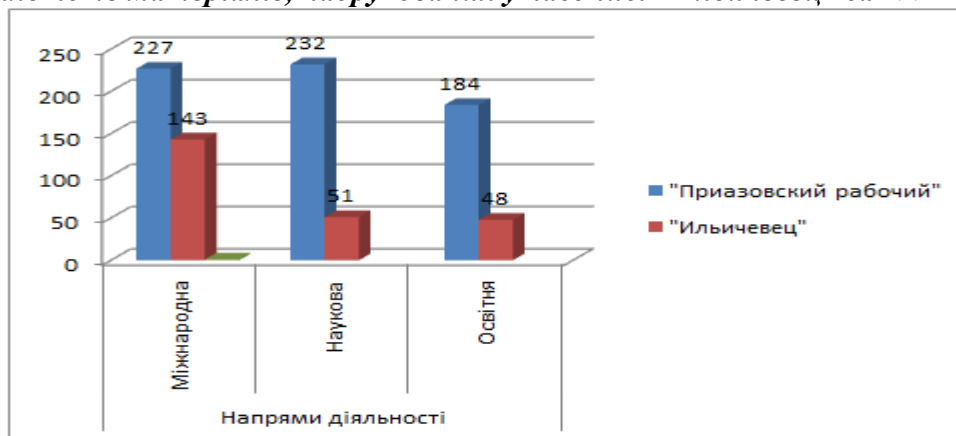

Рис. 3. Порівняльна характеристика кількості публікацій у часописах «Приазовский рабочий» та «Ильичевец» з 199-2012 рр.

Моніторинг інформаційного потоку у вказаних періодичних виданнях

Найбільший за кількістю інформаційний потік припадає на наукову діяльність університету – 143 публікації, освітню – 48, міжнародну – 51.

Маріуполя визначив кількість публікацій з різних аспектів діяльності університету. Їхня загальна кількість становить – 885.

Проведений моніторинг засвідчує постійно зростаючий інтерес маріупольських часописів «Приазовский рабочий» та «Ильичевец» до діяльності Маріупольського державного університету.

УДК 027.7 (477.62 – 2) МДУ (043)

О. І. Карпенко
/м. Маріуполь/

СИСТЕМА БІБЛІОТЕЧНО-ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАУКОВОЇ БІБЛІОТЕКИ МАРІУПОЛЬСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО УНІВЕРСИТЕТУ

Наукова бібліотека МДУ – структурний підрозділ університету, діяльність якого спрямована на документальне, інформаційне забезпечення навчально-виховного, науково-дослідного процесів та міжнародної діяльності ВНЗ.

Сьогодні бібліотека бачить основну свою мету в удосконаленні організації доступу до інформації, якісному та оперативному задоволенні інформаційних потреб читачів, формуванні інформаційної культури майбутніх спеціалістів [1. с.1].

Бібліотечний фонд містить більше 150 тисяч примірників українською, російською та іншими мовами, у тому числі наукової літератури – 48462 примірників, навчальної літератури – 93412 [2].

Джерелами поновлення бібліотечного фонду є 5 видавництв України, 3 книготорговельні установи, видавничий центр університету, МОН України, 5 приватних підприємств та дари від установ та приватних осіб.

Підґрунтям для встановлення організаційних засад бібліотечної діяльності у Маріупольському державному університеті є нормативні, підзаконні акти в галузі бібліотечної справи. На підставі національних та міжнародних нормативно-методичних актів в галузі бібліотекою МДУ розроблено локальні організаційно-правові, програмні та методичні документи.

Наукова бібліотека МДУ має власний сайт (<http://libr-margu.narod.ru>) [2]. Сайт бібліотеки МДУ ставить за мету надання інформації про бібліотеку широкому колу користувачів, популяризацію книги, веде бібліографічно-інформаційну, культурно-просвітницьку діяльність, сприяє науковій роботі кафедр, викладачів та студентства університету. Сайт має розгалужену структуру.

Бібліотека комп'ютеризована, має локальну бібліотечну мережу, вихід до Інтернету, інформаційно-бібліотечну програму ІРБІС 32, що надає можливість знаходити потрібну літературу за будь-яким полем бібліографічного опису, здійснювати тематичний пошук, формувати списки літератури, отримати інформацію про місце знаходження та кількість примірників видання.

Традиційними для бібліотеки є такі напрямки науково-дослідної діяльності: вивчення фонду рідкісної та цінної книги бібліотеки МДУ (обґрунтування цінності книг, колекцій тощо); складання бібліографічних покажчиків; краєзнавчі дослідження у співпраці з Маріупольським краєзнавчим музеєм тощо.

Електроні бази даних (ЕБД) бібліотеки можна поділити на дві основні групи:

- ЕБД створені в «ІРБІС»;
- ЕБД, що являють собою систематизовані інформаційні ресурси.

Більшість ЕБД, створених в «ІРБІС», - важлива складова системи каталогів і картотек. В «ІРБІС» також ведуться : власна ЕБД «реєстрація періодичних видань»; корпоративна ЕБД «Зведена база періодичних видань м. Маріуполя».

Власні ЕБД із систематизацією ресурсів: ЕБД « Публікації про МДУ у ЗМІ» (інформацію систематизовано по роках, за назвою видань, з 2007 р. – також за тематикою); ЕБД «Праці викладачів МДУ» (за прізвищами авторів); ЕБД «Епіграфи» (за темами); ЕБД «Віршовані тексти іноземних авторів мовою оригіналу та перекладів українською мовою»; ЕБД «Інтернет-адресації» [2].

Видання, що складають електронну бібліотеку, відображено в електронному каталозі. Переглянути видання, які доступні у локальній мережі бібліотеки, можна скориставшись АРМ «Читач» «ІРБІС». Доцільно, щоб фонд електронної бібліотеки містив такі види ресурсів: 1) електронні видання (мультимедійні видання, програмні продукти тощо); 2) електронні видання учбово-методичного призначення, що розробляються викладачами та співробітниками МДУ для організації навчального процесу і є власністю МДУ; 3) електронні версії друкованих видань, що видаються викладачами та співробітниками МДУ і є власністю ВНЗ; 4) електронні видання – аналоги друкованих видань із фонду, що створюється з використанням методів сканування текстів; 5) електронний каталог на фонд бібліотеки; 6) проблемно-орієнтовані бібліографічні та повнотекстові бази даних, створені та придбані бібліотекою.

Отже, невирішеними на цей час залишаються питання: придбання сучасної АБІС уповному обсязі АРМів та автоматизації відповідних напрямків роботи бібліотеки; придбання ОРАС та створення пошукового інтерфейсу Ірбіс у вигляді Інтернет-порталу; планового оновлення комп'ютерного парку та іншого технічного обладнання; можливість конвертування даних інших структурних підрозділів у АБІС Ірбіс.

На цей час бібліотека має : програмне забезпечення (міні-версію АБІС ІРБІС 32, яка дозволяє автоматизувати каталогізацію та забезпечує читачам доступ до електронного катлогу у локальній мережі); локальну мережу між двома корпусами (Істфак і ЕПФ); доступ до Інтернету на всіх робочих місцях, а також на території читального залу працює вільний Wi-Fi-доступ до мережі Інтернет; технічне забезпечення (31 комп'ютер, з них для читачів 14, 2 принтери, 2 сканери, 3 багатофункціональних пристрою); в університеті з 01.12.2011 функціонує відділ технічного забезпечення, у якому працює 2 спеціаліста.

Найявне матеріально-технічне, програмне та кадрове забезпечення дозволило: частково автоматизувати діловодні процеси в межах бібліотеки; створити електронний каталог; розпочати ретроконверсію фонду навчальної літератури абонементу.

Створення електронної бібліотеки ВНЗ передбачає розробку та запровадження комплексу програмних, апаратних та організаційних засобів, що забезпечують формування електронного фонду, його функціональну взаємодію з користувачем на основі оптимальних технічних та технологічних системних рішень з урахуванням технічних умов та дотримання правових вимог.

З урахуванням процесів глобалізації, які торкнулися галузі науки та освіти в стратегію розробки електронних бібліотек ВНЗ має бути покладено принцип формування єдиної розподіленої системи локального рівня з подальшою її інтеграцією у глобальні електронні бібліотеки.

ЛІТЕРАТУРА

1. Положення про бібліотеку МДУ / Бібліотека Маріупольського державного університету. – Маріуполь, 2011. – 7с.
2. Офіційний веб-сайт Наукової бібліотеки Маріупольського державного університету [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://libr-margu.narod.ru>.
3. Програма автоматизації бібліотеки МДГУ на 2006-2010 рр. /Бібліотека Маріупольського державного гуманітарного університету . – Маріуполь, 2005. – 5с.

СУТНІСТЬ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ЕКОЛОГІЇ

Світ в інформаційну епоху стає надзвичайно динамічним. Люди все більше занурюються в круговорот інформації, породжений ЗМІ, рекламою, Інтернет-ресурсами, соціальними мережами тощо. Сучасна інформатизація суспільства кардинально змінює якість і рівень життєдіяльності людини, але є вагомі причини, щоб починати турбуватися за своє здоров'я. Переваги інформатизації суспільства є, але й негативні тенденції цього явища також, які з кожним роком все чіткіше проявляються.

В 80-90-х роках ХХ століття фахівці найрізноманітніших галузей знання, паралельно і незалежно один від одного прийшли до думки про необхідність виділення нового наукового напрямку, дисципліни – інформаційної екології, саме вона повинна вивчати та аналізувати негативні прояви та взаємодію людини з інформаційним середовищем. І з часом цей термін став завойовувати все більш широкого визнання у все більшій кількості дисциплін (в менеджменті, в юридичних дисциплінах, біології, бібліотечній справі). Розробкою даної теми займалися Д. П. Барлоу, Б. Нарді, Т. Девенпорт, О. Л. Єремін, М. Ф. Мізінцева, Л. М. Королева, В. В. Бондар, Ю. Й. Поліщук, В. О. Шапцев тощо. Потрібно відзначити, що автор не знайшов жодної праці українських вчених на тему «інформаційної екології».

В Росії в другій половині 90-х років ХХ століття, першим підняв питання «інформаційної екології» російський вчений О. Л. Єремін, який в ряді своїх публікацій запропонував розрізнити спеціальний розділ науки – інформаційну екологію, як науку, що вивчає закономірності впливу інформації:

- на формування і функціонування людини, людських спільнот і людства в цілому;
- на здоров'я, як стан психічного, фізичного і соціального благополуччя [4].

У своїй праці «Ноогенез і теорія інтелекту» він ґрунтовно розкриває тлумачення цього терміну та для того, щоб просунути далі у визначенні основних напрямів системи знань інформаційної екології, О. Л. Єремін взяв на себе сміливість, після аналізу численних енциклопедичних, загальновідомих прикладів з природи і фізіології людини, визначити «від приватного до загального» аксіоми (вихідні положення, очевидні істини) і закони (зв'язок і взаємозв'язок явищ об'єктивної дійсності) інформаційної екології людини [3, с. 115]. З аналізу конкретних прикладів природи та фізіології людини ним визначаються 10 аксіом та 29 законів інформаційної екології, які пропонуються в якості основи для формування інформаційної стратегії і тактики в соціальній, економічній, політичній та інших сферах, які впливають на стан здоров'я людини і людських спільнот.

Нині питання про зміст поняття «інформаційна екологія» залишається відкритим, і кожний вчений дає своє тлумачення. Зупинимось на тому, який був запропонований О. Л. Єреміним: інформаційна екологія це наука, що вивчає закономірності впливу інформації на формування і функціонування людини, людських спільнот і людства в цілому, на індивідуальні та загальнодарські взаємини з навколишнім інформаційним середовищем, а також міжособистісні та міжгрупові інформаційні взаємодії [3, с. 114].

«Інформаційна екологія» як наука дуже молода, тому вчені поки не зуміли прийти до спільної думки у питанні, що є предметом вивчення цього наукового напрямку. На сьогоднішній день існують два основних підходи щодо предмета дисципліни «Інформаційної екології». Так, автори праці «Інформаційна екологія» М. Ф. Мізінцева, Л. М. Королева, В. В. Бондар, вважають, що це процес взаємодії людини (як суб'єкта) та інформаційного середовища. Вчений В. О. Шапцев, використовує значно ширший підхід і визначає інформаційну екологію як науковий напрям, який займається вивченням інформаційного компонента взаємодії біологічних систем між собою і з навколишнім середовищем. У свою

чергу, він виділяє, що інформаційна екологія може бути представлена кількома розділами, наприклад наступними:

- інформаційна екологія людини;
- інформаційна екологія соціуму;
- інформаційна екологія флори;
- інформаційна екологія фауни;
- інформаційна екологія надр [5].

На думку, М. Ф. Мізінцевої, Л. М. Королевої та В. В. Бондаря, основними завдання інформаційної екології є:

- вивчення взаємодії людини з інформаційним середовищем;
- на основі моніторингу стану інформаційного середовища здійснення прогнозу можливих наслідків впровадження нових інформаційних технологій в усі сфери людської діяльності;
- вироблення варіантів усунення або запобігання проблем, що виникають в ході розвитку інформаційного суспільства;
- усунення невідповідності між високим рівнем розвитку технологій та низьким рівнем людської культури за рахунок впровадження комп'ютерної та інформаційної етики;
- вироблення принципово нових підходів до безперервної освіти як до екологічного фактору і необхідного умові, що забезпечує високу якість життя [1].

Стратегічною метою інформаційної екології, за В. О. Шапцевим, є формування засобів фільтрації в реальному часі інформаційного потоку, що впливає на людину. Цей засіб повинен налаштовувати свої характеристики під потреби людини, що формуються як свідомо в процесі праці, так і несвідомо [6].

Інформаційна екологія як навчальна дисципліна популярна в Росії. Курс «Інформаційна екологія» входить до складу спеціальних професійних дисциплін підготовки студентів. Мета цього курсу це дати студентам основи інформаційної екології та практичні методи регулювання взаємодій інформаційних процесів з людиною і суспільством в складних явищах соціально-культурної життєдіяльності. В кожному університеті представлені свої програми вивчення цієї дисципліни, інколи це залежить навіть від спеціальності тощо. Але, основними можна вважати такі розділи:

- Теоретичні основи екології.
- Інформаційна екологія і особистість.
- Роль інформації в розвитку світу.
- Інформація та природа.
- Вплив інформації на психофізіологічний стан людини тощо.

На сьогоднішній день проблеми інформаційної екології не менш важливі і практично значущі в епоху інформаційного суспільства, ніж питання екології природного середовища, яким приділяється постійна увага у всьому світі [2]. Стає очевидною необхідність соціальної адаптації людини, здатної жити і діяти в сучасному інформаційному середовищі. До сучасній людині повинні бути пред'явлені певні вимоги, реалізовані у вигляді знань, умінь, навичок, компетенцій, що визначають його існування і розвиток в сучасному інформаційному середовищі.

Отже, автор вважає, що в період становлення інформаційного суспільства, необхідним є викладання такої дисципліни «Інформаційна екологія». Адже, в умовах щоденного збільшення темпу нашого життя, інформаційного навантаження на організм та невпинне «забруднення» непотрібною інформацією, необхідно приділяти більше уваги як інформації, яку ми пропускаємо через себе та своєму організму, який на жаль не «машина» яка безперервно може працювати.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бондарь В. В. Информационная экология [Электронный ресурс] / В. В. Бондарь, Л. М. Королева, М. Ф. Мизинцева. – М., 2000. – Режим доступа: http://www.ict.edu.ru/vconf/index.php?a=vconf&c=getForm&r=thesisDesc&d=light&id_sec=98&id_thesis=3340.
2. Бояров Е. Н. Экология информационной среды как путь к безопасному существованию [Электронный ресурс] / Безопасность жизнедеятельности и экология: современные проблемы, методология, теория, методика, практика: материалы межрегиональной научно-практической конференции (8-10 ноября 2010 года, г. Южно-Сахалинск): сборник научных статей. – Южно-Сахалинск: СахГУ, 2010. – Режим доступа: <http://инфолог.рф/>.
3. Еремин А. Л. Ноогенез и теория интеллекта / А. Л. Еремин. – Краснодар, 2005. – 356 с.
4. Еремин А. Л. Природа и физиология информационной экологии человека [Электронный ресурс] // Экология человека. – 2000. – №2. – Режим доступа: <http://a-eremin.ru/rus/works/show/?itemid=8>.
5. Шапцев В. А. Проблематика информационной экологии [Электронный ресурс] / В. А. Шапцев. – Режим доступа: <http://www.ipdn.ru/rics/doc1/OD/1-sha.htm>.
6. Шапцев В. А. Тенденции Интернет и информационная экология [Электронный ресурс] / В. А. Шапцев. – Режим доступа: http://www.relarn.ru/conf/conf2000/report_84.html.

УДК 378(477:4)(043)

М. А. Мороз
/м. Трір, Німеччина/

ПРОГРАМА «ERASMUS MUNDUS» ЯК ЗАСІБ КОМУНІКАЦІЇ ТА ІНТЕГРАЦІЇ ОСВІТНІХ СИСТЕМ УКРАЇНИ ТА КРАЇН ЄС

Програма «Erasmus Mundus» – це програма співпраці та мобільності у сфері вищої освіти. Вона спрямована на посилення такої співпраці та міжнародних зв'язків у сфері вищої освіти через підтримку високоякісних європейських магістерських курсів, забезпечуючи студентів і науковців з усього світу можливістю отримати ступінь магістра у європейському університеті, а також через заохочення поїздок європейських студентів і науковців до третіх країн. Першочерговим завданням програми є покращення якості та привабливості європейської вищої освіти в усьому світі. Через підтримку міжнародної мобільності науковців і студентів програма „Erasmus Mundus” прагне підготувати її учасників з європейських та інших країн до життя у глобальному суспільстві, що базується на знаннях. Європейський Союз започаткував нову навчальну програму „Erasmus Mundus” для країн, які не входять до ЄС (третіх країн). Студенти старших курсів і науковці з України, Молдови та Білорусі зможуть отримувати стипендії від Європейського Союзу для навчання або проведення дослідження у країнах ЄС. Програма Еразмус Мундус була започаткована Європейським Союзом в 2004 році для країн, які не входять до ЄС. Студенти старших курсів і науковці з різних країн, включаючи Україну, мають змогу отримувати стипендії від ЄС для продовження навчання або проведення наукових досліджень у країнах ЄС.

Сучасний другий етап програми «Erasmus Mundus II» розрахований на 2009-2014 рр. Загальний бюджет програми становить 493,69 мільйонів євро для Компонента 1 і 3 та близько 430 мільйонів євро для Компонента 2. Протягом 2009-2013 рр. ЄС збільшуватиме підтримку найбільш талановитих студентів і викладачів з країн за межами ЄС, надаючи їм гранти для участі в спільних програмах в Європі. Також ЄС розширить масштаб програми до рівня підготовки докторів і збільшить фінансову підтримку європейських студентів.

Програма «Erasmus Mundus» має три компоненти (напрями):

Компонент 1: Спільні курси і програми «Erasmus Mundus» (I А. Магістерські курси та I В. Докторські курси)

- спільні, розроблені за участі консорціуму університетів магістерські (1a) та докторські (1b) курси та програми,

- стипендії для тих студентів, які обирають ці програми
- стипендії для підготовки та викладання спільних програм і проведення досліджень в рамках навчання.

Участь у цьому компоненті програми можуть брати:

- українські студенти або випускники, які вже здобули вищу освіту (рівні бакалавра, магістра або їх еквіваленти), аспіранти, докторанти, молоді науковці. Бажаючим навчатися за програмою «Erasmus Mundus» потрібно обрати програму із списку та подати заявку, виконуючи інструкції та рекомендації розробників курсу. На офіційному сайті програми пропонуються навчальні курси за наступними напрямками:

- сільське господарство та ветеринарія;
- інженерія, виробництво та будівництво;
- охорона здоров'я та соціальне забезпечення;
- гуманітарні науки та мистецтво;
- науки, математика та інформатика;
- соціальні науки, бізнес і право.

- українські науковці та викладачі на запрошення від своїх колег з європейських університетів теж можуть долучитися до розробки курсів і програм «Erasmus Mundus» (за чинними умовами, треті країни, включаючи Україну, не можуть виступати ініціаторами та заявниками на створення консорціуму та розробку курсів і програм).

Існує дві групи вимог до претендентів на стипендію програми Еразмус Мундус:

- загальні вимоги до потенційних учасників: студенти повинні мати високу мотивацію та високий рейтинг у навчанні та вільно володіти іноземними мовами, що підтверджується відповідними сертифікатами; правильно заповнити та своєчасно надіслати апікаційну форму, надати всі необхідні документи;

- специфічні вимоги розробляються членами консорціуму, що підготував і викладає навчальну програму, яку обирає претендент.

Загалом, починаючи з 2004 р., гранти на навчання за магістерськими та докторськими курсами «Erasmus Mundus» отримали 194 українських студентів та на викладання - 27 науковців з України.

Компонент 2: Партнерство «Erasmus Mundus»:

- утворення партнерств між університетами ЄС і третіх країн з метою обміну студентами (бакалаврський, магістерський, докторський рівні) та науково-педагогічними кадрами;

- стипендії для студентів, викладачів, науковців з європейських вищих навчальних закладів і третіх країн.

За цим компонентом програми з конкретною метою утворюється партнерство між європейськими університетами та вищими навчальними закладами третьої країни або групи країн. Стипендії для студентів і викладачів на оплату подорожування, навчання, проведення досліджень тощо надаються, щоб сприяти досягненню загальної мети партнерства. Передбачено двосторонній обмін, тож в рамках утвореного партнерства в українських університетах можуть викладати зарубіжні викладачі та навчатися студенти-іноземці.

Юридичні та фізичні особи, що мають право брати участь у програмі:

- вищі навчальні заклади та науково-дослідні інституції з країн ЄС і третіх країн, але вони не можуть самостійно подавати заявки на участь від імені цілого консорціуму, партнерства або мережі, подати заявку має один з вищих навчальних закладів ЄС, учасник Хартії Erasmus;

- студенти аспіранти, докторанти, науковці та викладачі з вищих навчальних закладів країн-членів ЄС і третіх країн.

Компонент 3: Проекти з пропагування освіти взагалі та міжнародного співробітництва в освіті зокрема.

В епоху економіки знань додана вартість та економічне зростання створюються за рахунок знань та інновацій. Відповідно, університети перетворюються на центри, де акумулюються знання та народжуються інновації.

Проекти в рамках зазначеного компоненту спрямовані на підвищення привабливості вищої освіти в ЄС, її пропагування в третіх країнах, посилення міжкультурного співробітництва, поширення та поглиблення міжкультурного діалогу.

Участь у цьому компоненті програми можуть брати:

- вищі навчальні заклади та науково-дослідні інституції з країн-членів ЄС і третіх країн;
- інші організації освітньої галузі, орієнтовані на підтримку та сприяння розвитку сфери вищої освіти.

Мінімальний склад партнерства - мінімум 3 інституції країн ЄС та 2 з інших країн, які можуть брати участь у програмі.

ЛІТЕРАТУРА

1. European Students community: Eastern Europe[Електронний ресурс] / Erasmus Mundus cooperation - Режим доступу до звіту:
<http://www.esn.org/publications>
2. Координаційна рада Міністерства освіти і науки України з іноземного співробітництва [Електронний ресурс] / Режим доступу до звіту:
<http://www.mon.gov.ua/ua/department/international/>

УДК 04:378.4 (477.62-2) Мар (043)

А. В. Охоцька
/м. Маріуполь/

СУЧАСНИЙ СТАН ІНФОРМАТИЗАЦІЇ МАРІУПОЛЬСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО УНІВЕРСИТЕТУ

У сучасний період розвитку суспільства відбувається інформаційна революція, коли розвиток інформаційних технологій та його проникнення в усі сфери суспільного життя, зокрема у сферу освіти, створює передумови переходу країни на більш високий рівень розвитку. Тому одним із головних пріоритетів розвитку держави стає інформатизація. За Законом України «Про Концепцію Національної програми інформатизації» інформатизація - це сукупність взаємопов'язаних організаційних, правових, політичних, соціально-економічних, науково-технічних, виробничих процесів, що спрямовані на створення умов для задоволення інформаційних потреб громадян та суспільства на основі створення, розвитку і використання інформаційних систем, мереж, ресурсів та інформаційних технологій, які побудовані на основі застосування сучасної обчислювальної та комунікаційної техніки [2].

Національна програма інформатизації визначає такі основні напрями інформатизації:

- розроблення політики та організаційно-правового забезпечення інформатизації;
- формування національної інфраструктури інформатизації;
- інформатизація стратегічних напрямів розвитку державності, безпеки та оборони;
- інформатизація процесів соціально-економічного розвитку;
- інформатизація пріоритетних галузей економіки;
- інформатизація фінансової та грошової системи, державного фінансово-економічного контролю;
- інформатизація соціальної сфери;
- інформатизація в галузі екології та використання природних ресурсів;
- інформатизація науки, освіти і культури;
- міжнародне співробітництво [3].

Сьогодні одним з актуальних галузей інформатизації є освіта. Тому багато науковців розглядають дану тематику у своїх дослідженнях: В.Биков, А.Гуржій, М.Жалдак, Ю.Жук, М.Згуровський, І.Зязюн, Г.Козлакова, А.Кудін, Н.Морзе, І.Прокопенко, С.Раков, І.Співаковський, С.Семеріков, П.Таланчук, Ю.Триус та ін. Зазначені автори розглядали інформатизацію освіти в контексті реформ освіти, компютеризованої технології обробки даних, ефективності управління навчальним закладом та освітньої системи, забезпечення якості засвоєння знань учнями і студентами, раціоналізації роботи викладачів та учасників навчально-виховного процесу. Проте загальні методи і закономірності створення і використання засобів і систем інформатизації освіти з урахуванням необхідних напрямків реформування освіти, видів діяльності, що здійснюються в системі освіти, розвитку галузі інформаційних технологій в Україні, досліджені недостатньо.

Інформатизація освіти спрямовуватиметься на формування та розвиток інтелектуального потенціалу нації, удосконалення форм і змісту навчального процесу, впровадження комп'ютерних методів навчання та тестування, що дасть можливість вирішувати проблеми освіти на вищому рівні з урахуванням світових вимог. Серед них - індивідуалізація навчання, організація систематичного контролю знань, можливість враховувати психофізіологічні особливості кожної дитини тощо. Результатами інформатизації освіти мають бути:

- розвиток інформаційної культури людини (комп'ютерної освіченості);
- розвиток змісту, методів і засобів навчання до рівня світових стандартів;
- скорочення терміну та підвищення якості навчання на всіх рівнях підготовки кадрів;
- інтеграція навчальної, дослідницької та виробничої діяльності;
- удосконалення управління освітою;
- кадрове забезпечення усіх напрямів інформатизації.

Одним із напрямів сучасної державної політики в Україні в галузі освіти є вдосконалення інфраструктури інформаційного освітнього простору. Першочерговим завданням є створення глобальної комп'ютерної мережі освіти та науки. Інформатизація наукової діяльності сприятиме підвищенню ефективності наукових досліджень, створенню потужної системи науково-технічної інформації та її використанню а всіх етапах наукової діяльності за умови активізації всіх її форм.

Повинні бути створені умови для широкої комп'ютеризації та математизації природничих і гуманітарних наук, входження у світову інформаційну мережу баз даних та знань, формування в майбутньому «об'єднаного» чи «колективного» інтелекту. Інформатизація вітчизняної науки дасть змогу підвищити її практичну віддачу, прискорити інтеграцію у світову науку. За Національною стратегією розвитку освіти в Україні на 2012-2021рр. визначено заходи, спрямовані на забезпечення інформатизації освіти:

- стовідсоткове забезпечення навчальними комп'ютерними комплексами вищих та професійно-технічних навчальних закладів державної форми власності;
- оновлення застарілого парку комп'ютерної техніки;
- створення електронних підручників та енциклопедій навчального призначення;
- розвиток мережі електронних бібліотек на всіх рівнях освіти;
- створення системи дистанційного навчання;
- забезпечення навчально-виховного процесу засобами інформаційно-комунікаційних технологій; доступу закладів освіти до світових інформаційних ресурсів;
- створення відкритої мережі освітніх ресурсів, у тому числі на основі інтегрованого галузевого інформаційного ресурсу Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В.О. Сухомлинського і мережі освітянських бібліотек НАПН України та МОН України;

- створення системи інформаційно-аналітичного забезпечення у сфері управління навчальними закладами, інформаційно-технологічного забезпечення моніторингу освіти [4, с.23].

Таким чином, інформатизація освіти, а отже і вищих навчальних закладів (далі ВНЗ) повинна допомогти підвищити результативність та рівень розвитку наукової діяльності, підвищити якість навчання та вдосконалити управління освітою. Це, в свою чергу допоможе прискорити інтеграцію у світову науку.

Слід приділити увагу процесу інформатизації ВНЗ, оскільки це впливає на підготовку нових кадрів, формує їх інформаційну культуру. Наприклад, в Маріупольському державному університеті (далі - МДУ) результати інформатизації можна побачити у наступному вигляді. Це наявність сьоми комп'ютерних класів, які обладнані необхідним програмним забезпеченням та мають доступ до мережі Інтернет (Microsoft Office 2003, 2007 та 2010 років, антивірусна програма Avast, ABBYY FineReader, Win RAR, Nero тощо). Вони є на кожному факультеті для якісного навчання студентів наукам комп'ютерного циклу.

Університет має свою наукову бібліотеку, діяльність якої спрямована на документальне, інформаційне забезпечення навчально-виховного, науково-дослідного процесів та міжнародної діяльності МДУ. З 2005 р. співробітники почали працювати в автоматизованій бібліотечно-інформаційній системі "ІРБІС".

До складу бібліотеки входять: відділ обслуговування (абонемент навчальної літератури, наукової та художньої літератури, сектор читальних залів на кожному факультеті, сектор культурно-просвітницької роботи), відділ комплектування та наукової обробки документів, Інформаційно-бібліографічний відділ, відділ інформаційних технологій та комп'ютерного забезпечення та відділ зберігання фондів. У кожному читальному залі наукової бібліотеки присутні:

- автоматизовані робочі місця для читачів з вільним доступом до мережі Інтернет і локальної мережі університету,
- вільний доступ Wi-Fi,
- електронний каталог і картотека, які містять більше, ніж 81 тис. записів книг, статей, методичних вказівок та авторефератів дисертацій.

Інші структурні відділи університету використовують спеціалізовані програмні продукти, які є обмеженими для застосування. Вони адаптовані до вимог конкретного підрозділу. Наприклад, у відділі кадрів функціонує програма «Парус Персонал» та «Система Ліга: Закон еліт». Бухгалтерія використовує програми «М.Е.Дос» та «Парус» (модуль «Бухгалтерія» та модуль «Заробітна плата»). Фаховою програмою приймальної комісії є «ST-

Таблиця 1

«Перелік сайтів факультетів та кафедр МДУ»

Сайт МДУ	http://mdu.in.ua/
Сайт наукової бібліотеки МДУ	http://libr-margu.narod.ru/
Сайт історичного факультету	http://istfak.org.ua/
Сайт економіко-правового факультету	http://epf-mdu.com.ua/
Сайт філологічного факультету	http://filfak.in.ua/
Сайт грецької філології	http://fgf-mgu.at.ua/
Сайт кафедри культурології та інформаційної діяльності	http://mdgu-kid.at.ua/
Сайт кафедри руської філології та перекладу	http://rusfil-mggu.at.ua/
Сайт кафедри соціальних комунікацій	http://kafedra.filfak.in.ua/
Сайт кафедри міжнародної економіки	http://www.mek-mdu.com.ua/
Сайт кафедри математичних методів	http://kmm-mgu.com.ua/

Абітурієнт», яка призначена для автоматизації обліку і контролю вступників в університет та була введена у 2006 році. Приймальна комісія також має справу із ЄДБО (Єдина державна електронна база з питань освіти). Навчальний відділ також застосовує з 2010 року таку спеціалізовану програму як Education, яка прийшла на заміну DP 2000.

«Разом із тим, поряд з технологічним аспектом інформатизації ВНЗ, здійснення програми неможливе без розвиненої системи надання інформаційних послуг, які ними надаються. Важливу роль у цьому процесі відіграють інформаційні сайти ВНЗ. Саме вони повинні стати не лише джерелами інформації про діяльність закладу, а й засобом комунікації та інтеграції в інформаційний простір» [1, с.5]. Тому МДУ має не тільки свій інформаційний сайт, але й сайт кожного факультету та багатьох кафедр (Таблиця 1).

Таким чином, інформатизація освіти – це створення і використання інформаційних технологій для підвищення ефективності видів діяльності, що здійснюються в системі освіти. Вона є частиною процесу формування інформаційної інфраструктури України, реалізованої на основі концепції відкритих систем. Основним завданням інформатизації освіти стає вплив на виконувані види діяльності таким чином, щоб досягати поставлених цілей із меншими затратами ресурсів (часових, матеріальних, фінансових тощо).

ЛІТЕРАТУРА

1. Мілаш О. О. Інформатизація вищих навчальних закладів як пріоритет державної освітньої політики України [Електронний ресурс] / О. Мілаш. – Режим доступу: <http://www.kbuara.kharkov.ua/e-book/db/2010-1/doc/2/07.pdf>. – Загол. з екрану.
2. Про концепцію Національної програми інформатизації: Закон України від 04 лютого 1998 р. // Відомості Верховної Ради України. - 1998. - №27. – ст.182
3. Про Національну програму інформатизації: Закон України від 04 лютого 1998 р. // Відомості Верховної Ради України. - 1998. - №28. – ст.181.
4. Про Національну стратегію розвитку освіти в Україні на період до 2021 року: Указ Президента України [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://osvita.ua/legislation/other/36322/>. – Загол. з екрану.

УДК 37.034: 377.5(043)

Ю. О. Руденко
/м. Суми/

ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНОГО СВІТОГЛЯДУ СТУДЕНТІВ У ВНЗ

Якщо аналізувати ознаки інформаційного суспільства, то стає очевидним, що його ера настала. Дійсно, сучасний світ характеризується тотальним впровадженням інформаційно-комунікаційних технологій, а центр тяжіння виробництва перемістився з області матеріального виробництва на область створення інформаційних продуктів. Сьогодні цикл оновлення соціальних технологій скорочується стрімкими темпами, науковці прогнозують в найближчому майбутньому їх повне оновлення протягом 6-8 років.

Інформаційне суспільство часто називають «суспільством знань» або «суспільством, яке вчиться». Дійсно, за умов інформатизації формується новий тип людей – тип споживачів інформації. Слід визнати, що для повноцінного існування в сучасному інформаційно-насиченому співтоваристві людині необхідно постійно оновлювати свої знання, освоювати новий вигляд діяльності, вчитися.

Оскільки інформаційне суспільство здійснює свою діяльність переважно з використанням інформаційних і комунікаційних технологій, то одним із завдань, що стоять перед освітою, стоїть завдання готувати професіоналів, здатних цю діяльність вести. Проте йдеться не лише про вчення навичкам комп'ютерної письменності і знанням інформатики. Мова йде про глобальні зміни у підході до освітнього процесу.

В умовах перенасиченості інформацією, інформаційного шуму і маніпуляції суспільною свідомістю, необхідно навчити молоде покоління умінню самостійно мислити,

ідентифікувати і позиціювати свої життєві орієнтири. Такі завдання здатні вирішити педагогічні технології, у тому числі і проблемне вчення, що передбачають активне залучення студентів до самостійної творчої діяльності.

Сьогодні існує необхідність вирішувати складну задачу змінити суспільне мислення, а саме - формувати інформаційний світогляд у майбутніх спеціалістів. Вступаючи в інформаційну епоху XXI століття, людина поставлена перед жорстокою необхідністю – навчитися обробляти зростаючі об'єми інформації, оскільки від цього багато в чому залежить не лише його соціальний статус, але і відчуття внутрішнього комфорту.

Освіта повинна стати не чим іншим, як сферою виробництва грамотних, освічених фахівців, що уміють гнучко адаптуватися до змінних умов існування в інформаційному середовищі. Сформований в межах навчального закладу інформаційний світогляд значно полегшить адаптацію молодого спеціаліста до реалій соціального та професійного життя.

У наукових працях зарубіжних і українських учених трактування «інформаційного світогляду» звучить як «володіння методами аналізу ситуацій, які виникають на сучасному світі, виходячи з власного розуміння можливостей інформаційного поля, власних знань і вистав» . «Інформаційний світогляд – усвідомлення особою відповідальності за побудову гармонійного інформаційного співтовариства». Авторами підкреслюється, що цей аспект має на увазі створення у суб'єкта такої цілісної картини світу, яка відповідає за повноцінне сприйняття інформаційно-насиченого довкілля, що змінюється, і його ролі в ній.

Таким чином, формування життєвих цілей, ціннісних орієнтацій, понять про роль і відповідальність індивідуума перед соціумом в століття інтенсивного інформаційного розвитку передбачає активну розумову і наглядову діяльність індивідуума, а, означає, ефективні і методи, стимулюючі дані види діяльності.

Інформаційний світогляд формується на підставі самостійного пізнання індивідуумом світу, розуміння і порівняння його цінностей з іншими і формуванні власної позиції. Його характерні особливості, такі як діалогічність, асоціативність, порівняння не можуть сформуватися під впливом моделюючого типа світогляду, при якому розуміння світу нав'язується традиційними методами пояснень.

Інформаційний світогляд доцільно формувати ще в стінах навчального закладу, створюючи в них такі умови, які найбільш близькі до реальностей сучасності. Тому методи проблемного вчення, активно досліджуються вченими, і їм відводиться провідна роль при організації повчального і виховного процесів у вищих учбових закладах.

Необхідно відзначити, що формування інформаційного світогляду у вищих навчальних закладах не повинне обмежуватися лекційними, семінарськими і практичними заняттями. Використання технології проблемного вчення можна вважати вдалим, якщо розумовий процес, що виник під час вчення, продовжується і за межами учбового закладу, студент самостійно намагається знайти істину, підтверджену декількома джерелами.

Освіта є тим інститутом, який несе найбільшу відповідальність за процес виховання особи. Сучасна освіта розвивається в тих же умовах інформаційного суспільства, що і весь світ і, будучи частиною цього суспільства, повинно використовувати в своєму арсеналі методи вчення і виховання, характерні для цього витка розвитку.

УПРОВАДЖЕННЯ КОМПЕТЕНТІСНОГО ПІДХОДУ В ОРГАНІЗАЦІЮ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ ЯК НАПРЯМ РЕФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ

Пріоритетним напрямком реформування системи вищої освіти України і чинником її інтеграції в європейський і світовий освітній простір на сучасному етапі виступає організація освітнього процесу на засадах особистісної орієнтації з упровадженням компетентісного підходу, що націлено на підготовку висококваліфікованих, конкурентоспроможних фахівців, здатних до плідної праці у швидко змінюваних умовах. Така організація професійного навчання має особливого значення для підготовки фахівців з документознавства та інформаційної діяльності, оскільки сферою їх майбутньої професійної діяльності є надання широкого спектру інформаційно-комунікаційних послуг, якість яких значною мірою визначає ступінь інформаційного розвитку суспільства.

Визначальну роль у забезпеченні актуального й перспективного професійного зростання майбутніх фахівців з документознавства та інформаційної діяльності відіграє навчання інформатичних дисциплін, формування та розвиток у студентів інформатичних компетентностей, які передбачають інтелектуальні вміння управління інформаційним процесом на основі оперування даними і виступають джерелом системного набуття студентами професійних компетентностей.

Узагальнення результатів контент-аналізу вітчизняних і зарубіжних науково-педагогічних праць останнього часу, що стосуються предмету нашого дослідження, на нашу думку, дозволяє виокремити такі складові професійної компетентності випускників вишів розгляданого напрямку підготовки:

- *науково-технічна* (підтверджені знання, навички і вміння, досвід у галузі документознавства; знання процесу супроводу документа на всіх стадіях його життєвого циклу; вміння проводити експертизу якості документа; дотримання правил конфіденційного діловодства);
- *інформаційно-управлінська* (підтверджена здатність виконувати інформаційно-управлінські функції, інформаційно-аналітичну діяльність, організовувати інформаційний процес та оцінювати його якість);
- *інформаційно-комунікаційно-технологічна* (підтверджена здатність особистості використовувати інформаційні технології для гарантованого донесення та опанування інформації з метою задоволення власних індивідуальних потреб і суспільних вимог).

Ці якості, як предметно-спеціалізовані, професійні характеристики фахівця знаходяться у постійній взаємодії з його особистісними якостями, що зумовлює умови їх розвитку як цілісної системи, що, у свою чергу, дозволяє сформулювати в узагальненому вигляді психолого-педагогічні передумови проектування компетентісно орієнтованого змісту навчання інформатичних дисциплін майбутніх фахівців з документознавства та інформаційної діяльності:

- побудова процесу навчання інформатичних дисциплін на засадах особистісної орієнтації з упровадженням компетентісного підходу та з урахуванням психолого-педагогічних особливостей розвитку тих, хто навчається, в умовах інформаційного освітнього середовища;

- забезпечення єдності мотиваційного, змістового і процесуального компонентів навчання, розвиток зацікавленого ставлення студентів до майбутньої професії, формування знань про зміст професійної діяльності та вмінь застосовувати набуті знання для розв'язування професійних задач у відповідності до основних складових професійної

компетентності майбутніх фахівців на основі реалізації комплексного, системного підходу з наданням переваг проблемним, дослідницьким методам навчання.

При цьому основними методичними вимогами до організації компетентнісно орієнтованого навчання інформатичних дисциплін майбутніх фахівців з документознавства та інформаційної діяльності виступають:

- націленість на формування науково-технічної, інформаційно-управлінської, інформаційно-комунікаційно-технологічної компетентностей у всіх складових навчального процесу шляхом встановлення міцних міждисциплінарних зв'язків, навчання способів перенесення набутих теоретичних знань у простір їх безпосереднього використання з максимальним наближенням до реальної професійної сфери та з використанням інформаційно-комунікаційних технологій і систем електронного документообігу;

- дотримання принципів складання та використання завдань компетентнісного характеру з визначенням їх призначення та місця у навчальному процесі (у змісті аудиторних занять, навчальної і виробничої практик, в організації самостійної пошуково-дослідницької роботи студентів).

УДК 004.738.5:659(043)

А. М. Скоблякова

/м. Маріуполь/

ОСОБЛИВОСТІ ОФОРМЛЕННЯ ОСВІТНІХ САЙТІВ

На сьогоднішньому етапі розвитку інформаційних технологій, мережа Інтернет є невід'ємною частиною поширення інформації. Все більше офіційних установ мають свої електронні ресурси, не є виключенням й заклади освіти всіх рівнів, від дитячих садків до ВНЗ. З кожним роком зростає попит на інформацію науково-педагогічного та методичного характеру. Тому актуальним є питання розробки веб-сторінок освітніх закладів.

Сайт - це іменовані набір інформаційних і програмних блоків, організованих і розміщених в мережі Інтернет з наперед визначеною метою і призначених для активного сприйняття цільовою аудиторією [1].

Веб-сторінка (інтернет-сторінка, web-сторінка, сторінка www, web-page) - це логічна одиниця інтернету, що однозначно визначається адресою (URL). Таким чином сайт - це набір з декількох десятків, сотень і навіть тисяч веб-сторінок, пов'язаних між собою єдиною темою, загальним оформленням і посиланнями, інформаційна одиниця, що представляє компанію або окремо взятую людину і доступна з будь-якого куточка світу [2].

За кордоном, протягом останніх десятиліть вивчається сприйняття людиною інформації при перегляді веб-сторінок. Результати вказують на те, що людина сприймає інформацію з екрану інакше ніж з паперового аркушу [3].

Тому й подача інформації має бути іншою. Жорстких правил графічного та кольорового оформлення сайту не існує, однак є загальні рекомендації:

- привабливість дизайну для основної групи користувачів;
- унікальність оформлення;
- гнучкість дизайну.

На оформлення веб-сторінок, також впливає й функціональне призначення сайту, виділяють декілька основних видів:

- сайт-візитка (містить загальні дані про власника сайту або компанію);
- представницький сайт (сайт-візитка з розширеною функціональністю);
- корпоративний сайт (представляє повну інформацію про компанії);
- каталог продукції (інтернет-каталог з детальним описом товарів або послуг);
- інтернет-магазин (сайт з каталогом продукції, яку можна придбати через інтернет);
- промо-сайт (сайт про певну торгову марку або продукт) [4].

Однак, в чистому вигляді сайтів певного призначення майже не існує. Найчастіше декілька основних видів поєднуються, формуючи сайт змішаного типу. Це дозволяє забезпечити більшу інформативність та зручність користування. Зручність веб-сторінки для відвідувачів складається з кількох складових елементів: єдність дизайну, приємне кольорове оформлення, зручність розташування кнопок та інтуїтивна зрозумілість структури сайту.

Всі розділи сайту повинні мати єдиний дизайн, або загальну концепцію дизайну. Кольорове оформлення має враховувати аудиторію сайту, значення кольорів, та їх вплив на емоційний стан користувача. Крім того колір офіційної веб-сторінки, в тому числі й освітнього закладу, має відповідати фірмовому стилю (кольорам логотипу чи гербу навчального закладу).

На законодавчому рівні кольорове оформлення не регламентується, однак існує загальноприйняте розділення:

Сайти новин переважно оформлені у простих суворих кольорах, в більшості чорний, білий, сірий. На розважальних сайтах переважають яскраві колірні рішення і більш складні схеми оформлення. Соціальні мережі мають просте оформлення, найчастіше не більше 2-3 кольорів, так як вони повинні бути в першу чергу простими та зручними для відвідувачів. Форуми, так само як і соціальні мережі, мають простий дизайн, колірні рішення для створення дизайну для форуму беруться виходячи з його тематики. Інтернет-магазини зазвичай зроблені в кольоровому варіанті, в якому використовується іноді більше 3-х кольорів. Такий сайт може мати барвисті елементи, але вони повинні суворо відповідати товару, який в ньому продається [5].

Інтерфейс веб-сторінки ВНЗ розрахований на досвідчених користувачів тому, як і сайти новин, чи бізнес-сайти, має стримане оформлення та строгу кольорову гаму.

Кольорове оформлення сайту, як зазначалося раніше, впливає на емоційний стан, тому при виборі основного кольору слід враховувати асоціації, які він викликає у користувачів. Тому підбирати колір для веб-сторінки потрібно з урахуванням її призначення, цільової аудиторії та враження, яке сайт має справити на користувачів. Знання особливостей емоційне сприйняття кольорів допоможе найкраще пристосувати веб-сторінку до поставлених завдань.

Стиль та оформлення шрифтів, використаних на веб-сторінці також впливає на те, як буде сприйматися інформація і чи захоче користувач її читати. Від занадто дрібного шрифту відвідувачам доведеться напружувати очі, від надмірно великого шрифту втрачається увага і читач постійно шукає необхідний текст [6].

Таким чином текст має бути зручного для сприйняття розміру – найпоширеніший це 10-12 пт, та обов'язково розбитий на кілька абзаців і пунктів. Важливо також враховувати й тип шрифту, особливо такі деталі як вага, зарубки, кернінг (інтервал між літерами), висоту виступів і лінії вирівнювання. Дизайнер повинен обдуманно вибирати шрифт для сайту і знати, який саме тип шрифту застосувати під розроблюваний сайт. Доцільно використовувати типові шрифти, що відразу встановлені на комп'ютерах, такі як: Arial, Georgia, Comic Sans MS, Times New Roman, Verdana, Tahoma та інші. Якщо потрібен нестандартний напис, краще використовувати зображення в форматі gif чи jpg. Бо нестандартні шрифти можуть не працювати на комп'ютерах пересічних відвідувачів веб-сторінки [6].

Для визначення загальної концепції оформлення та наповнення освітніх сайтів порівнюємо веб-ресурси школи та ліцею. Для порівняння будемо використовувати сайти Маріупольського міського ліцею [7] та Маріупольської загальноосвітньої школи № 53 [8].

Обидва веб-ресурси створені з використанням безкоштовного конструктору сайтів uCoz. Цільовою аудиторією є учні та їх батьки. Оскільки веб-ресурс є офіційним представництвом освітнього закладу в мережі Інтернет, він повинен бути оформлений належним чином. Порівнюючи дизайн сайтів (Рис.1, Рис.2), слід відмітити, що розташування

діючих елементів сайту є майже однаковим, в лівому верхньому куті – меню, нижче додаткові елементи (календар, пошуковий рядок, соціологічне опитування, статистика).

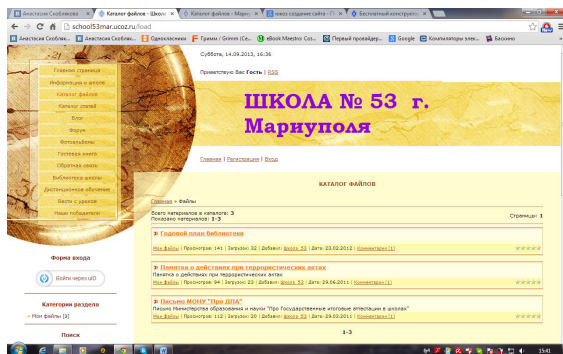

Рис.1 Сайт школи № 53

Рис. 2 Сайт Мариупольського міського ліцею

Графічне оформлення є протилежним. Сайт школи № 53 виконано в світлих тонах – білий, світло-рожевий та жовтий, текст виділено чорним та помаранчевим кольорами. При довгому читанні світлий фон є незручним, бо доводиться напружувати очі, щоб прочитати дрібний текст. Сайт ліцею виконано в темних тонах. М'який темно-сірий фон та білий текст зручні та приємні при читанні.

Аналізуючи функціональну складову (Рис.3) можна зробити висновок, що сайт ліцею за своєю суттю є сайтом-візиткою, він містить загальні дані про освітній заклад, та певні оголошення для учнів, сайт ЗШ № 53 містить більше інформації, тому його можна віднести до представницьких сайтів.

Рис.3 Інформативність сайтів

Таким чином оформлення веб-сторінки складається з декількох основних елементів, що відповідають за зовнішнє та внутрішнє наповнення. Дотримання визначених вимог допоможе оптимізувати роботу сайту, та забезпечити належний рівень сприйняття інформації, що дозволить сайту виконувати покладені на нього функції та бути цікавим для користувачів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Студия веб-дизайна [Електронный ресурс]. – Режим доступа: <http://softsoul.com/content/nid/129/index.html>
2. Зачем нужен сайт? [Електронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.euroweb.ru/pages/184/>
3. В.В. Мартынов, А.М.Кузнецов Требования к графическому дизайну и юзабилити образовательных порталов [Електронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.ict.edu.ru/ft/001676/Martinov.pdf>
4. Типы и виды сайтов [Електронный ресурс]. – Режим доступа: <http://sait-sozdat.ru/vidy-sait/>

5. Подбор цветового решения для веб-сайта/ Блог веб-дизайнера [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.mistli.ru/podbor-cvetovogo-resheniya-dlya-veb-sayta>
6. Каким должен быть шрифт для сайта? / Блог веб-дизайнера [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.mistli.ru/kakim-dolzhen-bit-shrift-dlya-sayta>
7. Маріупольський міський ліцей [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://mcl.ucoz.ua/>
8. Маріупольська загальноосвітня школа № 53 [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://school53mar.ucoz.ru/photo>

УДК 004:378.1(043)

А. Є. Тищенко
/м. Маріуполь/

ІНФОРМАТИЗАЦІЯ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ УКРАЇНИ

На початку ХХІ ст. відбувається бурхливий розвиток інформаційних технологій та стрімке їх проникнення в усі сфери суспільного життя, зокрема у сферу освіти, створюючи передумови переходу країн на більш високий рівень розвитку. Одним із важливих чинників реформування освіти виступає її інформатизація, яка з урахуванням світового досвіду, стає однією з актуальних наукових і практичних проблем.

Важливу роль у розгортанні процесів інформатизації відводиться загальнонаціональним програмам, що реалізовувались і реалізуються в системі освіти. Це перш за все: Національна програма інформатизації [1]; програма інформатизації та комп'ютеризації професійно-технічних навчальних закладів на 2004 – 2007 роки [3]; програма «Інформаційні та комунікаційні технології в освіті і науці на 2006 – 2010 роки» [2] тощо.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Різним аспектам інформатизації освіти присвячено численні дослідження. Проте загальні методи і закономірності створення і використання засобів і систем інформатизації освіти з урахуванням необхідних напрямів її реформування, видів діяльності, що здійснюються, сучасного стану і розвитку галузі інформаційних технологій в Україні, досліджені недостатньо. До основних публікацій, у яких висвітлено деякі аспекти зазначених загальних питань, можна віднести Закон України

«Про основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007– 2015 роки», у якому, зокрема, дано оцінку нинішнього стану інформатизації освіти України і визначено основні напрями її розвитку; точку зору В.Г. Кременя [4], щодо основних напрямів реформування освіти України та О. Дубаса, де формується так званий соціальний інтелект, який реалізується через інформаційне поле, утворене засобами масової інформації та комунікації. Поряд із цим формується нова соціальна верства, основу якої складають фахівці, котрі володіють комп'ютерними технологіями, формують інтелектуальний ринок продукту, обмін ідеями та інформацією. Усе це забезпечує циркуляцію нового інтелектуального спілкування у просторі культури, виробництва та суспільного життя [6].

Проблеми інформатизації управління освітою розглядаються Л. Забродської. З її точки зору, інформаційно-комунікаційні технології, телекомунікаційні мережі, бази й банки даних і знань, системи інформаційно-аналітичних центрів різного рівня, науково-дослідні установи й система підготовки висококваліфікованих фахівців є складовими національної освітньої інформаційної інфраструктури й основними чинниками, здатними забезпечити економічний розвиток суспільства. Інформатизація науки освіти й культури – один з основних напрямів інформатизації суспільства і головна умова, що визначає розвиток цих областей [7, с. 7].

Мета дослідження – виявити стан інформатизації суспільства в Україні; основні напрями його розвитку; обґрунтувати важливості інформатизації освіти як основи її

реформування та проаналізувати проблеми впровадження інформаційно-комунікаційних технологій у вищих навчальних закладах України.

Понятійний апарат інформатизації відображено в Законі України “Про національну програму інформатизації”. В якому визначається, що інформатизація – сукупність взаємопов'язаних організаційних, правових, політичних, соціально-економічних, науково-технічних, виробничих процесів, що спрямовані на створення умов для задоволення інформаційних потреб громадян та суспільства на основі створення, розвитку і використання інформаційних систем, мереж, ресурсів та інформаційних технологій, які побудовані на основі застосування сучасної обчислювальної та комунікаційної техніки [1].

Інформатизація вищих навчальних закладів (ВНЗ) є невід'ємною складовою інформатизації освіти, що суттєво впливає на зміст, організаційні форми, методи навчання та управління навчально-пізнавальною діяльністю, спричиняє істотні зміни в роботі студентів, викладачів, керівників навчальних закладів і установ, а тому має охопити всі напрямки і сфери їх діяльності. Однією з найсуттєвіших складових інформатизації ВНЗ є інформатизація навчального процесу – створення, впровадження та розвиток комп'ютерно-орієнтованого освітнього середовища на основі інформаційних систем, мереж, ресурсів та технологій, побудованих на базі застосування сучасної обчислювальної і телекомунікаційної техніки.

Головною метою інформатизації ВНЗ є підготовка студентів до повноцінної плідної життєдіяльності в інформаційному суспільстві, підвищення якості, доступності та ефективності вищої освіти. На сучасному етапі модернізації вищої освіти інформатизація її об'єктів і процесів передбачає створення освітнього інформаційного середовища для забезпечення подальшого підвищення її якості, створення умов для реалізації рівних можливостей всім громадянам опанувати вищу освіту всіх рівнів і ступенів.

Разом із тим, поряд з технологічним аспектом інформатизації ВНЗ, здійснення програми неможливе без розвиненої системи надання інформаційних послуг, які ними надаються. Важливу роль у цьому процесі відіграють інформаційні сайти ВНЗ. Саме вони повинні стати не лише джерелами інформації про діяльність закладу, а й засобом комунікації та інтеграції в інформаційний простір.

Комп'ютеризація вищої освіти – це комп'ютерно-технологічна інформаційно-комунікативна базисна складова процесу її інформатизації, пов'язана із створенням інформаційно-комунікативного навчального середовища, формуванням загальносистемних програмно-технічних комп'ютерних елементів – комп'ютерних і комп'ютерно-орієнтованих засобів навчання, комп'ютерних мереж і засобів телекомунікації, у тому числі в межах глобальних комп'ютерних мереж, забезпеченням можливості їх експлуатації, обслуговування, оновлення і розвитку [5].

Слід зауважити, що інформатизація освіти – один з основних чинників вирішення проблем в освіті, враховуючи можливості Інтернету, інформаційні технології. Такі їх властивості як можливість надавати практично необмежені обсяги інформації з будь-яких галузей знань, можливість доступу до інформаційних ресурсів у будь-який час і в будь-якому місці, наявність в Інтернет значної кількості спеціальних навчальних курсів із різних дисциплін, які постійно збільшуються, можливість дистанційного навчання дозволяють кожній людині, що має можливість користуватися сучасними інформаційними технологіями, навчатися в будь-які моменти впродовж усього свого життя, самостійно вибираючи бажаний напрям навчання. Створені навчальні комп'ютерні програми і системи, які певною мірою спроможні адаптуватися до здібностей студента. Завдання інформатизації освіти у вирішенні цієї проблеми – створення спільно з педагогами і психологами навчальних комп'ютерних систем, які дозволять максимально наблизити навчання і виховання кожної дитини до її здібностей та особливостей. Особлива увага повинна бути приділена створенню навчальних комп'ютерних систем для студентів з особливими потребами

На сучасному етапі розвитку інформатизації важливим є застосування проектів Державних цільових програм, основною метою яких є розробка програмно-телекомунікаційної системи забезпечення незалежного загальнодержавного тестування, розробка і впровадження інформаційної системи мережі бібліотек ВНЗ, автоматизованої системи управління освітою, забезпечення підготовки спеціалістів з інформаційно-комунікаційних технологій і кваліфікованих користувачів персональних комп'ютерів, комп'ютерних мереж тощо.

ЛІТЕРАТУРА

1. Закон України “Про Національну програму інформатизації” [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://www.mon.gov.ua/main.php?query=education/higher.laws/main.cgi>.
2. Постанова КМУ від 7 грудня 2005 р. № 1153 “Про затвердження Державної програми “Інформаційні та комунікаційні технології в освіті і науці” на 2006 – 2010 роки” [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi>.
3. Постанова КМУ від 20 серпня 2003 р. № 1300 “Про затвердження Програми інформатизації та комп'ютеризації професійно-технічних навчальних закладів на 2004 –2007 роки” [Електронний ресурс].
4. Кремень В.Г. Суспільство знань і якісна освіта // Всеукраїнський громадсько-політичний тижневик «Освіта» / Кремень В.Г. – № 13 – 14, 21–27 березня 2007 р.
5. Гуржій А. М. Інформатизації і комп'ютеризації загальноосвітніх навчальних закладів України – 20 років / А. М. Гуржій, В. Ю. Биков, В. В. Гапон та ін. // Комп'ютер у школі та сім'ї. – 2005. – № 5. – С. 3–11.
6. Дубас О. П. Інформаційний розвиток сучасної України у світовому контексті: [моногр.] / О. П. Дубас. – К. : Генеза, 2004. – 208 с.
7. Забродська Л. М. Інформатизація закладу освіти: управлінський аспект : [метод. посіб.] / Л. М. Забродська . – Х. : Вид. група “Основа”, 2003. – 240 с.

УДК 004.72:651.011.42 (043)

А. В. Шейгус
/м. Маріуполь/

ВИКОРИСТАННЯ АВТОМАТИЗОВАНИХ СИСТЕМ УПРАВЛІННЯ У РОБОТІ ДЕКАНАТУ ЯК СТРУКТУРНОГО ПІДРОЗДІЛУ УНІВЕРСИТЕТУ

Структурним підрозділом університету, який здійснює керування факультетом та виконує безліч функцій, які здатні організувати всю роботу на факультеті є деканат. Всі функції в цьому підрозділі розподіляються між деканом факультету, його двома заступниками та методистами.

Діяльність деканату регулюється статутом університету, правилами внутрішнього трудового розпорядку, положенням про університет, а також наказами та розпорядженнями керівника вищого навчального закладу. Структуру факультету, як правило складають кафедри, деканат, аудиторні та комп'ютерні класи.

Деканат є сполучною ланкою між кафедрами, адміністрацією університету та його іншими структурними підрозділами. Серед яких:

- навчальний відділ, а саме узгодження розкладу навчальних занять;
- відділ кадрів, який здійснює контроль за виконанням наказів та розпоряджень ректора з кадрових питань;
- бухгалтерія та планово-фінансовий відділ, які формують кошторисно-фінансовий план витрат грошових засобів на всі види діяльності факультету та контролюють його виконання;
- науковий відділ, організує участь студентів та викладачів у науково-практичних конференціях та семінарах, організує роботу наукових товариств;
- адміністративно-господарський відділ, формує плани ремонту приміщень факультету.

У зв'язку з великим обсягом документації та інформації, що функціонує в деканаті з'являється необхідність у програмному забезпеченні, яке полегшить та прискорить роботу.

Інформаційний ринок пропонує декілька програмних продуктів, які систематизують та збирають у єдине ціле усю інформацію, що функціонує в деканаті. Це в першу чергу автоматизована інформаційна система «Деканат» та система «Електронний деканат». Обидві системи створені для автоматизації роботи деканатів вищих навчальних закладів та розраховані на мережеву взаємодію усіх факультетів у єдиній базі даних, яка розташована на сервері вищого навчального закладу. Інформаційна система «Деканат» інтегрована з інформаційними системами «Плани», «Приймальна комісія», «Електронні відомості», «Семестрові графіки груп», «Картки студентів заочної форми навчання» [1].

У її функції входить:

- редагування списку груп, спеціальностей і відомостей про факультет;
- створення та заповнення особових справ студентів;
- переведення студентів: довільне переміщення студента з групи в групу; на наступний курс; переклад в категорії «Відраховані», «Ті, що закінчили навчання», «Академічна відпустка» і відновлення з них; імпорт особових справ абітурієнтів з ІС «Приймальна комісія»;
- формування друкованих звітів, списків груп і статистики;
- пошук студентів в базі даних, отримання інформації за кількістю студентів;
- підготовка звітів форми ЗНК, тощо [2].

Головне вікно інформаційної системи «Деканат та вікно особистої справи студента в даній системі представлено на рис. 1 та рис.2

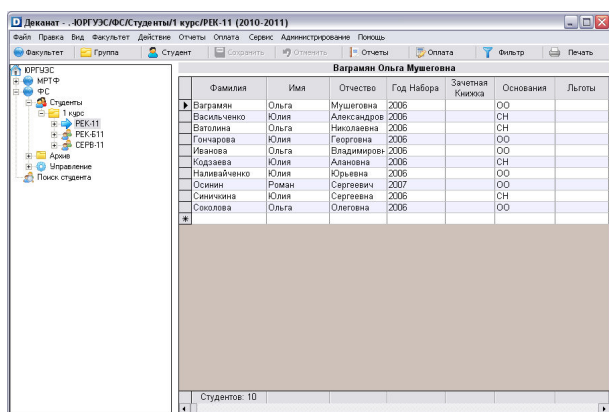

Рис. 1 Головне вікно програми «Деканат»

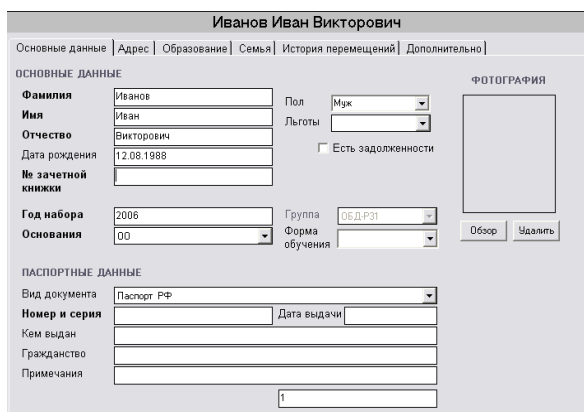

Рис. 2 Особиста справа студента

Система "Електронний деканат" забезпечує збір і облік інформації про всіх студентів вузу, створення єдиного інформаційного простору (єдиної і доступної бази даних по університету), забезпечує ефективний обмін інформацією між усіма підрозділами вузу.

Інформаційна система об'єднує деканати з іншими підрозділами та службами вузу, які беруть участь у навчальному процесі (кафедри, навчальні, адміністративні та наукові структури). Система представлена комплексом додатків, призначених як для співробітників деканатів, так і для співробітників служб університету, які здійснюють взаємодію з деканатами. Частина інформації – успішність кожного студента, графіки навчальних планів.

В основі програми - елементи, які дозволяють швидко і легко вирішувати поставлені завдання і головну - створення єдиного простору для звернення документів у виші та забезпечення чіткості в навчальному процесі. В електронній системі «Електронний деканат» отримали застосування новітні технології, які дозволяють керівникам, користуючись

простим і інтуїтивно зрозумілим інтерфейсом, без допомоги програмістів, отримувати аналітичні дані. Структура системи заснована на технології клієнт - серверної архітектури та забезпечує збереження даних і одночасну роботу сотень користувачів, при цьому є можливість за наявності загальної бази суворо розмежовувати доступ: кожен факультет і користувач «бачить» тільки ту частину даних, на яку йому виділені повноваження [3].

Таким чином, запропоноване програмне забезпечення безумовно зрозуміле та ефективно, але є декілька значних недоліків. По-перше ці програми є не дешевими, по-друге ці програми повинні працювати в сукупності з аналогічними програмами для інших підрозділів університету, по-третє необхідні спеціалісти, які будуть своєчасно оновлювати інформацію в програмі в усіх підрозділах.

ЛІТЕРАТУРА

2. Пакет программ "Деканат" для высших учебных заведений III-IV уровней аккредитации [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.politek-soft.kiev.ua/ru/index.php?do=products&product=deanery34>.

3. Информационная система «Деканат» [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.mmis.ru/Default.aspx?tabid=91>

4. Рагулина М. Электронный деканат [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.ug.ru/archive/6719>

УДК 025.5(043)

Т. В. Шейгус
/м. Маріуполь/

БІБЛІОГРАФІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ – ВАЖЛИВИЙ НАПРЯМ РОБОТИ НАУКОВОЇ БІБЛІОТЕКИ МДУ

У сучасних умовах освіта стає одним з вирішальних факторів прогресу суспільства. Це пов'язано з переходом цивілізації в інформаційну стадію розвитку. Відомо, що стратегічна доктрина прогресу індустріально розвинених держав ґрунтується на концепції розвитку людського потенціалу, чому значною мірою сприяє система освіти. Тому будь-які глобальні проблеми, що виникають перед суспільством, безпосередньо впливають на стан сфери освіти. Водночас, саме освіта досить оперативно відгукується на суспільні й цивілізаційні проблеми, суттєво впливає на прогрес суспільства. На зламі тисячоліть стає досить очевидним, що місце і роль кожної держави у світовому співтоваристві, її конкурентоздатність на світових ринках виробництва і в новітніх технологій визначається насамперед двома взаємопов'язаними факторами - якістю підготовки спеціалістів і умовами, які створює держава для реалізації їхнього інтелектуального потенціалу. Тому розвиток вищої освіти стає одним з визначальних чинників прогресу суспільства. Серед пріоритетів державної політики розвитку освіти, найбільш інформаційно насиченими є: «особистісна орієнтація освіти; формування національних та загальнолюдських цінностей; розвиток системи безперервної освіти та науки; розроблення і запровадження освітніх інноваційних технологій; інтеграція української освіти в європейський та світовий інформаційний простір» [3].

Значна роль у реформуванні вищої освіти відведена бібліотеці вищого навчального закладу як центру, діяльність якого покликана забезпечити задоволення інформаційних потреб професорсько-викладацького складу і студентів вищого навчального закладу.

Бібліотека вищої школи розглядається як соціальна інституція, відмінною особливістю якої є взаємозв'язок з системою вищої освіти, а основними типологічними ознаками – безпосередня включенність у структуру і систему комунікацій вищого навчального закладу та проблемна орієнтація ресурсів на задоволення інформаційних потреб професорсько-викладацького складу і студентів вищого навчального закладу [1].

Наукова бібліотека вищого навчального закладу – це сучасний науковий, культурно-освітній, інформаційний центр, що забезпечує реалізацію потреб користувачів у одержанні найновішої інформації, одночасно формує інформаційну культуру майбутніх спеціалістів, які будуть працювати в принципово нових умовах інформаційного суспільства.

Щоб задовольнити потреби та запити споживачів, наукові бібліотеки ВНЗ виконують свою основну діяльність – бібліографічну. Виконання бібліографічної діяльності призводить до створення інформаційних продуктів: каталогів й картотек, бібліографічних покажчиків, списків літератури, інших довідок, і бібліографічного обслуговування. Ця діяльність займає центральне місце в роботі наукової бібліотеки.

Основними напрямками бібліографічної діяльності є: «створення бібліографічної (вторинно-документальної) інформації всіх видів і форм; доведення БІ до споживачів; науково-теоретичне осмислення бібліографії як суспільного явища» [5].

Бібліографічна діяльність бібліотек зводиться в кінцевому підсумку до двох основних процесів, які на практиці часто переплітаються й поєднуються між собою. Перший називається бібліографуванням творів друку, або підготовкою бібліографічної інформації для розповсюдження та використання, другий – бібліографічним обслуговуванням, або доведенням бібліографічної інформації до споживачів.

Основна «мета бібліографічної діяльності бібліотек ВНЗ – це забезпечення локальних та віддалених користувачів інформацією, необхідною перш за все для наукових, навчальних, професійно-виробничих потреб. Як відомо, інформація стає компонентом інформаційних ресурсів, придатна для багаторазового використання, коли вона фіксується на матеріальних носіях (папір, оптичні диски та інші види новітніх носіїв інформації) та постає як документ» [4].

Важливе місце в здійсненні бібліографічної діяльності посідає наукова бібліотека Маріупольського державного університету.

Наукова бібліотека Маріупольського державного університету – це структурний підрозділ університету, діяльність якого спрямована на документальне, інформаційне забезпечення навчально-виховного, науково-дослідного процесів та міжнародної діяльності вищого навчального закладу.

Як важливий структурний підрозділ Маріупольського державного університету, наукова бібліотека розвивалася паралельно з навчальним закладом і пройшла за 22 роки шлях від бібліотеки гуманітарного коледжу до Наукової бібліотеки класичного університету.

Рішенням Вченої ради Маріупольського державного університету бібліотеці було надано статус наукової (протокол №3 від 26 грудня 2011 р.). Бібліотека Маріупольського державного університету стала Науковою бібліотекою Маріупольського державного університету [2].

До основних послуг бібліотеки МДУ належать:

- обслуговування читачів університету літературою відповідно до їх інформаційних запитів;

- присвоєння шифрів УДК, ББК, авторського знаку;

- надання інформації з основних характеристик фонду, книгозабезпечення та ін.;

- надання консультацій, проведення практичних занять з таких питань:

• особливості бібліографічного опису документів у списку літератури;

• пошук інформації за допомогою традиційного довідково-бібліографічного апарату бібліотеки;

• особливості пошуку за базами даних інформаційно-бібліотечної програми "ІРБІС";

- проведення масових заходів;

- організація виставок;

- безкоштовний доступ до мережі Інтернет.

Бібліографічна діяльність є центральною складовою функціонування наукової бібліотеки Маріупольського державного університету, яка здійснюється інформаційно-бібліографічним відділом.

Відділ здійснює інформаційне забезпечення навчального і наукового процесів університету, інформаційне і довідково-бібліографічне обслуговування читачів; веде аналітичний розпис статей з періодичних видань, формуючи електронну картотеку з розширеними засобами пошуку; складає бібліографічні та науково-допоміжні покажчики; організує виставки до Міжнародних, Всеукраїнських науково-практичних конференцій та інших заходів, що проводяться в університеті [2].

Всю бібліографічну діяльність наукової бібліотеки можна розділити на декілька складових:

–Робота з довідково-бібліографічним апаратом. Включає в себе роботу з систематичною картотекою статей та тематичних картотек; ведення різноманітних баз даних.

–Інформаційно-бібліографічне обслуговування. Воно включає: підготовку виставок на різноманітні тематики («Управління освітою: професія та покликання», «Українська державність: історія та сучасність», «Індустрія туризму як соціальне і політичне явище» та інше); бібліографічне інформування, тобто підготовка бюлетенів, виконання запитів на підбір інформації; індивідуальні консультації з викладачами з питань роботи у системі РБІС.

–Довідково-бібліографічне обслуговування наукової бібліотеки як важливий аспект діяльності полягає в виконанні довідок усіх типів за замовами користувачів бібліотеки. Також надаються рекомендації щодо роботи з традиційними і електронними джерелами, в тому числі з доступними ресурсами Інтернету.

–Бібліографічне консультування включає чергування в читальному залі біля довідково-бібліографічного апарату, консультації з роботи із зовнішніми та внутрішніми базами даних, з методики роботи у систематичному каталогі статей, з оформлення бібліографічного опису на видання та оформлення списків.

–Систематизація наукових праць відбувається в результаті присвоєння індексів ББК та УДК до наукових робіт викладачів та студентів МДУ. За останні три роки кількість присвоєних індексів УДК складає 4707, а індексів ББК – 575.

–Популяризація бібліотечно-бібліографічних знань виконується за допомогою виставок: «Науково-дослідна діяльність – перший крок до професорської мантиї», «Інформаційний гід», розроблення тематичних папок, проведення оглядів літератури та періодичних видань, а також проведення лекцій, бесід-консультацій з студентами університету.

–Наукова робота бібліотеки полягає в випуску різноманітних бібліографічних покажчиків, оформленні паспортів на довідкові і бібліографічні видання.

Розглянута бібліографічна діяльність наукової бібліотеки Маріупольського державного університету свідчить про те, що вона розвивається різними напрямками. Про це свідчать звіти, в яких узагальнено роботу бібліографічного відділу бібліотеки університету. Проаналізовані дані показують обсяг довідкових запитів, а їх значна кількість вказує на те, що бібліотека надає допомогу своїм користувачам у найповнішому обсязі. Бібліографічна діяльність цієї бібліотеки крім бібліографічного обслуговування представлена також і іншими напрямками, такими як: робота з довідково-бібліографічним апаратом, консультування, інформування споживачів, систематизація наукових праць, а також плідна співпраця з іншими установами та організаціями.

Отже, бібліографічна діяльність була і буде постійним супутником освіти, помічником тих, хто веде цілеспрямований пошук інформації, оволодіває раціональними методами роботи над книгою і текстом. Це необхідний інструмент в роботі науковця, студента, викладача. Сьогодні інформаційно-бібліографічне обслуговування в значній мірі визначає характер бібліотеки як науково-освітнього, інформаційного та культурного центру. Наукова

бібліотека МДУ є найкращим прикладом здійснення бібліографічної діяльності. Її діяльність охоплює величезний комплекс різноманітних робіт для функціонування університету як осередку виникнення та отримання нових знань. Особливістю роботи інформаційно-бібліографічного відділу бібліотеки ВНЗ є інформаційно-бібліографічне забезпечення наукової діяльності та навчально-виховного процесу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Апшай Н. Функції бібліотеки вищого навчального закладу [Текст] / Н. Апшай // Вісник Книжкової Палати. – 2004. - №7. – С. 40-41.
2. Наукова бібліотека Маріупольського державного університету [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://libr-margu.narod.ru/>, вільний - Загол. з екрану. – Мова укр.
3. Національна доктрина розвитку освіти України у XXI ст. – К.: Шк.світ. – 2001. – 24 с.
4. Кормилець Ю. В. Власні інформаційно-бібліографічні ресурси бібліотек Вищих навчальних закладів як важливий компонент освітнього простору [Текст] / Ю.В. Кормилець // Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка. – 2010. - № 17. - С. 237-242.
5. Швецова-Водка Г.М. Вступ до бібліографознавства: навчальний посібник / Г.М. Швецова-Водка. — К.: Кондор, 2004. - 216 с.

СЕКЦІЯ ІСТОРИЧНА ДИНАМІКА ІНФОРМАЦІЙНО-КУЛЬТУРНОГО ПРОСТОРУ

УДК 930.2(477)«10/13»(043)

Н. А. Андріянова
/м. Маріуполь/

КЛАСИФІКАЦІЙНІ ОЗНАКИ ДОКУМЕНТІВ КИЇВСЬКОЇ РУСІ XI-XIII ст.

Давньоруські літописи становлять собою одне з найпомітніших історико-культурних явищ середньовіччя, так як на відміну від хронік більшості країн Європи, які складені на латині, літописи написані слов'янською мовою, якщо й не цілком ідентичною розмовній народній, то дуже близькою до неї. Цим зумовлена надзвичайна популярність літописного жанру на Русі.

Літопис – це історико-літературний твір Київської Русі, в якому оповідь велася за роками. Назва походить від структури літопису, де статті починались зі слів «в літо». Літописи – визначне явище духовного, суспільно-політичного і літературного життя руського народу. Давньоруські літописи зафіксували важливі відомості про широкі стосунки київських князів з країнами Європи та Азії, тексти договорів, князівських грамот та документів повсякденного життя. Поступово вони об'єднувались у літописні зводи – своєрідні історичні хрестоматії [3, с. 3-4].

Літописні зводи (Іпатієвський, Лаврентієвський, Радзівіловський, Московсько-Академічний тощо) є не тільки основним джерелом з історії і культури Київської Русі, вони містять також основну інформацію щодо її документної традиції [2]. На їхніх сторінках знайшли своє місце у прямому викладі і у переказах всі основні види і типи документів, що характеризували аспекти політичного, економічного, соціального і культурного розвитку давньоруської держави в XI-XIII ст. В них фіксувалися важливі відомості про міжнародні стосунки Київської Русі, внутрішні політичні, економічні і культурні процеси. Доказом цього можуть слугувати літописні посилання на тексти договорів, жалуваних, хресних та духовних грамот, які дають нам сьогодні можливість всебічно вивчати документну традицію Київської Русі. У контексті вищезначеного, важливим є здійснення класифікації документів Київської Русі за фасетно-блочною системою та визначення їхньої інформаційної складової.

Класифікація є одним з методів пізнання. Без неї неможливо вивчити різноманіття існуючих видів документів, систематизувати їх, встановити відмінності між видами документів, що виділяються за різними ознаками. Правильно складена комплексна класифікація відображає закономірності розвитку документів, розкриває зв'язки між ними, допомагає зорієнтуватися в будь-якій їх множині, служить основою для їх впорядкування у документних системах [1, с. 136; 4, с. 214].

Інформаційна складова давньоруських документів визначена за сферою виникнення інформації, за мірністю запису, за призначенням до сприйняття, за ступенем розповсюдження, за способом документування та за рівнем узагальнення інформації.

За видовими ознаками документи Київської Русі XI-XIII ст. поділяються на:

- управлінські – до яких необхідно віднести князівські грамоти – жалувані і хресні. Перші фіксували значущі події для давньоруської держави, такі як розподіл земель між князями, дарунок земель та грошей монастирям, заповіти князів та інше. Відома жалувана грамота Мстислава Володимировича Юрійському монастирю у Новгороді, написана у 1130 р. кирилицею, уставом, золотом на пергаменті.

Хресна грамота – це документ, при затвердженні якого цілували хрест на предмет особистої відповідальності за його виконання. Змістом такої грамоти, як правило, були умови мирного договору між удільними князями, або між державами.

До грамот на шнурі кріпили срібну або свинцеву печатку із зображенням князя або святого, що був його духовним патроном. Так звані вислі печатки – князівські, митрополичі і єпископські – це одна із звичайних і масових категорій археологічних знахідок при розкопках давньоруських міст. Саме це підтверджує глибоку давність і поширеність на Русі писемних актів та документної традиції.

- релігійні документи. Прикладом може слугувати «Паримейник» XI-XII ст. – вибірка важливих місць Біблії, які були потрібні для читання під час літургії;

- політичні. В основному – це угоди між удільними князями та офіційна переписка. Досить широко представлені на сторінках літописів у вигляді переказів з елементами літературних есе;

- міжнародні, до яких необхідно віднести міждержавні угоди, у яких фіксувались важливі напрямки взаємостосунків з іноземними партнерами або суперниками. Окремі міжнародні документи можна розглядати не тільки як політичні, а й – економічні, тому що в них йдеться про сплату данини, торговельні зносини та ін. Прикладом слугує договір Олега з Візантією 911 року, у якому поруч з політичними статтями знаходиться цілий блок економічних статей.

- господарчі документи. Ці документи також знайшли своє відображення не тільки на сторінках літописів, а й в окремих записах на інших носіях: пергаменті, папері і бересті. В основному – це перелік товарів, цінники, боргові зобов'язання, розписки.

Важливу роль в історії Русі відігравав такий правничий документ, як «Руська Правда». Він є важливим джерелом для дослідження середньовічної історії права та суспільних відносин Русі-України і суміжних слов'янських народів. Оригінал Руської Правди не зберігся, натомість відомі 106 її списків XIII-XVIII ст.

За характером аудиторії, на яку були розраховані документи на Русі, їх визнають опублікованими (мали офіційну реєстрацію і призначалися широкому загалу) та неопублікованими (не мали офіційної реєстрації і призначалися конкретно визначеному адресату). За ступенем достовірності у літописах знайшли своє місце, або були переказані як автентичні, так і фальшиві документи. Проте розрізнити їх дуже важко. Літописці у жодному випадку не повідомили нам джерело надходження того чи іншого документа і не висловили своїх сумнівів у їхній юридичній оригінальності.

Літописи залишаються одним з основних джерел вивчення документної традиції Київської Русі, як початкового етапу розвитку українського документування. В цьому і полягає їхня особлива наукова та історико-культурна вага.

ЛІТЕРАТУРА

1. Кушнарєнко Н.Н. Документоведение / Н.Н. Кушнарєнко, – 4-е изд., испр. – К.: Знання, 2003. – 459 с.
2. Нікольченко Ю.М. Документна традиція Київської Русі X-XIII століть за Іпатієвським літописним зводом. / Ю.М. Нікольченко, О.В. Ставніча // Українська культура: Минуле. Сучасне. Шляхи розвитку. Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету. Випуск 16. У 2-х т. Том II. – Рівне, 2010. – С. 27-31.
3. Толочко П.П. Літописи Київської Русі / П.П. Толочко. – К.: Київська Академія Євробізнесу, 1994. – 89 с.
4. Швецова-Водка Г.М. Документознавство : Навч. посіб. / Г.М. Швецова-Водка. – К.: Знання, 2007. – 398 с.

КЛАСИФІКАЦІЯ ДОКУМЕНТНОГО ПОТОКУ З ІСТОРІЇ ЛИТОВСЬКО-ПОЛЬСЬКОЇ ДОБИ В УКРАЇНІ

Після довготривалих війн з Польщею, Великим Князівством Литовським (ВКЛ) та Росією значна частина українських земель була розірвана між ними. В період перебування українських земель у складі ВКЛ та Польського королівства діяли різні державні політичні, військові, судові, міські та інших органи влади і установи, що займалися правовим регулюванням суспільних відносин, управлінням поточними державними справами, громадами, містами та іншим [1]. Такі установи здійснювали діяльність насамперед за допомогою документів актового та ділового характеру. Можна виділити види установ, які залишили після себе створені ними документи, що, у свою чергу, слугують історичними джерелами:

- король, Великий князь і їх канцелярія;
- польський і литовський сейми, сеймики земель. Люблінський сейм 1569 року, що був своєрідним польсько-литовським та виробляв умови унії;
- міські магістрати в містах магдебурзького права, наприклад у Кам'янці (з 1509), Києві (з 1516), Ковелі (з 1518), Крем'янці (з 1533) тощо;
- суди городські та земські, копні;
- скарб коронний;
- місцеві князі й інші вельможі та їхні канцелярії й інші державницькі структури.

Вся документація литовсько-польської доби складала певні архіви, які зберігалися в замках удільних князів, магнатів, в резиденціях воєвод, культових установах. У XVI в. створюються архіви при Градській судах та магістратах. У XVI-XVII ст. з'являються закони, в яких значне місце вже відводиться питанням, пов'язаним з «ретельним зберіганням» всіх справ державних установ [3].

Практика діловодства у литовсько-польській період простежується завдяки діяльності канцелярій – польської Коронної канцелярії і великокнязівської. Відповідно, канцелярські книги та архіви в цілому велися окремо. З середини XV ст. в обох канцеляріях стала регулярною практика ведення книг, в які записувалися офіційні копії більшості документів, виданих головною канцелярією і підканцелярією (на чолі з канцлером і підканцлера). Звідси беруть початок паралельні комплекси книг, відомих, відповідно, як Литовська метрика і Коронна метрика.

Литовська метрика являла собою книги у кількості понад 550 тис. державної канцелярії Великого князівства Литовського, в яких містяться документи XIV-XVIII ст. або їх копії. Також можна сказати, що під Литовською метрикою розуміються архіви, де зосереджено акти, відомі від імені великого князя. Діловодство Коронної канцелярії і склад посадових осіб, які працювали з документами, що стосуються українських земель, на сьогодні вивчені недостатньо. Проте, можна зробити припущення, що діловодство обох канцелярій було схожим, адже у XIV ст. ВКЛ та Польське королівство були об'єднані династичною унією. Під керівництвом канцлера або підканцлера службовці нижчих рангів – регенти, писарі, передплати – готували і реєстрували документи у відповідних книгах, причому кожен з них виконував певні функції [3].

Королівська й великокнязівська канцелярія, як і загальнодержавні сейми, виробляли законодавчі акти, що мали загальнодержавне значення, хоч як монархи, так і сейми приймали певне рішення стосовно окремих земель, замків та міст тощо. До важливих законодавчих документів Великого князівства Литовського, Руського, Жемайтінського належать так звані устави, що регулювали земельні відносини, принципи феодалного землеволодіння, відносини між землевласниками та селянами. Так, у 1514 році було

прийнято уставу для Віленського та Троцького повітів. В 1557 році – устава, що мала набути загальнодержавного значення. Вона була схвалена Великим князем Великого князівства Литовського, Руського, Жемайтінського, королем Польщі Сигизмундом II Августом.

Чільне місце серед документів литовсько-польського періоду займають привілеї. Офіційні привілеї, дарчі або інші документи, адресовані шляхті, органам місцевого самоврядування або церковним установам, як правило, вносилися в копії у відповідну книгу канцлера або підканцлера, тобто в Коронну метрику. Особливий інтерес представляють королівські привілеї про надання прав та пільг містах і містечках, зокрема - на самоврядування за магдебурзьким правом або на регулярні відкриті торги та ярмарки. Також, слід зазначити, що значною є частина королівських привілеїв певним особам на почесні титули, загальнодержавні та регіональні посади. У великих містах міщани самі вибирали вїйта, що також підтверджувалася офіційним королівським актом. Пізніше, з середини XVII ст., видавалися королівські підтвердження щодо обрання козацької старшини [2].

До своєї метрики канцелярії також вносили копії таких документів як затвердження приватноправових актів, частково судові акти (проте більша їх частина вносились у спеціальні зошити – фасцикули). Серед видів документів литовсько-польського періоду визначаються й королівські листи та дипломатичні листування, копії яких вносились у посольські книги.

Генеральними правовими кодексами, що регулювали державні й суспільні відносини в Великому князівстві Литовському, були Литовські статuti. Перший Литовський статут прийнятий 1529 року (Старий), Другий (Волинський) – 1566, Третій (Новий) – 1588 [1].

ЛІТЕРАТУРА

1. Джерелознавство. Польські та литовські акти загальнодержавного значення [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://alive-inter.net>

2. «Руськая» серія Коронної метрики / Архіви України [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.archives.gov.ua>

3. У період Литовсько-польського володарювання [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://boycottcreative.com>

УДК 130.2(043)

А. В. Атоян

/г. Луганск/

ИСТОРИЧЕСКАЯ ДИНАМИКА ИНФОРМАЦИОННО-КУЛЬТУРНОГО ПРОСТРАНСТВА И ФАКТОР ИНЕРЦИИ САМОСОЗНАНИЯ

Динамика культурно-информационных пространств тесно связана с антропологией, в которой всё большую роль играет информационная парадигма. Традиция или передача, как это характеризует современный французский исследователь медиапространств Режи Дебрэ, (собственно «трансмиссия» в оригинале) – это движение коллективной памяти, а коммуникация есть перенос информации в рамках той же самой сфере в заданный момент. Тогда трансмиссия состоит в передаче коллективной памяти во времени. Коммуникация связывает получателя и отправителя сообщения, а трансмиссия (передача) есть техническое осуществление – перформенс с использованием материального носителя. Связь здесь и где-то, в другом месте, даёт коммуникацию, а когда-то и теперь со здесь в данный момент образует культуру [1,16]. Передача (далее не будем употреблять слово трансмиссия) есть оптимизированное тело, а не машина. Коммуникация возможна посредством машин, а передача предполагает некое индивидуальное или коллективное тело в двух смыслах: «сие есть тело моё» и «крупные корпорации» (корпусы, тела, если хотите, большие батальоны). В отличие от коммуникации, которая может быть непосредственной и технически

обставленной, передача не может быть безличной. Это контакт, процесс, (греческая процессия, то есть традиция). Следовательно, в ней свёрнуты во времени обязанности, иерархии, протоколы, ступени, делающие возможными упорядочивание наследия. Вот где находится нерв инерционных информационных процессов, а вовсе не в экономном расходовании времени автоматами и машинами, которые в отношении времени по-своему неэкономны. «Поддержание пути», или расчистка длительности, не бывает ни без самоотречения, ни без горестей» [1,19]. - аргументирует Р. Дебрэ положение о том, что не бывает наследия без ограничений, а наследников без генеалогического аппарата, подверженного неврозам, с одной стороны, - и аппарата правового, чреватого злоупотреблениями с другой. Легитимность ценностей может быть понята и как верность передатчику традиции этих самых наследников. Всё лучше у коммуникативных обществ, таким образом, получается с покорением пространств, всё хуже - с покорением времён.

Индивидуальная абсолютная действительность занимает Бергсона как вместилище воспоминаний, доказывающих её, абсолютной действительности наличие и осуществление через волю к интуитивному усмотрению такой действительности. П.С. Гуревич проясняет эту позицию словами: « Если бы мы не обладали даром воспоминания, то были бы только вещами в пространстве, лишёнными прошлого и будущего». Как человечество одиноко среди природы, так люди, наделённые новой силой, одиноки среди себе подобных, мистифицирует ситуацию Бергсон. Но само человечество – громадная армия, которая словами П.С. Гуревича «своей тяжестью способно преодолеть любое препятствие» [2, 40] Не означает ли это, среди прочего, как раз и то, что сила инертного в движении сопоставима с силами интуитивного или даже это есть одна и та же сила природного происхождения? Если бы это оказалось так, то не было бы основания для разделения активно действующих сил и инертных, культурного и природного начал в человеке и человеческом роде.

Творчество самой природы подготовило инерционный механизм порождения всё новых форм жизни. Западная цивилизация для О. Шпенглера - инерционный феномен, её пределы видны, а преобразование неясно. Приход антропоцентричной культуры после техногенной проблематичен. Культура – уникальный творческий процесс и уже древний человек проявил себя не столько мастеровым, сколько искателем смысла [2, 48] Инерция культурного самосознания имеет глубокие корни в древности. Символизация, смысловая организация обживаемых пространств неизбежно приходит к историчности всего смыслового, уникальности передачи смыслов, а не к их априорности и обязательности. То, что может быть утрачено, на самом деле дороже того, что утрачено быть не может. Оттого и держится человек за найденное смысловое, что не может себе отказать в инерции культурного самосознания. Самосознание науки, хотя и отличается от самосознания других форм (религии, мифа, обыденного или художественного восприятия) всё же ухватывает ту же самую суть – передачу ценного в символах. Всеобщее как категория прикрывает индивидуально ценное, данное всем в культурных формах всеобщим образом. Но где бы гнездились всеобщие без культурных форм? Уж не в отпечатках ли телесного, соматического как наследниках деятельности? Вот тогда бы и реализовалась идея искусства без имён Ортеги-и-Гассета, а пока это, к счастью ли, к беде, невозможно...

Лесли Уайт находит место в своих исследованиях примитивных культур и теоретическом обосновании антропологических исследований место для инерционных процессов, связывая их с понятиями материи и энергии. Всё, что есть во Вселенной, утверждает он, можно описать с точки зрения энергии – универсального базового понятия в науке. Долгое время «культурные системы активизировались почти исключительно человеческой энергией и в отношении пищи зависели от дикой природы». Впоследствии наступили иные эпохи, связанные с земледелием, животноводством, «топливной революцией» и так далее, ибо «технологический сектор является тем фундаментом, на который опираются все остальные, и именно здесь рождается и находит себе применения

движущая сила., активизирующая культурные системы» [4, 83]. Таким образом, вольно или невольно Л. Уайт отказал культурным системам в самодвижении. Он поставил их судьбу в зависимость от инерционных факторов накопления и растрачивания энергетических ресурсов тех общностей, которые несут ту или иную конкретную культуру. Целое дробилось на множество антропологически равных, но энергетически неравно обеспеченных культурных систем, чей потенциал развёртывал тот, кто мог их активизировать.

Именно инерция порождает интеллектуальные спекуляции и подменяет научную и иную деятельность фантомными двойниками, манипулятивными технологиями, заложниками которых оказываются их авторы. Предельная ясность и экзистенциальная точность – это условие современного научного равно философского дискурса. Мышление является всегда на границе текста (Р. Барт), понятия (Г. Щедровицкий), дискурса (Ж. Лакан). Таким образом, речь сегодня развернулась к человеку, короторый возможен. Забвение человека сегодня совершается в инерционных превращённых формах мышления. Восстановление же человека возможно напротив лишь в мыслящем себя мышлении. Лишённый философской рефлексии и поэтической интуиции, психоанализ превращается в замкнутое на себя сообщество, и воспроизводимую на клиентском материале, психотехнику. Поэзия, отлучённая от философии и литературы, вырождается в языковые игры. Замкнутая на себя философия оказывается инерционной превращённой формой мышления или системной тотальностью, в которую насмерть впаян случившийся некогда смысл.

Инерционное движение, инерционные факторы не только препятствуют достижению целей, но и помогают их достижению. Обыватель как условная фигура инерции бывает не только против, но и за, и наоборот: не только за, но и против. А потому использованию сил инерции в культуре следует учиться ради культуротворческих усилий, формально направленных против всякой инерции, а фактически умело манипулирующих инерционными процессами. Инерция не благо и не добро, она – часть той силы, что совершает благо. Речь идёт об автоматически действующей обратной силе. Принцип бесконечного блага, однако, предупреждал А. Лавджой, приложим только к невещественному совершенству. Полное проявление возможного, - а здесь и дан корень различия реально-смыслового и информационно-виртуального пространства, - и есть абсолютное бесконечно,е и никакого другого нет [3, 122].

Между тем инерции не принято в социальном движении и культурном процессе отводить сколько-нибудь самостоятельную роль. Её принято рассматривать внутри - традиции, регресса, реакции, насилия, оппортунизма, тривиальности, отсталости, зависимости, рутины и так далее. В целом это верно и все данные экспликации имеют право быть в литературе, но есть и инерция прогресса, новаций, ненасилия, оригинальности, ортодоксии, развития, независимости и так далее. Об этом написано меньше. Но главное всё же рассмотрение, концептуализация, анализ и применение знаний об инерции в культуре как самостоятельной величине, а не эпифеномене. Между тем, сама проблема человеческих качеств как критерия прогресса в новом гуманизме (А. Печчеи и Римский клуб) должна быть переформулирована применительно к инерционным факторам культуры. Ироничный Ежи Лец, польский сатирик, замечал: «Когда я слышу слово «прогресс», я спрашиваю: «Прогресс чего?»» Можно ответить грубо: прогресс реакции, но можно увидеть и инерцию самого прогресса или гуманизма, обращение которых в свою противоположность лишь вопрос времени. Ибо то, что не имеет альтернативы в сознании ввиду указанной выше "автоматически действующей обратной силы" в самом бытии, знает себя независимо от того, знаем ли мы об этой альтернативе.

ЛИТЕРАТУРА

1. Дебрэ Р. Введение в медиологию. / Пер. с франц. Б.М. Скуратова. - М. – Праксис. - 2009. - 368 с. (Образ общества).
2. Гуревич П.С. Философия жизни: XX век. // Философские науки. 1998. № 2. С. 39-49
3. Лавджой А. Великая цепь бытия. М. Дом интеллектуальной книги. 2001.- 376 с.

4. Уайт Л. Избранное: Эволюция культуры. М. Россмэн. 2004 – 1064 с.

УДК 070.46:94(477)«1991»(043)

А. І. Бабенко
/м. Маріуполь/

ВИСВІТЛЕННЯ 20-Ї РІЧНИЦІ НЕЗАЛЕЖНОСТІ УКРАЇНИ У ЦЕНТРАЛЬНИХ ПЕРІОДИЧНИХ ВИДАННЯХ

24 серпня 1991 року Верховна Рада Української РСР проголосила Україну незалежною, демократичною державою і винесла «Акт проголошення незалежності України» на всенародне обговорення на референдумі 1 грудня 1991 року. Саме з цього дня бере свій початок історія України як правової, економічно самостійної демократичної держави. На початку березня 1992 року 104 країни світу визнали незалежний статус української держави.

Підсумки минулих 20 років потребують осмислення, а загалом і визначення – куди спрямовано шлях у теперішньому й майбутньому. Успіх нинішнього українського суспільства значною мірою залежить від того, чи зуміємо ми об'єктивно проаналізувати власний історичний досвід, зокрема, усвідомити, як формувалась і функціонувала українська державницька ідея. Тому з нагоди відзначення 20-ї річниці незалежності України вийшли друком чимало центральних українських періодичних видань. У яких було вміщено матеріали присвячені ювілею. Серед них особливе місце належить наступним виданням: «Урядовому кур'єру», «Голосу України», «Офіційному віснику України», «Бюлетню Міністерства юстиції України», «Тижню».

Матеріали, що були опубліковані на шпальтах вказаних видань розглядають державотворчі процеси в Україні з 1990 по 2011 роки.

На сторінках «Офіційного вісника України» відобразилася нормативна складова з досліджуваної тематики [1]. Основна ідея полягає в тому, що іноземні держави підтверджують непорушність існуючих кордонів України і відповідно до національного законодавства і міжнародних норм права будуть вживати заходи для припинення будь-яких проявів сепаратизму, націоналізму, шовінізму і фашизму. Відображено перспективний план інтеграційного розвитку України: співробітництво в економічній, військовій галузях, в прикордонних питаннях, в гуманітарній і соціальній сферах, координація зовнішньополітичної діяльності.

«Урядовий кур'єр» надав широкому загалу цикл публікацій до 20-річного ювілею незалежності України присвячених висвітленню особливостей розвитку її регіонів [2].

Оскільки для України подією виняткового значення стало прийняття Верховною Радою Української РСР 16 липня 1990 року Декларації про державний суверенітет, статті опубліковані у періодичному виданні «Голос України» присвячені розгляду значення Декларації для майбутньої незалежної України. Так у контексті загальноєвропейського історичного процесу Декларація про державний суверенітет України стала міцною основою для розробки законів, у тому числі й Конституції України [3].

В контексті висвітлення 20-ї річниці незалежності України на сторінках періодичного видання «Тиждень» опубліковано матеріали спецпроекту, присвяченого 20-ти рокам становлення української держави [4]. У його межах вперше даються відповіді на складні запитання політичного, економічного і культурного розвитку України.

Таким чином, матеріали, представлені у центральних періодичних виданнях мають за мету дати можливість об'єктивно проаналізувати власний історичний досвід, зокрема усвідомити, як формувалась і функціонувала українська державницька ідея, дати зрозуміти, що кожен особисто відповідає за долю своєї держави і власного народу, усвідомити необхідність своєї духовної, моральної культури, а від усвідомлення себе часткою українського народу залежить майбутнє і сучасне держави.

ЛІТЕРАТУРА

1. Про відзначення 20-ї річниці незалежності України : Указ Президента України від 1 листоп. 2010 р. №990/2010 // Офіційний вісник України. - 2010. - № 84. - С. 26-28.
2. 20-ть років Незалежності: Вінниччина: Краса України, перлина Поділля / Добірку підготував Олег Чебан // Урядовий кур'єр. - 2011. - 31 трав. (№97). - С. 8, 17.
3. До 20-річчя ухвалення Декларації про державний суверенітет України : [статті] // Голос України. - 2010. - 15 лип. - С. 4-5.
4. [20 лет независимости Украины] : спецпроект // Тиждень. - 2011. (номери з 04.04 по 15.08)

УДК 651.4/.9(477) «185/189» (043)

Г. І. Біличенко
/м. Маріуполь/

ДОКУМЕНТНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РЕФОРМ У ПІДРОСІЙСЬКІЙ УКРАЇНІ У ДРУГІЙ ПОЛОВИНІ ХІХ СТ.

У середині ХІХ ст. Російська імперія, до складу якої входило 80% українських земель, переживала глибоку кризу, суть якої полягала в невідповідності існуючих феодальних структур та відносин провідним світовим тенденціям розвитку, що утверджували нове буржуазне суспільство. Характерними ознаками та виявами кризовості були занепад поміщицьких маєтків; посилення експлуатації селян; панування екстенсивних методів господарювання; гальмування розвитку капіталістичних процесів – стримування формування ринку вільної робочої сили, розвитку підприємництва тощо; наростання соціального напруження в суспільстві; глухе бродіння в народі, що приховувало в собі загрозу широкомасштабного селянського бунту; посилення процесу відставання Росії від європейських держав-лідерів.

Основним питанням в підросійській Україні протягом ХVІІІ-ХІХ століть був земельно-селянський. Катерина ІІ порушувала це питання в роботі Вільного економічного суспільства, що розглянуло кілька десятків програм по скасуванню кріпосного права як російських, так й іноземних авторів. Олександр ІІ видав указ "Про вільних хліборобів", що дозволяв поміщикам звільняти своїх селян від кріпосної залежності разом із землею за викуп. Микола І за роки свого правління створив 11 секретних комітетів із селянському питанню, завданням яких було скасування кріпосного права, рішення земельного питання в Росії та підросійській Україні. В 1857 р. по указу Олександра ІІ почав працювати секретний комітет із селянському питанню, головним завданням якого було скасування кріпосного права з обов'язковим наділенням селян землею [1, с. 52].

Спочатку звільнялися поміщицькі селяни, потім питомі й приписані до заводів. Селяни одержали особисту волю, але земля залишалася поміщицькою власністю, і, поки приділялися наділи, селяни на положенні "временнообязанных" несли на користь поміщиків повинності, які по суті не відрізнялися від колишніх, кріпаків. Наділи, передані селянам, минулому в середньому на 1/5 менше, ніж ті, які вони обробляли колись. На ці землі полягали договори про викуп, після цього "временнообязанное" стан припинявся, скарбниця розплачувалася за землю з поміщиками, селяни - зі скарбницею протягом 49 років з розрахунку 6 % річних (викупні платежі) [3, с.9-28].

Отже, в результаті реформ було ліквідовано кріпосне право - те "очевидне й для всіх відчутне зло", що у Європі прямо називали "російським рабством".

У середині ХІХ ст. були знищені залишки колишнього автономного устрою України. Визначальну роль для формування органів управління та самоуправління на місцях (їх реформування), тобто в губерніях та повітах, відіграли реформи, проведені в Російській імперії в другій половині ХІХ ст., зокрема земська реформа та реформа міського самоуправління.

Значний вплив на суспільне життя України мала проведена Олександром II у 1864 році земська реформа. В європейській частині Російської імперії, включаючи Лівобережну та Слобідську Україну, засновувалися земські установи як органи регіонального самоврядування. Згідно з Положенням про губернські та повітові земські установи від 1 січня 1864 р. було утворено земське самоврядування [2, с.220]. Цей головний документ став основою функціонування земських установ.

Питання внутрішнього устрою й організації управління в земствах «Положенням о губернских и уездных земских учреждениях» (1864) докладно не регламентувалися [1, с.345]. Найперші інструкції управам мали тимчасовий характер і окреслювали пріоритетні напрями їх діяльності в найближчій перспективі.

Разом з тим, земська контрреформа 12 червня 1890 р. ще більше розширила можливості органів державного управління щодо нагляду за земським самоврядуванням. Якщо раніше державні органи повинні були контролювати діяльність земств лише відносно відповідності до вимог імперської законності, то згідно зі ст. 87 Положення 1890 р. губернатор, як і міністр внутрішніх справ, стежив уже і за відповідністю рішень до місцевих інтересів [2].

Упродовж 1870-1880-х років низка губернських і повітових земських зібрань в українських губерніях ухвалили розгорнуті інструкції (правила), якими встановлювалася конструкція земської управи та її службових підрозділів із вичерпним переліком посадових обов'язків [3, с.127-128].

У 1864 році була проведена також нова судова реформа. Тепер судочинство відбувалося за участю сторін, рішення приймали присяжні засідателі, які добиралися з громадян усіх станів, включаючи селян (крім осіб, що працювали по найму). Обвинувачені отримали право захисту, яке здійснювали або самі, або через адвокатів, також, в судах з'явився прокурор. Суд став відкритим. На його засіданнях могли бути присутні родичі, представники преси і взагалі всі бажаючі. У карному судочинстві було запроваджено суд присяжних. Розв'язанням дрібних справ займалися мирові судді, які обиралися на трирічний строк на зборах уповноважених від населення або призначалися від уряду. Їх рішення могли переглядатися повітовими з'їздами мирових суддів.

Зміни торкнулися й організації та побудови армії. Військова реформа, що здійснювалася 15 років, мала на меті шляхом модернізації армії створити сучасне боєздатне військо. За цією реформою вся територія імперії поділялась на 10 військових округів, система яких зберігалася згодом протягом всього XIX ст. Українські губернії ввійшли до складу Київського, Одеського і Харківського округів.

Головним у реформі було ухвалення ще одного з найважливіших документів, а саме - Військового статуту, за яким впроваджувалась загальна військова повинність чоловіків з 20 років (але дійсно повний перехід відбувся у 1874 р.); скорочувався строк служби (у сухопутних військах – 6 років, на флоті – 7 років); скорочення служби тим, хто мав освіту; звільнення від служби за сімейним станом і т.д. Умови проходження служби полегшувалися, хоча й зберігалася муштра та рукоприкладство офіцерів.

Найважливішою в напрямі реформування початкової освіти подією початку XIX ст. стає “Статут навчальних закладів, підпорядкованих університетам” (5 листопада 1804 р.) [1, с.30] та “Статут університетів”, прийняті царським урядом у 1804 р., в основу яких було покладено ідеї на-родної освіти періоду французької буржуазної революції (проект Кондорсе): наступність, безплатність, формальна доступність освіти для всіх верств населення [3, с. 35]. У 1828 р. прийнято новий “Статут гімназій і училищ, підпорядкованих університетам”, що зберігав різні типи шкіл, проте, на думку дослідників, остаточно скасовував безстановість і наступність освіти [3, с.35].

У 1863 р. було реорганізовано Міністерство народної освіти, закріплене прийнятою 18 червня 1863 р. “Установою (Учреждением) Міністерства народної освіти”, згідно з яким

центральный аппарат министерства складався з Ради міністра, Департаменту народної освіти та Вченого комітету.

У ході реформ Олександра II Міністерством народної освіти були підготовлені наступні документи, це: Університетський статут 18 червня 1863 р. і Статут гімназій 19 листопада 1864 р., що відрізнялися ліберальною спрямованістю.

У 1864 р. вийшло “Положення про початкові народні училища”, що визначало особливості організації початкової освіти, зміст навчання, контингент учителів, керівництво закладами. Для вдосконалення управління навчальними закладами в 1864 р. міністерство утворило губернські й повітові училищні ради, а в 1869 р. були створені посади інспекторів народних училищ. Циркуляром Міністерства освіти 1863 р. та законом 1876 р. викладання українською мовою в школі було заборонено; 15 травня 1872 р. був підготовлений Статут училищ; 25 травня 1874 р. позначилося виданням нового “Положення про початкові народні училища” і стало відправною точкою в процесі посилення контролю держави над народними училищами. Ці нормативні документи створили нову законодавчу базу для діяльності закладів освіти.

Міністр внутрішніх справ Петро Олександрович Валуєв 20 липня 1863 р. видав таємний циркуляр, який забороняв публічне вживання української мови в державних установах, школах, церквах, друкувати українською мовою науково-популярну та релігійну літературу, крім художніх творів, де вона розглядалась як екзотичне «наріччя». Сутність Валуєвського циркуляра полягала в забороні не української мови, а її використання як мови культури, науки [1, с. 286].

Ще болючіше вдарив по українській культурі і мові Емський указ 1876 р. Цей документ практично заборонив уживання української літературної мови в усіх сферах суспільного життя, крім художньої літератури. Додаток до Емського указу 1881 р. зробив деякі послаблення: було дозволено тексти до нот та театральні вистави українською мовою, словники.

ЛІТЕРАТУРА

1. Войцехівська І., Волковинський В., Дмитрієнко М. та ін. Історія України в особах XIX-XX ст. / І. Войцехівська, В. Волковинський, М. Дмитрієнко та ін. - К.: Україна, 1995. – 480 с.
2. Казьмирчук Г. Д., Гусев В. И., Капелюшный В.П. и др. История Украины [Электронный ресурс] / Г. Д. Казьмирчук, В. И. Гусев, Капелюшный В. П. – Режим доступа: http://www.history.univ.kiev.ua/humanitary/book_rus.pdf . - Загл. с экрана
3. Лазарович М. Історія України [електронний ресурс] / М. Лазарович. – Режим доступу: http://library.tneu.edu.ua/files/EVD/Lasarovytsch_1999.pdf .- Загол. з екрану

УДК 94(477)“1917/1920”(043)

Г. І. Гімадієва
/м. Маріуполь/

НОРМАТИВНО-ПРАВОВІ ДОКУМЕНТИ ЦЕНТРАЛЬНОЇ РАДИ, ГЕТЬМАНАТУ ТА ДИРЕКТОРІЇ УНР

Протягом багатьох років вітчизняні та зарубіжні дослідники продовжують вивчати документальні джерела учасників Національно-демократичної революції 1917-1920 рр.: Української Центральної Ради, Гетьманату Павла Скоропадського і Директорії УНР. Аналіз їхніх нормативно-правових документів, виявив широкий масив різних за походженням і функціональним призначенням опублікованих та неопублікованих джерел. Найбільш значними були закони, декрети та постанови.

Законотворчий процес і поглиблене правове оформлення Української Народної Республіки (далі УНР) Центральної Ради розпочала із затвердження 16 листопада 1917 р. Закону «Про вибори до Установчих Зборів УНР». Відповідно до цього закону встановлювалась пропорційна виборча система до установчих зборів в Україні [4].

Неоднозначну оцінку у суспільстві викликав Закон «Про національно-персональну автономію» від 9 січня 1918 р., де йшлося про право національних меншин «на самостійне влаштування свого національного життя. Це є невід’ємне право націй і ні одна з них не може бути позбавлена цього права, або обмежена в ньому» [5].

Одним з конституційних актів Центральної Ради був Закон «Про поділ України на землі» від 6 березня 1918 р. Відповідно до нього поділ України на губернії та уїзди скасовувався. УНР поділялася на 32 землі. Остаточним розмежуванням УНР з сусідніми державами число земель могло бути змінено. Тому Раді Народних Міністрів доручалося найближчим часом внести особний законопроект про докладне розмежування земель.

На останній сесії Центральної Ради 29 квітня 1918 року було схвалено – Конституцію УНР – «Статут про Державний устрій, права і вільності УНР». У побудові державних структур Конституція чітко проводила принцип розподілу влади на законодавчу, виконавчу і судову та демократичність їхніх виборів [5]. Детально розроблено законотворчу процедуру. Вища виконавча влада належала Раді Народних Міністрів. Вона мала координувати і контролювати діяльність установ місцевого самоуправління, не порушуючи визначених законом меж їх компетенції. Найвищою судовою владою був Генеральний Суд УНР. Судова влада в рамках цивільного, кримінального і адміністративного законодавства повинна була здійснюватися іменем УНР виключно судовими установами, рішення яких не могли змінювати ні законодавча влада, ні адміністративні органи влади. Розгляд справ мав бути прилюдним і усним [4].

Таким чином, нормативно-правові документи Української Центральної Ради були спрямовані на закріплення основ державного суверенітету. І якщо перші нормативні акти мали здебільшого декларативний характер і спрямованість на закріплення в Україні «автономного устрою», то другі - були направлені на утвердження повної незалежності Української держави.

Основними нормативно-правовими документами Гетьманату Павла Скоропадського були: «Грамота до всього українського народу» та «Закон про тимчасовий державний устрій України» від 29 квітня 1918 р. Ними визначалася форма правління, система органів влади і управління, особливості законотворчого процесу. Відповідно до цих актів, Гетьман тимчасово перебирав на себе «всю повноту влади» і «влада управління належала виключно до Гетьмана України в межах всієї Української Держави». Крім того, «Гетьман стверджував закони, і без його санкції ніякий закон не мав юридичної сили» [2].

2 червня 1918 р. ці положення набули розширення в спеціальному нормативно-правовому акті – Законі «Про порядок складання законопроектів, внесення їх до Ради Міністрів, обговорення, затвердження їх та про форму і порядок оголошення законів». У ньому визначалися функції уряду в процесі законотворчості, керівництво яким покладалося на Державну канцелярію й особисто на Державного секретаря. Відповідно до Закону, розроблені законопроекти надсилалися до Державної канцелярії в кількості 20 примірників, тобто для кожного члена уряду [1].

2 липня 1918 р. Радою Міністрів було ухвалено Закон «Про громадянство Української Держави». Закон визначав: «під громадянством Української Держави розуміється та державно-правова приналежність людини до неї, що надає особі права й обов’язки українського громадянина» [2].

Перший програмний документ Директорії УНР Декларація від 26 грудня 1918 р. характеризується, як тимчасова Конституція. Це був документ конституційного характеру, який складався із преамбули і 11 розділів. У Декларації ставилося завдання досягти національної згоди всіх націй, що живуть в Україні. Однак Українська держава мала будуватись на засадах не загальної, а лише «трудової демократії». Джерелом суверенітету тепер визнавався не весь український народ, а тільки «класи працюючих – робітництво та селянство» [1].

1 січня 1919 р. ухвалено Закон «Про державну мову в УНР», яким затверджено українську мову «державною мовою УНР. Вона стала обов'язковою для вжитку в армії, флоті і всіх урядових та загальних громадських публічно-правових установах». Одночасно в законі підкреслювалось, що приватні особи мають право звертатися до державних установ на їх мові [3].

Важливим нормативно-правовим документом, який регламентував формування Конгресу трудового народу була «Інструкція для виборів на Конгрес трудового народу», затверджена Директорією 5 січня 1919 р. Відповідно до цієї «Інструкції» у Конгрес вибиралося 593 делегати, в тому числі 377 – від селян, 118 – від робітників, 33 – від трудової інтелігенції, 65 – від ЗУНР. Тобто він формувався на основі територіального представництва і в певній мірі представляв всю Україну [3].

28 січня 1919 р. був прийнятий Закон «Про форму влади на Україні», який юридично закріпив основи державного устрою республіки. Відповідно до цього Закону, в складі Конгресу з числа делегатів створювались шість комісій: оборони республіки; земельна; бюджетна; закордонних справ; харчових страв і культурно-освітня. Кожна з визначених комісій, крім законодавчої діяльності, повинна була контролювати одне або декілька міністерств. У роз'ясненні було вказано, що комісії утворювались виключно для полегшення законодавчої діяльності [1].

Нормативно-правові документи національно-демократичних урядів 1917-1920 рр. були основою для майбутньої Конституційної та законотворчої діяльності у незалежній Україні.

ЛІТЕРАТУРА

1. Дорошенко Д. Історія України 1917—1923 рр. / Д. Дорошенко — К.: Дніпрова хвиля, 1991. – Т.2.
2. Законодательные акты 1918 года. Законы Украинской державы. (Законы, постановления, инструкции, циркуляры). Выпуск V. – Одесса, 1918. – С.2.
3. Слюсаренко А. Новітня історія України (1900 – 200): підручник / А. Слюсаренко, В. Гусев, В. Литвин. – К.: Вища шк., 2002. – 719 с.
4. Українська Центральна Рада. Документи і матеріали. В 2-х томах // За ред. П. Толочко. – К., 1996. – Т.1. – Українська Народна Республіка. Закони. Збірник законів, обіжних та інших розпоряджень по справам в Українській Народній республіці. – К., 1919. – С. 477.
5. Українська Центральна Рада. Документи і матеріали. В 2-х томах // За ред. П. Толочко. – К., 1996. – Т.2. – С. 332.

УДК: 651.4 (477) "165/177"(043)

А. О. Гладковська
/м. Маріуполь/

ОРГАНІЗАЦІЯ ДІЛОВОДСТВА НА ЗАПОРОЗЬКІЙ СІЧІ ТА ГЕТЬМАНЩИНІ У ДРУГІЙ ПОЛОВИНІ XVII-ОСТАННІЙ ЧВЕРТІ XVIII СТОЛІТТЯХ

У Запорозькій Січі та Гетьманщині формуються власні діловодні традиції. У доповіді проаналізовано становлення та розвиток вищого військово-адміністративного козацького органу у Запорозькій Січі та Гетьманщині – Генеральної військової канцелярії та її вплив на документообіг.

Вищим військово-адміністративним органом була Генеральна військова канцелярія на яку безпосередньо покладалось усе діловодство в Гетьманщині та на пониззі Дніпра.

У Генеральній військовій канцелярії вирішувались важливі питання, була сконцентрована військова, політична, судова та міжнародна інформація з усієї Української держави та її кордонів. Складалися та зберігалися різноманітні документи, такі як: гетьманські універсали, накази, дипломатичне та таємне листування, договори та угоди, резолюція, судові листи, статті, інструкції та витяги [2,3].

Як відомо Запорозька Січ та Гетьманщина були державами не мирного характеру, тому під час воєнних дій створювали Похідну Генеральну Військову канцелярію. Її головними обов'язками було ведення переговорів та прийом ворожих послів, а також забезпечення постачання козацького війська.

Керування податковою справою, прибутками та видобутками, військовими та ранговими маєтностями покладалось на Генеральну скарбову канцелярію або Канцелярію військового скарбу.

Судова система на Запорозькій Січі та Гетьманщині базувалася на принципах демократичності, безпосередності, змагальності, колегіальності, що служили запорукою дотримання в суді особистих прав козаків.

Внутрішній лад Нової Запорозької Січі значно різнився від того, що було ще у XVII ст.. Управлінням новоствореною Січчю займалась Військова Рада, що скликалась коли була потрібна. Канцелярські установи Нової Січі (1734-1775) були репрезентовані Військовою, Похідною військовою та паланковими канцеляріями, що перейняли традиції діловодства та документообігу не тільки Гетьманщини, але й Російської імперії.

Достовірно відомо, що Нова Січ активно проводила ділові контакти з Гетьманщиною, Польщею, Кримським ханством, російськими полками, про це свідчать документи, що збереглися в архіві Коша Запорозької Січі. Звісно було втрачено багато важливого, але те що вдалося зберегти в наш час ми понині пильнувати.

Серед писемних джерел того часу велике значення має розпорядча документація, а саме листи гетьманів та кошових отаманів Січі, генеральної старшини, сотників і полковників. З адміністративних установ та Генеральної військової канцелярії виходили документи, що стосувались різних галузей життя козаків у другій половині XVII- останній чверті XVIII ст. У всіх староукраїнських документах, писемних пам'ятках вживалися стереотипні звороти і штампи, які надавали документам канцелярсько-ділове забарвлення.

Головними різновидами організаційно-розпорядчої документації були універсали, укази, накази, резолюції, ордери. Потрібно брати до уваги, що кількість документів і їх цінність напряду залежала від гетьмана в період правління якого вони створювались. Їхнє оформлення вважалось досить кропіткою працею, яка склалася під впливом канцелярських традицій українських і білоруських земель XIV-XVII ст.

До групи виконавчих документів документознавці відносять донесення та рапорти. Ці документи сповіщали про невиконання указів, ордерів, наказів [3, с.126].

Інформаційно-публіцистична документація представлена про меморіями та супровідними листами. Ці документи надсилались авторами до адресата, містили офіційне звернення та виклад повідомлення, прохання. Для істориків про меморії містили багато цікавих даних про суспільне та політичне життя козаків у XVI-XVIII ст.

Серед засвідчувальної документації слід виділити такі різновиди документів, як атестати, паспорти, подорожні, свідоцтва, білети, інструменти, розписки, підписки, відписки, квитанції, довідки, заповіти.

Документи господарчого характеру, також мають велике значення для розуміння історії роботи канцелярій Січі. До групи цих документів відносяться контракти, квитанції, розписки, векселя [2, с.23].

З отриманням самостійності, в Гетьманщині починає розвиватись судочинство і з його розквітом виникає потреба у веденні письмового документування справ. Більша частина документів створювалась в ратушах, Генеральному військовому суді і за своєю формою різнилась з поміж уже існуючих паперів.

Організація діловодства в Запорозькій Січі та Гетьманщині у другій половині XVII-останній чверті XVIII ст. представлена внутрішнім та зовнішнім діловодством. Внутрішнє діловодство Січі також було засновано на прикладі російського. Військова та полкова

старшина контакти з кошовим отаманом за допомогою виконавчої документації: рапортів, донесень, прохань.

Козацька держава приймала активну участь у міжнародній співпраці з іншими країнами. В архівах збереглися міжнародні угоди, листування, воєнні пакти. Найдавнішими серед них є угоди, що регулюють взаємовідносини Січі та Речі Посполитої: Вільшанська (1617), Роставицька (1619), Куруківська (1625), Боровицька (1637) [1, с.136].

Записи дипломатичних переговорів на Січі до нашого часу не збереглися, тому судити про цей аспект політичного життя козаків можна лише з документів держав, що приймали українських послів, чи епістолярних джерел.

З накопиченням великої кількості документації, яку потрібно було зберігати у цілості, з'явилась потреба в створенні «сховища для документів». Так почали з'являтися архіви Запорозької Січі та Гетьманщина. Архів (лат. *archivum*) - місце або установа, що зберігає документи.

Велике значення надавали архіву Генеральної військової канцелярії, в якому зберігались документи від періоду правління Богдана Хмельницького до останнього гетьмана Запорозької Січі, Кирила Розумовського. Звісно знаючи багато про той період не важко здогадатись, що документи зберігались не в найкращих умовах. Велика кількість сонячного світла чи навпаки вологого повітря руйнували найцінніші папери того часу.

У другій половині XVIII ст., після скасування Генеральної військової канцелярії, майже весь її фонд був переведений до архіву Малоросійської колегії та Російської імперії.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гісцова Л. З. Архів Коша Нової Запорозької Січі // Нариси історії архівної справи в Україні / Л. З. Гісцова. - К., 2002. - С. 137-144.
2. Ділова документація Гетьманщини XVIII ст.: Зб. документів / АН України. Ін-т укр. археографії та ін.; Упорядн., автор передмови та комент. В. Й. Горобець; відп. ред. Л. А. Дубровіна. - К.: Наукова думка. 1993. - 392 с. : іл. - (Пам'ятки політично-правової культури України).
3. Палеха Ю. І. Історія діловодства (документознавчий аспект): навч. посібник. [для вищ. навч. закл.] / Ю. І. Палеха, Н.О. Леміш. - К.: Ліра-К, 2011. - 328 с.

УДК 371.13(477)''192''(045)(043)

О. В. Головка

/м. Харків/

ПРИСКОРЕНА ПІДГОТОВКА ФАХІВЦІВ ДЛЯ ДОШКІЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ В УСРР (1919-1934)

До жовтня 1917 р. основним центром підготовки дошкільних працівників у підросійській Україні був Київ. У місті діяло Фребелівське товариство – об'єднання педагогів, діячів народної освіти та лікарів – педіатрів. Товариство ініціювало відкриття двох навчальних закладів, які готували педагогів для дитячих садків: школа нянь (1905) та Фребелівський педагогічний інститут (1908). В 1913-1914 рр. в інституті навчалось 338 слухачок [6, с. 5.]. У Харкові, Києві та Одесі у 1907-1917 рр. працювали платні Фребелівські курси для підготовки виховательок. Протягом 1904-1909 рр. у Харкові функціонували короткотермінові курси з дошкільного виховання, які готували працівників для міських російськомовних дошкільних закладів за системою Ф. Фребеля та М. Монтесорі [2, с. 9].

У квітні 1917 р. при Фребелівському педагогічному інституті були організовані курси з підготовки фахівців для роботи в єврейських яслах та садках. Восени 1917 року у ньому було відкрито українське відділення, яке очолила С. Русова.

Після встановлення радянської влади в Україні попередній досвід підготовки вихователів дошкільних закладів на курсах, у середніх та вищих навчальних закладах загалом зберігся, але акцент зміщувався у бік комуністичної ідеології [5, с. 73]. У травні 1919 року рішенням шкільного відділу НКО УСРР була створена комісія з реформування

педагогічних закладів [5, с. 76]. Нова система освіти потребувала й нової формації педагога. У Декларації «Про соціальне виховання» (1920) акцентувалось: тільки той педагог може впроваджувати ідею соціального виховання, який вміє працювати і у дитячому садку, і у школі, і у клубі, і на майданчику. У перспективі випускники педагогічних навчальних закладів повинні були мати універсальну підготовку до соціального виховання, здатні однаково успішно працювати з дітьми різного віку від 4-х до 17-ти років [3, с. 46].

Перші педагогічні курси з підготовки дошкільних працівників розпочали свою діяльність у Києві 1 квітня 1919 р. Курси були розраховані на 150 слухачів, з тривалістю занять два місяці. Заняття проходили у 4-х секціях – російській, українській, польській та єврейській.

Наступні курси у Києві на 150 слухачів почали працювати у червні 1919 р. Програма курсів була обтяжена суспільно-політичними дисциплінами: лекціями з марксизму-ленінізму, історії комуністичної партії, атеїзму, коротким курсом політичної економії.

Курси з дошкільного виховання у Полтаві почали роботу у квітні 1920 р. Їхніми слухачами були 14 осіб з Лохвицького повіту Полтавської губернії. У цьому повіті діяло 12 дошкільних закладів. Наступні полтавські курси діяли з 1-го квітня по 15-е травня 1921 р. і були розраховані на 100 слухачів. Рівень освіти майбутніх вихователів був досить низьким. Майже усі вони закінчили лише кілька гімназичних класів.

У Харківській курси з дошкільного виховання були організовані в 1920 р. у губернському центрі, Вовчанську, Змієві і Охтирці. У травні цього ж року єврейська секція Харківського губернського відділу народної освіти підготувала 20 працівників, які були слухачами шеститижневих занять з дошкільного виховання. 10 слухачок були членами РКП(б). Вони повинні були налагодити роботу по створенню у Харкові суто єврейських дитячих садків з навчанням та вихованням дітей рідною мовою. У 1920 році в Одесі були відкриті тримісячні курси з дошкільного виховання [2, с. 11].

Єдиного навчального плану з підготовки дошкільних працівників на початку 20-х рр. не існувало. Кожний губернський відділ освіти розробляв свій навчальний план та програму занять, виходячи з власного досвіду, знань та коштів, виділених для їхнього проведення. У 1922 році на Третій Всеукраїнській нараді з освіти були визначені принципи організації короткотермінових курсів дошкільних працівників, обговорені рекомендації для створення єдиної програми навчання. Лекційну систему було запропоновано повністю змінити на семінарську [8, с. 58]. У 1921-1925 рр. поширеною практикою підготовки фахівців для дошкільних закладів у повітових містах та сільській місцевості були одно – триденні семінари для місцевих жінок-активісток.

У середині 20-х рр. через матеріальну скруту і скорочення кількості дитячих садків, знизилась кількість підготовлених дошкільних працівників. За таких умов короткотермінові курси змінювали профіль, переорієнтовуючись на підготовку педагогів для шкіл. Загальна кількість випускників короткотермінових курсів у 1919-1929 рр. становила приблизно 3500–4000 осіб. Більшість з них не мали змоги працевлаштуватися за фахом, тому що загальна потреба у дошкільних працівниках цього періоду становила не більше 500 осіб [1, с. 64]. До 1929 р. курси з підготовки дошкільних працівників в УСРР працювали лише протягом першого півріччя кожного року.

У 1929 р. була проведена акція добровільного збору коштів серед населення Радянської України для розвитку дошкільної мережі. Додатково зі столиці УСРР – Харкова – у міста і райони республіки було направлено 40 бригад кваліфікованих педагогів для організації курсів. Так, у Харківській, Миколаївській та Вінницькій округах були організовані постійні, а не тимчасові курси на 100 осіб для підготовки вихователів з числа колгоспниць та активісток-робітниць. В Одеській окрузі були організовані додаткові одномісячні курси тільки для жінок-селянок [7, с. 19].

У 1930 р. НКО УСРР розробив і запровадив єдину програму та навчальний план для три – і шестимісячних курсів з підготовки дошкільних працівників. Зараховувались до них особи, які мали освіту в обсязі чотирикласної школи (6-ти місячні курси) і семикласної школи (3-х місячні). На короткотермінові курси в першу чергу зараховувались робітниця, наймички, колгоспниці, дружини робітників і працівники дошкільних закладів. Тобто, для навчання на дошкільних курсах соціальне походження майбутніх вихователів мало переважне значення.

Проти підготовки дошкільних працівників лише на короткотермінових курсах рішуче виступали фундатори й керівники дошкільної освіти Радянської України, зокрема О. Дорошенко. Керуючи дошкільною секцією в НКО УСРР на початку 20-х рр., вона неодноразово наголошувала, що «ніякі курси не можуть дати наукової підготовки дошкільних працівників уже тому, що нема можливості забезпечити їх науковими силами» [4, с. 12].

ЛІТЕРАТУРА

1. Абрамсон С. Жодного дошкільного робітника поза системою підвищення якості роботи / С. Абрамсон. // За комуністичне виховання дошкільників. – 1932. – № 9. – С. 62-64.
2. Бондар А. З історії розвитку дошкільного виховання на Україні (1917-1941 рр.) А. Бондар. // Дошкільне виховання. – 1966. – № 11. – С. 9-12.
3. Вища школа Української РСР (1917-1967 рр.). - Ч. 1. – К. : Вид. Київ. ун-ту, 1967. – 420 с.
4. Дорошенко О. До питання про підготовку дошкільних робітників / О. Дорошенко. // Шлях освіти. – 1926. - № 3. – С. 9–14.
5. Івашина Г. Перші кроки створення вищої педагогічної школи в Українській РСР (1917-1919 рр.) / Г. Івашина. // Вища і середня педагогічна освіта. – Вип. 9. – К., 1976. – С. 72-80.
6. Скрипник М. Про завдання дошкільного виховання / М. Скрипник. – Харків : Рад. школа, 1932. – 44 с.
7. Третье Всеукраинское совещание по просвещению. – Харьков : Изд. НКО УССР, 1922. – 163 с.
8. Улюкаєва І Історія суспільного дошкільного виховання в Україні (1919-1940 рр.) / І. Улюкаєва. – К. : Просвіта, 2003. – 76 с.

УДК 130.2 (477) "188/192" (043)

Л. Г. Дабло

/м. Маріуполь/

Д. М. ОВСЯНИКО-КУЛИКОВСЬКИЙ – ПОГЛЯД НА РОЗВИТОК КУЛЬТУРИ

Вже майже чверть століття наша держава є вільною та незалежною країною. Вона стала суб'єктом міжнародного життя, долучилась до глобальних світових процесів, активно розвиває міжкультурні зв'язки з іншими країнами та займає гідну ланку в галузі науки. Сучасний стан людства сам диктує умови, та напрямки розвитку тих чи інших галузей знань. В Україні все частіше звертаються до науковців минулого та вивченню їх досліджень. Бо через аналіз минуло ми можемо обрати правильний шлях сьогодні та покращити майбутнє. Так одним з таких українських вчених був Дмитро Миколайович Овсянико-Куликовський.

Активний учасник суспільно-політичного життя України, видатний науковець, публіцист, культуролог, лінгвіст та педагог – він вплинув на формування світогляду тогочасної інтелігенції, розвиток української культури, вищої та середньої освіти. Вчений, знаний переважно серед фахівців-філологів, був свого часу одним з найвидатніших і найпопулярніших російських літературознавців. Багаторазові видання монографій – про О. Пушкіна, М. Гоголя, І. Тургенєва, Л. Толстого, чотири зібрання творів, передрук його робіт у хрестоматіях – об'єктивні свідчення цієї популярності. Увага багатьох вчених приверталась до всебічної постаті Дмитра Миколайовича.

Так сучасні дослідники вивчаючи його наукову спадщину та багаторічні дослідження вченого, виокремлюють наступні концепції: історико-літературна, психології творчості, лінгвістична та граматичні концепції. Але мало хто звертає увагу на те що, Овсянико-Куликовський перш за все був дослідником минулого та аналітиком сучасності. Майже крізь всі його роботи червоною лінією побудована незвична але цілком обґрунтована концепція розвитку культури людства, починаючи з первісної доби та міфологічних уявлень до початку ХХ століття. Тому з огляду на це, метою роботи є аналіз культурологічної концепції Д. М. Овсянико-Куликовського.

Цікавою є робота вченого під назвою «Спогади», про неї Ю.В. Манн написав, що «ця книга належить до кращих творів; у ній поєднується широке змалювання ідейної та научної атмосфери останньої третини ХІХ століття з точністю та колоритністю портретних характеристик» [3, с. 195]. Відомий російський вчений В.П. Крутоус підтримує точку зору Ю.В. Манна. За словами Крутоуса цю роботу можна порівняти з авторефератом «тільки резюмуючого не зміст дисертації, як звично, а увесь корпус праць вченого» [3, с. 195]. Автор намагався дати характеристику свого внутрішнього світу в його розвитку. Також Крутоус майже один з перших вчених наголошує на тому, що Овсянико-Куликовським була розроблена та у доступній формі викладена цілісна культурологічна концепція. Вона формувалася під впливом суперечливих ідейних тенденцій свого часу. При переході від ХІХ ст. до ХХ ст. гостро відчувалося протиставлення умонастроїв оптимізму та песимізму. В основу культурологічної концепції Дмитра Миколайовича на думку В.П. Крутоуса було покладено позитивізм, який припускав віру в науку, розум, в суспільний прогрес. Ця концепція несла на собі печатку драматизму, в ній вирувала енергія серйозних внутрішніх напруг. На думку вченого умовно концепцію Овсянико-Куликовського можна поділити на два етапи. Перший етап: увага до опозиції норма/анормальне у психіці окремо взятої особистості, в соціумі, в культурі. Другий - полягав в радикальному антиестетизмі Овсянико-Куликовського, знаменита тріада «Істина – Добро -Краса» є застарілою та хибною.

Погоджуючись з професором В.П. Крутоусом, як в доказ ми знаходимо у «Спогадах», що «Добро» це дещо загадково-велике, це - скарб та тайна людського духу та вище створення людської еволюції, в психологічній природі якого є дещо співзвучне природі «Істини». Щодо категорії «Краси», яка цілком складається з умовностей і фікцій, то їй не личить стояти поряд з «Істиною» та «Добром», її слід зовсім вигнати з кола вивчень, предметом якого служить людина. Об'єктивної «Краси» нема, це міф, є тільки суб'єктивна категорія «гарного». В свою чергу категорію «Гарного» Овсянико-Куликовський поділяв на дві складові. Одна представлялася морально-байдужа, а інша анормальна взагалі й аморальна в частості. До першої відносить красу природи, до другої краса людського тіла та нарядів. Він наполегливо наголошував на тому, що категорія «Краси» непотрібна, навіть шкодить в дослідженнях психологічної природи і еволюції художньої творчості [6, с. 342]. Таким чином, спостерігаємо, що вчений був лютим гонителем краси, який зовсім заперечував навіть таке поняття.

Також культурологічну концепцію Д.М. Овсянико-Куликовського можна розглядати під кутом «норми» та «патології», «здорових» та «хворих» станів в розвитку людства. Ця ідея у вченого зароджувалася під впливом медичних та психіатричних книжок. Він дійшов до висновку, що людство споконвічно хворіло різними неврозами і психозами, що процеси виродження супроводжували його на всіх шляхах його культурного розвитку, а божевілля таке давнє, як і само людство. На цьому умовиводі з великою цікавістю Дмитро Миколайович знов звертається до текстів давніх пам'яток. Починаючи з аналізу міфів, релігійних уявлень, обрядів, культів, де канібалізм, дітовбивство, священне пияцтво, членушкодження є «нормальним» та «здоровим» в первісній та архаїчній культурі, то тепер автор вказує на те, що всі ці явища історії можна віднести до хвороб, від якої людству довелося виліковуватися тисячоліттями.

Міфологія з точки зору медицини, точніше психіатрії, як її розглядав вчений дивувала його своїм безглуздям, в ній він знаходив ознаку хворого розуму, патологічної логіки, яка супроводжувалася ілюзіями та галюцинаціями. За словами Дмитра Миколайовича «давність сповна маячних ідей, які неважко знайти в клініках» [6, с. 348]. Первісний алогізм, на думку вченого здавався як закономірна хвороба мозку, яка стала відправною крапкою розумового розвитку людства, яке в свою чергу в галузі думки йшло від алогізму до логіки, як у сфері моральних відносин воно йшло від аморалізму до моралі, від звіриного до людського.

Заслугує уваги в культурологічній концепції позиція Овсянико-Куликовського щодо національності. За походженням він українець, а його характерною рисою як вченого історика та культуролога був постійний інтерес до національних проблем та міжнародних процесів. Його життя та творчість це приклад злиття двох великих культур: української та російської, це єдине ціле водночас. Завдяки своїй коректності, чистоті та широті душевних хвилювань він з майстерністю митця поєднує те, що апріорі не можуть бути об'єднаними. Ще в студентські роки перебуваючи під впливом радикалізму він вже висловлював думки про те, що соціалістичну ідею пора втілити в народні маси та обґрунтувати на національній ниві, що в майбутньому має бути якийсь синтез передових рухів різних народів, в тому числі й слов'янських. Людство йде не до національного знеособлення, а до всебічного розвитку національного духу на ниві загального культурного та розумового розвитку [6, с.404].

Цікавим є той факт, що в 1912 році М.Горький звертається до Овсянико-Куликовського, як до редактора найстарішого журналу «Вісник Європи» з пропозицією, він пропонує вченому об'єднати всіх письменників, літераторів та вчених всіх національностей, роблячи наголос на те, що тільки Дмитру Миколайовичу під силу це зробити. Звертає увагу на необхідність боротьби з націоналізмом усіх його проявах, на що професор відповів так: «Нехай живе всяка національність, але нехай зникне всякий націоналізм» [6, с. 321]. Ним були висловлені ідеї, які випереджали свій час: «Національні шляхи мислення та дії – це різні дороги, які ведуть в один і той же Рим загальнолюдських ідеалів. Тому зникнення якої-небудь національності – це завжди втрата для людства.... Ідеал один – людяність, і він не може бути національним. До нього ведуть національні шляхи мислення та дії, але сам він складається не з цих шляхів, а з результатів думки та справи, які по суті, інтернаціональні та утворюють спільне надбання, спільне благо людства» [2, с. 27]

Отже, Д.М. Овсянико-Куликовський видатна особистість, неординарний науковець, який все життя присвятив науці та людству. Світогляд, психологічна позиція Дмитра Миколайовича, вивчення світової історії, історії культури, літератури, психології, лінгвістики, соціології все це обумовило появу власної культурологічної концепції. Вивчаючи явища культури та розробляючи таку концепцію вчений намагався торкнутися усіх сфер людської сутності, від ранніх форм існування людства до початку ХХ століття. Його праці це свідчення власних хвилювань та умовиводів, в яких він багато в чому передбачив розвиток культури та суспільства в цілому.

ЛІТЕРАТУРА

1. Иванько И. Очерк развития эстетической мысли Украины. / И. Иванько. – М.: Искусство, 1989. – 423 с.
2. Илюхин И.Г. Д.Н. Овсянико-Куликовский – историк и критик русской литературы 1853 – 1890 гг. // И.Г. Илюхин. Учені записки. – Харківський державний університет ім. О.М.Горького. – Т. LXX. – Труды филологического факультета. – Т.3. – Харків, 1956. – С. 11-27
3. Крутоус В. П. Эстетика и время. Книга взаимоотражений./ В.П. Крутоус - СПб.: Алетейя, 2012. -672 с.
4. Овсянико-Куликовский Д.Н. «Ведийские этюды». «Сыны Адиты»/ Д.Н. Овсянико-Куликовский // Журнал Министерства народного просвещения. – 1892. – № 12. – С 287-306.
5. Овсянико-Куликовский Д.Н. К истории культа огня у индусов в эпоху Вед. / Д.Н. Овсянико-Куликовский – Одесса, 1887. – 120 с.

6. Овсяннико-Куликовский Д.Н. Литературно-критические работы. В 2-х томах. / Д.Н. Овсяннико-Куликовский. – М.: Худож.лит., 1989. – Т.2. – 524 с.
7. Овсяннико-Куликовский Д.Н. Религия индусов в эпоху вед / Д.Н. Овсяннико-Куликовский // Избранные труды русских идеологов-филологов. – М., 1962 – С.147-148

УДК 930.1(477)“1917/1920”(043)

В. В. Давва
/м. Маріуполь/

УКРАЇНСЬКА КУЛЬТУРА 1917-1920 РОКІВ У ПРАЦЯХ НАУКОВЦІВ-СУЧАСНИКІВ РЕВОЛЮЦІЙНИХ ПОДІЙ

Культура є динамічною системою, що постійно змінюється. Кожний історичний період, який проходить культура, має свої соціально-економічні, політичні та інші особливості. Саме тому він доповнює культуру, надає їй нові характерні риси. Зважаючи на це, найбільш точним визначенням культури, на думку автора, є визначення, подане «Коротким енциклопедичним словником з культури», який пояснює культуру як сукупність матеріальних і духовних надбань, комплекс характерних інтелектуальних і емоційних рис суспільства, що включає в себе не лише різні мистецтва, але й спосіб життя, основні правила людського буття, системи цінностей, традицій і вірування. Основний акцент при цьому робиться на таких елементах культури, як мораль та система цінностей, уклад життя та світогляд [5, с.124].

Проблема становлення української культури у добу Національно-демократичної революції 1917-1920 років вже тривалий час є актуальною для вітчизняних науковців. Для вироблення нових концептуально-методологічних засад дослідження проблем української культури 1917-1920 років мають велике значення ґрунтовні праці українських вчених Г. Боряка, І. Войцехівської, Я. Грицака, Я. Дашкевича, М. Дмитрієнко, Л. Дубровіної, Я. Ісаєвича, та ін.

В останні роки спостерігається збільшення інтересу українських науковців до проблем української культури революційного періоду. Це стає результатом ґрунтовних досліджень, що викладаються в кандидатських та докторських дисертаціях таких вчених, як О. Богуславський, В. Єшпанов, З. Олійник, І. Павлюк.

Проте не менш важливим залишається з'ясування поглядів на українську культуру сучасників революційних подій 1917-1920 років. Саме ці науковці, перебуваючи у вирі подій, формували своє особливе ставлення до української культури як вагомої складової національної самосвідомості. Тому вивчення наукових праць українських вчених – сучасників Національно-демократичної революції, є актуальним питанням для сучасного вивчення проблеми української культури 1917-1920 років. При цьому, актуальність досліджуваного питання становлять такі чинники:

- зацікавленість періодом 1917-1920 рр. в історії України з боку науковців і громадськості;
- суперечливість та неоднозначність поглядів науковців на події Національно-демократичної революції 1917-1920 років;
- необхідність дослідження наукових розвідок українських вчених першої половини ХХ століття у питанні української культури з метою визначення її ролі у формуванні національної самосвідомості українського народу.

Об'єктом дослідження є культурографічні розвідки українських вчених періоду Національно-демократичної революції 1917-1920 років. Предметом дослідження є події Національно-демократичної революції, сучасниками яких і були українські науковці.

Перше більш чи менш узагальнене бачення української культури, як окремого цілісного процесу, спостерігається у представників народницької школи (М. Костомаров, В. Антонович, М. Грушевський). Загалом, лише починаючи від М. Грушевського можна

говорити про новий культурний синтез української історії, основним пунктом якої є думка про те, що «всі періоди Руси-України тісно й нерозривно сполучені між собою... як одні і ті ж змагання народні, одна й та ж головна ідея переходить через весь той ряд віків, в так одмінних політичних і культурних обставинах» [1, с.10].

Досить детально М. Грушевський окреслив і основні риси ладу, до якого мають прагнути українці. У брошурі «Звідки пішло українство і до чого воно йде» голова Центральної Ради окремо (і більш ґрунтовно) зупиняється на історичній аргументації права українців на власну державність і найголовнішому тогочасному домаганні – широкій національно-територіальній автономії у федеративній демократичній Російській республіці.

А в наступній праці «Якої ми хочемо автономії і федерації» М. Грушевський зосередився на докладному з'ясуванні питань про характер національно-державного утворення, до якого прагнуть українці, про його параметри і прерогативи, про сутність стосунків з іншими суб'єктами багатонаціональної держави та принципи її розбудови [2].

М. Грушевський вважав надзвичайно важливим розвивати національну свідомість народу, одним з вирішальних чинників якої була історична пам'ять. І він, не покладаючи рук, працював над тим, щоб випускати нові й нові книги і брошури з популярним викладом і принциповою політичною оцінкою минулого українського народу. Підготовку, видання, перевидання, поширення таких творів Голова Центральної Ради розглядав як політичне завдання першочергової ваги.

Оскільки становлення української культури відбувалося поза межами державотворення, то проблеми національної самоідентифікації, самовизначення нації стають головними для вітчизняної парадигми культурографії. Так для української народницької школи ХІХ - поч. ХХ ст. характерним було «старе» розуміння нації, згідно з яким національна приналежність є вродженою, незмінною і тотожною з культурними ознаками. Це, насамперед, пояснюється інтелектуальними джерелами новітньої української ідеології, що формувалася під сильним впливом творів німецьких романтиків, де стверджувалось особливе значення мови та народної культури, адже останні є виявом духовного єства кожної нації [7]. З іншого боку, пріоритет етнічних, і передовсім мовних, критеріїв виводився ще й зі специфічних політичних обставин формування української нації: з одного боку, заборона вживання української мови зумовлювала висунення мовного питання в українській культурі на перший план, з іншого, швидка асиміляція старої української еліти, єдиним способом національного самовизначення нових поколінь робила ототожнення з народом, його мовою й культурою.

Досвід Першої світової війни та революції 1917-1921 рр. привів до зміни парадигми самовизначення української культури. Потреба створення концепції національної держави прискорила кристалізацію консервативної школи в українській культуро- та історіографії (В. Липинський, С. Томашівський, Д. Дорошенко). На відміну від народницької школи, вона розділила поняття народу й нації, вважаючи останню явищем політичної сфери. На зміну старого ототожнення нації з народними низами й етнічно-мовними критеріями, історики цього напрямку поклали в основу національної ідентичності територіально-політичний критерій – лояльність населення України до ідеї власної національної держави, відзначили важливість національної традиції для української культури [6, с.98].

Дослідження істориків консервативної школи зосереджувалися в основному на періодах, коли, як вважалося, українці жили своїм державним життям або ж збройно боролися за відродження української культури у державних формах самоздійснення. Відповідно серед усіх історичних сюжетів формування української нації їх головну увагу привертала українські визвольні змагання 1917-1921 рр. Серед праць, що стосуються аналізу даного періоду найвідомішими є «Історія України 1917-1923 рр.» Д. Дорошенка, «Листи до братів-хліборобів. Про ідею й організацію українського монархізму» В.Липинського тощо.

Перу Д. Дорошенка також належать історичні розвідки про М. Костомарова, В. Горленка, В. Антоновича, М. Сумцова, праці «Православна церква в минулому і

сучасному житті українського народу», «Указатель источников для ознакомления с Южной Русью», подорожні нотатки «По рідному краю», мемуари «Мої спомини про давнє минуле. 1901-1914», «Мої спомини про недавнє минуле 1914-1920» тощо. Написав нарис «Історія України» для шкіл [4].

Вінцем його праці як ученого-історика є двотомний «Нарис історії України», в якому подано огляд історії України як процесу розвитку української державності, вміщено вичерпні історичні відомості майже про всіх українських гетьманів, висвітлено факти й події, яких немає в роботах М. Костомарова, М. Грушевського, М. Аркаса та інших відомих істориків.

Отже, на початку ХХ століття в Україні сформувалося дві наукові школи дослідження української культури: народницька та консервативна. Їх представники розглядали культуру у відношенні до понять «нація» та «народ». Таким чином, погляди на культуру представників народницької школи були не політичними, а такими, що перебували поза процесів державотворення.

На відміну від народників, представники консервативної наукової школи розглядали культуру невідривно від концепцій створення національної держави. Проте, слабким місцем консервативної школи було звуження предмету української культури до діяльності українських національно свідомих еліт.

ЛІТЕРАТУРА

1. Богуславський О.В. Інформаційно–пресова діяльність Центральної Ради та українських урядів 1917–1920 рр.: автореф. дис. канд. філол. наук: 10.01.08 / О.В. Богуславський. – К.: Київськ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка, 2002. – 20 с.

2. Грушевський Михайло Сергійович [Електронний ресурс] // Вікіпедія. Вільна енциклопедія. – Режим доступу: http://uk.wikipedia.org/wiki/Грушевський_Михайло_Сергійович

3. Грушевський М. С. Історія України-Руси: В 11 т., 12 кн. [Електронний ресурс] / Редкол.: П. С. Сохань (голова) та ін. — Київ: Наукова думка, 1991. — (Пам'ятки історичної думки України). – Режим доступу: <http://litopys.org.ua/hrushrus/iur.htm>

4. Дорошенко Дмитро Іванович [Електронний ресурс] // Вікіпедія. Вільна енциклопедія. – Режим доступу: http://uk.wikipedia.org/wiki/Дорошенко_Дмитро_Іванович

5. Корінний М.М. Короткий енциклопедичний словник з культури / М.М. Корінний, В.Ф. Шевченко. – К.: Україна, 2003. – 384 с.

6. Розовик Д.Ф. Українське культурне відродження в роки національно-демократичної революції (1917-1920): Монографія / Д.Ф. Розовик. – К., 2002. – 312 с.

7. Субтельний О. Історія України [Електронний ресурс] / О.Субтельний. – К.: Либідь, 1993. – 720 с. – Режим доступу: <http://ukrkniga.org.ua/ukrkniga-text/151/>

УДК 651.51:94(477)«1917/1920»(043)

Ю. М. Демків

/м. Маріуполь/

НАЦІОНАЛЬНО-ДЕМОКРАТИЧНА РЕВОЛЮЦІЯ 1917-1920 РОКІВ У ДОКУМЕНТАХ ДЕРЖАВОТВОРЕННЯ

Особливе значення у становленні незалежної України мала доба Національно-демократичної революції 1917-1920 років. Вона була свідомством значного підвищення національної самосвідомості українського народу, його небайдужості щодо свого майбутнього. У зв'язку з відзначенням у 2007-2010 роках 90-річчя Національно-демократичної революції значно збільшився інтерес вітчизняних науковців до різних аспектів її розвитку, у тому числі документознавчих.

Серед великого обсягу джерел цієї доленосної епохи в історії України чільне місце посідають документи державотворення, що були підготовлені урядами Української Центральної Ради, Гетьманату Павла Скоропадського, Західноукраїнської Народної Республіки та Директорії Української Народної Республіки.

«Відозва Української Центральної Ради» була складена в м. Києві 9 березня 1917 року. В ній міститься звернення до українського народу, в якому проголошується встановлення влади Української Центральної Ради, як представника народу, в результаті повалення царського уряду. В документі акцент робиться на патріотичні почуття українців, закликаючи їх до згуртованості, наголошується на забезпеченні всім рівних прав та демократичних основ суспільного ладу [2]. Але цей документ не виконав своєї ролі, бо за реальних обставин Центральна Рада не була в змозі утримати владу.

Наступним значущим офіційним документом стала «Грамота до всього українського народу» гетьмана Павла Скоропадського від 29 квітня 1918 року. Цією грамотою П. Скоропадський проголосив себе Гетьманом та визначив основні засади майбутньої своєї діяльності. Документ також містить звернення до українського народу, що мало на увазі заклик підтримати Гетьманат та згуртуватись за підтримки австро-німецьких військ [3]. Павлом Скоропадським також були підписані «Закони про тимчасовий державний устрій України», в яких було описані основні засади державного устрою і порядок керування, які мали діяти до обрання Сейму. В цьому документі було виділено наступні розділи: Про Гетьманську владу, Про Віру, Права і обов'язки Українських Козаків і Громадян, Про закони, Про Раду Міністрів і про Міністрів, про Фінансову раду, про Генеральний Суд [5]. Але приписи цих документів також не було втілено в реальність, вже у грудні того ж року Гетьманат перестав існувати.

Повалення Гетьманату була проголошена 29 листопада 1918 року «Маніфестом временного рабоче-крестьянского правительства Украины». Також він проголошував відновлення влади робочих та селян, влади Рад на Україні. Тимчасовий уряд проголосив перелік певних заходів, що планував здійснити. У маніфесті звернення йде до робочих, селян та солдат Червоної Армії, яких закликають боротись за встановлення радянської влади [6]. Результатом, як і очікувалось, стало встановлення радянської влади майже на всій території України.

«Відозва Української Національної Ради» складена 1 листопада 1918 року у м. Львові. У даному документі проголошується незалежність Української держави (ЗУНР), що утворилася на західноукраїнських землях, що входили до складу Австро-Угорщини. У документі зазначено, що влада перейшла до Української Національної Ради в столичнім місті Львові, та коротко зазначені основні засади існування Української Держави до скликання Установчих Зборів [1]. Результатом цієї спроби об'єднати західноукраїнські землі стала втрата державності в результаті поразка у війні з Польщею.

Певне місце в історичному минулому посідає також Декларація української Директорії, що була прийнята 26 грудня 1918 року. Директорія проголошувалась «тимчасовою верховною владою революційного часу», яка є уповноваженою силою і волею трудящих класів України. Документ складається з преамбули та наступних розділів: Кому належить влада?; Гріхи буржуазії; Вся влада трудовому народові; Конгрес; Повернення контрибуцій; робітничий контроль; Боротьба з спекуляцією; Соціальні реформи; Міжнародні відносини; Внутрішня політика; Поклик до спільної праці. Декларація проголошує пріоритетні напрямки, ідеї, принципи діяльності Директорії, закликає український народ підтримати їх [4].

Виходячи з вищезазначеного, можна констатувати, що документи державницького змісту, прийняті національно-демократичними урядами України у 1917-1920 роках, були спрямовані на створення української демократичної європейської країни. Проте реальний розвиток подій не дозволив завершити їхню реалізацію.

ЛІТЕРАТУРА

1. Відозва Української Національної Ради від 1 листопада 1918 року [Електронний ресурс] // Конституційні акти України. 1917-1920. Невідомі конституції України. – К.: Філософська і соціологічна думка, 1992. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/>

2. Відозва Української Центральної Ради до українського народу від 9 березня 1917 року [Електронний ресурс] // Робітничая газета. – К., 1917. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/>
3. Грамота до всього українського народу [Електронний ресурс] // Державний вісник. – К., 1918. - №1. – Режим доступу: : <http://zakon.rada.gov.ua/>
4. Декларація Української Директорії від 26 (13) грудня 1918 року [Електронний ресурс] // Конституційні акти України. 1917-1920. Невідомі конституції України. – К.: Філософська і соціологічна думка, 1992. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/>
5. Закони про тимчасовий державний устрій України від 29 квітня 1918 року [Електронний ресурс] // Конституційні акти України. 1917-1920. Невідомі конституції України. – К.: Філософська і соціологічна думка, 1992. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/>
6. Манифест Временного рабоче-крестьянского правительства Украины от 29 ноября 1918 года [Електронний ресурс] // Конституційні акти України. 1917-1920. Невідомі конституції України. – К.: Філософська і соціологічна думка, 1992. – Режим доступу: <http://constituanta.blogspot.ru/>

УДК 316.74:929(477) «1895/1968»(043)

Т. Г. Добина
/г. Мариуполь/

НОВЫЕ ГРАНИ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ БОРИСА ЛЯТОШИНСКОГО

Процесс становления и самоутверждения украинской культуры первой половины XX ст. требовал широкого обсуждения проблем музыкального искусства и поводов для его критики. Активно изучались вопросы воспитательной ценности и содержательности музыкальных произведений, оценивалась связь музыки с действительностью, литературой, языком, освещались принципиальные методы реализма, народности и национального своеобразия и взаимовлияния в музыке славянских народов.

В контексте данной конференции выбрано творчество украинского деятеля культуры, теоретика музыкального искусства композитора Бориса Лятошинского, а также его разносторонняя деятельность публициста и музыкально-общественного деятеля.

Появление всякого неординарного человека в окружающем мире не может сопровождаться его полным пониманием. Жизнь человека, протекающая в определенном социокультурном пространстве, создает предпосылки для рассмотрения их взаимовлияния и взаимообусловленности. Уже один этот отмеченный факт предоставляет широкое поле деятельности для исследовательской мысли.

Облик Б.Н.Лятошинского — личности неординарной, имеет яркие самобытные черты, наполненные внутренними переживаниями: никакой позы, бравады, наигранных движений - все естественно и подчинено его внутреннему миру, отмеченному дисгармонией и проникнутому разносторонними гранями его дарования и благородной красотой. Он шел естественно, не от постулатов, диктуемых политической необходимостью и общественным восприятием, а от собственного, внутреннего ощущения происходящего в культуре современного ему периода.

Проблематика данного сборника чрезвычайно разнообразна и позволяет представить интересы Бориса Лятошинского как разнопланового культурного деятеля.

Жизненный путь Мастера был тесно связан с современниками — композиторами, исполнителями, педагогами, поэтами, общение с которыми нашло отражение в его эпистолярном наследии [1]. Он был активным участником украинского музыкального движения и лично знал практически всех деятелей украинской музыкальной культуры современной ему эпохи. В своем творчестве Борис Лятошинский охватывает широкий круг проблем, среди которых в частности, предвиденная им большая практическая роль кино в массовом музыкальном образовании; присуждение государственных премий выдающимся советским композиторам; подготовка специальной киноэкспедиции для сбора и

исследования народного песенно-хореографического творчества — от далекого музыкального прошлого к современным ему достижениям советской культуры.

Отдельная глава творчества композитора связана с деятельностью Музыкального общества имени Леонтовича.

Культурное наследие Музыкального общества имени М.Д.Леонтовича является малоизученным, поэтому его значение в украинской музыкальной культуре не может быть преувеличенным. Исследование этого социокультурного феномена становится важным фактором для создания нового знания, прежде всего для культурологии. Переоценки требуют традиционные мысли и идеи, сформированные в советское время и внушаемые слушателям, которые длительное время деформировали представление о Музыкальном обществе имени М.Д.Леонтовича как организации в целом, так и по отношению к отдельным ее членам.

Судьба Музыкального общества имени Леонтовича складывалась очень сложно и неоднозначно - от наиболее ярких и интересных событий до трагических поворотов в истории музыкальной культуры того периода и была неразрывно связана с жизнью и деятельностью членов этой организации.

Представители Киевского филиала Общества, среди которых Борис Лятошинский, Лев Ревуцкий, Михаил Вериковский, Михаил Скорульский и другие, акцентировали внимание на принципах «передового современного музыкального искусства» и выдвигали лозунг «профессионализм в музыке» [2,66]. Деятельность этого композиторского отделения была сориентирована на выполнение задач, направленных на «ознакомление слушательских масс, но с использованием стилей новейшей музыки...» [2,66].

Существование Общества дало возможность более глубоко рассмотреть талантливое композиторское и исполнительское искусство, педагогическую и просветительскую деятельность, что существенно повлияло на становление общественного, интеллектуального и культурного роста украинского народа в целом.

Культурная деятельность Бориса Николаевича Лятошинского в Музыкальном обществе имени М.Д.Леонтовича заслуживает внимания не только как дополнение к его музыкальному наследию, но как художественно-эстетическая и этическая позиция представителя прошлой эпохи.

ЛІТЕРАТУРА

1. Борис Лятошинський: Епістолярна спадщина. – К.: 2002. – 768 с.
2. Бугаєва О.В. Архівна спадщина Музичного товариства імені М.Д.Леонтовича: монографія О.В.Бугаєва.: Національна академія наук України: Національна бібліотека України імені В.І.Вернадського: наук. Ред.. В.М.Даниленко. – К.: НБУВ. 2011. – 388 с.

УДК 94(477) (043)

Т. В. Ковальчук
/м. Маріуполь/

ВНЕСОК ДУХОВЕНСТВА УКРАЇНСЬКИХ ЄПАРХІЙ РПЦ У РУХ ЗА ВІДМІНУ СМЕРТНОЇ КАРИ ТА АМНІСТІЮ ПОЛІТВ'ЯЗНІВ (ЗА МАТЕРІАЛАМИ ПЕРІОДИЧНОЇ ПРЕСИ 1905 – 1906 РР).

1905 – 1906 рр. позначилися процесами загальної демократизації та лібералізації російського суспільства. Священнослужителі, маючи статус “пастирів душ Божих”, не могли залишатися осторонь динамічних подій початку ХХ століття. Одним із проявів піднесення громадянської позиції духовенства став рух за відміну смертної кари та амністію політв'язнів, що охопив певні ліберально налаштовані кола духовенства.

Релігійне сприйняття революційних подій спонукало духовенство до захисту життя людини, як вищої цінності і дару Бога. Реагуючи на звірства та терор, хаос та насилля, учасники Помісного собору РПЦ у листопаді 1917 р. зверталися до ворогуючих сторін:

“Переможці, хто б ви не були і в ім’я чого ви б не боролися, не оскверняйте себе пролиттям братської крові, умерщвленням беззахисних, мучительством страждущих [1, 41]”.

Полеміка щодо смертної кари та амністії політв’язнів тривала в суспільстві протягом 1905 – 1906 рр. Духівництво брало в цьому процесі активну участь, поділившись на прихильників та супротивників узаконеного вбивства та ув’язнень. Частина пересічних священнослужителів та церковних богословів (П. Кудрявцев, В. Екземплярський, М. Стелецький та ін.) відстоювали християнські принципи існування і моральні настанови православ’я. Нагадаємо, що одна із заповідей – “Не вбивай”.

Центром течії за “церковне оновлення” стало місто Харків. Навколо редактора першої незалежної церковної газети в українських єпархіях РПЦ, священника та приват-доцента І. Філевського, сформувалося об’єднання церковників-оновленців. Поступово члени гуртка підійшли і до усвідомлення необхідності національно-демократичних перетворень – домагалися відродження стародавньої системи соборного правління та демократичних свобод [2, 5].

Консервативні кола вищої ієрархії духовенства, зокрема архієпископ Волинський Антоній та його однодумці, наприклад, голова журналу “Почаївські вісті” ієромонах Іліодор підтримували узаконене позбавлення волі та життя. Вони були переконані, що суди потрібні швидкі... Амністії та відміни смертної кари народ не бажає [3, 3]. Під час обговорення цього питання у Державній думі архієпископ Антоній Храповицький (Волинський) підкреслював: “Якби в тюрмі або засланні знемагав мій брат, я б і тоді заперечував необхідність амністії [4, 7]”.

Проте майже кожен номер харківської “Церковної газети” ряснів такими заголовками статей з багатьма підписами священнослужителів: “Не вбивай” [5, 2 – 3], “Проти смертної кари” [6, 7], “Сановники проти смертної кари” [7, 11].

Саме такі статті стали закликком до дій. На початку 1906 року п’ятеро харківських священників надрукували в газеті “Хвиля” статтю “Голос священників про смертну кару”. Вони ж запропонували пастирським зборам прийняти відозву з протестом проти смертної кари. Відозва прийнята не була, а протоієрей і четверо священників-законовчителів зазнали репресій архієрея. Церковний суд звинуватив їх у співчутті революційному рухові. П. Григорович і І. Філевський отримали сувору догану, В. Шаповалов, В. Купленський та М. Вознесенський – переведені до інших парафій [8, 12]. Пастирі були позбавлені права виголошувати промови без дозволу єпархіальної цензури і навіть місцевих настоятелів [9, 14–15].

Така ж доля спіткала ялтинських священників, які цього ж року на пастирських зборах духовенства оголосили резолюцію гласного суду без смертної кари, насильства та міжусобиць, чим викликали обурення місцевого єпископа. Офіційна відповідь єпископа Таврійського Олексія в єпархіальних відомостях зводилася до звинувачення духовенства у фальшивих вимогах та опорі владі. Наслідком такої промови стала розправа із священнослужителями: священник Сербінов був переведений у парафію Алушти, Щукін – звільнений, Зорін – заборонений, благочинний Попов – позбавлений благочинія [10, 11]. Значна їх частина потрапляла за ґрати. Щасливий кінець митарств “неблагонадійних” духовних отців церкви був переважно винятком, ніж правилом [11, 2].

Відмова від смертної кари є своєрідним рубіконом розриву з давньою традицією помсти. З XI століття лунали спроби позбавитися цих ганебних проявів дикунства. Так, Заповіт В. Мономаха озвучує пріоритет загальнохристиянських цінностей: “Не вбивати ні невинного, ні винного, навіть коли заслужить смерті – не губить душі жодного християнина”. Та й сучасні дослідники способу життя українського народу, серед основних специфічних рис національної ментальності українців визначають їх миролюбність [12, 153].

На початку XX століття російська самодержавна влада не позбулася традицій помсти та використовувала її як вагомий аргумент придушення загальнодемократичних і національних

рухів, дієвий засіб політичної боротьби з інакодумцями. У 1906 р. законопроект про відміну смертної кари та амністію політв'язнів було подано на розгляд Державної думи. Там точилися гострі, але не плідні дискусії. Так, член Державної думи та протоієрей Т. Буткевич, описуючи ці події вказував на заглибленість членів Думи в елементи моралі і загальнохристиянської етики [13, I – XII]. Останню крапку у вирішенні цього питання поставила Верхня палата першого російського парламенту – Державна рада цього ж року не затвердила ці законопроекти.

Т.ч., прагнення ідеологічного використання церкви, наявність у духовенства станових інтересів, а також неухважність до юридичної сторони справи зумовили поразку законопроектів у законодавчих органах Російської імперії.

Отже, реакція духовенства на ті чи інші явища суспільно-політичного життя у 1905 – 1906 рр. виявилася не завжди однозначною і логічною. Певна його частина була такою ж пасивною і аморфною, як і більшість населення країни. Інша – в усьому наслідувала і допомагала владі, придушуючи загальнодемократичні віяння суспільства. Але було чимало і таких, які наважувалися висловити християнське, цивілізоване ставлення до подій, нагадати владі та суспільству про недоторканість природних прав людини. Вимоги церковників-оновленців не знайшли підтримки більшості, але стали каталізатором реформування церковного життя та суспільства у 1917 – 1918 рр.

ЛІТЕРАТУРА

1. Васильєва О. Ю. Русская православная церковь и советская власть в 1917– 1927 гг. / О. Ю. Васильєва // Вопросы истории. – 1993. – № 8. – С. 40–56.
2. Духовенство и государственная политика // Церковная газета. – Харьков, 1906. – №4. – С. 5.
3. Наказ от Волынского народа депутатам Думы // Почаевские известия. – Почаев, 1907. – № 37. – С. 3.
4. Гай-Сагайдачная Е. Епископ против амнистии / Е. Гай-Сагайдачная // Церковная газета. – Харьков, 1906. – № 14. – С. 7.
5. Не вбивай // Церковная газета. – Харьков, 1906. – № 3. – С. 2 – 3.
6. Проти смертної кари // Церковная газета. – Харьков, 1906. – № 5. – С. 7.
7. Сановники проти смертної кари // Церковная газета. – Харьков, 1906. – № 5. – С. 7.
8. Голос священників про смертну кару // Церковная газета. – Харьков, 1906. – № 5. – С. 12.
9. Дело о пяти священниках // Церковная газета. – Харьков, 1906. – № 8/9. – С. 14 – 15.
10. Репрессии среди духовенства // Церковная газета. – Харьков, 1906. – № 2. – С. 11.
11. Три письма сельского священника // Народ. – К., 1906. – 18 апр. (№ 2/5). – С. 2.
12. Михайловская Н. А. Специфічні риси національної ментальності як підвалини розвитку української культури / Н. А. Михайловская, Л. А. Маленкова // Вісник Харківської державної академії культури : зб. наук. пр. – Харків : ХДАК, 2001. – Вип. 6. – С. 150 – 155.
13. Речь, произнесённая протоиереем Т. И. Буткевичем на заседании Государственного Совета 27 июня с. г. при обсуждении вопроса об отмене смертной казни // Вера и Разум. – Харьков, 1906. – № 14 (июль). – С. I – XII.

УДК 002(477) «165/177» (073)

Ю. М. Кочина
/м. Маріуполь/

ДОКУМЕНТИ ДИПЛОМАТИЧНОГО ХАРАКТЕРУ УКРАЇНСЬКОГО КОЗАЦТВА В ПЕРІОД НАЦІОНАЛЬНО-ВИЗВОЛЬНОЇ ВІЙНИ 1648-1658 РОКІВ

Національно-визвольна війна українського народу або Національна революція 1648-1658 рр. є визначальною подією в історії України. За цей період активно розвивалась міжнародна діяльність Гетьманщини, яка забезпечувала, за словами Богдана Хмельницького, "цілость нашої держави" [5, с. 276].

Гетьманщина, українська автономна держава, яка виникла у складі Речі Посполитої в роки Національно-визвольної війни, мала територію, військо, свої органи влади, правові норми й власну діловодну систему [3, с. 5-6]. Поточну роботу дипломатичної служби виконував центральний орган виконавчої влади – Генеральна військова канцелярія, вся кореспонденція якої готувалася професійними діловодами – писарями з числа освічених козаків і міщан, а врахування узвичаєних у тих чи інших країнах норм етикету вимагало від українських службовців наявності певних вмінь та навичок для складання дипломатичних документів.

У міжнародній діяльності Гетьманщини склалася система документації, яку представляли такі види документів, як договори, пам'ятні записки, ноти, особисті послання керівників держав, листи, записи дипломатичних перемовин, посольські інструкції [4, с. 142-144].

Серед договорів періоду Національно-визвольної війни своїм виключним значенням для України визначається Зборівський (1649), укладений між Річчю Посполитою з одного боку і Військом Запорозьким з другого. Він був переломним в дипломатичній історії Української держави. Саме після нього її міжнародна активність різко зросла.

Можна виділити наступні види дипломатичних документів, що готувалися в Генеральній військовій канцелярії [1, с. 568-570]:

- листи-чолобітні – письмові прохання; вістові листи, в яких представники України інформували про наслідки боїв, пересування військ тощо. Обсяги таких документів різні – від коротких листів та записок до донесень про окремі бої під час війни, переважно про дії власних військ. У вістових листах представники України інформували про наслідки боїв, пересування військ Речі Посполитої та Кримського ханства тощо;

- проїжджі листи – документи, що засвідчували прохання гетьмана про вільний пропуск його представників на територію іншої держави. Проїжджі листи зазвичай засвідчували особу власника, стисло викладали суть його місії;

- листи-інструкції – секретні документи, що містили вказівки та поради послам про цілі посольств, про порядок денний переговорів, визначалися позиції дипломатів у важливих питаннях, наводилися проекти мирних угод тощо. Це порівняно стислі документи, де у формі тез окреслювалася загальна позиція уряду, тактична лінія дипломатів. В архівах збереглися оригінали шістнадцяти інструкцій: чотири – послам Речі Посполитої у Гетьманщину, дванадцять – послам інших держав.

Також важливою групою документів є записи дипломатичних перемовин. Ці документи збереглися нерівномірно. Нині не відомий жоден запис перемовин, створений на території Гетьманщини. Водночас збереглося чимало записів перемовин та інших матеріалів про перебування українських посольств у Москві. Серед записів Посольського приказу можна вирізнити дві споріднені групи документів – проекти прийому посольств та записи про хід переговорів, що відбулися. Наприклад, можна вказати на запис російсько-польських переговорів у Варшаві 20-28 березня 1650 р. [1, с. 571].

Збереглися звіти послів Гетьманщини до Кримського ханства Михайла Богаченька, Лукаша Пухальського від 26 жовтня 1654 р., адресовані Богдану Хмельницькому. Цей унікальний документ дає уявлення про мету, хід і результати посольства, ситуацію в Криму. Звіти українських дипломатів часів Національно-визвольної війни представлені двома донесеннями Павла Яненка та Андрія Кульки Богдану і Тимофію Хмельницьким від 14 травня 1651 р. [1, с. 573].

У 1654 році між Гетьманщиною і Московським царством були досягнуті Переяславські домовленості, що складала три групи документів [1, с. 562-563]:

- перша: «Березневі статті», що збереглися у трьох редакціях, а саме:

– «20 статей» - запис від 23 березня 1654 р. приказними дяками усних пропозицій уряду Гетьманщини;

– «23 статті» - чолобитна 24 березня 1654 р. від імені гетьмана та Війська Запорозького, подана представникам російського уряду;

– «11 статей» - скорочена і змінена редакція «23 статей», подана російському уряду 31 березня 1654 р.;

– друга: відбиває процеси порозуміння Гетьманщини з російським урядом щодо міщанського стану в Україні. Міщани домоглися письмових гарантій збереження статус-кво українських міст та їхнього населення;

– третя: окремі документи 1654 р. мали сформувати угоди Київської православної митрополії з Московським патріархатом.

Після Зборівського договору продовжувалась дипломатична активність Гетьманщини у стосунках з Річчю Посполитою, результатом якої стали Білоцерківський (1651) і Гадяцький (1658) договори.

Міждержавне листування є одним із найбільших комплексів документальних джерел Гетьманщини. На роки Національно-визвольної війни припадає 348 документів цього видового складу. Серед них гетьманом Богданом Хмельницьким було підготовлено 245 листів, генеральним писарем Іваном Виговським – 26, українські козацькі дипломати підготували 47 документів [1, с. 566].

Дипломатична кореспонденція іноземних держав, адресована уряду Гетьманщини, у переважній більшості представлена документами Речі Посполитої, Московського царства, Туреччини. Збереглися звіти дипломатів Речі Посполитої та Московського царства.

До дипломатичних документів необхідно віднести донесення. Вони стосуються різних подій Національно-визвольної війни 1648-1658 рр. Також унікальним є секретне донесення молдавського посла у Туреччину, що містить запис промови перед великим візирем Османської імперії Мелек Ахмед-пашою кримського посла Ларгікая. Саме в цій промові, а також у листі кримського хана Іслам-Гірея III чітко виражено офіційний погляд правителів Кримського ханства на Берестецьку битву, як вони незграбно пробували представити як переможну для себе [2, с. 104-105].

Таким чином, особливої уваги у Гетьманській канцелярії надавалося оформленню дипломатичної документації. На сьогодні документальні джерела українського козацтва періоду Національно-визвольної війни займають неабияке місце в українській історії, культурі та діловодстві.

ЛІТЕРАТУРА

1. Історія українського козацтва: Нариси у 2 т. / Редкол.: В. Смолій та ін. / Історія українського козацтва. – К.: Вид. дім «Києво-Могилянська академія». – Т.2. – 2007. – 724 с.
2. Мицик Ю. А. Національно-визвольна війна українського народу середини XVII ст. у першоджерелах / Ю. А. Мицик // Український історичний журнал. – 1998. – № 6. – С. 103-105.
3. Нікольченко Ю. М. Битва під Берестечком у контексті розвитку документної традиції українського козацтва / Ю. М. Нікольченко // Гілея: науковий вісник. Збірник наукових праць. – 2012. – № 56 (1). – С. 5-10.
4. Палеха Ю. Історія діловодства (документознавчий аспект): навч. посібник / Ю. Палеха, Н. Леміш. – К.: Вид-во Ліра – К, 2011. – 328 с.
5. Смолій В. Українська національна революція XVII ст.(1648-1676 рр.) / В. Смолій, В. Степанков. – К.: Києво-Могилянська академія, – 2009. – 447 с.

ДО ПИТАННЯ ПРО ПОЛІТИЧНУ І ПОЛІТТЕХНОЛОГІЧНІ ФУНКЦІЇ ІСТОРИЧНОЇ ПАМ'ЯТІ

На рубежі століть людство пережило черговий пізнавальний переворот, який іменують «поворотом до пам'яті». Йдеться про своєрідний бум наукового й політичного інтересу до історичної пам'яті, і про відчутну втому від ажіотажу навколо нього.

Без історичної пам'яті буде неможливо відтворити історію суспільства. Історична пам'ять є успадкуванням минулого досвіду, що опредметнюється у відповідних культурних формах (традиціях, пам'ятках, мемуарах тощо), а також існує у вигляді історичної свідомості народу.

Дослідники застерігають про небезпеку використання історії з політичною метою. Приміром, польський учений Є. Єдліцький називає два варіанти, коли за допомогою історичної пам'яті можна досягнути максимального напруження і конфронтації у суспільстві: 1) освяченням деяких історичних подій, які б перетворили їх на впливові символи і міфи; 2) нагадуванням про масові кривди з вини іншої групи чи сили [4; с. 94–95].

«Політика пам'яті» полягає у здійсненні контролю владною верхівкою чи домінуючою елітою над конструюванням знань (уявлень) про минуле, який досягається через інтерпретацію історії, організацію масової історичної освіти (держзамовлення на підручники, в яких викладено офіційний курс історії для навчальних закладів), організацію музейної й архівної бази, монументальну пропаганду, твори літератури та мистецтва, форми міфологізації (відзначення державних свят, символіка, меморіали), топонімічні назви (перейменування населених пунктів, вулиць та ін.), ЗМІ та ін.[5].

Зміни у трактуванні історії відбуваються переважно з приходом до влади нових президентів України.

Кожен із чотирьох президентів у своїх указах, заявах і самих появах на певних комеморативних акціях поєднував націоналістичні й радянські елементи, але Леонід Кравчук і особливо Віктор Ющенко надавали перевагу першим, а Леонід Кучма й Віктор Янукович – другим.

З перших днів незалежності, українська влада у різний спосіб намагалася демонструвати повагу до національної історії, адекватно оцінюючи її легітимуючу силу.

При президентстві Леоніда Кравчука у результаті копіткої роботи істориків було «створено ґрунтовну наукову базу для конструювання українського національного історичного нарративу, запропоновано новий історіографічний синтез, який дозволяє оновити погляд на минуле України та українців» [2, с. 176].

Далі розпочався процес «відкриття» архівів, публікацій, раніше заборонених історичних праць, зокрема напрацювань українознавчих зарубіжних центрів. Видавничі проекти «Повернені імена», «Реабілітовані історією» свідчать про відродження традицій національної біографістики [9].

Найважливішим кроком стало впровадження у навчальний процес з курсу історії України (замість курсу історії СРСР), розпочинається робота над створенням україноцентричних історичних навчальних програм, підручників та методичних посібників для середньої та вищої школи.

Вітчизняна освіта поступово в той час почала перетворюватися на ретранслятор знань про минуле, стає модератором історичної пам'яті молодого покоління українських громадян.

Держава, хоча і з великою мірою непослідовності, сприяє декомунізації символічного простору країни: починають демонтувати пам'ятники вождям доби тоталітаризму, усування радянської символіки, перейменовуються населені пункти, вулиці, промислові об'єкти, заклади культури і освіти[5].

Починається ухвалюватися рішення про зведення монументів з метою увічнення пам'яті про знакові події й постаті української історії. Будуються такі пам'ятники, як: пам'ятний знак жертвам Голодомору 1932–1933 р. та пам'ятник–меморіал біля Мгарського монастиря; погруддя Івану Мазепі. У містах і селах з'являються меморіальні знаки (хрести, кургани скорботи, каплиці) жертвам комуністичних репресій, Голодомору, на місцях битв доби козаччини тощо[9].

При Леоніді Кучмі формування державної політики пам'яті, відзначають не стільки новації у сфері історичної політики, скільки органічне продовження попереднього періоду, а у деяких випадках вони набувають навіть зворотного напрямку[4].

Далі продовжується робота з удосконалення стандартів історичної освіти, створюються нові підручники, модернізується методика викладання історії країни. За оцінками експертів, це є найбільшим досягненням державної політики пам'яті [6].

Держава починає будувати нові «місця пам'яті» українського народу: у населених пунктах зводять монументи, меморіальні знаки, культові споруди на пам'ять про трагедію та жертвам аварії на Чорнобильській АЕС, у Києві було встановлено пам'ятний знак воїнам-афганцям. Відбулося відкриття меморіального комплексу пам'яті жертв Чорнобиллю – «Коло пам'яті» і «Курган–могила». По всій Україні поширюється процес зведення пам'ятників жертвам Голодомору і політичних репресій. До 85 річниці бою під Крутами Президент України Л. Кучма видає Розпорядження «Про вшанування пам'яті героїв Крут» (№ 12/2003–рп від 24 січня 2003 р.), в якому офіційно визначаються пріоритети державної політики пам'яті, наголошується на: «Утвердженні високої політичної культури у суспільстві, вихованні у молоді патріотизму, поваги до історичного минулого Українського народу, вшануванні пам'яті полеглих за незалежність Батьківщини[10,9]».

Від перших днів президентства новий стандарт політики демонструє Віктор Ющенко. [2].

Відбувається стрімке переосмислення історичних подій, колективні уявлення про які тривалий час перебували під спудом імперсько-радянських стереотипів та міфологією. Підготовка до 300-річчя Полтавської битви може бути прикладом деконструкції масових історичних уявлень засобами державної політики. Події, пов'язані з військово–політичним виступом гетьмана І. Мазепи у 1708–1709 рр., Батуринська трагедія та постать Мазепи позиціонуються державою як символи жертвності та героїзму українського народу у боротьбі за незалежність[7].

Заходи державної політики Президента Ющенко спрямовуються на найпроблемніші, з точки зору суспільної реакції, сюжети, зокрема історії Другої світової війни, визнання учасників ОУН-УПА (Організації українських націоналістів-Української повстанської армії) борцями за незалежність, а також оголосив лідера ОУН Степана Бандеру і командира УПА Романа Шухевича Героями України, голодомор офіційно визнаний геноцидом українського народу[8].

Прийшовши до влади В. Янукович прийняв рішення відмінити низку законів, які були прийняті при правлінні його попередника В.Ющенко. Першим указом було скасувати присвоєння Степану Бандері Героя України. Далі Віктор Янукович заявив, що визнавати Голодомор геноцидом українського народу несправедливо, тому що це було трагедією не лише України.

Починається робота з удосконалення нового підручника з історії України, особливо було наголошено про "повернення правди" про війну в підручники історії. З методичного посібника історії України вилучили всі суперечні теми. У книзі повністю опущений період з 1600 по 1946 рік, нічого не розповідається про діяльність Богдана Хмельницького, Івана Мазепи, існування України у складі Російської імперії, громадянську війну, голодомор, Велику Вітчизняну війну і ОУН-УПА[10].

Отже, на сучасному етапі розвитку українського суспільства стало помітно, що політики дуже часто використовують історичну пам'ять, як інструмент для вирішення суто політичних завдань. Якщо з приходом до влади нових політичних партій та лідерів, історія буде зазнавати постійних змін, ми не визначимося, з тими історичними подіями, які характеризують українське минуле, а наступні покоління взагалі не будуть знати історію нашого народу та держави. А цього не можна допустити, адже як сказав Максим Рильський : «Хто не знає свого минулого, той не вартий свого майбутнього».

ЛІТЕРАТУРА

1. Експертна доповідь «Україна в 2006 році: внутрішнє і зовнішнє становище та перспективирозвитку». – К.: Славутич-Дельфін ТОВ, 2007. – 255 с.
2. Зерній Ю. Історична пам'ять як об'єкт державної політики / Ю. Зерній // Стратегічні пріоритети.–2007. – № 1 (2). – С. 71–76.
3. Зерній Ю. О. Державнаполітикапам'яті в Україні: становлення і сучасний стан/ Ю. О. Зерній [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://old.niss.gov.ua/book/StrPryor/8/7.pdf>
4. Касьянов Г. Украина – 1990: «Бои за историю» / Г. Касьянов // Новое литературное обозрение. – 2007. –№ 1. – С. 76-93.
5. Кравченко В. Бой с тенью. Советское прошлое в исторической памяти современного украинского общества // AbImperio. – 2004. –№ 2. – С. 329-368.
6. Політична історія України. ХХ століття: у бт. / редкол. І. Ф. Курас та ін. – К.:Генеза, 2002-2003.
7. Рябчук М. Культура памяти и политика забвения [Электронный ресурс] / М. Рябчук // Отечественные записки. – 2007. – № 1. – С.42-55. – Режим доступу: <http://goutsoullac.livejournal.com/568464.html>
8. Рябчук М. Дві України: реальні межі, віртуальні війни / М. Рябчук. – К., 2003. – 336 с.
9. Україна в ХХ столітті (1900–2000): зб. документів і матеріалів / Упоряд.: А. Г. Слюсаренко, В. І. Гусев, В. Ю. Король та ін. – К.:Вища школа, 2000. – 351с.
10. Українська історична дидактика: міжнародний діалог (фахівці різних країн про сучасні українські підручники з історії) / за ред. М. Телус, Ю. Шаповал. – К.: Генеза,2000. – 368 с.

УДК: 94(477.7) “178/191”:2(043)

О. С. Манякіна
/м. Маріуполь/

ДУХОВНО-РЕЛІГІЙНИЙ РОЗВИТОК ЕТНІЧНИХ ГРОМАД ПІВНІЧНОГО ПРИАЗОВ'Я: ДЖЕРЕЛОЗНАВЧИЙ АСПЕКТ

Сьогодні перед Українською державою постає нагальне завдання гармонізації церковно-суспільних відносин, спрямування духовного, культурного потенціалу релігії у річище духовного відродження нації, формування гармонійного співжиття всіх її етнічних і конфесійних громад. Релігія як соціокультурний феномен є важливим чинником, що позначає ідентичність сучасного українця, його ставлення до цілого ряду історичних, культурних, політичних явищ, а релігійна спадщина минулого ще й досі відчутно впливає на політичні та суспільні процеси, що відбуваються в Україні.

Особливо виразно простежується зв'язок та переплетіння етнічної та релігійної ідентичності у національних меншин. Для відірваних від основного етнічного ядра спільнот церква завжди слугувала важливим чинником суспільної консолідації і збереження культурної самобутності, часто саме вона була наочним проявом етнокультурної відмінності. Це породжувало досить складну систему взаємовідносин у трикутнику “державна – етноконфесійна більшість – етноконфесійна меншість”, особливо у регіонах з поліетнічним складом населення. У цьому зв'язку актуальним є комплексний аналіз усіх видів джерел, які допомагають у вивченні історичного досвіду функціонування різних етноконфесійних структур у локально-територіальному вимірі Північного Приазов'я наприкінці ХVІІІ –

першій чверті ХХ ст.

Загалом джерельна база дослідження різноманітна за структурою, призначенням і походженням. Значний прошарок складають документи, що зберігаються у різних архівосховищах. Унаслідок цілеспрямованої архівної евристики вдалося виявити джерела з історії релігійно-духовного розвитку етнічних громад Північного Приазов'я кінця ХVІІІ – початку ХХ ст. у 52 фондах 7 державних архівних установ України (Інститут рукопису ЦНБУ, Державний архів Дніпропетровської області, Державний архів Запорізької області, Державний архів Одеської області, Державний архів Донецької області, Маріупольський краєзнавчий музей, Державний архів в Автономній республіці Крим).

Всю сукупність джерел за жанровими та видовими особливостями поділяють на 6 груп.

Важливу групу джерел складають *законодавчі акти*, більша частина яких міститься у “Повному зібранні законів Російської імперії”. Документи вищих державних та церковних органів влади відзеркалюють процес становлення та розвитку різних конфесій у Північному Приазов'ї, церковну політику Російської імперії відносно представників різних віросповідань (укази імператора, Правлячого Сенату, Святішого Синоду).

Головними законодавчими актами, що регулювали діяльність релігійних конфесій в імперії були “Закон о состояниях” (1876), “Законы гражданские” (1877), “Устав учреждений и статуты строительных” (1900).

Жалувана грамота Катерини ІІ від 21 травня 1779 р. та указ Святішого Синоду від 14 березня 1779 р. причисляли митрополита Ігнатія до собору російських владик, а очолювану ним церковну організацію підпорядковували безпосередньо Синоду. “Высочайшая грамота Менонитам. О подтверждении обещанной им свободы в отправлении вероисповедания по церковным их установлениям и обычаям” від 6 вересня 1800 р. підтверджувала право виконувати релігійні обряди та затверджувала права та привілеї, надані менонітам. Особливості церковного устрою протестантських та римо-католицьких громад розкриває “Устав духовных дел иностранных исповеданий”.

“Сборник действующих и руководственных церковных законов по ведомству православного исповедания”, виданий у 1885 р. Т. Барсовим, відображає внутрішній склад та устрій церковного управління, правила церковного життя православного духовенства всіх рівнів.

Закони, що були видані в період 1904 – 1906 рр., відобразили еволюцію ставлення уряду до представників різних конфесій. Це наказ від 12 грудня 1904 р. “О предначертаниях к усовершенствованию государственного порядка”, наказ від 17 квітня 1905 р. “Об укреплении основ веротерпимости”, маніфест від 17 жовтня 1905 р. “Об усовершенствовании государственного порядка”. Частина законодавчих актів, що регламентували духовно-релігійне життя етнічних громад Північного Приазов'я, опублікована і в сучасних документальних виданнях.

Серед *актових документів*, які становлять другу групу, виділяються укази Римо-католицької колегії та єпархіального правління (укази Катеринославської та Херсонської духовних консисторій). Вони ілюструють еволюцію церковно-територіального устрою християнських церков, висвітлюють особливості процесу розбудови церковних інституцій. До цієї групи входять також накази єпархіальних органів влади про переведення духовних правлінь, призначення священників в парафії. Більшість таких матеріалів зосереджено у фондах Державного архіву Дніпропетровської області (Ф. 11 “Канцелярія Катеринославського губернатора”, ф. 106 “Катеринославська духовна консисторія”, ф. 134 “Контора опікунства новоросійських поселенців Південного краю” (1781 – 1818 рр.), “Катеринославська Контора іноземних поселенців” (1818 – 1857 рр.), Державного архіву Автономної республіки Крим (ф. 343 “Феодосійська духовна консисторія, ф. 118 “Таврійська духовна консисторія”), Державного архіву Одеської області (ф. 1 “Управління Новоросійського і Бессарабського генерал-губернатора”, ф. 2 “Канцелярія Одеського

градоначальника Міністерства Внутрішніх справ”, ф. 6 “Піклувальний комітет про іноземних поселенців Південного краю Росії”, ф. 93 “Одеське товариство історії і старожитностей 1839-1920 рр.”), Державного архіву Донецької області (ф. 132 “Маріупольське духовне правління Новоросійської духовної консисторії”).

У фонді XIII “Архів Св. Синоду” Інституту рукопису ЦНБУ зберігаються актові документи, що висвітлюють особливості церковної політики Російської імперії відносно представників християнських конфесій і течій у зазначений період.

До третьої групи джерел належать *матеріали діловодства* центральних та місцевих органів влади державного й церковного управліннь, які дозволяють простежити механізм виконання законодавчих актів влади на місцях. Витяги із Всепідданіших річних звітів обер-прокурора Святішого Синоду, які друкувалися, починаючи з 1837 до 1914 р., дають можливість простежити тенденції зміни чисельності церков, динаміку приєднання іноземців до православ'я, вивчити особливості церковно-релігійного життя етнічних громад Північного Приазов'я.

Серед матеріалів діловодства виділяються також донесення, звіти преосвящених про стан єпархії у визначений період, рапорти парафіяльних священиків та духовних правліннь про стан благочестя в парафіях, кількість прочан, храмів та священиків тощо.

Типологічно серед них переважають документи справочинного характеру: різноманітні звіти, рапорти, скарги, пояснювальні записки парафіяльного духовенства, а також накази, розпорядження, листування представників єпархіальної влади. Документи фондів консисторій та духовних правліннь є джерелом інформації про сфери діяльності відповідних органів єпархіальної влади, духовенства і релігійного життя парафіян. Значний масив джерел зберігається в Інституті рукопису ЦНБУ в зібраннях “Одеського товариства історії та старожитностей” (Ф.V).

Матеріали діловодства, які зберігаються у фондах ДААРК (ф. 26, 27, 118, 343) та Держархіву Запорізької області (ф. 1, 24, 56) дозволяють відтворити особливості релігійного життя греків, німців та євреїв.

Наступна група джерел представлена *статистичними матеріалами*, що дозволяють у кількісному вимірі висвітлити етноконфесійний склад населення Північного Приазов'я.

Це матеріали метричних книг етнічних громад Північного Приазов'я, які зберігаються у фондах Державного архіву Донецької області. Інформація метричних книг надає матеріал для характеристики структури населення конкретної парафії, вирішення внутрішніх процесів у етнічних громадах. Метричні книги є специфічним джерелом, вони складні для опрацювання: несистематизований, нерозбірливий почерк, записи лютеранських, протестантських, менонітських метричних книг написані німецькою мовою, єврейських - на івриті та ідиші.

Щодо *матеріалів періодики*, то найбільш інформативними у дослідженні релігійно-духовного життя етнічних громад Північного Приазов'я виявилися “Екатеринославские епархиальные ведомости”, які виходили з 1872 по 1917 рр. Аналізу була піддана і єврейська преса кінця XIX - початку XX ст. Це, перш за все, російськомовна єврейська періодика - журнали “Восход”, “Еврейская школа”. Цінність зазначених матеріалів полягає, насамперед, у тому, що вони висвітлюють факти, дії і процеси, які відбувалися в релігійному житті євреїв Північного Приазов'я, а одночасне використання внутрішніх (єврейських) і зовнішніх (офіційних, державних) джерел інформації дозволяє звести до мінімуму тенденційність, настільки характерну для даного виду джерел.

Серед *джерел особового походження* виділяються матеріали фонду 89 Держархіву Одеської області, в якому зберігаються матеріали особистого листування І. Корніса, Ф. Вібе, І. Класена з менонітами, рукописи з історії менонітських колоній Маріупольського повіту.

Мемуари православних священиків Є. Крижанівського, Ф. Кистяківського, Д. Преображенського змальовують становище духовенства Катеринославської губернії,

позабогослужбові обов'язки священників, особливості побуту тощо. Величезне значення для вивчення духовних традицій приазовських греків мають описи грецьких храмів м. Маріуполя. Вони наведені в "Письмах из Екатеринослава" Г. Титова, спогадах Х. Бока "Месяц в Мариуполе", "Описании Харлампиевского собора в г. Мариуполе" священника Д. Текежі.

Цікавими є роботи І. Проханова "Автобиография. Евангельская вера" та «В котле России. 1869 - 1933 pp.».

О.М. Фадеев залишив спогади про особливості вірувань менонітів і лютеран. Спостереження релігійного життя євреїв Північного Приазов'я представлені в подорожніх нотатках Л.М. Брамсона, опис єврейського весільного обряду - у Л.О. Леванди.

Таким чином, опрацьовані рукописні матеріали архівних, музейних і бібліотечних зібрань, виявлені опубліковані джерела з історії релігійно-духовного розвитку етнічних громад Північного Приазов'я середини XVIII – першої чверті XX ст. дозволяють стверджувати, що загалом вони складають комплекс, який може слугувати репрезентативною базою у дослідженні представленої теми.

УДК 821.161.2-3.09(43)Вороний(043)

М. В. Нікольченко

/м. Маріуполь/

ПОСТАТЬ МИКОЛИ ВОРОНОГО В КУЛЬТУРНО-ІНФОРМАЦІЙНОМУ ПРОСТОРІ УКРАЇНИ ПОЧАТКУ ХХ СТОЛІТТЯ

Усебічне й ґрунтовне висвітлення історії українського письменства кінця XIX – початку ХХ століття не перестає бути актуальною проблемою сучасного літературознавства й культурології, незважаючи на те, що до наукового обігу вже повернено імена цілої плеяди митців, чия творчість раніше або фальшувалася, або згадувалася побіжно. Нині існує нагальна потреба об'єктивної наукової ідентифікації творчості тих письменників, які активно розбудовували літературний процес досліджуваної доби. До таких митців належав і Микола Кіндратович Вороний (1871 – 1938).

Микола Вороний – складна, суперечлива і багатогранна постать в історії українського письменства початку ХХ століття. Він був поетом, перекладачем, режисером, актором, театральним критиком та істориком українського театру, журналістом, організатором видавничої справи, мистецтвознавцем – своєюрідною і непересічною особистістю в українському культурному просторі. Однак і цього талановитого митця не оминули жорна тоталітарної машини: Микола Вороний належав до знищених комуністичним режимом діячів української культури, яким інкримінувалась участь у «контрреволюційній військово-повстанській організації». Як зазначає І. Ільєнко, могила Вороного, «...як і майже всіх, поглинутих ненаситним ГУЛАГом, невідома, загублена десь в підодеській Биківні, бо саме за вироком трійки при УНКВС по Одеській області його розстріляли опівночі 7 червня 1938 року» [2, с. 5].

Життєвий шлях Миколи Вороного виявився досить непростим. Переслідування за участь в «Українській громаді» розпочалися ще в гімназійні роки, далі – еміграція до Польщі, а після повернення – цькування за «націоналізм». Страшним фіналом такого страдницького життя став розстріл. Митцеві пригадали несприйняття жовтневого перевороту 1917 року і «білоеміграцію», забувши, що Вороний переклав революційні «Інтернаціонал», «Марсельєзу», «Варшав'янку». Ці переклади були схвалені більшовицьким урядом, однак зберегти життя поетові така обставина не допомогла.

Творчість Миколи Вороного є цікавою з огляду на стильові пошуки митця. У своїх творах він обстоював думку про необхідність модернізації української літератури, орієнтації її на Європу. Від збірки до збірки поезія Вороного глибшала змістом, порушувала

загальносвітові теми, філософські питання («Мандрівні елегії»), еволюціонувала від романтизму до неоромантизму та символізму.

Добре обізнаний з європейською літературою, М. Вороний прагнув органічного поєднання кращих традицій європейської лірики з новаторськими пошуками. Висока культура вірша, бажання досягти художніх поетичних вершин, збагатити вітчизняну поезію новими мотивами й образами ставлять Вороного в один ряд з митцями-новаторами новітнього часу – Лесею Українкою, О. Олесем, М. Рильським, П. Тичиною, Є. Плужником, Є. Маланюком. Митець зосереджував найбільшу увагу на естетичній складовій творів, оголосив війну народницькому шаблону, поезії-катеринці, в якій переспівувались старі затерті теми. Нового поет прагнув не тільки в змісті, але й у формі. Прикметними є мелодійність його поезій, ритмічність, уміння використовувати як старі класичні строфи (октави, сонети), так і експериментувати з двовіршами, терцетами, п'яти і шестирядковими строфами. Такі пошуки Миколи Вороного сприяли оновленню української літератури, орієнтації її на найкращі європейські традиції. Він став непересічним явищем в українській культурі кінця XIX – початку XX ст. Поетична і публіцистична творчість митця посіла значне й досить помітне місце на розлогих теренах українського письменства.

Розкриття творчого портрету М. Вороного-модерніста передбачає переосмислення питання відродження української культури кінця XIX – початку XX століття, що розвивалась під впливом різноманітних західноєвропейських напрямів та течій. Активна хвиля національного відродження мала помітні наслідки і в літературі. Новий модерністський період збагатив українське мистецтво слова, надав йому нової змістовності, помітно оновив форму втілення авторського задуму. Розвиток вітчизняної літератури початку XX століття був суголосним західноєвропейському, а поява модернізму – оригінальним і неповторним явищем в усій світовій літературі.

Творчість М. Вороного різноаспектно розглядалась і на початку XX століття (журнали «Літературно-науковий вісник», «Книгар», «Червоний шлях»), і наприкінці XX-го (талановиті розвідки Г. Вервеса, О. Білецького, Тамари Гундорової). На вагомість постаті поета в літературному процесі вказує Г. Вервес у праці «Поет повертається на батьківщину»: «Він був талановитим поетом і критиком, істориком і діячем українського театру, глибоким знавцем світової драматургії, перекладачем, актором і журналістом» [1, с. 5]; він став для сучасників незаперечним авторитетом, «еталоном» європеїзму, «найвидатнішим майстром поетичної мови» [1, с. 16], визнаним метром метричної форми.

З різних точок зору інтерпретувалась творчість письменника: науковці намагалися проаналізувати автобіографічні мотиви лірики, компаративні, урбаністичні, патріотичні; простежували західноєвропейський вплив, роль і традиції світового модернізму. Серед філологічних статей, опублікованих у спеціалізованих журналах, виокремлюється сучасний погляд Т. Яценко [3] на методику викладання творчості М. Вороного у школі. Тому можна стверджувати, що і постать самого поета, і його творчий доробок привертають увагу багатьох науковців, оскільки вони, попри неоднозначність та суперечливість, дають можливість аналітичного дослідження багатогранної художньої спадщини митця. Літературні та естетичні складові поетового світогляду тісно переплетені і доводять високу духовність і культуру письменника, майстра з універсальними поглядами на мистецтво.

ЛІТЕРАТУРА

1. Вервес Г.Д. Поет повертається на батьківщину / Г.Д. Вервес. // Вороний М. Твори. – К.: Дніпро, 1989. – С. 5-22.
2. Ільєнко І. Квіти з ювілейних вінків / І. Ільєнко. // Літературна Україна. – 1991. – 12 грудня. – С. 5.
3. Яценко Т. Творчість Миколи Вороного – перша декларація ідей і форм українського символізму / Т. Яценко. // Українська мова і література в школі. – 2005. – №5. – С. 22-23.

**РАННЯ РИМСЬКА АНТИЧНА КУЛЬТУРА:
ІНФОРМАЦІЙНИЙ АСПЕКТ**

Центр майбутньої великої античної держави Рим виріс на Апеннінському півострові, у Лації, на лівому березі річки Тибр. За археологічними даними, заселення цієї території відбувалося у ранньому залізному віці, починаючи з IX ст. до н.е. племенами етрусків, що склали тут свою цивілізацію, яка у VII-VI ст. до н. е. зазнала значного грецького і «варварського» (галльського та германського) впливів.

Відсутність писемних джерел включно до I ст. до н.е., значно ускладнювала дослідникам можливість об'єктивного відтворення історії і культури раннього Риму. Не сприяв цьому і гіперкритичний напрямок в європейській історичній науці початку XX ст., представники якого називали легендарними повідомлення про ранній Рим давньогрецьких і римських істориків I ст. до н.е. (Тита Лівія, Діонісія Галікарнаського, Велея Патеркула), філософів й ораторів (Цицерона), географів (Страбона), біографів (Плутарха), поетів (Вергілія, Овідія). Проте в основі їхньої творчості лежить антична грецька традиція реального сприйняття далекого «Заходу» – Риму (Гесіод, Геланік Лесбоський, Антіох Сіракузький), яка у загальних рисах дає уявлення про дійсну римську історію і культуру VI-III ст. до н.е.

Від традиційно легендарного правління Ромула (753-715 рр. до н.е.) розпочинається так звана царська епоха в історії Стародавнього Риму. Вона тривала до 509 р. до н. е. і включала у себе правління ще шістьох монархів, реальність існування яких опосередковано підтверджується історичними джерелами.

У царську епоху в римській державі відбувся поступовий перехід від родових відносин до класового суспільства, основу якого склали патриції (родова верхівка), плебеї (рядові члени родової общини) і раби. Іншою гілкою верховної влади був сенат (300 чоловіків) – зібранням представників курій («союзів чоловіків»). Курії, як основа римського суспільства, у складі триб володіли спільною землею, відповідали за набір війська, оберігали святині.

Рання республіка в Римі (VI-III ст. до н.е.) була побудована на патриціансько-плебейській класовій основі. Вона набула основних рис полісу (міста-держави), у якому співіснували суспільна (колишня общинна) і приватна власність на землю. Рання республіка завершилася у III ст. до н.е. завоюванням Римом всієї Італії і створенням на її території полісної системи республіканського типу.

Поруч з політичним, економічним і соціальним розвитком Риму VI-III ст. до н.е. (царська епоха і Рання республіка) розвивалася його культура, складовими якої були релігія, писемність і література, право, музика і театр, архітектура, скульптура і живопис.

Релігія. Культурний образ римлян царської епохи повністю відповідав їхнім релігійним уявленням, в основі яких лежали землеробські культу місцевих племен, що спиралася на абстрактне розуміння великої кількості богів (так званий «полідемонізм») як покровителів людей у незрозумілому, складному, іноді небезпечному, природному середовищі. Земля була богом Теллусом. Землеробством, на всіх його стадіях, поетапно опікувалися Інситор, Мессор, Сатурн, Церера, Флора, Конс. Пастухів і скотарів підтримувало божество на ім'я Палес (відоме як чоловічого, так і жіночого роду). Виноградарство і виноробство знаходились під патронатом парних богів – Лібера і Лібери. Божеством страху був Павор. Великого значення набули богині-матері – Матер, Матута, Юнона.

На даному етапі існування римської цивілізації взаємовідносини людей і божеств відбувалися за принципом «doutdes»: «я даю тобі, щоб ти дав мені» (сучасне: «я – тобі, ти – мені»). Це складало своєрідну договірну формулу, яка, по суті, не забов'язувала римлян

дотримуватися, у кожному конкретному випадку, виконання своїх обіцянок перед тим чи іншим божеством.

У другій половині V ст. до н.е. в ідеологічній сфері римського суспільства відбуваються процеси, що характеризуються поширенням впливів на неї грецької культури, у т.ч. міфології, яка активно долучає римську до середземноморського міфологічного простору. В римському полісі Ранньої республіки формується римський пантеон у відповідності до грецьких традицій: «...римські божества поступово втрачають свій первісний характер. Вони набувають антропоморфного впливу, наділяються індивідуальними рисами і отримують міфологічне забарвлення. Юпітер ототожнюється із Зевсом, Юнона – з Герою, Мінерва – з Афіною, Діана – з Артемідою, Венера – з Афродітою тощо» [1, с. 139].

Писемність і література. Беззаперечним фактом, який підтверджується історичними джерелами та археологічними знахідками, є існування писемності вже у царську епоху Римської історії. Римлянами був використаний арамейсько-еллінський алфавіт, яким користувалися переселенці з Греції у своїх колоніях на узбережжі Тиренського моря. Поряд з тим, розвиток грецького алфавіту в італійських племенах (етрусків, римлян, латинян, умбрів, самнітів, сабінів та ін.) відбувався по-різному, але з однією загальною рисою, яку Теодор Моммзен влучно назвав «варваризацією», що було пов'язане з рівнем їхнього культурного розвитку [2, с. 215-224].

Рання римська література (до середини III ст. до н.е.) представлена пам'ятками усної народної творчості, які відомі сучасникам лише за переказами, записаними пізніше. Це застольні або поховальні урочисті пісні, присвячені особам, які посідали визначне місце у трибах, куріях і родах. Пісні виконували чоловіки, жінки і хлопчики у супроводі флейтистів.

Особливим дійством, пов'язаним з усною народною творчістю, було влаштування святкових заходів, у яких обов'язково панувало урочисте піднесення. У них особливе місце відводилося тріумфальним дійствам на честь військових перемог та масовим релігійним святам, в яких обрядова музика і танці переважали над співами.

У ранній період римської культури літературні твори поступово набували свого поширення, але, переважно, як правові документи. Фіксувалися лише важливі угоди, або результати господарської діяльності, які, зрештою, записувалися у віршованій формі гекзаметром, запозиченим від греків.

Право. Римське право, як «писаний розум», було широко використане не тільки правовими системами феодальних держав Європи; воно і сьогодні лежить в основі інститутів права багатьох країн світу. Правотворчість в Римі була пов'язана зі створенням у Ранній республіці цивільної громади, коли склалися поняття прав громадян (патрициїв і плебеїв), незалежно від їхнього політичного та соціального статусу. Утворилося, окреме від релігійного, світське право, яке було розділене на державне (публічне) та цивільне.

Феномен римського права полягав у тому, що в масі конкретних відносин, які виникали між людьми, римські правознавці спромоглися виокремити їхні загальні, абстрактні і правові норми. Місце конкретної особи – римського громадянина, вільновідпущеника, іноземця – посідає поняття «римлянин», або «варвар», або «власник», або «товаровласник», – абстрактна особа, що виступає як одна зі сторін правовідносин. Саме такими були поняття «приватна власність», «товар і послуга», що ставали об'єктом і метою правових відносин [3].

Перша римська кодифікація публічного і цивільного права відбулася у V ст. до н.е. під назвою «Закони XII таблиць». Вони були записані на XII мідних дошках і встановлені на римському Форумі з метою загального ознайомлення. Законами закріплювалися правові відносини між патриціями і плебеями; приватна власність і рабство (зокрема боргове) ставали невід'ємною складовою римського суспільства; цивільні конфлікти повинні були розв'язуватися тільки у судовому порядку на цивільному процесі.

Музика і театр. За етрусською традицією, масовими зібраннями вшановували богів, відзначали військові перемоги, свято врожаю, весільні урочистості, які супроводжувалися імпровізованими дотепними діалогами і жартівливими піснями під акомпанемент флейти. Такі вистави, як і пісні, отримали назву фасценніів і були початковим етапом на шляху розвитку римського музичного, пісенного і театрального мистецтва.

Перші театральні дійства у Римі відбулися у 364 р. до н.е. як обряд умилостивлення богів під час епідемії моровиці (рос. моровая язва). З Етрурії були запрошені самодіяльні актори, які під звуки флейти виконували пантоміми, а римляни додавали до них куплети і діалоги. Виникло розлоге театральне дійство, виконавці якого отримали етрусську назву гістріонів. Проте професія актора у Римі (на відміну від Греції) не шанувалася. Ними традиційно були або іноземці, або римські громадяни низького соціального становища.

Архітектура, скульптура і живопис. Римська архітектура епохи Ранньої республіки розвивалася за наступними традиціями:

- етрусською, що передбачала створення необхідних умов і зручностей для жителів Риму та інших міст (оборонні споруди, площі, храми, амфітеатри, лазні, водогони, каналізація тощо);

- грецькою, що обумовлювала будівництво храмів подовженої квадратної форми, портики яких підтримували колони традиційних грецьких ордерів.

Культурні впливи, які прийшли з Етрурії і Греції, знайшли своє відображення також в римській скульптурі і живописі. Від художнього мистецтва Ранньої республіки до наших днів дійшли лише зразки переважно дрібної пластики: статуетки богів, скарбнички, ларарії (шафки, у яких зберігалися посмертні маски родичів).

Живопис був представлений лише храмовими фресками. Відомий розпис стіни храму бога Салус (Здоров'я) на честь перемоги римлян у Другій Самнітській війні (327-304 рр. до н.е.).

Римська культура царської епохи та Ранньої республіки уявляла собою продукт римського античного суспільства, в якому ще зберігалися громадянські традиції племен і обрядово-звичаєва культура родів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Балух В.О. Історія античної цивілізації: У 3-х т. – Т.2. Стародавній Рим: Підручник. / В.О.Балух. – Чернівці: ТОВ «Видавництво «Наші книги», 2008. – 848 с.
2. Моммзен Теодор. История Рима: В 4 томах. / Теодор Моммзен. – Ростов-на-Дону: «Феникс»; М.: «Зевс», 1997. – Т.1. – 640 с.
3. Савельев В.А. История Римского частного права. / В.А.Савельев. – М.: Статут, 1995. – 175 с.

УДК 271.22(043)

В. С. Попов

/г. Одесса/

ЭЛЕМЕНТЫ ЯЗЫЧЕСТВА ВОСТОЧНЫХ СЛАВЯН В ПРАВОСЛАВИИ

Язычество – современное научное название древней религии, которая существовала до принятия мировых религий у всех народов. Понятие язычества охватывает широкий спектр верований народа с древнейших времён: обожествление природы, вера в духов, культ предков, тотемизм, магия, знахарство и т.д. [2, 387].

Принятие христианства на Руси в X веке – важнейший этап в духовной истории восточных славян, в результате которого прежние языческие верования уступают место новой религии. И если о самом факте крещения известно многое, то о судьбе языческих верований обычно не говорится. По этому поводу интересную мысль высказал Ф.М.Достоевский: “Народ переделать очень трудно. Развитие народа совершается веками, уничтожение добытого им может быть задачей одних только веков”[3, 257].

Что же происходило с языческими верованиями после принятия христианства?

Известно, что некоторые языческие Боги “передали” свои качества христианским святым. Так, Перун-Громовержец был замещен в народном сознании образом Ильи-пророка. Образ Сварога был замещен сразу двумя святыми Кузьмой и Демьяном, которых именовали Кузьмодемьяном. В деревенском христианском пантеоне Кузьмодемьяну отводилось весьма почетное место – не редко сразу после Господа-Бога и Богородицы [1, 59].

Образ же Богини Мокоши в народном сознании был замещен святой Параскевой, которая пользовалась особым почетом у христиан еще в начале 20 века.

Культ Скотного Бога – Велеса – сохранился в некоторых местах вплоть до 19 века. До сих пор в сёлах отмечают праздники, посвященные ему. Так, Масленица сопровождалась ряжением в звериные шкуры и маски тура, совершением обрядов заклинания скота. В период Жатвы практиковалось оставление в поле последних колосьев – “Волосу на бородку”, а также, селяне хранили необмолоченные снопы для обрядного кормления скота в “Велесовые дни” (2 или 6 января), изготавливали соломенные бороды, помещаемые под образами. После принятия христианства его “двойником” стал Власий Севастийский [1, 25].

Приведём перечень языческих праздников Руси, замещенных христианскими (все даты приведены по новому стилю):

25 декабря – Коляда. Зимнее солнцестояние. Далее – Святки. Позже праздник совмещен с Рождеством Христовым. Языческий смысл: свадьба Дажьбога и Марены.

6 января – День Кощея и Велеса. Позже замещён крещенским Сочельником.

24 февраля – День Велеса. Позже заменен Днём Власия – поворот к весне.

29 февраля – День Кощея, сторожа царства мёртвых. Позже замещён Днём Святого Касьяна.

1 марта – День Марены. Позже заменён Днём Святой Марианны Праведной. Позже этот праздник был сдвинут Пасхой и заменён праздником Благовещения. Содержание его – сожжение масленицы-Марены, золотые яйца, птицы, отпускаемые на волю.

6 мая - День Дажьбога, встреча Весны. Дата могла быть перенесена на воскресенье или пятницу. Этот праздник позднее наложился на Юрьев День. Дажьбог весну начинает, Перун – лето кончает.

22 мая – Ярилин День. Замещен праздником Николы Весеннего, вешнего, травного, теплого. Воспоминания о встрече Ярилы и Кощея. Похороны Ярилы. Средний срок посева яровых начинался с праздника Ярилы.

15 июня – День Триглава. Замещен Троицей. Когда праздновался в древности – неизвестно.

7 июля – Купала. Этот праздник был замещен праздником Иоанна Крестителя.

2 августа – Перунов День. Праздник замещен днем Ильи Пророка.

21 августа – День Стрибога. Позже замещен днем Мирона-Ветрогона.

14 сентября – День Волха Змеевича. Замещен днем Симеона Столпника. Начало охотничьего сезона.

10 ноября – День Мокоши. Замещен днем Параскевы-Пятницы.

21 ноября – День Сварога и Симаргла. Замещен праздником Михаила Архангела.

9 декабря – День Дажьбога и Марены. Замещен Юрием Холодным [4, 389].

На Рождество, Новый год, Крещение в народе принято гадать. Способов гадания в народе изобрели великое множество и, хотя церковь строго-настроено запрещает всякие гадания, обычай гадать в Святки жив до сих пор.

Кроме того, языческие верования сохранились в такой части народной культуры, как приметы и суеверия, которые оказались на удивление живучими и существуют по сей день. Например, желание постучать по дереву во время разговора о делах, идущих хорошо, связано с обычаем язычников призывали на помощь царя растений, чтобы тот охранял их удачу. А обычай плевать через левое плечо, восходит к древним языческим представлениям

о том, что правая сторона чего-либо обозначает правду и божественный порядок, а левая – неправду или его нарушение. Т.е., делая так, язычники якобы восстанавливали порядок, правду, изгоняли нечисть.

Итак, постепенно в современной украинской традиции сложился мировоззренческий синкретизм (слияние народной языческой религии и церковного христианства). Все попытки унифицировать православие и устранить национальный элемент в обрядности (например, “Стоглавый собор”, 1551г.) не были приняты обществом. Языческие верования восточных славян долго оставались в народной памяти, а некоторые из них продолжают жить до сих пор.

ЛІТЕРАТУРА

1. Борисенко В. Традиції та життєдіяльність етносу: на матеріалах святково-обрядової культури українців: Навч. посібник. – К.: Унесерв, 2000. – 191с.
2. Релігієзнавчий словник / За ред. А. Колодного та ін. – К.: Четверта Хвиля, 1996. – 392с.
3. Русское зарубежье в год тысячелетия крещения Руси / Сборник трудов. – М.: Столица, 1991. – 464с.
4. Сидельченко В.Н. В мире легенд и мифов. – СПб., 1998. – 450с.

УДК 091(44)«13»(043)

Ю. В. Рябуха

/г. Мариуполь/

ОСОБЕННОСТИ РАЗВИТИЯ ФРАНЦУЗСКОГО СРЕДНЕВЕКОВОГО ДОКУМЕНТА (НА ПРИМЕРЕ ГРАМОТ XIV ВЕКА)

Говоря о истории документоведения, многие исследователи уделяют львиную долю внимания документам последних трех столетий, когда собственно и была создана четкая система оформления документа. Остальные эпохи в лучшем случае удосуживаются краткого ретроспективного обзора.

Имеющиеся в нашем распоряжении грамоты французских вассалов графа Эно, относящиеся к первой половине XIV в. позволяют тщательнее проанализировать развитие документа на территории Французского королевства.

В ходе начального периода Столетней войны Гильом II граф Эно (его родная сестра Филиппа была женой английского короля Эдуарда III), не смотря на то, что он был вассалом французского короля, перешел на сторону англичан. Весной 1340 г. Французская армия под командованием герцога Нормандского (наследника французской короны – принца Иоанна) вторглась на территорию графства Эно. В ее рядах были и некоторые вассалы графа Эно, отправившиеся в поход по приказу короля. Чтобы юридически оправдать свои действия в отношении своего бывшего сюзерена, они отправили ему грамоты, в которых отказались от принесенного раньше оммажа. Грамоты впоследствии оказались в архиве Счетной палаты города Лилля, и были опубликованы в XIX в. Кервином де Леттенхове[1,р.140-144].

Эти семь грамот (от Тристана д’Ози, от Пьера де Мобюиссона, от сеньора Ама, от сеньора де Наста, от Жана де Мелёна, от Жана де Валленкура, от Мансара д’Эна) были написаны в течение небольшого промежутка времени – апреля-мая 1340 г. Все грамоты близки друг другу по смыслу – в каждой из них вассал графа Эно отказывается от своего оммажа. Каждая из них начинается с обращения к адресату – графу Эно (в двух случаях употребляется дополнение «или его наместникам(ou au bailliu)»). В обращении еще не прослеживается четкая формулировка. Мы видим как простую форму обращения: «Высочайшему и благородному государю, графу Эно (A tres-haut et noble prinche le conte de Hainnaut)», так и витиевато-изысканную: «Моему дорогому сеньору, благородному мудрому и грозному правителю Эно, или же его наместнику бальи Эно, Тристан д’Ози смиренно шлет

честной поклон вместе со всеми почестями (A noble et sage mon cher signeur redoute monsigneur Hainaut, Tristans d'Ozi, a vous honneur, reverence, humilite avoec toute honneur, ou au bailliu de Hainaut son liutenant)».

В трех грамотах (Тристана д'Ози, Жана де Валленкура и сеньора де Наста) сразу после имени адресата, указывается и отправитель грамоты. Во всех остальных случаях имя автора грамоты указывается в конце текста – в двух случаях после даты написания (Пьер де Мобюиссон и сеньора Ам) и в двух случаях перед ней (Жан де Мелён и Мансар д'Эн).

За обращением к графу Эно следует изложение причины, по которой вассал отказывается от оммажа. Во всех случаях – это война графа Эно против короля Франции Филиппа. Каждый из вассалов, указывает, что не может поднять меч на короля, и напротив, должен подчиняться воле последнего. Этим ограничивается изложение в грамотах сеньора Ама, сеньора де Наста, et quarante и Жана де Валленкура. Авторы остальных грамот подробно останавливаются на личных переживаниях вассалов, приводя при этом ряд благодеяний оказанных им графом Эно.

Заканчиваются грамоты указанием места и даты создания. В трех грамотах (Тристана д'Ози, сеньора Ама и Жана де Валленкура) отсутствует место написания текста. Что касается даты написания, то во всех грамотах проставлены число и месяц; указание года также есть у всех за исключением Жана де Валленкура. Любопытно, что обозначение года (1340) во всех грамотах написано по-разному. Тристан д'Ози записал его как «M.CCC et quarante», Пьер де Мобюиссон и сеньор де Наст – как «mil trios cens et quarante», сеньор Ам – как «mil CCC et XL», Жан де Мелён – как «mil CCC et quarante», а Мансар д'Эн – как «mil IIIc et XL».

Из изучения вышеуказанных грамот видно, что в XIV в. усиливается тенденция к унификации формы документа. Выделяются такие реквизиты документа как обращение к адресату, указание автора документа, дата создания.

ЛИТЕРАТУРА

1. Oeuvres de Jean Froissart / Ed. K. de Lettenhove. 26 tomes. – T.18. – Bruxelles, 1872. – 610 p.

УДК 130.2(47+57)''191/193''(043)

*С. Ю. Сабадаш
/м. Маріуполь/*

КУЛЬТУРОЛОГІЧНА СКЛАДОВА НАУКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ Л. С. ВИГОТСЬКОГО

Біографія Л. С. Виготського не надто багата зовнішніми подіями, життя його було вщерть наповнене зсередини: тонкий психолог, ерудований мистецтвознавець, талановитий педагог, великий знавець літератури, блискучий стиліст, спостережливий дефектолог, винахідливий експериментатор, вдумливий теоретик – все це так, але насамперед Л. С. Виготський був глибоким і сміливим мислителем.

Наукова діяльність вченого безперечно починається з освіти, з того початкового щабля, на якому закладаються основи подальшої фахової діяльності, формуються інтереси й мотиви наукової праці. Заслугує на увагу той факт, що на формування світогляду молодого Л. С. Виготського вплинули наукові праці «Різноманіття релігійного досвіду» У. Джеймса, «Думка й мова» О. О. Потєбні, а також «Психопатологія повсякденного життя» З. Фрейда.

У 1913 році, закінчивши гімназію з золотою медаллю, при виборі місця подальшого навчання, Л. С. Виготський стикається з обмеженнями, законодавчо закріпленими відносно представників єврейської національності. Але й у цьому скрутному становищі Л. С. Виготський виявляє характер мислителя: він аналізує російську літературу в пошуках причин соціальної несправедливості стосовно громадянських прав свого народу [3, с. 87-93].

Відповідно до квоти, що застосовувалася до осіб єврейської національності Л. С. Виготський змушений був навчатися на медичному факультеті Московського

Імператорського університету (хоча мав бажання навчатися на філолога), а згодом перевівся на юридичний факультет. Одночасно з навчанням на юриста, Л. С. Виготський в 1914 р. вступає на академічне відділення історико-філософського факультету народного університету ім. О. Л. Шанявського, до якого приймалися особи незалежно від статі, національної приналежності, релігійних або політичних поглядів абітурієнта.

Навчання в університетах вплинуло на формування світогляду й наукового складу мислення майбутнього вченого: йому пощастило вчитися в Москві у видатних педагогів, великих вчених. У народному університеті ім. О. Л. Шанявського курси психології й педагогіки вів П. П. Блонський – видатний учений, чиї ідеї про соціальну обумовленість людської психіки й порівняльної психології «культурної людини з дикуном» і необхідності знання патологічного розвитку людської психіки для більш повного розуміння людини отримали подальший розвиток і підтвердження в науковій діяльності самого Л. С. Виготського. З викладачів слід відзначити також Г. Г. Шпета, семінари якого декілька років відвідував Л. С. Виготський. І саме тут, в університетській освіті, у спілкуванні з видатними представниками філософської наукової думки Срібного віку, знаходиться основа подальшого захоплення питаннями культури та психології.

У якості дипломної роботи при закінченні народного університету ім. О. Л. Шанявського Левом Семеновичем була представлена наукова праця «Трагедія про Гамлета, принца датського У. Шекспіра», написана під сильним впливом одного з найяскравіших представників імпресіоністичної критики Ю. І. Айхенвальда, в семінарі якого Виготський брав участь. «Останні шістьдесят років свого життя я займаюся Шекспіром. Коли я вперше взяв в руки роботу Л. С. Виготського про Гамлета, я зрозумів, що дев'ятнадцятирічний юнак, який її написав, – геній» [2, с. 342] – відзначив відомий дослідник грандіозного спадку У. Шекспіра відомий шекспірознавець О. О. Анікст.

Г. Л. Вигодська і Т. М. Ліфанова у своїй роботі про життя й діяльності Л. С. Виготського опублікували його послужний список в закладах народної освіти міста Гомеля [1, с. 47]. Він дає об'єктивну характеристику наукових інтересів та професійної діяльності молодого педагога й вченого. Спосіб життя і стиль роботи Л. С. Виготського свідчить про виняткову вроджену допитливість і обдарованість, про глибину наукових і життєвих інтересів, і є зовнішнім вираженням внутрішніх інтелектуальних прагнень, характеру й мислення Л. С. Виготського, який намагався повніше втілити свій дослідницький досвід у доступній йому сфері діяльності, які були йому цікаві.

Завдяки такій активній і різноманітній діяльності в галузі народної освіти, культури й мистецтва визначалися наукові інтереси Л. С. Виготського, які знайшли своє відображення в дослідженнях в області педагогічної психології, психології мистецтва й дозволили йому здійснити ряд експериментальних робіт у психологічному кабінеті при Гомельському педагогічному технікумі.

Отже, наукова діяльність Л. С. Виготського обумовлена інтересом вченого до вищих людських емоцій, які породжуються сприйняттям творів мистецтва, а також зміною соціальної ситуації в країні, яка дала йому можливість практично проводити подальші наукові розробки й дослідження. В остаточному підсумку, саме це й забезпечило Л. С. Виготському можливість здійснити побудову теорії впливу культурно-історичних умов на розвиток вищих психологічних функцій людини.

ЛІТЕРАТУРА

1. Выгодская Г. Л., Лифанова Т. М. Лев Семенович Выготский. Жизнь. Деятельность. Штрихи к портрету / Т. М. Лифанова, Г. Л. Выгодская. – М.: Смысл, 1996. – 424 с.
2. Выготский Л. С. Психология искусства / Л. С. Выготский. – М.: Искусство, 1986. – 573 с.
3. Л. С. Выготский: начало пути. Воспоминания С. Ф. Добкина о Льве Выготском / Публикация, редакция, предисловие и комментарии И. М. Фейнгенберга; Ранние статьи

Л. С. Выготского. – Иерусалим: Иерусалимский издательский центр, 1996. – 108 с. (Сер. биографий «Евреи в мировой культуре». Вып. 27).

УДК 130.2Еко:316.774(043)

Ю. С. Сабадаш
/м. Маріуполь/

ПОГЛЯД УМБЕРТО ЕКО НА СПЕЦИФІКУ ФУНКЦІОНУВАННЯ КАНАЛІВ КОМУНІКАЦІЇ ТА ЇХ НЕОМІФОЛОГІЗАЦІЮ

Умберто Еко відомий італійський вчений, професор, завідувач кафедри семіотики Болонського університету та письменник зі світовим ім'ям («Ім'я рози», «Маятник Фуко» та ін.) високо цінуючи знання, вважає, що комп'ютер допомагає реалізувати багатовікову мрію гуманістів – зробити знання доступними кожному.

Сьогодні Умберто Еко уважно стежить й за симптомами інформаційної епохи. Комп'ютерна тематика постійно аналізується в його спеціальних дослідженнях, статтях, лекціях, інтерв'ю. Фахівці визнають, що і в цій сфері погляд Еко і на конкретні, і на глобальні проблеми зазвичай оригінальний і майже завжди несподіваний, адже для семіолога в цьому світі не існує нічого важливішого, окрім знаків та знакових комплексів (текстів), які мало кому доступні для прочитання, інтерпретації та розуміння. Візьмемо за приклад один епізод: в італійському інформаційному тижневику «Espresso» з'явився цікавий матеріал за підписом Умберто Еко. Текст був надрукований практично на вістрі розпалу так званої «війни платформ» – передусім ідеології IBM PC-compatible та Macintosh, яка довго й жваво обговорювалася в пресі. Досвідчене око філософа-семіолога зуміло розгледіти в цій «війні» щось більше, ніж просто прояви гострої конкурентної боротьби. Вже сам факт, що ця боротьба заінтригувала широкий загал, був цілком симптоматичним. А дослідження специфіки функціонування каналів комунікації в (пост-) сучасному суспільстві і тої неоміфології, що цими каналами транслюється, завжди було своєрідним «пробним каменем» для семіології культури.

В академічному сенсі семіологія має одне неухильне правило: знак читається (інтерпретується) тільки іншим знаком, текст читається тільки іншим текстом. У протистоянні, яке ми аналізуємо, безумовно, було що «читати» – хоча б вже те, як позиціонувалися обидві платформи на ринку та як це відбивалось у свідомості користувачів, причому як реальних, так і потенційних. Це і був за семіотичними канонами текст-об'єкт. Оригінальність методу У. Еко в його прочитанні полягала в тому, що як мета-текст він в своїх міркуваннях залучає типологічні особливості різних гілок західного християнства: католицизму і протестантизму. Підсумком цього дослідження стали спостереження і висновки, якими поділився Еко. МАС, стверджує він, – це католицька система, позаяк оснащена «розкішними іконками» і кожному обіцяє Царство небесне (або, принаймні, його аналог – «момент, коли ваш документ вийде на світ божий з принтера») через серію досить простих дій. Вона (система) носить яскраво виражений контрреформістський характер; дуже просякнута «духом наук» єзуїтів; життєрадісна, дружня, примирлива.

На відміну від Macintosh, ідеологію IBM PC-compatible (в її DOS-реалізації) У. Еко вважає аналогічною протестантській системі і навіть конкретно кальвіністською. Вона вимагає нелегких персональних рішень, припускаючи вільну інтерпретацію «Священного писання» і нав'язуючи користувачеві витончену герменевтику, а також стверджує, що спасіння приготовлене не для всіх. Аби система працювала, треба вміти самому інтерпретувати програму. Висловлюючись фігурально, користувач опиняється немов би один на один зі «своїм» Богом, замкненим в колі власної самотності.

Перехід від DOS-універсума до Windows Еко змальовує як прийняття схизми англіканства, як «пишні церемонії в соборі, але не виключається можливість негайно

повернутись в DOS і ввести фундаментальні зміни, необхідні для прийняття несподіваних рішень» [1, с. 133]. Це, на його думку, безумовний крок в бік толерантності Macintosh. Проте Еко, вочевидь, не полюбляє Windows, ставлячи власну інтерпретацію в ще жорсткіший та несподіваніший контекст: «Врешті-решт, рукопокладати в отці почали тепер і жінок, і геїв» [1, с. 133].

З наведеного вище можна було б зробити висновок, що симпатії Еко цілковито на боці Macintosh. Однак не був би він семіотиком, якби не мав установки на «викриття» міфології сучасного суспільства, і робить він це адекватними символічними засобами. Само собою, говорить Умберто Еко, «католицизм і протестантство двох операційних систем не мають жодного відношення до культурної та релігійної позиції їхніх користувачів. Але хіба не машинна мова визначає від самого започаткування долю обох операційних систем чи, якщо хочете, середовищ?» [1, с. 133].

З моменту виходу цієї статті У. Еко багато чого змінилось – нові релізи Windows та Windows XP безперечно зробили її католицтвом часів Тридентського собору, разом з MACами; роль протестантства перейшла до рук Linux, але опозиція залишається в силі. Війна платформ або «культур» («нова тіньова релігійна війна» в термінології Еко) не стала менш жорстокою, і те, що світ вона змінює докорінним чином, – цілковита правда.

ЛІТЕРАТУРА

1. Маршалл Л. Под Сетью / беседы У. Эко // Искусство и кино. – 1997. – № 9. – С. 133.

УДК 130.2Перетц(043)

Н. В. Стахівца
/м. Маріуполь/

В. М. ПЕРЕТЦ – ФУНДАТОР УКРАЇНСЬКИХ КУЛЬТУРОЛОГІЧНИХ СТУДІЙ

Увага до історії української науки, творчого шляху та спадку вітчизняних учених збільшилася у 90-ті роки ХХ століття й стрімко зростає на сучасному етапі. Об'єктивне осмислення культурно-історичного процесу є неможливим без вивчення й аналізу внеску вчених, їх суспільно-політичних, історичних, наукових поглядів, що пов'язані з науковими здобутками світової культурології.

Особливої уваги, серед представників культурологічної спрямованості цієї епохи, заслуговує яскрава постать науковця й активного діяча, який зробив неабиякий прорив у розвитку українознавства та залишив безцінний науковий спадок майбутнім поколінням – Володимира Миколайовича Перетца. Він став творцем концепцій, предметом яких була ідея оригінальності та самоцінності української національної культури у контексті її взаємозв'язку з іншими культурами. Він став фундатором українських культурологічних студій.

У період кінця ХІХ – початку ХХ століття розпочався новий етап розвитку української культури. Основоположними надбаннями української культурної думки, що стверджувалася в умовах антинаціональних утисків, цього періоду стали:

1. демократична та гуманістична спрямованість культурної думки, віра в історичне майбутнє українського народу;
2. визначення основних засад народознавства як науки про історію української культури;
3. критика українськими вченими як елітарних концепцій культури, які проголошували необхідність демократизації суспільного життя та аристократизацію духовних цінностей, так і марксистської теорії класової боротьби у розвитку культури, яка знайшла втілення в ідеології, коли абсолютизувалася роль народних мас у культурі [1, с. 36].

В. М. Перетц, підкреслюючи необхідність єднання культурної складової з життям і вимогами українського народу, акцентував увагу на безперспективності ізолювання

культури, її направленість на зв'язок із загальнолюдськими цінностями. У змістовному наповненні культури він відстоював верховенство науки над ідеологічними вподобаннями. Вважаючи культуру суттєвим детермінантом боротьби народу за національне відродження, він активно виборював розвиток демократичного змісту української культури всупереч утопічним течіям, утверджував ідеї її взаємозв'язку з культурами інших народів. Так, незважаючи на складний для українства час, його заборони, утиски, переслідування, сформувався феномен культурної свідомості, стала виразнішою національна ідея, що увібрала у себе поєднання субкультур у єдиний загальнонаціональний культурний пласт. В. М. Перетц висунув своє бачення розвитку культури взагалі та української зокрема: «То була доба, коли прокидалось українство, коли формувалися виразні демократично-народні ідеали, коли ходили в народ не для того, щоб освічувати його, але й на те, щоб студіювати побут, звичаї, вірування, творчість... довелося не то що будити національну свідомість людового загалу, читаючи книжки, уряджуючи відчити й розмови, а й студіювати етнографію, історію язика, юридичних звичаїв, усної поезії українського народу» [2, с. 34]. У зв'язку з цим українська культура набувала загальнонаціональних рис, її структура ставала розвиненішою, окреслювався її професійний рівень.

Розвиток різних галузей національно-культурної сфери сприяв рухливості та динаміці поширенню наукового гуманітарного знання. Активно розвивались українське джерелознавство, археографія, теорія та історія української літератури й фольклористики тощо. Однак спеціального комплексного дослідження, присвяченого українській культурі, не було. Незважаючи на суттєві зрушення науково-гуманітарної сфери, значний пласт українського культурно-історичного матеріалу залишався ще не вивченим. У цілому українська культурологічна наука формувалась як історія культури. Українська культурологія знаходилася у стані виявлення, комплексного дослідження й теоретичного узагальнення національного культурного надбання. Умови існуючої дійсності зумовлювали розвиток вітчизняної культурології лише у межах культурно-історичної школи. Відсутність єдиної національної держави спричинило проблему формування української культурологічної школи. Отже, виходячи з цього, у радянській та українській науковій середі визначення української культури, її особливостей та закономірностей розвитку формувалось у залежності від методологічних підходів, принципів та методів дослідження. Очевидною ставала необхідність наповнення наукового вакууму фактологічним та джерельним матеріалом. Першочерговим завданням ставало усвідомлення особливостей української ментальності, що відображалась через різноманітність творів мистецтва, розвиток історичної, літературної, релігійно-філософської думки, естетичні вподобання та науково-культурні досягнення. Означений напрям став основоположним на ранньому етапі дослідження української культури, у розвитку якого неабиякого значення відіграла діяльність наукової школи під керівництвом академіка В. М. Перетца. Завдяки своїй невтомній праці, він сформував та виховав когорту талановитих науковців, здобутки яких склали наукове підґрунтя для розвитку різних галузей української культурологічної науки та загалом збагатили скарбницю національної культури.

Учений поєднав плідну науково-дослідницьку та викладацьку роботу. Він проводив курси з історії та теорії літератури, церковнослов'янської мови, історії давньоруської мови з діалектологією, слов'янської палеографії, історії українського письменства. Водночас із курсом давньої російської літератури XI–XIII ст., він вперше почав викладати історію українського письменства. Так, семінаристи вивчали питання методології та історії науки, історіографії літератури, історії літератури Київської Русі, нової і новітньої літератури, поезики та теорії літератури, народної словесності, міфології, церковного й народного мистецтва, текстології, археографії, палеографії та інше. У курсі семінарію вперше вивчались життя та діяльність видатних українських діячів науки і культури:

І. П. Котляревського, В. Б. Антоновича, О. Я. Кониського, Ф. М. Колесси, О. О. Потебні, П. Г. Житецького, Лесі Українки, Т. Г. Шевченка, І. Я. Франка.

В. М. Перетц прагнув наповнити змістовну сутність культури автентичним, точним і перевіреним фактологічним та джерельним матеріалом. Тому учасники семінарію займалися дослідницькою, збирацькою діяльністю, формуванням бібліотечних і музейних колекцій, проведенням археографічних та етнографічних експедицій, описом рукописів та стародруків. Вони відвідували архіви, музеї та бібліотеки, здійснювали пошук й обробку маловідомих матеріалів українського походження. Найбільше значення для української культури мають екскурсії, що були проведені на українських територіях: Полтави, Катеринослава, Житомира, Ніжина, Києва.

Специфіка методології дослідження національної культурної спадщини, полягала в тому, що вона включала методи як історико-джерелознавчого, так і історико-книгознавчого аналізу пам'яток [3, с.47]. Особлива роль В. М. Перетца полягає у тому, що він першим узагальнив камеральну практику опису рукописів, запровадив уніфікований археографічний та історико-книгознавчий опис рукописних книг і стародруків, описав пам'ятки давньоруської писемності й друку [3, с.48]. В. М. Перетц навчав учнів дуже уважно аналізувати культурні джерела; професійно досліджувати контекст, подробиці, унікальні риси твору; визначати художній стиль, таким чином демонструючи справжню наукову культуру. Студенти оволодівали методами роботи з рукописними книгами та стародруками, проводили мовно-текстологічні дослідження видатних пам'яток рукописно-книжкової культури.

Застосовуючи універсалізм як загальнонауковий метод, В. М. Перетц розглядав національну культуру у контексті історичного простору, вивчав її як інтегроване явище, що не існує у вигляді сукупності різних культурних форм, а формується внаслідок багатьох чинників. Використання системного підходу у дослідженні культурних явищ дало академіку можливість розглянути національну культуру як культурно-історичний тип.

Теоретичні засади запропонованих В. М. Перетцем методів були викладені у його праці «Із лекції з історії російської літератури. Історія вивчення. Методи. джерела» [4], що стала результатом ретельної джерелознавчої діяльності. Монографія просякнута ідеєю комплексності історико-літературознавчих досліджень оповідних пам'яток давньої літератури, використанням різноманітних методик у дослідженні рукописної і книжкової пам'ятки як факту історії культури [3, с. 48]. Також основи методології В. М. Перетца були втілені у багатьох наукових працях його учнів, що містили детальний мовно-текстологічний аналіз рукописних та книжкових пам'яток давньоруської культури.

Учений доклав великі зусилля для розуміння тенденцій розвитку національної культури. Його умовивід про вплив української культури на формування російської (з XVII ст.) став ключовим моментом в оцінці національної культури та вивченні її розвитку. В. М. Перетц висунув гіпотезу перехрещування культурних впливів через передавання культурних надбань, створених українським народом, на східнослов'янські території. Грунтуючись на цьому положенні, він пояснив особливості самобутної культури, причини її життєздатності та високої культурності етносу. Стоячи на позиціях плюралізму, вчений обґрунтовував рівноправність окремих локальних культур, які у сукупності проявляються через їхню різноманітність. Вперше в українській культурологічній науці він торкнувся питання щодо ідентифікації національної культури, виходячи із особливостей ментальності та самоцінності власної національно-культурної унікальності в її корінні.

Таким чином, враховуючи викладене, можна стверджувати, що на рубежі XIX–XX століття відбувався розвиток національно-культурної думки, процес формування української культурологічної науки й важливою віхою на цьому шляху стало створення семінарію під керівництвом професора В. М. Перетца. За період його успішного функціонування було накопичено та опрацьовано величезний документальний матеріал з історії української

літератури, мови, мистецтва, поезії та козацтва, що відбивав первинні відомості життя українського народу. Вийшло друком чимало дослідницьких праць, пронизаних українським патріотизмом, присвячених історії української культури, мови, літератури, історії українського театру й драматургії, старовинної української лірики. Наполягаючи на позицію відкритості культур, вчений обґрунтував тезу про культурні взаємовпливи як вагомий чинник культурного різноманіття та розвитку будь-якої нації, тим самим визначивши місце для української культури у європейському культурному просторі. Світова культура значно поповнилася не лише фактичним та джерельним матеріалом але й інтелектуальним надбанням видатних дослідників кінця XIX – початку XX століття.

ЛІТЕРАТУРА

1. Культурологія: теорія та історія культури. Навч. посіб. / За ред. І.І. Тюрменко, О.Д. Горбула. – Київ: Центр навчальної літератури, 2004. – 368 с.
2. Матвеева Л. В. Доля видатного славіста-українознавця Володимира Перетца / Л. В. Матвеева // Східний світ. – 2007. – № 2. – С. 32–44.
3. Міщук С. Археографічно-бібліографічна школа В. М. Перетца в Україні (1907–1914) / С. Міщук // Історіогр. дослідж. в Україні. – 2008. – Вип. 18. – С. 47–58.
4. Перетц В. Н. Из лекций по методологии истории русской литературы. История изучения. Методы. Источники. Корректированное издание на правах рукописи. – К. : Типография 2-й артели, 1914. – 496 с.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ

- Алфьоров А. Д.** студент II курсу спеціальності «Документознавство та інформаційна діяльність» МДУ, м. Маріуполь
- Альохіна Н. А.** студентка ОКР «Магістр» спеціальності «Документознавство та інформаційна діяльність» МДУ, м. Маріуполь
- Андріянова Н. А.** студентка II курсу заочної форми навчання спеціальності «Документознавство та інформаційна діяльність» МДУ, м. Маріуполь
- Аніщук М. Ю.** студентка IV курсу спеціальності «Документознавство та інформаційна діяльність» МДУ, м. Маріуполь
- Атоян А. В.** кандидат філософських наук, старший викладач кафедри філософії культури та культурології СХУ ім. В. Даля, м. Луганськ
- Афанасьєв Ю. Л.** доктор філософських наук, професор, завідувач кафедри образотворчого мистецтва та дизайну Інституту мистецтв Київського університету ім. Б. Гринченка, м. Київ
- Бабенко А. І.** студентка ОКР «Магістр» спеціальності «Документознавство та інформаційна діяльність» МДУ, м. Маріуполь
- Батичко Г. І.** кандидат наук з мистецтвознавства, доцент, завідувач кафедри культурології та інформаційної діяльності МДУ, м. Маріуполь
- Батичко Д. І.** магістрант фінансового менеджменту Політехнічного інституту Порту, м. Порту (Португалія)
- Баюш О. О.** аспірант Харківської державної академії культури, м. Харків
- Білик Л. О.** студентка V курсу спеціальності «Документознавство та інформаційна діяльність» ДонНУ, м. Донецьк
- Біличенко Г. І.** студентка II курсу спеціальності «Документознавство та інформаційна діяльність» МДУ, м. Маріуполь
- Блохін В. М.** магістр історичних наук, викладач Білоруської державної сільськогосподарчої академії, м. Горки (Білорусь)
- Василенко В. Ю.** студентка IV курсу спеціальності «Документознавство та інформаційна діяльність» ДонНУ, м. Донецьк
- Васильєва М. С.** студентка ОКР «Магістр» спеціальності «Документознавство та інформаційна діяльність» МДУ, м. Маріуполь
- Величанський В. О.** студент IV курсу спеціальності «Документознавство та інформаційна діяльність» ДонНУ, м. Донецьк
- Вискребенцева О. С.** студентка ОКР «Спеціаліст» спеціальності «Документознавство та інформаційна діяльність» МДУ, м. Маріуполь
- Вінтонів Х. М.** здобувач УНДІАСД, асистент кафедри соціальних комунікацій та права Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу, м. Івано-Франківськ
- Войцеховська А.** студентка Вищої офіцерської школи сухопутних військ ім. генерала Тадеуша Косцюшки, м. Вроцлав (Польща)
- Волкова В. В.** студентка III курсу спеціальності «Документознавство та інформаційна діяльність» СХУ ім. В. Даля.
- Гебальська-Берекетс А.** магістр медіаосвіти та журналістики інституту освіти, ЗМІ та журналістики Варшавського університету ім. кардинала Стефана Вишинського, м. Варшава (Польща)

- Гімадієва Г. І.** студентка III курсу спеціальності «Документознавство та інформаційна діяльність» МДУ, м. Маріуполь
- Гладковська А. О.** студентка II курсу спеціальності «Документознавство та інформаційна діяльність» МДУ, м. Маріуполь
- Глок А. В.** студентка III курсу спеціальності «Документознавство та інформаційна діяльність» МДУ, м. Маріуполь
- Головко О. В.** кандидат історичних наук, доцент кафедри суспільних та гуманітарних дисциплін ХДУХТ, м. Харків
- Головня Т. С.** студентка ОКР «Магістр» спеціальності «Документознавство та інформаційна діяльність» МДУ, м. Маріуполь
- Голоцван О. О.** студентка IV курсу спеціальності «Документознавство та інформаційна діяльність» СНУ ім. В. Даля, м. Луганськ
- Голубцова О. В.** викладач кафедри педагогіки, психології та соціології закладу освіти «Білоруська державна сільськогосподарська академія», аспірантка УО «МДУ ім. А. А. Кулешова», м. Горки (Білорусь)
- Гончарова І. Ю.** студентка III курсу спеціальності «Фінанси та кредит» ХДУХТ, м. Харків
- Грінберг Л. Ф.** кандидат історичних наук, доцент кафедри документознавства та інформаційної діяльності КНУКіМ, м. Київ
- Губіна Т. М.** кандидат педагогічних наук, доцент ФГБОУ ВПО «Єлецький державний університет ім. І.О.Буніна», м. Єлець (Росія)
- Гуменчук А. В.** кандидат історичних наук, декан факультету дистанційної освіти КНУКіМ, м. Київ
- Дабло Л. Г.** аспірант кафедри культурології та інформаційної діяльності МДУ, м. Маріуполь
- Давва В. В.** аспірант кафедри культурології та інформаційної діяльності МДУ, м. Маріуполь
- Давидова Л. М.** студентка ОКР «Магістр» спеціальності «Документознавство та інформаційна діяльність» МДУ, м. Маріуполь
- Демків Ю. М.** студентка IV курсу спеціальності «Документознавство та інформаційна діяльність» МДУ, м. Маріуполь
- Добіна Т. Г.** старший викладач Маріупольського навчально-наукового центру Донецького державного університету управління, аспірант МДУ, м. Маріуполь
- Дроздова О. В.** кандидат історичних наук, доцент кафедри документознавства та інформаційної діяльності в економічних системах ПУЕіТ, м. Полтава
- Дьячкова М. А.** студентка II курсу спеціальності «Документознавство та інформаційна діяльність» МДУ, м. Маріуполь
- Дякіна В. О.** аспірант ФГБОУ ВПО «Єлецький державний університет ім. І.О.Буніна», м. Єлець (Росія)
- Єжижанська Т. С.** старший викладач кафедри документознавства та інформаційної діяльності Луцького інституту розвитку людини Університету «Україна», м. Луцьк
- Євтушенко Ю. Є.** студентка IV курсу спеціальності «Документознавство та інформаційна діяльність» СНУ ім. В. Даля, м. Луганськ
- Захаревич Н. С.** студентка III курсу спеціальності «Документознавство та інформаційна діяльність» МДУ, м. Маріуполь

- Захаренко Т. О.** старший викладач кафедри педагогіки, психології і соціології Білоруської державної сільськогосподарчої академії, м. Горки (Білорусь)
- Івчик В. В.** старший викладач кафедри філософії і політології Білоруської державної сільськогосподарчої академії, м. Горки (Білорусь)
- Іванченко І. І.** студентка ОКР «Спеціаліст» спеціальності «Документознавство та інформаційна діяльність» МДУ, м. Маріуполь
- Ісупова Х. М.** студентка IV курсу спеціальності «Документознавство та інформаційна діяльність» СНУ ім. В. Даля, м. Луганськ
- Кабанчук Ю. В.** студентка IV курсу спеціальності «Документознавство та інформаційна діяльність» МДУ, м. Маріуполь
- Казека С. С.** студент IV курсу спеціальності «Документознавство та інформаційна діяльність» МДУ, м. Маріуполь
- Караберова З. М.** студентка IV курсу спеціальності «Документознавство та інформаційна діяльність» МДУ, м. Маріуполь
- Карманчиков О. І.** кандидат педагогічних наук, професор РАП, доцент кафедри загальноінженерних дисциплін УДУ, м. Іжевск (Росія)
- Карпенко О. І.** студентка ОКР «Магістр» спеціальності «Документознавство та інформаційна діяльність» МДУ, м. Маріуполь
- Кірова О. В.** студентка IV курсу спеціальності «Документознавство та інформаційна діяльність» МДУ, м. Маріуполь
- Ковальчук Т. В.** кандидат історичних наук, доцент кафедри природничо-наукових та гуманітарних дисциплін Азовського морського інституту ОНМА, м. Маріуполь
- Кондаурова Х. С.** студентка ОКР «Магістр» спеціальності «Документознавство та інформаційна діяльність» МДУ, м. Маріуполь
- Кондратова М. В.** старший викладач кафедри філософії і політології Білоруської державної сільськогосподарчої академії, м. Горки (Білорусь)
- Кочина Ю. М.** студентка ОКР «Магістр» спеціальності «Документознавство та інформаційна діяльність» МДУ, м. Маріуполь
- Кошелюк О. В.** кандидат філологічних наук, доцент кафедри соціальних комунікацій, Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки, м. Луцьк
- Кудлай В. О.** кандидат наук із соціальних комунікацій, асистент кафедри культурології та інформаційної діяльності МДУ, м. Маріуполь
- Кузенкова К. І.** студентка IV курсу спеціальності «Документознавство та інформаційна діяльність» МДУ, м. Маріуполь
- Кулько К. І.** старший викладач кафедри педагогіки, психології і соціології Білоруської державної сільськогосподарчої академії, м. Горки (Білорусь)
- Куракіна І. В.** студентка V курсу спеціальності «Документознавство та інформаційна діяльність» ДонНУ, м. Донецьк
- Кустов І. І.** студент IV курсу спеціальності «Документознавство та інформаційна діяльність» МДУ, м. Маріуполь
- Лісогор В. О.** головний бібліотекар відділу електронної інформації та автоматизації бібліотечних процесів Центральної бібліотеки ім. В. Г. Короленка, м. Маріуполь

- Лисенко О. А.** старший викладач Харківського інституту банківської справи Університету банківської справи Національного банку України, аспірант ХДАК, м. Харків
- Литинська Н. В.** здобувач, ОНУ ім. І. І. Мечникова, м. Одеса
- Літовченко В. В.** студентка ОКР «Магістр» спеціальності «Документознавство та інформаційна діяльність» МДУ, м. Маріуполь
- Луцишин С. С.** студент ОКР «Спеціаліст» спеціальності «Документознавство та інформаційна діяльність» МДУ, м. Маріуполь
- Любченко Н. Г.** студентка ОКР «Магістр» спеціальності «Документознавство та інформаційна діяльність» МДУ, м. Маріуполь
- Малкіна Х. В.** студентка IV курсу спеціальності «Документознавство та інформаційна діяльність» МДУ, м. Маріуполь
- Манякіна О. С.** к.і.н. старший викладач кафедри культурології та інформаційної діяльності МДУ, м. Маріуполь
- Марченко С. О.** студентка IV курсу спеціальності «Документознавство та інформаційна діяльність» МДУ, м. Маріуполь
- Махавкіна Н. С.** студент ОКР «Спеціаліст» спеціальності «Документознавство та інформаційна діяльність» МДУ, м. Маріуполь
- Машошина Д. О.** студентка IV курсу спеціальності «Документознавство та інформаційна діяльність» МДУ, м. Маріуполь
- Медус Г. О.** студентка IV курсу спеціальності «Документознавство та інформаційна діяльність» СНУ ім. В. Даля, м. Луганськ
- Моїсєєнко І. Е.** студентка III курсу спеціальності «Документознавство та інформаційна діяльність» МДУ, м. Маріуполь
- Мороз М. А.** магістр спеціальності «Міжнародний бізнес» Політехнічного університету м. Трір (Німеччина)
- Наугольник Л. Б.** кандидат психологічних наук, доцент кафедри практичної психології факультету психології Навчально-наукового інституту права, психології та економіки Львівського державного університету внутрішніх справ, м. Львів
- Ніколаєв Д. В.** здобувач Харківської державної академії культур, м. Харків
- Нікольченко М. В.** кандидат філологічних наук, доцент кафедри української філології МДУ, м. Маріуполь
- Нікольченко Ю. М.** доцент кафедри культурології та інформаційної діяльності МДУ, м. Маріуполь
- Огли В. Р.** студентка спеціальності «Соціологія та соціальна праця» ПДТУ, м. Маріуполь
- Онищенко А. В.** студентка II курсу спеціальності «Документознавство та інформаційна діяльність» МДУ, м. Маріуполь
- Оніщенко І. Г.** доктор політичних наук, професор кафедри міжнародної економіки Національного університету харчових технологій
- Остапенко А. В.** студентка IV курсу спеціальності «Документознавство та інформаційна діяльність» ДНУ, м. Донецьк
- Орехова С. Є.** к.і.н. , доцент кафедри культурології та інформаційної діяльності МДУ, м. Маріуполь
- Охоцька А. В.** студентка IV курсу спеціальності «Документознавство та інформаційна діяльність» МДУ, м. Маріуполь
- Панков Є. А.** студент ОКР «Спеціаліст» спеціальності «Документознавство та інформаційна діяльність» МДУ, м. Маріуполь

- Петрова І. О.** кандидат історичних наук, доцент кафедри культурології та інформаційної діяльності МДУ, м. Маріуполь
- Пономаренко М. Ю.** студентка ОКР «Магістр» спеціальності «Документознавство та інформаційна діяльність» МДУ, м. Маріуполь
- Пономарьова А. О.** студентка ОКР «Магістр» спеціальності «Документознавство та інформаційна діяльність» МДУ, м. Маріуполь
- Попов В. С.** студент I курсу спеціальності «Експлуатація судових енергетичних установ» АМІ ОНМА, м. Маріуполь
- Потапенко К. В.** студентка IV курсу спеціальності «Документознавство та інформаційна діяльність» МДУ, м. Маріуполь
- Прокоп П.** магістр, докторант інституту політології та європеїстики Щецинського університету, м. Щецин (Польща)
- Проценко К. В.** асистент кафедри культурології та інформаційної діяльності МДУ, м. Маріуполь
- Пустовських Д. В.** студентка IV курсу спеціальності «Документознавство та інформаційна діяльність» МДУ, м. Маріуполь
- Руденко Г. І.** студентка ОКР «Спеціаліст» спеціальності «Документознавство та інформаційна діяльність» МДУ, м. Маріуполь
- Руденко Ю. О.** викладач Сумського кооперативного технікуму, здобувач Сумського державного педагогічного університету ім. О. Макаренка, м. Суми
- Рябуха Ю. В.** кандидат історичних наук, доцент кафедри культурології та інформаційної діяльності МДУ, м. Маріуполь
- Сабадаш С. Ю.** аспірант кафедри культурології та інформаційної діяльності МДУ, м. Маріуполь
- Сабадаш Ю. С.** доктор культурології, професор кафедри культурології та інформаційної діяльності МДУ, м. Маріуполь
- Сагірь С. В.** студентка IV курсу спеціальності «Організація перевезень та управління на транспорті» ПДТУ, м. Маріуполь
- Саражинська Ю. С.** студентка IV курсу спеціальності «Документознавство та інформаційна діяльність» МДУ, м. Маріуполь
- Семенко Л. А.** студентка ОКР «Магістр» спеціальності «Документознавство та інформаційна діяльність» МДУ, м. Маріуполь
- Сивак О. А.** старший викладач кафедри культурології та інформаційної діяльності МДУ, м. Маріуполь
- Скоблякова А. М.** студентка ОКР «Магістр» спеціальності «Документознавство та інформаційна діяльність» МДУ, м. Маріуполь
- Скуратова В. І.** студентка III курсу спеціальності «Документознавство та інформаційна діяльність» МДУ, м. Маріуполь
- Сліпухіна О. М.** студентка IV курсу спеціальності «Документознавство та інформаційна діяльність» СНУ ім. В. Даля, м. Луганськ
- Собік П.** магістр, докторант Вроцлавського університету, м. Рибнік (Польща)
- Сокол І. І.** студент II курсу спеціальності «Комп'ютерні науки» ПДТУ, м. Маріуполь
- Соколова Х. І.** студентка IV курсу спеціальності «Документознавство та інформаційна діяльність» МДУ, м. Маріуполь
- Сомсікова Я. Ю.** студентка IV курсу спеціальності «Документознавство та інформаційна діяльність» СНУ ім. В. Даля, м. Луганськ

- Спрінсян В. Г.** кандидат мистецтвознавства, доцент, завідувач кафедри документознавства та інформаційної діяльності ОНПУ, м. Одеса
- Сухорукова Д. М.** студентка IV курсу спеціальності «Документознавство та інформаційна діяльність» МДУ, м. Маріуполь
- Стахієва Н. В.** аспірант кафедри культурології та інформаційної діяльності МДУ, м. Маріуполь
- Табенська В. Г.** студентка IV курсу спеціальності «Документознавство та інформаційна діяльність» МДУ, м. Маріуполь
- Терпіловський П.** студент Вроцлавського університету, м. Вроцлав (Польща)
- Тищенко А. Є.** студентка IV курсу спеціальності «Документознавство та інформаційна діяльність» МДУ, м. Маріуполь
- Тімотіна Д. О.** студентка II курсу спеціальності «Документознавство та інформаційна діяльність» МДУ, м. Маріуполь
- Трубіна Н. А.** студентка ОКР «Спеціаліст» спеціальності «Документознавство та інформаційна діяльність» МДУ, м. Маріуполь
- Феоктістова Х. О.** студентка IV курсу спеціальності «Документознавство та інформаційна діяльність» МДУ, м. Маріуполь
- Циганюк М. А.** асистент кафедри соціальних комунікацій та права Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу, м. Івано-Франківськ
- Черніченко І. А.** студентка ОКР «Магістр» спеціальності «Документознавство та інформаційна діяльність» МДУ, м. Маріуполь
- Чорнокожа Ю. Г.** студентка IV курсу спеціальності «Документознавство та інформаційна діяльність» ДНУ, м. Донецьк
- Шейгус Т. В.** студентка ОКР «Спеціаліст» спеціальності «Документознавство та інформаційна діяльність» МДУ, м. Маріуполь
- Шейгус А. В.** студентка ОКР «Магістр» спеціальності «Документознавство та інформаційна діяльність» МДУ, м. Маріуполь
- Шендрик О. Є.** студент II курсу спеціальності «Переклад», ПДТУ, м. Маріуполь
- Янковський С. В.** кандидат філософських наук, докторант Житомирського державного університету імені Івана Франка, м. Житомир

ЗМІСТ

Балабанов К. В. ВІТАННЯ.....	3
Онищенко И. Г. РОЛЬ НОВЫХ МЕДИА В ПОЛИТИЧЕСКИХ КОММУНИКАЦИЯХ.....	4
Sobik P. MEDIA MNIEJSZOŚCIOWE A PROCESY ETNICZNO-KULTUROWE W PAŃSTWACH WIELONARODOWYCH.....	8
Афанасьев Ю. Л. ЕНТРОПІЙНІ ТЕНДЕНЦІЇ У СУЧАНІЙ ІНФОРМАЦІЙНІЙ КУЛЬТУРІ.....	6
Батичко Г. І. ІНФОРМАЦІЙНА КУЛЬТУРА: ГЕНЕЗИС І ДИНАМІКА ЯВИЩА.....	9
Орехова С. Е. СОЦИАЛЬНАЯ РЕКЛАМА НА ПОЧТОВО-БЛАГОТВОРИТЕЛЬНЫХ МАРКАХ РОССИЙСКОЙ ИМПЕРИИ.....	12
Руденко Г. І. ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ КОНТИНГЕНТУ СТУДЕНТІВ СПЕЦІАЛЬНОСТІ «ДІД» У МДУ.....	15

СЕКЦІЯ ОСОБИСТІТЬ В УМОВАХ СТАНОВЛЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА

Блохин В. Н. СПЕЦИФИКА РАЗВИТИЯ ЛИЧНОСТИ В УСЛОВИЯХ ИНФОРМАЦИОННОГО ОБЩЕСТВА.....	21
Волкова В. В. ПРОБЛЕМА САМОВЫРАЖЕНИЯ И САМОУТВЕРЖДЕНИЯ ЛИЧНОСТИ В УСЛОВИЯХ ВИРТУАЛЬНОЙ КОММУНИКАЦИИ.....	22
Гебальська-Берекетс А. ІНФОРМАЦІЙНЕ СУСПІЛЬСТВО – ЗНАЧЕННЯ, ХАРАКТЕРНІ РИСИ І СПОСІБ ЙОГО ФОРМУВАННЯ В СУЧАСНІЙ КУЛЬТУРІ.....	24
Голоцван Е. А. ТРАНСФОРМАЦИИ ЛИЧНОСТИ В УСЛОВИЯХ СТАНОВЛЕНИЯ ИНФОРМАЦИОННОГО ОБЩЕСТВА.....	26
Голубцова О. В. ВЛИЯНИЕ ИМИДЖА НА СТАНОВЛЕНИЕ ЛИЧНОСТИ.....	29
Єжиганська Т. С. КОМУНІКАТИВНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ОСОБИСТОСТІ В УМОВАХ СТАНОВЛЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА.....	31
Ісупова Х. М. ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ ОСОБИСТОСТІ В УМОВАХ СУЧАСНОЇ ОСВІТИ.....	33
Кабанчук Ю. В. ІНФОРМАЦІЙНО-ТЕХНОЛОГІЧНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ОСОБИСТОСТІ: СУТНІСТЬ ПОНЯТТЯ.....	34

Кошелюк О. В. ЛЮДИНА ЦИФРОВОГО ПОКОЛІННЯ: БУТТЄВИЙ ВИМІР.....	36
Кустов І. І. ВПЛИВ ТЕХНОЛОГІЙ ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА ФОРМУВАННЯ СУЧАСНОЇ КУЛЬТУРИ ОСОБИСТОСТІ.....	38
Лисенко О. А. СКЛАДОВІ ЧАСТИНИ ПРОФЕСІЙНОЇ КУЛЬТУРИ ФАХІВЦЯ.....	39
Медус Г. О. ІНФОРМАЦІЙНА КУЛЬТУРА ОСОБИСТОСТІ ЯК ПРОБЛЕМА СЬОГОДЕННЯ.....	40
Наугольник Л. Б. ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ СТАНОВЛЕННЯ ОСОБИСТОСТІ В УМОВАХ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА.....	42
Ostapenko A. V. THE INFLUENCE OF SMART CITY CONCEPT ON CITIZEN'S DEVELOPMENT.....	44
Саражинська Ю. С. ВПЛИВ ПОЛІТИЧНОЇ РЕКЛАМИ В УКРАЇНІ НА ЕЛЕКТОРАЛЬНУ ПОВЕДІНКУ ГРОМАДЯН.....	47
Сокол И. И. МОБИЛЬНАЯ СВЯЗЬ КАК СОЦИОКУЛЬТУРНОЕ ЯВЛЕНИЕ И ЕЕ ВЛИЯНИЕ НА РАЗВИТИЕ ЧЕЛОВЕКА.....	48
Terpiłowski P. WPŁYW MODELU GOSPODARKI OPARTEJ NA WIEDZY NA JEDNOSTKĘ I PAŃSTWO.....	49

СЕКЦІЯ ІНФОРМАТИЗАЦІЯ ЯК ЧИННИК РОЗВИТКУ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА

Білик Л. О. ІНФОРМАТИЗАЦІЯ СУСПІЛЬСТВА: СТАНОВЛЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ ОСОБИСТОСТІ.....	52
Вискребенцева О. С. ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ: СУТЬ ТА ПРИЗНАЧЕННЯ.....	54
Вінтонів Х. М., Циганюк М. А. ІНФОРМАТИЗАЦІЯ АРХІВНОЇ СПРАВИ В УКРАЇНІ: ДО ІСТОРИОГРАФІЇ ПИТАННЯ.....	56
Караберова З. М. ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ МУЗЕЇВ УКРАЇНИ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНОЇ ІНФОРМАТИЗАЦІЇ.....	59
Кудлай В. О. СИСТЕМИ ЕЛЕКТРОННОГО ДОКУМЕНТООБІГУ ПІДПРИЄМСТВ: ІСТОРІЯ ТА СУЧАСНИЙ СТАН.....	61
Литинская Н. В. АУДИОВИЗУАЛЬНОСТЬ И СОЦИАЛЬНЫЙ ИНТЕЛЛЕКТ РЕБЕНКА.....	63
Махавкіна Н. С. ЗАСОБИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ НАУКОВОЇ КОМУНІКАЦІЇ В УМОВАХ ІНФОРМАТИЗАЦІЇ.....	64
Ніколаєв Д. В. ЗАСОБИ ТА КАНАЛИ МІЖНАРОДНИХ БІБЛІОТЕЧНИХ КОМУНІКАЦІЙ В УМОВАХ ІНФОРМАТИЗАЦІЇ.....	67

Оглы В. Р.	ИНФОРМАТИЗАЦИЯ КАК ФАКТОР СОЦИАЛИЗАЦИИ МОЛОДЕЖИ.....	68
Панков Є. А.	ІНФОРМАТИЗАЦІЯ АРХІВНИХ УСТАНОВ УКРАЇНИ: ЗАГАЛЬНІ ЗАСАДИ.....	71
Пономаренко М. Ю.	ПРОБЛЕМИ ІНФОРМАТИЗАЦІЇ В СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ.....	73
Слипухина О. Н.	ЧЕЛОВЕК И ИНФОРМАЦИОННАЯ СРЕДА: МЕХАНИЗМЫ ВЗАИМОДЕЙСТВИЯ.....	74
Соколова К. И.	ОСОБЕННОСТИ РЕКЛАМЫ В СИСТЕМЕ ИНТЕРНЕТ.....	76
Сомсикова Я. Ю.	ИНФОРМАЦИОННАЯ КУЛЬТУРА КАК ФАКТОР СОЦИАЛИЗАЦИИ ЛИЧНОСТИ.....	79

**СЕКЦІЯ
ДОКУМЕНТНО-ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ
УСТАНОВ В УМОВАХ ІНФОРМАТИЗАЦІЇ**

***ДОКУМЕНТНО-ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БІБЛІОТЕЧНОЇ
ТА АРХІВНОЇ ГАЛУЗІ***

Алфьоров А. Д.	ЗНАЧЕННЯ ВТОРИННИХ ДОКУМЕНТІВ В ІНФОРМАЦІЙНОМУ ПРОСТОРІ.....	80
Баюш О. О.	ПРОБЛЕМИ ОРГАНІЗАЦІЇ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БІБЛІОТЕКАМИ ЖИТЕЛІВ СІЛЬСЬКОЇ МІСЦЕВОСТІ (НА ПРИКЛАДІ ПІВДЕННОГО РЕГІОНУ УКРАЇНИ).....	82
Васильєва М. С.	ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ФОНДУ СУЧАСНОЇ БІБЛІОТЕКИ (НА ПРИКЛАДІ МІСЬКОЇ ЦЕНТРАЛЬНОЇ БІБЛІОТЕКИ ІМ. КОРОЛЕНКА).....	84
Головня Т. С.	СИСТЕМА ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ В ДІЯЛЬНОСТІ АРХІВІВ ЯК ОСНОВА НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ В УКРАЇНІ.....	87
Захаревич Н. С.	ІНФОРМАЦІЙНІ ПРОДУКТИ В КОНТЕКСТІ АНАЛІТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ АРХІВНИХ УСТАНОВ.....	89
Кірова О. В.	ВИКОРИСТАННЯ АРХІВНОЇ ІНФОРМАЦІЇ ЯК ВИД ІНФОРМАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ АРХІВНИХ УСТАНОВ УКРАЇНИ.....	91
Лісогор В. О.	ДОКУМЕНТНО-ИНФОРМАЦИОННЫЕ РЕСУРСЫ БИБЛИОТЕКИ: РЕАЛИИ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ.....	94
Літовченко В. В.	НОВІТНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ДОКУМЕНТАЦІЙНОМУ ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ.....	96
Любченко Н. Г.	ЕТИЧНІ ПРИНЦИПИ ТА НОРМИ В ДІЯЛЬНОСТІ ІНФОРМАЦІЙНОГО ПРАЦІВНИКА.....	98

Машошина Д. О. ПРОЦЕСИ АНАЛІТИКО–СИНТЕТИЧНОЇ ПЕРЕРОБКИ ІНФОРМАЦІЇ В ІНФОРМАЦІЙНО–АНАЛІТИЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ.....	99
Скуратова В. І. СТАНДАРТИЗАЦІЯ ДІЛОВОДНИХ ПРОЦЕСІВ В УКРАЇНІ.....	102
Сухорукова Д. М. ЕФЕКТИВНІСТЬ ВПРОВАДЖЕННЯ ЕЛЕКТРОННОГО КАТАЛОГУ У ДОВІДКОВО-ІНФОРМАЦІЙНИХ УСТАНОВАХ.....	104
Табенська В. Г. РОЗВИТОК АРХІВНОЇ СПРАВИ В НЕЗАЛЕЖНІЙ УКРАЇНІ.....	106
Тімотіна Д. О. ЗНАЧЕННЯ АНОТУВАННЯ В ІНФОРМАЦІЙНОМУ СЕРЕДОВИЩІ.....	108
Трубін Н. А. ВЛАСТИВОСТІ РЕКЛАМНИХ КАМПАНІЙ ОПЕРАТОРА МОБІЛЬНОГО ЗВ'ЯЗКУ - «КИЇВСТАР».....	110

СЕКЦІЯ ДОКУМЕНТНО-ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ

Величанський В. О. ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ МЕТОД ПОВЫШЕННЯ УРОВНЯ ДОСТОВЕРНОСТИ ДОКУМЕНТАЦИОННОГО ОБЕСПЕЧЕНИЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ПРЕДПРИЯТИЯ.....	113
Глок А. В. ІНФОРМАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ: НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ.....	115
Грінберг Л. Ф. ВПЛИВ ЯКОСТІ ДОКУМЕНТНО-ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НА ПРОДУКТИВНІСТЬ УПРАВЛІНСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....	117
Дроздова О. В. ОСОБЛИВОСТІ УДОСКОНАЛЕННЯ ДОКУМЕНТООБИГУ ТОРГОВЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ НА ПРИКЛАДІ ВПРОВАДЖЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНОЇ СИСТЕМИ (АІС).....	120
Дьячкова М. А. ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ДІЛОВОДСТВІ.....	122
Куракіна І. В. ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ УСТАНОВИ В УМОВАХ ІНФОРМАТИЗАЦІЇ.....	124
Луцишин С. С. ІНФОРМАЦІЙНИЙ МОНІТОРИНГ ЯК МЕТОД ДОСЛІДЖЕННЯ.....	125
Малкіна Х. В. КЛАСИФІКАЦІЯ УПРАВЛІНСЬКОЇ ДОКУМЕНТАЦІЇ У ДЕРЖАВНИХ УСТАНОВАХ УКРАЇНИ: ПРОБЛЕМИ, ШЛЯХИ РЕАЛІЗАЦІЇ.....	127
Моїсєєнко І. Е. КОНЦЕПЦІЯ РОЗВИТКУ ЕЛЕКТРОННОГО ОФІСУ.....	129
Онищенко А. В. СУТНІСТЬ СИСТЕМАТИЗАЦІЇ УПРАВЛІНСЬКОЇ ІНФОРМАЦІЇ.....	131
Пономарьова А. О. ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В РОБОТІ ЗА ЗВЕРНЕННЯМИ ГРОМАДЯН.....	134
Потапенко К. В. ДОКУМЕНТНІ ІНФОРМАЦІЙНІ СИСТЕМИ.....	135

Пустовських Д. В.	
ПРОГРАМНІ СИСТЕМИ ЕЛЕКТРОННОГО ДОКУМЕНТООБІГУ.....	136
Семенко Л. А.	
ДЕРЖАВНА СИСТЕМА ЕЛЕКТРОННИХ ЗВЕРНЕНЬ: СТВОРЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ.....	138
Спрінсян В. Г.	
ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ «ДОКУМЕНТАЦІЙНИЙ МЕНЕДЖМЕНТ» В КОНТЕКСТІ ЕВОЛЮЦІЇ ДОКУМЕНТОЗНАВЧОЇ ТЕРМІНОСИСТЕМИ.....	140
Феоктістова Х. О.	
ЕЛЕКТРОННИЙ ОФІС В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ: ПРОБЛЕМИ ВПРОВАДЖЕННЯ.....	143

СЕКЦІЯ ІНФОРМАЦІЙНА СКЛАДОВА СВІТОВОГО ТА ВІТЧИЗНЯНОГО КУЛЬТУРНОГО РОЗВИТКУ

Альохіна Н. А.	
ОСНОВНІ НАПРЯМИ ДІЯЛЬНОСТІ ЮНЕСКО В ФОРМУВАННІ СВІТОВОГО ІНФОРМАЦІЙНОГО ПРОСТОРУ.....	145
Вінтонів Х. М.	
ДОВІДКОВІ ВЕБ-РЕСУРСИ ПРО УКРАЇНЦІВ У КАНАДІ.....	146
Wojciechowska A.	
EUROPEJSKIE NACJONALIZMY W ZDERZENIU Z GLOBALIZACJĄ.....	149
Гончарова І. Ю.	
ЛЕКСИКОГРАФУВАННЯ ЖИВОГО МОВЛЕННЯ.....	152
Евтушенко Ю. Е.	
К ПРОБЛЕМЕ ОРГАНИЗАЦИИ ЭТНОКУЛЬТУРНЫХ ПРОЦЕССОВ В СОВРЕМЕННОМ ИНФОРМАЦИОННОМ ОБЩЕСТВЕ.....	154
Ивчик В. В., Кондратова М. В.	
ИНТЕРНЕТ КАК БЛАГО И ИСКУШЕНИЕ ЗЛОМ.....	156
Казека С. С.	
ІНФОРМАЦІЙНО-РЕКЛАМНІ ТЕХНОЛОГІЇ У СТВОРЕННІ ТУРИСТИЧНОГО ІМІДЖУ КРАЇНИ.....	158
Карманчиков А. И.	
ПРОГНОСТИЧЕСКОЕ МЫШЛЕНИЕ – ВАЖНЫЙ ФАКТОР ФОРМИРОВАНИЯ ИНФОРМАЦИОННОЙ КУЛЬТУРЫ ЛИЧНОСТИ.....	159
Кондаурова Х. С.	
ВПЛИВ РЕГІОНАЛЬНИХ МАС-МЕДІА НА ФОРМУВАННЯ МОВНОЇ КУЛЬТУРИ УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА.....	160
Кулько Е. И.	
ИНФОРМАЦИЯ – КРИТЕРИЙ ЖИЗНЕННЫХ ИЗМЕРЕНИЙ.....	162
Петрова І. О.	
ІНФОРМАЦІЙНА КУЛЬТУРА СЛУЖБОВЦЯ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ.....	163

Procop P.	WYKORZYSTANIE INTERNETU W DZIAŁALNOŚCI OPOZYCYJNEJ NA BIAŁORUSI NA PRZYKŁADZIE „ZMIANY”.....	165
Проценко К. В.	ГЛОБАЛІЗАЦІЯ КУЛЬТУРИ В ІНФОРМАЦІЙНОМУ ВИМІРІ.....	166
Сагирь С. В.	К ПРОБЛЕМЕ ВЗАИМООТНОШЕНИЯ ЭТНОКУЛЬТУРЫ И ТОЛЕРАНТНОСТИ В МНОГОНАЦИОНАЛЬНОМ ОБЩЕСТВЕ (НА ПРИМЕРЕ Г. МАРИУПОЛЯ).....	168
Черніченко І. А.	ПИТАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ В КОНТЕНТІ УКРАЇНСЬКИХ ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНИХ ПОРТАЛІВ	171
Чорнокожа Ю. Г.	ПРОЦЕС ВІРТУАЛІЗАЦІЇ СОЦІАЛЬНОЇ РЕАЛЬНОСТІ У СУЧАСНОМУ СВІТІ.....	172
Shendrick A. E.	IMPACT OF CULTURAL PARAMETERS ON INTERNET-BASED COMMUNICATION IN BUSINESS.....	175
Янковський С. В.	КУЛЬТУРНИЙ ВИМІР КОНЦЕПЦІЇ СВІТОТВОРЕННЯ НЕЛЬСОНА ГУДМЕНА.....	177

СЕКЦІЯ

РОЛЬ ОСВІТИ В СТАНОВЛЕННІ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА

Batychko D.	THE ROLE OF ERASMUS STUDENT MOBILITY IN THE INFORMATION DEVELOPMENT OF EUROPEAN EDUCATION SYSTEM.....	178
Василенко В. Ю.	ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ РЕСУРСІВ СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖ ДЛЯ ПРОФЕСІЙНО ОРІЄНТОВАНОЇ РОБОТИ ВНЗ.....	179
Губина Т. Н., Дякина В. А.	ПРОБЛЕМНОЕ ПОЛЕ РАЗВИТИЯ ИНФОРМАЦИОННО-ТЕХНОЛОГИЧЕСКОЙ КУЛЬТУРЫ НА СОВРЕМЕННОМ ЭТАПЕ ИНФОРМАТИЗАЦИИ ОБРАЗОВАНИЯ.....	181
Гуменчук А. В.	ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК ЧИННИК СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ МОДЕРНІЗАЦІЇ ВИЩОЇ ОСВІТИ.....	183
Давидова Л. М.	СИСТЕМА РЕЙТИНГУ НАУКОВИХ ПУБЛІКАЦІЙ ЯК ЧИННИК ПІДВИЩЕННЯ ІНФОРМАТИВНОСТІ НАУКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ.....	184
Захаренко Т. А.	КРАТКАЯ ХАРАКТЕРИСТИКА ПРОЦЕССА ИНТЕРНАЦИОНАЛИЗАЦИИ СОВРЕМЕННОГО ОБРАЗОВАНИЯ.....	186
Іванченко І. І.	ВИСВІТЛЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ МАРИУПОЛЬСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО УНІВЕРСИТЕТУ В ЗАСОБАХ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ.....	189

Карпенко О. І.	
СИСТЕМА БІБЛІОТЕЧНО-ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАУКОВОЇ БІБЛІОТЕКИ МАРІУПОЛЬСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО УНІВЕРСИТЕТУ.....	191
Марченко С. О.	
СУТНІСТЬ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ЕКОЛОГІЇ.....	193
Мороз М. А.	
ПРОГРАМА «ERASMUS MUNDUS» ЯК ЗАСІБ КОМУНІКАЦІЇ ТА ІНТЕГРАЦІЇ ОСВІТНІХ СИСТЕМ УКРАЇНИ ТА КРАЇН ЄС.....	195
Охоцька А. В.	
СУЧАСНИЙ СТАН ІНФОРМАТИЗАЦІЇ МАРІУПОЛЬСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО УНІВЕРСИТЕТА.....	197
Руденко Ю. О.	
ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНОГО СВІТОГЛЯДУ СТУДЕНТІВ У ВНЗ.....	200
Сивак О. А.	
УПРОВАДЖЕННЯ КОМПЕТЕНТНІСНОГО ПІДХОДУ В ОРГАНІЗАЦІЮ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ ЯК НАПРЯМ РЕФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ.....	202
Скоблякова А. М.	
ОСОБЛИВОСТІ ОФОРМЛЕННЯ ОСВІТНІХ САЙТІВ.....	203
Тищенко А. Є.	
ІНФОРМАТИЗАЦІЯ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ УКРАЇНИ.....	206
Шейгус А. В.	
ВИКОРИСТАННЯ АВТОМАТИЗОВАНИХ СИСТЕМ УПРАВЛІННЯ У РОБОТІ ДЕКАНАТУ ЯК СТРУКТУРНОГО ПІДРОЗДІЛУ УНІВЕРСИТЕТУ.....	208
Шейгус Т. В.	
БІБЛІОГРАФІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ – ВАЖЛИВИЙ НАПРЯМ РОБОТИ НАУКОВОЇ БІБЛІОТЕКИ МДУ.....	210

СЕКЦІЯ ІСТОРИЧНА ДИНАМІКА ІНФОРМАЦІЙНО-КУЛЬТУРНОГО ПРОСТОРУ

Андріянова Н. А.	
КЛАСИФІКАЦІЙНІ ОЗНАКИ ДОКУМЕНТІВ КИЇВСЬКОЇ РУСИ XI-XIII СТ.....	214
Аніщук М. Ю.	
КЛАСИФІКАЦІЯ ДОКУМЕНТНОГО ПОТОКУ З ІСТОРІЇ ЛИТОВСЬКО-ПОЛЬСЬКОЇ ДОБИ В УКРАЇНІ.....	216
Атоян А. В.	
ИСТОРИЧЕСКАЯ ДИНАМИКА ИНФОРМАЦИОННО-КУЛЬТУРНОГО ПРОСТРАНСТВА И ФАКТОР ИНЕРЦИИ САМОСОЗНАНИЯ.....	217
Бабенко А. І.	
ВИСВІТЛЕННЯ 20-Ї РІЧНИЦІ НЕЗАЛЕЖНОСТІ УКРАЇНИ У ЦЕНТРАЛЬНИХ ПЕРІОДИЧНИХ ВИДАННЯХ.....	220

Біличенко Г. І.	
ДОКУМЕНТНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РЕФОРМ У ПІДРОСІЙСЬКІЙ УКРАЇНІ У ДРУГІЙ ПОЛОВИНІ ХІХ СТ.....	221
Гімадієва Г. І.	
НОРМАТИВНО-ПРАВОВІ ДОКУМЕНТИ ЦЕНТРАЛЬНОЇ РАДИ, ГЕТЬМАНАТУ ТА ДИРЕКТОРІЇ УНР.....	223
Гладковська А. О.	
ОРГАНІЗАЦІЯ ДІЛОВОСТВА НА ЗАПОРОЗЬКІЙ СІЧІ ТА ГЕТЬМАНЩИНІ У ДРУГІЙ ПОЛОВИНІ ХVІІ-ОСТАННІЙ ЧВЕРТІ ХVІІІ СТОЛІТТЯХ.....	225
Головко О. В.	
ПРИСКОРЕНА ПІДГОТОВКА ФАХІВЦІВ ДЛЯ ДОШКІЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ В УСРР (1919-1934).....	227
Дабло Л. Г.	
Д. М. ОВСЯНИКО-КУЛИКОВСЬКИЙ – ПОГЛЯД НА РОЗВИТОК КУЛЬТУРИ.....	229
Давва В. В.	
УКРАЇНСЬКА КУЛЬТУРА 1917-1920 РОКІВУ ПРАЦЯХ НАУКОВЦІВ-СУЧАСНИКІВ РЕВОЛЮЦІЙНИХ ПОДІЙ.....	232
Демків Ю. М.	
НАЦІОНАЛЬНО-ДЕМОКРАТИЧНА РЕВОЛЮЦІЯ 1917-1920 РОКІВ У ДОКУМЕНТАХ ДЕРЖАВОТВОРЕННЯ.....	234
Добина Т. Г.	
НОВЫЕ ГРАНИ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ БОРИСА ЛЯТОШИНСКОГО.....	236
Ковальчук Т. В.	
ВНЕСОК ДУХОВЕНСТВА УКРАЇНСЬКИХ СПАРХІЙ РПЦ У РУХ ЗА ВІДМІНУ СМЕРТНОЇ КАРИ ТА АМНІСТІЮ ПОЛІТВ'ЯЗНІВ (ЗА МАТЕРІАЛАМИ ПЕРІОДИЧНОЇ ПРЕСИ 1905 – 1906 РР).....	237
Кочина Ю. М.	
ДОКУМЕНТИ ДИПЛОМАТИЧНОГО ХАРАКТЕРУ УКРАЇНСЬКОГО КОЗАЦТВА В ПЕРІОД НАЦІОНАЛЬНО-ВИЗВОЛЬНОЇ ВІЙНИ 1648-1658 РОКІВ.....	239
Кузенкова К. І.	
ДО ПИТАННЯ ПРО ПОЛІТИЧНУ І ПОЛІТТЕХНОЛОГІЧНІ ФУНКЦІЇ ІСТОРИЧНОЇ ПАМ'ЯТІ.....	242
Манякіна О. С.	
ДУХОВНО-РЕЛІГІЙНИЙ РОЗВИТОК ЕТНІЧНИХ ГРОМАД ПІВНІЧНОГО ПРИАЗОВ'Я: ДЖЕРЕЛОЗНАВЧИЙ АСПЕКТ.....	244
Нікольченко М. В.	
ПОСТАТЬ МИКОЛИ ВОРОНОГО В КУЛЬТУРНО-ІНФОРМАЦІЙНОМУ ПРОСТОРИ УКРАЇНИ ПОЧАТКУ ХХ СТОЛІТТЯ.....	247
Нікольченко Ю. М.	
РАННЯ РИМСЬКА АНТИЧНА КУЛЬТУРА: ІНФОРМАЦІЙНИЙ АСПЕКТ.....	249
Попов В. С.	
ЭЛЕМЕНТЫ ЯЗЫЧЕСТВА ВОСТОЧНЫХ СЛАВЯН В ПРАВОСЛАВИИ.....	251

Рябуха Ю. В.	
ДОКУМЕНТИРОВАНИЕ ВНУТРИПОЛИТИЧЕСКИХ ОТНОШЕНИЙ ВО ФРАНЦИИ В ПЕРВОЙ ПОЛОВИНЕ XIV В.....	253
Сабадаш С. Ю.	
КУЛЬТУРОЛОГІЧНА СКЛАДОВА НАУКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ Л. С. ВИГОТСЬКОГО.....	254
Сабадаш Ю. С.	
ПОГЛЯД УМБЕРТО ЕКО НА СПЕЦИФІКУ ФУНКЦІОНУВАННЯ КАНАЛІВ КОМУНІКАЦІЇ ТА ЇХ НЕОМІФОЛОГІЗАЦІЮ.....	256
Стахієва Н. В.	
В. М. ПЕРЕТЦ – ФУНДАТОР УКРАЇНСЬКИХ КУЛЬТУРОЛОГІЧНИХ СТУДІЙ.....	257
ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ.....	261

ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ
Всеукраїнської науково-практичної конференції
з міжнародною участю

«ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ
ІНФОРМАЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ ОСОБИСТОСТІ»

Редакційна колегія:

Г. І. Батичко, к.н з мист., доцент; **І. О. Петрова**, к.і.н., доцент;
Ю. М. Нікольченко, доцент; **Ю. В. Рябуха**, к.і.н., доцент.

Комп'ютерна верстка: Стахієва Н. В.

Підписано до друку 18.10.2013

Наклад 150 примірників

Видавець МФ ТОВ «Друкарня «Новий світ»»

87510, м. Маріуполь, вул. Красномаякська, 2; тел.: (0629)41-35-13

Свідоцтво про внесення до Державного реєстру суб'єкта видавничої справи

ДК №792 від 20.05.2004